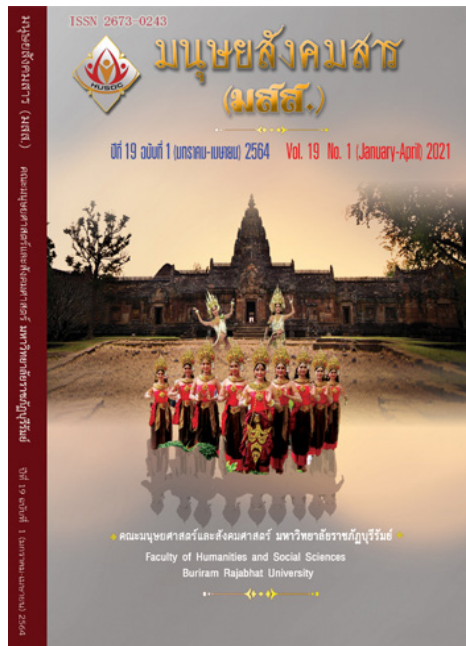

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
ฉบับ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2564

ISSN: 2674-3024

 **มหาวิทยาลัยราชภัฏ
(บุรีรัมย์)**

of 19 and 1 January 2564 Vol. 19 No. 1 January-April 2021

ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Faculty of Humanities and Social Sciences
Buriram Rajabhat University

— ♦ ♦ ♦ —

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

■ ชื่อเดิม	วารสารวิชาการ รมยสาร / ISSN 1686-0101
■ เจ้าของ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
■ ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ	
รศ.มาลินี จุโฑปะมา	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
■ กองบรรณาธิการ	
ศ.ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน
ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศ.ดร.วัชรระ งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.ประสาท เนื่องเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.ชลวิทย์ เขียวจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.อัญชลี วรรณรักษ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
รศ.ดร.สิงหนาท น้อมเนียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ.ดร.สารภี วรรณตรง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รศ.ดร.ศุภกรณ์ ภู่อริยศิลป์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.โกวิทย์ พิมพวง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผศ.ดร.นวมินทร์ ประชานันท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หทัย เหมนเหลียง	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Prof. Dr. R. Michael Smith	Niagara University, U.S.A.

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ฉบับ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2564

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Prof. Ni Ni Hlaing

Mandalay University of Distance

Education, Myanmar

Prof. Dr. Ted Yu-Chung Liu

National Pingtung University,

Republic of China (Taiwan)

Prof. Dr. Irom Gambhir Singh

Manipur University, India

■ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรอบบทความประจำฉบับ

รศ.ดร.ศุภกรณ์ ภูเจริญศิลป์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รศ.ดร.ประสาท เนืองเฉลิม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รศ.ดร.ทิวดี มณีโชติ

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

ผศ.ดร.ธนสิทธิ์ จันทะรี

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผศ.ดร.อภิศักดิ์ สุขยิ่ง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผศ.ดร.อนิวัช แก้วจันทน์

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผศ.ดร.เอมอร แสนภูวา

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ผศ.ดร.ภิญโญ ภูเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

รศ.ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

รศ.สายใจ ทนการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.นวมินทร์ ประชานันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.วันทนี นามสวัสดิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ดร.ธิดา ปัญญาอินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.โกวิท วัชรินทรางกูร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ฉบับ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2564

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ดร.ณัฐพล แสนคำ

ดร.พนาสินธุ์ ศรีวิเศษ

ดร.สินีนางู รามฤทธิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ บรรณาธิการ

ผศ.ดร.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ รองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.คำถิรภาพ อินทะนู

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผศ.ศุภกิจ ภูวงค์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

อาจารย์เฉลิมเกียรติ เข็นเพชร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

■ ตรวจสอบภาษาอังกฤษ

Mr. David Frank Dittmar

■ เตรียมต้นฉบับและจัดทำรูปเล่ม

นางสาวจรัสรัตน์ อุ่นรัมย์

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ฉบับ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2564

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

■ ประชาสัมพันธ์

นายสุรพงศ์ กันธิด

■ กำหนดการพิมพ์เผยแพร่

ปีละ 3 ฉบับ (ม.ค.- เม.ย. / พ.ค.- ส.ค. / ก.ย.- ธ.ค.)

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 19 No. 1 (January-April) 2021

ISSN 2673-0243

Faculty of Humanities and Social Sciences

■ **Former Name:** Rommayasan/ISSN 1686-0101

■ **Publisher**

Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University

■ **Editorial Advisor**

Assoc. Prof. Malinee Chutopama

President of Buriram Rajabhat
University

■ **Editorial Board**

Prof. Dr. Prayong Saenburan

Mahamakut Buddhist University
Isan Campus

Prof. Dr. Bunthan Dokthaisong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Prof. Dr. Watchara Ngamjitcharoen

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Prasart Nuangchalem

Maharakham University

Assoc. Prof. Dr. Cholvit Jeanrajit

Srinakharinwirot University

Assoc. Prof. Dr. Anchalee Wannaruk

Suranaree University of Technology

Assoc. Prof. Dr. Singhanat Nomniam

Mahidol University

Assoc. Prof. Dr. Saraphi Wantrong

Surindra Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Supakorn Phoocharoensil

Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Kowit Pimpuang

Kasetsart University

Asst. Prof. Dr. Nawamin Prachanant

Buriram Rajabhat University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 19 No. 1 (January-April) 2021

ISSN 2673-0243

Faculty of Humanities and Social Sciences

Asst. Prof. Dr. Li Renliang

National Institute of Development
Administration

Prof. Dr. R. Michael Smith

Niagara University, U.S.A.

Prof. Ni Ni Hlaing

Mandalay University of Distance
Education, Myanmar

Prof. Dr. Ted Yu-Chung Liu

National Pingtung University,
Republic of China (Taiwan)

Prof. Dr. Irom Gambhir Singh

Manipur University, India

■ Peer Reviewers of the Issue

Assoc. Prof. Dr. Supakorn Phoocharoensil Thammasat University

Assoc. Prof. Dr. Prasart Nuangchalerms Maharakham University

Assoc. Prof. Dr. Thiwat Manichot Panyapiwat Institute of Management

Asst. Prof. Dr. Thanasit Chantaree Khon Kaen University

Asst. Prof. Dr. Apisak Sukying Maharakham University

Asst. Prof. Dr. Aniwat Kaewjomnong Thaksin University

Asst. Prof. Dr. Emon Saenphuwa Sisaket Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Pinyo Puthed Nakhon Sawan Rajabhat University

Assoc. Prof. Dr. Preeha Panoram Buriram Rajabhat University

Assoc. Prof. Saijai Tangarn Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Nawamin Prachanant Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Dr. Akkarapon Nuemaihom Buriram Rajabhat University

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 19 No. 1 (January-April) 2021

ISSN 2673-0243

Faculty of Humanities and Social Sciences

Asst. Prof. Dr. Wanthani Namsawat

Asst. Prof. Dr. Thiti Panya-in

Dr. Kovit Vajarintarangoon

Dr. Nuttapol Sankam

Dr. Panasin Sriviset

Dr. Sineenart Ramrit

Buriram Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

Buriram Rajabhat University

■ Editor in Chief

Asst. Prof. Dr. Akkarapon Nuemaihom

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

■ Deputy Editors

Asst. Prof. Dr. Khampheeraphab Intanoo

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

Asst. Prof. Suphakit Phoowong

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

Mr. Chaleomkiet Yenphech

Faculty of Humanities and Social Sciences,
Buriram Rajabhat University

■ English Editor

Mr. David Frank Dittmar

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 19 No. 1 (January-April) 2021

ISSN 2673-0243

Faculty of Humanities and Social Sciences

■ Manuscript Preparation and Journal Design

Miss Jaralrat Onram

■ Public Relations

Mr. Surapong Kuntud

■ Periodicity

Three issues per year (January-April, May-October, September-December)

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

ฉบับ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2564

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มนุษยสังคมสารเป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีกำหนดการพิมพ์เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับคือ เดือนมกราคม–เมษายน เดือนพฤษภาคม–สิงหาคม และเดือนกันยายน–ธันวาคม มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้และองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากงานวิจัยและงานวิชาการเกี่ยวกับ ภาษา ภาษาศาสตร์ วรรณคดี ปรัชญาและศาสนา ชาติพันธุ์ บรรณารักษ์และสารสนเทศศาสตร์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ศิลปกรรม ประเพณีและวัฒนธรรม การท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มานุษยวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา การศึกษา และ เทคโนโลยี และนวัตกรรมการเรียนรู้

บทความทุกเรื่องในวารสารเล่มนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อยสองท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้สนับสนุนบทความนั้น (Double-blind peer review) ทั้งนี้ เพื่อให้บทความมีคุณภาพ และได้มาตรฐานทางวิชาการ บทความที่ส่งมาเพื่อขอรับการตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้สนับสนุนบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการและบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสารอย่างเคร่งครัด

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในมนุษยสังคมสารถือเป็นความรับผิดชอบของผู้สนับสนุนบทความนั้น และกองบรรณาธิการจะไม่รับผิดชอบในเนื้อหาหรือความถูกต้องของบทความที่ส่งมาเผยแพร่ทุกเรื่อง

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)

Vol. 19 No. 1 (January-April) 2021

ISSN 2673-0243

Faculty of Humanities and Social Sciences

Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC) is the academic journal of the Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University. The journal is published three times a year: January-April, May-August and September-December. Its aim is to disseminate innovation and a new body of knowledge obtained from research academic and works, including the following areas: Language, Linguistics and Literature, Philosophy and Religion, Ethnics, Folklore, Library and Information Science, Music and Performance Arts, Fine and Applied Arts, Tradition and Culture, Tourism, History, Archaeology, Anthropology, Law, Politics, Public Administration, Economics, Sociology, Psychology, Education, and Technology and Learning Innovation.

All articles in this journal have been reviewed by at least two peer reviewers in the relevant fields. More importantly, the authors' and reviewers' identities are concealed from each other (Double-blind peer review) in order to have the articles with high quality and academic standards. The articles submitted for publication in Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC) have not already been published elsewhere or are not under consideration by peer reviewers for publication in other journals. The authors must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic and research articles set by the journal.

The views and opinions expressed in the articles are the responsibility of the authors, and the editorial board is not responsible for the contents or accuracy of any articles.

บทบรรณาธิการ

ฉบับ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2564

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

“มนุษยสังคมสาร” ฉบับนี้เป็นปีที่ 19 ซึ่งเป็นฉบับแรก (มกราคม-เมษายน) ของปี พ.ศ. 2564 มีความที่ได้รับการพิจารณาพิเคราะห์โดยผู้ทรงคุณวุฒิและตีพิมพ์เผยแพร่ในฉบับนี้ จำนวน 12 บทความ โดยแบ่งเป็นบทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ และบทความวิจัย จำนวน 11 บทความ เป็นบทความภาษาไทย จำนวน 10 บทความ และบทความภาษาอังกฤษ จำนวน 2 บทความ ทั้ง 12 บทความได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบการคัดลอกผลงาน (Plagiarism) ด้วยโปรแกรมอักขราวิสุทธิ์ และมีค่าเฉลี่ยของดัชนีความซ้ำซ้อนของบทความอยู่ระหว่างร้อยละ 0 - 3.3

ในฉบับนี้ได้แบ่งกลุ่มเนื้อหาบทความตามกรอบของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ดังนี้คือ 1) ด้านศิลปวัฒนธรรม จำนวน 4 บทความ 2) ด้านการศึกษา จำนวน 4 บทความ 3) ด้านภาษา จำนวน 2 บทความ 4) ด้านการท่องเที่ยว จำนวน 1 บทความ และ 5) ด้านเศรษฐศาสตร์ จำนวน 1 บทความ ในส่วนภาพปกของวารสารฉบับที่ 1 นี้ได้ปรับประยุกต์มาจากบทความชื่อ “ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง: พื้นที่พิธีกรรมและการสะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดบุรีรัมย์” ซึ่งเป็นบทความที่ฉายภาพวิถีชีวิตและประเพณีวัฒนธรรมของผู้คนในพื้นที่อีสานใต้ได้เป็นอย่างดี

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่พิจารณาบทความและผู้สนับสนุนบทความ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนฝ่ายที่สนับสนุนและส่งเสริมจนทำให้ “มนุษยสังคมสาร” อยู่ในแวดวงวิชาการมายาวนานถึง 19 ปี ทางกองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งจะได้รับความไว้วางใจทางวิชาการจากทุกท่านด้วยการส่งบทความวิจัยและบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ใน “มนุษยสังคมสาร” ในฉบับต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม
บรรณาธิการ

สารบัญ

ฉบับ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2564

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

- ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง: พื้นที่พิธีกรรมและการสะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดบุรีรัมย์** 1
Khao Phanom Rung Festival: Ritual Space and Reflection of Buriram's Identity
ชนะพล ผินสุ / ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ
Chanapon Phinsu / Pattamawadee Chansuwan
- ประเพณีประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟ** 21
บุรีรัมย์ อำเภอบึงนาราง จังหวัดบุรีรัมย์
Invented Tradition and Cultural Resource Management of Buriram Volcano Festival,
Mueang Buriram District in Buriram Province
อรรถพล จันทร์ศรีละม้าย / ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ
Attapon Chanseelamai / Pattamawadee Chansuwan
- แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวจากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนาด้วยรูปแบบ** 37
ทางศิลปะการแสดง: กรณีศึกษา เทศกาลโขนกรุงศรีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Guidelines for Tourism Promotion Affected by Coronavirus Epidemic via Performing
Arts: A Case Study of Khon Krung Si of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province
ธิดารัตน์ ภูมิวัฒนะ / ทรีธวัต มีสมศักดิ์
Tidarat Pumiwattana / Treethawat Meesomsak
- การอนุรักษ์ “กรรมวิธีการผลิตปีมอญ” ย่านนคร แดมมี** 53
Conservation of the Manufacturing Process of Pi - mon by Nakon Thaemmee
บรรทม น่วมศิริ
Banthom Nuamsiri

สารบัญ

ฉบับ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2564

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

ผลการใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้
แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด (Mind Mapping) 75

วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

The Effects of Using Instructional Package for Practicing English Reading Comprehension
Skill through Cooperative Learning Technique CIRC with Mind Mapping of Eighth
Grade Students

กรรภิรมย์ แก้ววัน / สุรชัย ปิยานุกูล / วันทนี นามสวัสดิ์

Kanpirom Kaewwan / Surachai Piyanukool / Wantanee Namsawat

ผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่ม
แบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ 97
ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

Effects of Learning Management on Mixed Problem Solving by Using Team Assisted
Individualization Technique with Polya's Problem Solving Process on Promoting
Learning Achievement and Problem Solving Thinking Ability of Prathomsuksa 3
Students

อรวรรณ อยู่แท็กูล / สุทธิยา ละอองทอง / เบญจพร วรรณูปถัมภ์

Orawan Yooteagool / Suthiapa La-ongthong / Benchaporn Wannupatam

สารบัญ

ฉบับ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2564

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

กลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 117

Management Strategies of Desirable Learning Resources of Schools in the Secondary
Educational Service Area Office 41

วินัย หริมเทศ / สุภาพ ผู้รุ่งเรือง / ประหยัด ภูมิโคกรักษ์

Winai Rimthed / Suphap Phoorungrueng / Prayad Bhoomkhokrak

Effects of Cognitive Styles and Storytelling Patterns with Digital Storytelling 137
Activities upon Critical Thinking Skills of Undergraduate Teacher Students

Yothin Jathaenthung / Prachit Intakanok / Udom Homkham / Nootjaree
Boonket

Receptive and Productive Knowledge of English Collocations among Thai 157
EFL High School Learners

Soraya Jeensuk / Apisak Sukying

การพัฒนาเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษาเพื่อสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิง 179
ประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

The Development of 3-Language Information Service Website to Support
Digital Historical Tourism Information in Kanchanaburi

นิรุทธ์ จรเจริญ / สุจิตฐ์ จิตวิริยนนท์ / เสาวคนธ์ บุญสมรบ / จรัสพงษ์ ไชคชัยศิริ

Nirut Jorncharoen / Sujinat Jitwiriyanont / Saowakon Boonsomtob /

Jaraspong Chokchaisiri

สารบัญ

ฉบับ ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน) 2564

ISSN 2673-0243

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หน้า

การออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อย: กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้
ชุมชนสายยาว ตำบลलगเหล็ก จังหวัดบุรีรัมย์ 203

**Sugarcane Juice Packaging Design: A Case Study of Tourism Village and
Learning Center of Sai Yao Community in Thalung Lek Sub-district,
Buriram Province**

ชินานาง สวัสดิ์รัมย์ / พลอยไพลิน ศรีวิเศษ

Chinanang Sawadram / Ploypailin Sriwiset

พัฒนาการและการปรับตัวของตลาดชุมชน: ทางเลือกเพื่อการพัฒนาเกษตรผสมผสาน 225

**Development and Adaptation of the Community Markets: An Alternative for
Integrated Agricultural Development**

พัชรินทร์ ฤชวรารักษ์ / จตุพร ดอนโสม / อพิชัย โสสุทธิ

Patcharin Ruchuwarakak / Jatuporn Donsom / Aphichai Sosut

ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง: พื้นที่พิธีกรรมและการสะท้อนอัตลักษณ์ จังหวัดบุรีรัมย์

Khao Phanom Rung Festival: Ritual Space and Reflection of Buriram's Identity

ชนะพล ผินสุ¹ / ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ²

Chanapon Phinsu / Pattamawadee Chansuwan

¹นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Master's Degree Students, Cultural Science Program, Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural
Science, Mahasarakham University

²รองศาสตราจารย์ ดร., ที่ปรึกษาหลัก สาขาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์และ
วัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Associate Professor Dr., Principal Advisor, Performing Arts Program, Faculty of Fine-Applied Arts
and Cultural Science, Mahasarakham University

Received: February 1, 2021

Revised: April 11, 2021

Accepted: April 27, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และพิธีกรรมทางศาสนาในพื้นที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในจังหวัดบุรีรัมย์และใกล้เคียงเชื่อกันว่าในช่วงหนึ่งของชีวิตต้องได้ขึ้นเขาพนมรุ้งเพื่อนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งพิธีกรรมในช่วงแรกคือการปิดทองนมัสการรอยพระพุทธบาทจำลอง ต่อมาได้มี การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 พิธีกรรม คือ 1) พิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งปราสาทพนมรุ้ง 2) พิธีบวงสรวงบัวแปดกลีบ

3) พิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อปราสาททอง และอัตลักษณ์ที่พบในขบวนแห่ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ได้แก่ 1) อัตลักษณ์การแสดงเรียมอัสราบุรีรัมย์ 2) อัตลักษณ์การแต่งกายด้วยผ้าซิ่นตีนแดง 3) อัตลักษณ์ปรากฏการณ์พระอาทิตย์ตรงผ่าน 15 ช่อง ประตู ซึ่งพิธีกรรมและวัฒนธรรมที่โดดเด่นเหล่านี้ เป็นการแสดงอัตลักษณ์ที่สื่อถึงจังหวัดบุรีรัมย์ได้อย่างแยกแยะและแสดงถึงความสำคัญของอัตลักษณ์จังหวัดบุรีรัมย์เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง, พื้นที่พิธีกรรม, อัตลักษณ์จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

The research aimed to study identity and the religious ritual at Phanom Rung Sanctuary. This study was a qualitative research collecting data from documents, researches and interviewing of related people. The findings revealed that local people in Buriram and its vicinity believe that once in their lives, visiting Khao Phanom Rung to worship sacred things is a must. Originally, the religious ritual is gilding gold leaf and paying respect to the Buddha's footprint model. Later on, the religious rituals are combined and are classified into three rites as follows: 1) the sacred worship of Phanom Rung Sanctuary, 2) the worship of an eight petalled-lotus motif, and 3) the worship of San Chao Pho Prasatthong. The study also showed that the identities found in the grand procession during Khao Phanom Rung Festival are as follows: 1) the identity of performance of Buriram Apsara Dance, 2) the identity of wearing a red sarong (Phasin Teen Deang), and 3) the identity of phenomenon of sun shine passing through 15 doorways of the sanctuary's main tower. These are the identities that delicately signify Buriram province and obviously emphasize the significance of Buriram's identities.

Keywords: Khao Phanom Rung festival, ritual space, Buriram's identity

บทนำ

สังคมอีสานเป็นแหล่งอารยธรรมที่เก่าแก่มีประวัติความเป็นมาในอดีตที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งมีวัฒนธรรมประเพณีที่งดงาม แหล่งโบราณสถาน และ โบราณคดีมากมายที่บ่งบอกถึงความเจริญในอดีต เช่น ปราสาทพนมรุ้งในจังหวัดบุรีรัมย์ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้บ่งชี้ให้เห็นถึงการอาศัยอยู่ของกลุ่มคนในพื้นที่ภาคอีสาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะในอีสานใต้ เนื่องจากบริเวณนี้อยู่ภายใต้อิทธิพลของวัฒนธรรมเขมร และคนพื้นเมืองของดินแดนแถบนี้มีการผสมผสานกันอย่างหลากหลายกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาวไทยกูย ชาวไทยเขมร ชาวไทยลาว และ ชาวไทยโคราช

ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งเป็นอีกหนึ่งประเพณีที่มีพื้นที่พิธีกรรมและมีอัตลักษณ์มากมายภายในงาน โดยมีการเริ่มต้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481 เป็นต้นมา โดยมีพระโอรสธรรมญาณ วัดท่าประสิทธิ์จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งท่านมักจะรุดลงไปที่เขาพนมรุ้งเป็นประจำทุกปี เพื่อปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างสม่ำเสมอทุกปี ท่านได้เห็นตัวอย่าง ชาวสุรินทร์ได้มีประเพณีขึ้นเขาพนมสวาย ในวันแรม 1 ค่ำเดือน 5 เพื่อปิดทองนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์รอยพระพุทธบาทจำลองท่าน จึงจัดประชุมชาวบ้านตำบลจระเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่ใกล้เคียงเขาพนมรุ้ง ช่วยกันถางตกแต่งสถานที่บริเวณลานหน้าปราสาทเขาพนมรุ้งเพื่อจัดงานบุญงานกุศลอันเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งโดยจัดงานนมัสการและปิดทองรอยพระพุทธบาทจำลองนับแต่นั้นมา (Ruengdetch, 2000: 1-2)

ต่อมาในปี 2534 จังหวัดบุรีรัมย์ร่วมกับกรมศิลปากรและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ร่วมจัดกิจกรรมประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งตามประเพณีที่ประชาชนเคยปฏิบัติมาทุกปีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 โดยจัดให้มีความยิ่งใหญ่อลังการด้วยขบวนเสด็จของพระนางอุปดิศรลักษมีเทวีซึ่งเดินทางจากเมืองนครหลวงพร้อมเครื่องบูชา

ถวายสักการะและเทพาหนะประจำทั้ง 10 ทิศ ที่ปกปักรักษาเทวดาในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกายอันศักดิ์สิทธิ์ ณ ดินแดนแห่งนี้ การสืบทอดประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งในปัจจุบันมีความยิ่งใหญ่คู่กับความเจริญรุ่งเรืองที่เคยมีมาแต่อดีตกาล เป็นความศรัทธาของเหล่าพสกนิกรชาวจังหวัดบุรีรัมย์ที่ร่วมส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นที่ประจักษ์แก่นักท่องเที่ยวและประชาชน (Sangkhakul, 2016: 93)

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นพบว่ารูปแบบการนำเสนอเกี่ยวกับประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง มีการนำเอาอัตลักษณ์หรือสอดแทรกความเป็นบุรีรัมย์อยู่มากมายซึ่งถือว่าเป็นข้อดีของงานประเพณีที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ดี แต่ไม่อาจทำให้ทราบได้ว่าอัตลักษณ์แต่ละอย่างมีความสำคัญและสอดแทรกเข้ามาได้อย่างไร มีการปรับเปลี่ยนไปจากเดิมมากน้อยเพียงใด ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งมีความสวยงามโดดเด่นและมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับจังหวัดบุรีรัมย์อยู่มากมาย มีการนำเอาอัตลักษณ์แทรกในงานประเพณี เช่น การนำการแสดงเรือมอปราบุรีรัมย์เข้าไปมีส่วนร่วมในงานและการนำเอาผ้าในท้องถิ่นซึ่งเป็นผ้าขึ้นดินแดงแต่งกายในขบวนเรือมอปราได้อย่างสวยงามก่อให้เกิดการสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นได้อย่างดี นอกจากนี้ยังมีปรากฏการณ์พระอาทิตย์ลอดผ่าน 15 ช่องประตู ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการสร้างอัตลักษณ์เหล่านี้คือการแสดงออกถึงจังหวัดบุรีรัมย์ได้อย่างชัดเจน

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งประเด็นการวิจัยเรื่องประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง: พื้นที่พิธีกรรมและสะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาความเป็นมาของพิธีกรรมทางศาสนาที่ปราสาทพนมรุ้ง ประวัติประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่เข้าไปสร้างบทบาทในพื้นที่ และการสร้างอัตลักษณ์ผ่านประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและจังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เห็นอัตลักษณ์ที่สร้างขึ้นในงานประเพณีและเป็นรูปแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยว ผลการศึกษาจะทำให้เกิดองค์ความรู้ ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นแบบอย่างแนวทางในการอนุรักษ์สืบสานและส่งเสริมอัตลักษณ์ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวบุรีรัมย์และเป็นสมบัติของชาติไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และพื้นที่พิธีกรรมทางศาสนาที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยการสำรวจเบื้องต้น สัมภาษณ์ สังเกต การบันทึกและการนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ การเก็บข้อมูลภาคสนาม แล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้มาสรุปอภิปรายผลในเชิงพรรณนา วิเคราะห์ การศึกษาในครั้งนี้เป็นการลงพื้นที่ไปศึกษาสภาพจริงของกิจกรรมงานประเพณีทั้งในส่วนพื้นที่บ้านและงานเทศกาลประเพณีประจำปี รวมทั้งบริบทที่เกี่ยวข้องกับงานขึ้นเขาพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือวิจัยโดยการทบทวนเอกสารจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่ 1) แบบสำรวจเบื้องต้น 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 3) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง 4) แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างอัตลักษณ์ศึกษาเอกสาร ที่เกี่ยวกับพื้นที่ทำการวิจัย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นการลงพื้นที่ไปศึกษาสภาพจริงของกิจกรรมงานประเพณีทั้งในส่วนพื้นที่บ้านและงานเทศกาลประเพณีประจำปี รวมทั้งบริบทที่เกี่ยวข้องกับงานขึ้นเขาพนมรุ้ง การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่โดยใช้วิธีสำรวจ สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อที่จะได้ตรวจสอบข้อมูลที่สมบูรณ์ตรงกับข้อเท็จจริงมากขึ้น

3. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์

4. การนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ นำมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล และอธิบายผลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย แล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้มาสรุปอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์โดยการนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขอบเขตการวิจัยศึกษาอัตลักษณ์และพื้นที่พิธีกรรมทางศาสนาที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง: พื้นที่พิธีกรรมและการสะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งพบพื้นที่พิธีกรรมทางศาสนาที่ปราสาทพนมรุ้งและอัตลักษณ์ที่สื่อถึงจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ปรากฏในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งสามารถสรุปสาระสำคัญ โดยแบ่งตามการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านพิธีกรรมทางศาสนา 2) ด้านอัตลักษณ์ที่สื่อถึงจังหวัดบุรีรัมย์ ดังต่อไปนี้

1. ด้านพื้นที่พิธีกรรมทางศาสนา

พิธีกรรมทางศาสนาที่ปราสาทเขาพนมรุ้งเป็นพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่สักการบูชาของผู้คนได้มีโอกาสขึ้นไปสถานที่แห่งนั้น ถือได้ว่าเป็นที่สถิตของพระอิศวรเทพ จึงก่อให้เกิดพิธีกรรมมากมายในสถานที่แห่งนี้และพื้นที่พิธีกรรมที่ปรากฏในปราสาทเขาพนมรุ้ง ซึ่งแยกได้ดังต่อไปนี้

1.1 พิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งปราสาทพนมรุ้ง อุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้งเป็นพื้นที่แห่งความศักดิ์สิทธิ์ พิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งปราสาทพนมรุ้ง เดิมก่อนนั้นได้มีการจัดบวงสรวงขึ้นที่บริเวณลานใต้ต้นโพธิ์ ทางขึ้นไปบนปราสาท

พนมรุ้ง แต่การจัดงานนั้นก็ได้เป็นไปอย่างราบรื่น เพราะโดยปกติตามความเชื่อ จะต้องจัดบริเวณด้านบนหน้าปราสาท ต่อมาจึงนิยมขึ้นไปจัดพิธีบวงสรวงด้านหน้า ปราสาท โดยในการจัดงานและจัดเตรียมในส่วนของงานพิธีบวงสรวงนี้จะเป็นในส่วน ของผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายหน้าที่งานให้กับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ดูแลดำเนินการจัดเตรียม ซึ่งร่วมกับอำเภอเฉลิมพระเกียรติในการจัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์ และรวมถึงการจัดหาทีมคณะพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีและนักแสดงที่รำ บวงสรวงอีกด้วย ในงานบวงสรวงนั้นจะประกอบไปด้วยหน่วยงานราชการ และ ประชาชนที่มีจิตศรัทธาขึ้นไปเข้าร่วมในพิธี (Lumthaithong, 2020) ดังภาพที่ 1 และ 2

ภาพที่ 1: การบวงสรวงทั้ง 3 พิธีกรรมที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง

ภาพที่ 2: การรำบวงสรวงบริเวณลานพิธีหน้าปราสาทและการเข้าร่วมพิธี

ความมุ่งหมาย ของการประกอบพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปราสาทพนมรุ้ง เพื่อเป็นการบอกกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการจัดงานตามประเพณี โบราณที่เคยปฏิบัติ และขอขมาหากมีการกระทำใดที่เป็นการล่วงเกินหรือไม่สมควร โดยที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพื่อบูชาเทพเจ้าผู้ดูแลและสถานที่แห่งนั้นและเพื่อความผาสุกของชีวิตเป็นการขอพร หรือมีความเชื่อว่าเป็นวันเปิดโชคเปิดลาภ ตามความเชื่อการบวงสรวงของชาวอินทุมิ หลักสำคัญคือการขอพรเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จที่ถือว่าเป็นพิธีบวงสรวงที่สำคัญคือ การที่ได้บูชาเทพเจ้าประจําทิศ ดังนั้น การได้ขึ้นมาเข้าพิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ ปราสาทพนมรุ้งจึงเป็นโอกาสดีที่จะได้ทำการบวงสรวงเทพเจ้าทิศและเทพเจ้า อีกด้วย ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3: ประชาชนที่เข้าร่วมในพิธีบวงสรวงและการรำบวงสรวงเทพเจ้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์

1.2 พิธีบวงสรวงบัวแปดกลีบ ดอกบัวแปดกลีบ ปรางูอยู่ตรงกลางสะพาน นาคราชชั้นที่ 1 โดยตรงสะพานก่อด้วยหินทราย ผังเป็นรูปกากบาท กว้าง 8.20 เมตร ยาว 20.00 เมตร ยกพื้นสูงจากถนน 1.50 เมตร ด้านหน้าและด้านหลังลดชั้น มีบันได เป็นอัครชัยรูปปีกกาเป็นทางขึ้น ส่วนด้านหลังเป็นชานกว้างเชื่อมต่อกับบันไดขึ้น ปราสาท เสาและขอบสะพานสลักลวดลายงดงาม ราวสะพานทำเป็นลำตัวของ พญานาค 5 เศียร หันหน้าออกแผ่พังพานทั้ง 4 ทิศ เป็นศิลปกรรมแบบนครวัด ความสำคัญของสะพานนาคราชตรงกลางสะพานจะมีลายดอกบัวแปดกลีบสลักในเนื้อ หินล้อมรอบด้วยยันต์ หัวยันต์ขมวดเป็นรูปกลีบบัว มีความหมายถึงเทพประจำทิศทั้ง 8

ในศาสนาฮินดูหรือเป็นที่สำหรับบวงสรวงประกอบพิธีกรรมเพื่อความสำเร็จและปราบศัตรูรวมทั้งป้องกันภัยอันตรายทั้งปวงเชื่อกันว่าจุดตรงนี้เป็นศูนย์กลางของจักรวาลเป็นจุดที่ผู้มาทำกาบูชาเทพเจ้าจะต้องตั้งจิตอธิษฐานขอความคุ้มครองจากเทพเจ้าหรือขอพรอันศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น นอกจากนี้ในระเบียบกคตตรงหน้าปราสาทประธานยังมีความหมายเหมือนสะพานเชื่อมระหว่างโลกมนุษย์กับโลกเทพเจ้า จึงเป็นสิ่งบันดาลใจให้สร้างนาคเป็นสะพานอันเปรียบเสมือนเป็นทางเดินของเทพเจ้าที่จำลองมาไว้ในโลก ดังนั้น ผู้มาร่วมพิธีจึงควรได้มาอธิษฐานจิตเพื่อความเป็นสิริมงคลในเบื้องต้น บริเวณดอกบัวแปดกลีบแห่งนี้ มีความเชื่อว่าเป็นศูนย์รวมจักรวาลและปราสาทพนมรุ้งซึ่งเป็นเทวาลัยประหนึ่งวิมานของพระศิวะเทพ (Phirun, 2010: 150) ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4: บริเวณสะพานชั้นที่ 1 หรือบริเวณบัวแปดกลีบ

ความมุ่งหมายของการประกอบพิธีบวงสรวงดอกบัวแปดกลีบจากคติความเชื่อของชาวอินเดียซึ่งจะพบรูปศิวนาฏราชตามเทวสถานของลัทธิไศวนิกายในประเทศอินเดียตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 12 ผู้นับถือศาสนาฮินดูเชื่อว่าจังหวะของการรำรำของพระศิวะจะบันดาลให้เกิดผลดีผลร้ายแก่โลกได้จึงจำเป็นต้องอ่อนน้อมให้พระองค์พ้อนรำในจังหวะที่พอดี สถานที่ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในปราสาทประธานเขาพนมรุ้งอีกแห่งหนึ่งคือบริเวณดอกบัวแปดกลีบซึ่งถือว่าเป็นศูนย์กลางของจักรวาลเมื่อถึงวันศิวะราตรีใด ก็จะประกอบพิธีบวงสรวงโดยมีพิธีกรรมทางศาสนาพราหมณ์และพิธีกรรมทางศาสนาพุทธ โดยมีความเชื่อกันว่าเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น เมื่อขึ้นมา

ปราสาทเขาพนมรุ้งจึงถือเป็นโอกาสดีที่จะได้ทำการบวงสรวงต่อองค์วิมาดาเทวเพื่อความเป็นสิริมงคลด้วย (Apaiso, 2020) ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5: การร่ำบวงสรวงบริเวณบัวแปดกลีบและประชาชนเข้าสักการะ
บัวแปดกลีบบริเวณสะพานชั้นที่ 1

1.3 พิธีบวงสรวงเจ้าพ่อปราสาททอง ศาลเจ้าพ่อปราสาททองตั้งอยู่บริเวณทางขึ้นเขาพนมรุ้งของ ตำบลตาเป็ก อำเภอลือเมิรพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอบเขาพนมรุ้งจะให้ความเคารพนับถือกราบไหว้ขอพรเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว พิธีบวงสรวงศาลเจ้าพ่อปราสาททองซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานและปฏิบัติติดต่อกันมาทุก ๆ ปีจากรุ่นสู่รุ่นดำเนินมาจนถึงทุกวันนี้ มีเรื่องราวเล่าขานสืบทอดกันมาเกี่ยวกับเจ้าพ่อปราสาททองแห่งเขาพนมรุ้ง ในสมัยก่อนท่านเจ้าพ่อยังไม่มีศาลดังที่เห็นอยู่ที่นี่ปัจจุบันนี้แต่ท่านได้พำนักอยู่บนเขาพนมรุ้ง ซึ่งสมัยก่อน การเดินทางเพื่อขึ้นไปยังปราสาทพนมรุ้งมีความยากลำบากมากเนื่องจากเป็นเขาสูงมีป่ารกทึบเมื่อชาวบ้านจะทำการบวงสรวงหรือกราบไหว้ทำให้เกิดความไม่สะดวกชาวบ้านจึงได้ทำการกราบไหว้และบวงสรวงท่านบริเวณเชิงเขาทางขึ้นปราสาทหินพนมรุ้งซึ่งเป็นสถานที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อปราสาททองในปัจจุบันนี้ และ ปี 2563 ได้มีการสร้างรูปปั้นจำลองเจ้าพ่อปราสาททองขึ้น และมีการแบ่งบวงสรวงนำรูปปั้นเจ้าพ่อ

ประสาททองเจ้าประดิษฐาน ณ ศาลของเจ้าของพ่อปราสาททอง ด้วยความเลื่อมใสและความศรัทธา (Saowakoon, 2020) ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6: บริเวณที่ตั้งศาลเจ้าพ่อปราสาททองและการประกอบพิธีสงฆ์

ความมุ่งหมาย ของการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงศาลเจ้าพ่อปราสาททอง เพื่อเป็นการขอพรและขออนุญาตบอกกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ ศาลเจ้าพ่อปราสาททอง ให้การช่วยเหลือและคลบ้นดาลให้การจัดงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งปราสาทอุบลราชธานี ขว้างใด ๆ และให้การดำเนินงานได้ลุล่วงบรรลุผลสำเร็จทุกประการ ตลอดจนเพื่อให้เดินทางขึ้นไปท่องเที่ยวและประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ไปยังปราสาทพนมรุ้งของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปได้มีความปลอดภัยและเพื่อความเป็นสิริมงคล

2. ด้านอัตลักษณ์ที่พบในงานที่สื่อถึงจังหวัดบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์นั้นได้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันมา จึงทำให้สภาพการท่องเที่ยวเชิงอุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้งได้รับความสนใจเสมอมา ในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งยังได้รับความนิยมทั้งคนไทย และชาวต่างชาติอย่างมาก จึงทำให้งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง มีการสอดแทรกอัตลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบขบวนและรูปแบบการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในงาน จากผลการวิจัยพบว่าอัตลักษณ์ที่พบในช่วงประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ดังต่อไปนี้

2.1. อัตลักษณ์การแสดงเรือมอัสตราบุรีรัมย์ (หรือระบำอัสตรา) จากการคิดประดิษฐ์สร้างของ อาจารย์ผกา เบญจกาญจน์ ในการแสดงระบำอัสตราและการแต่งกายของระบำอัสตราจนกลายมาเป็นอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่นและเป็นจุดเด่นของจังหวัดบุรีรัมย์ ระบำอัสตราจึงกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ซึ่งความสำคัญของการแสดงชุดนี้เชื่อกันว่าระบำเทพอัสตรา หรือที่ปัจจุบันเรียกว่า เรือมอัสตรา เรือมในภาษาเขมรแปลว่า รา อัสตรา ก็หมายถึงเทวดาเทพองค์หนึ่งซึ่งมีหน้าที่ขับร้องพ่อนราหรือนางอัสตรา การแสดงระบำอัสตราที่งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งนั้นจะทำการแสดงในช่วงของขบวนแห่ ซึ่งจะแสดงหลังจากที่ขบวนเสด็จของพระนางกุปตินรทลัทธิเทวีเคลื่อนผ่านไปยังปราสาทเขาพนมรุ้ง

จะเห็นได้ว่านาฏศิลป์ได้ปรับตัวให้ดำรงอยู่ได้ในสังคมไทย ได้ช่วยสร้างอาชีพให้กับผู้คน สร้างเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างสังคมหนึ่งกับอีกสังคมหนึ่ง ส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติให้ชัดเจน ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจนรายได้เข้าประเทศและอื่น ๆ อีกมากมายที่สอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในสังคม (Benjakarn, 2020) ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7: นักแสดงเรือมอัสตราบุรีรัมย์ที่งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง

2.2. อัตลักษณ์การแต่งกายด้วยผ้าไหมตีนแดง บุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงในด้านการทอผ้าไหมมาเป็นเวลาช้านาน มีการทอผ้าทั่วทุกอำเภอ แหล่งทอผ้าไหมที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดบุรีรัมย์อยู่ที่อำเภอพุทไธสง และอำเภอนาโพธิ์ ด้าน

การออกแบบลวดลาย และการจัดจำหน่ายผ้าไหมของอำเภอพุทไธสง และอำเภอนาโพธิ์ มักได้รับรางวัลจากการประกวดในที่ต่างๆ เป็นประจำ และอีกหลายแห่ง

ผ้าชั้นดินแดงเป็นผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทอด้วยไหมทั้งผืน หัวชั้นและตีนชั้นของผ้าจะเป็นสีแดงสด ตอนกลางของผ้าจะเป็นลายมัดหมี่ เรียกว่าหมี่ขอ จะเป็นสีดำ สีน้ำตาลเหลืองทอง จะทอเป็นผืนเดียวกัน ไม่ใช้การตัดต่อระหว่างตัวชั้น หัวชั้น และตีนชั้น สมัยโบราณจะทอให้เด็กและวัยรุ่นนุ่ง เพราะเป็นผ้าที่มีสีสันสดใสมาก จึงทำให้ผ้าชั้นดินแดงเป็นที่นิยมและเป็นที่ประจักษ์ในเรื่องของเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ ผ้าชั้นดินแดงคือการเป็นหนึ่งเดียว และในการแสดงเรือมอัสราบุรีรัมย์ในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง จึงได้มีการนำผ้ามาสวมใส่ประกอบการแสดงจนกลายมาเป็นอีกหนึ่งอัตลักษณ์ที่พบในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งที่สื่อถึงจังหวัดบุรีรัมย์ได้เป็นอย่างดี (Klaewkla, 2020) ดังภาพที่ 8

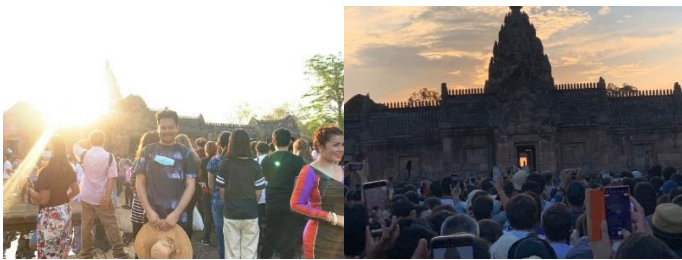
ภาพที่ 8: ผ้าชั้นดินแดงหรือผ้าไหมดินแดงบุรีรัมย์

2.3. อัตลักษณ์ปรากฏการณ์พระอาทิตย์ตรงผ่าน 15 ช่อง ประตู ปราสาท

พนมรุ้งเป็นศาสนสถานที่สร้างขึ้นเพื่อถวายแด่องค์พระศิวะเทพเจ้าสูงสุดในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย รูปแบบของศิลปะที่พบเป็นศิลปะเขมรโบราณที่มีความงดงามมากที่สุดแห่งหนึ่ง ความงดงามและความยิ่งใหญ่ปรากฏให้เห็นได้ทางสถาปัตยกรรม ซึ่งที่ปราสาทเขาพนมรุ้งนั้นได้มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติคือ พระอาทิตย์ตรงผ่าน 15 ช่องประตู ปรากฏการณ์พระอาทิตย์ตรง 15 ช่องประตูนี้ 1 ปี มี 4 ครั้ง ได้แก่

- ครั้งที่ 1 พระอาทิตย์ตก ตรง 15 ช่องประตู ในวันที่ 5 - 6 - 7 มีนาคม
 ครั้งที่ 2 พระอาทิตย์ขึ้น ตรง 15 ช่องประตู ในวันที่ 3 - 4 - 5 เมษายน
 ครั้งที่ 3 พระอาทิตย์ขึ้น ตรง 15 ช่องประตู ในวันที่ 8 - 9 - 10 กันยายน
 ครั้งที่ 4 พระอาทิตย์ตก ตรง 15 ช่องประตู ในวันที่ 5 - 6 - 7 ตุลาคม

การเห็นพระอาทิตย์ขึ้นหรือตกตรง 15 ช่องประตูปราสาทพนมรุ้งนี้ ยังขึ้นอยู่กับสภาพอากาศในวันนั้น หากท้องฟ้าปิด มีเมฆมาก หรือฝนตก ก็จะไม่เห็นดวงอาทิตย์ปรากฏ ถือเป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่มั่นคงเชื่อมโยงระบบสังคมในชุมชน โดยการเลือกใช้การท่องเที่ยวเป็นพื้นที่แสดงตัวตน จึงเกิดปรากฏการณ์ประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์เพื่อรองรับการท่องเที่ยว (Thiensawadkit, 2020) ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9: ปรากฏการณ์พระอาทิตย์ขึ้นหรือตกตรง 15 ช่องประตูที่ปราสาทพนมรุ้ง

อภิปรายผล

จากการศึกษามีข้อพบที่น่าสนใจอภิปรายได้ดังนี้

ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง: พื้นที่พิธีกรรมและการสะท้อนอัตลักษณ์จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีการหยิบยกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในอดีตมาถ่ายทอดผ่านการแสดงในรูปแบบ ขวบนแห่อย่างสร้างสรรค์ เป็นการสร้างความศรัทธาและพลังความเชื่อในพื้นที่พิธีกรรมมีความศักดิ์สิทธิ์ขึ้น และยังสามารถเชื่อมโยงให้พื้นที่พิธีกรรมเป็นพื้นที่แห่งความทรงจำ สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดในการนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาประกอบสร้าง จึงก่อให้เกิดมีจารีตประเพณีปฏิบัติสืบมาจากคติ

ความเชื่อในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนสถาน เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างควา
นำเชื่อถือและความศักดิ์สิทธิ์ของงานประเพณี ให้สาธารณชนได้รับรู้ และเป็นที่ยิน
แก่นักท่องเที่ยว

ด้านความรู้เกี่ยวกับประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง: พื้นที่พิธีกรรมและการสะท้อน
อัตลักษณ์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า วิธีการสร้างอัตลักษณ์จากทุนทางวัฒนธรรมของ
ท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาคือ การแต่งกายด้วยผ้าไหมดินแดง การละเล่นคือ
เรืออ้อสราบุรีรัมย์ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติคือ พระอาทิตย์ลอดผ่าน 15 ช่อง
ประตู เป็นการสร้างอัตลักษณ์ที่มั่นคงเชื่อมโยงระบบสังคมในชุมชน โดยการเลือกใช้
การท่องเที่ยวเป็นพื้นที่แสดงตัวตน จึงเกิดปรากฏการณ์ประดิษฐ์สร้างอัตลักษณ์รองรับ
การท่องเที่ยว ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้ได้สร้างความผูกพันต่อผู้คนในชุมชนมากขึ้นด้วย
การเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งรายได้ และยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่ม
คนในท้องถิ่น

ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งเป็นประเพณีที่มีการพัฒนาจากประเพณีท้องถิ่นของ
ชาวบ้านสู่ประเพณีของรัฐที่มีเรื่องราวมาจากประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลง และ
การประกอบสร้างขึ้น โดยมีทั้งแบบเก่าดั้งเดิม แบบพัฒนาขึ้นใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการนำ
เรื่องราวมาจากประวัติศาสตร์ เรื่องเล่าหรือการหยิบเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเองมา
ใช้ในงานจนกลายเป็นอัตลักษณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Santisombut (2016: 11)
ได้กล่าวว่า วัฒนธรรม หมายถึง สังคมมนุษย์แต่ละสังคมจะมีความแตกต่างกันในด้าน
ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแบบของการเมืองศาสนาและค่านิยมต่าง ๆ แต่ภายในความ
แตกต่างเหล่านี้สังคมทุกชนแห่งทั่วโลกมีลักษณะพื้นฐานที่เหมือนกันอยู่ประการหนึ่ง
คือสังคมเป็นการรวมตัวกันเพื่อความอยู่รอดตลอดจนก่อให้เกิดอัตลักษณ์ ซึ่งอัตลักษณ์
ที่พบในขบวนแห่ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ได้แก่ 1) อัตลักษณ์การแสดงเรืออ้อสรา
บุรีรัมย์ 2) อัตลักษณ์การแต่งกายด้วยผ้าขึ้นดินแดง 3) อัตลักษณ์ปรากฏการณ์
พระอาทิตย์ตรงผ่าน 15 ช่องประตู ซึ่งเป็นการแสดงอัตลักษณ์ต่าง ๆ ที่สื่อถึงจังหวัด
บุรีรัมย์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Wjit (2016: 13) ได้กล่าวว่า

อัตลักษณ์หมายถึงสิ่งที่เป็นคุณสมบัติเฉพาะของคนหรือสิ่งหนึ่งที่ทำให้โดดเด่นขึ้นมา หรือแตกต่างจากสิ่งอื่นซึ่งอัตลักษณ์เป็นปริณิชนที่เชื่อมต่อระหว่างความเป็นปัจเจกบุคคลกับสังคมสังคมกับตัวกำหนดบทบาทหน้าที่ อัตลักษณ์แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) อัตลักษณ์บุคคล และ 2) อัตลักษณ์ทางสังคม

ในการศึกษาอัตลักษณ์และพื้นที่พิธีกรรมทางศาสนาที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้เห็นถึงการสอดแทรกเรื่องราวในอดีตและอัตลักษณ์ในปัจจุบันหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ปราสาทเขาพนมรุ้งถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบุรีรัมย์และเขตพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งมีพิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ เกิดขึ้นในงานอย่างเด่นชัดและมีความหมายแตกต่างกันออกไปอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Phirun (2010: 10-15) ได้กล่าวว่า คติความเชื่อเรื่องผีเป็นคติความเชื่อที่มีอยู่ในปัจจุบันชนแต่ละชนซึ่งพยายามหาคำตอบในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจเหนือธรรมชาติที่อยู่เหนืออำนาจการควบคุมของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มมนุษย์จะมีความผูกพันและได้แสดงพฤติกรรมรวมกันเกิดเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ พิธีกรรมทางศาสนาที่เกิดขึ้นภายในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งแบ่งออกเป็น 3 พิธีกรรม คือ 1) พิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์แห่งปราสาทพนมรุ้ง 2) พิธีบวงสรวงบัวแปดกลีบ และ 3) พิธีบวงสรวงเจ้าพ่อปราสาททอง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการบูชาเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเป็นรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาเพื่อเป็นกลไกต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยว จึงถือเป็นงานประเพณีที่ได้รับการตอบรับอย่างมากในจังหวัดบุรีรัมย์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Wansiri (2007: 85-90) ได้พบว่า วัฒนธรรมหนึ่ง ๆ จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่น ๆ ได้ต้องยึดหลักว่า วัฒนธรรม คือ ความคิด และพฤติกรรม ที่ติดตัวบุคคลบุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น

ในการศึกษาอัตลักษณ์และพื้นที่พิธีกรรม ได้มีข้อค้นพบคือ ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์และพื้นที่พิธีกรรมทางศาสนาที่ปราสาทเขาพนมรุ้ง โดยมีการอนุรักษ์และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ทั้งยังตระหนักถึงคุณค่าของงานและหลักการสำคัญที่

ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์คือการนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่น ความรู้ทางวัฒนธรรมของตนเองมาสร้างในงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Tlang (2015: 97) ได้พบว่า จังหวัดบุรีรัมย์ก็มีการนำทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวมาใช้เป็นสินค้าในการท่องเที่ยวทั้งที่มีอยู่เดิมและจัดขึ้นมาใหม่ซึ่งให้ประโยชน์ทั้งรายได้และบอกตัวตนได้เป็นอย่างดี เช่นการนำเอาพระนางอุบลดิทรลักษณ์เทวีบุคคลที่ปรากฏในจารีตประวัติด้านประวัติศาสตร์ปราสาทหินพนมรุ้งมาเป็นตัวเอกในขบวนแห่ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งของทุกปีหรือการนำเอาปราสาทหินพนมรุ้งใช้เป็นสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น เมื่อภาครัฐเข้ามาช่วยจัดงานได้ทำให้มีการออกร้านจำหน่ายสินค้าต่าง ๆ และหน้าที่สำคัญของประเพณีปัจจุบันกลายเป็นเพียงเพื่อตอบสนองเป้าหมายทางเศรษฐกิจเป็นธุรกิจการนำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

วิจัยเล่มนี้มุ่งวิเคราะห์การหาอัตลักษณ์ในงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งหากมีการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการออกแบบหรือรูปแบบของขบวนแห่ในประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งและกระบวนการสร้างนาฏกรรมในขบวนแห่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเฉพาะเรื่องอัตลักษณ์ของงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ซึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ยังมีงานประเพณีอีกมากมายควรมีการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ ในงานอื่น ๆ เช่น งานแข่งเรือสกิด งานว่าวห้วยราช งานเครื่องเคลือบพันปีบ้านกรวด งานข้าวหอมมะลิประโคนชัย และงานอื่น ๆ

References

- Apaiso, S. (6 November 2020). Governing Officer, Professional Level at Office of Provincial Buri Ram, Muang Buri Ram District, Buri Ram Province. Interview. [in Thai]
- Benjakarn, P. (2 January 2020). Buriram Rajabhat University, Retired teacher, then Ex-Leader in Thai Dramatic Arts at Buriram Rajabhat University, Muang Buri Ram District, Buri Ram Province. Interview. [in Thai]
- Klaewkla, H. (14 February 2020). Ban Nong Phet Thread Weaving Group, 37 No.9, Bua Thong Ngae Sun-District, Muang Buri Ram District, Buri Ram Province, the Chief of Ban Nong Phet Thread Weaving Group. Interview. [in Thai]
- Lumthaithong, S. (27 November 2020). Buriram Provincial Cultural Office, Director of Strategy and Cultural Surveillance at Buriram Provincial Cultural Office, Muang Buri Ram District, Buri Ram Province. Interview. [in Thai]
- Phirun, T. (2010). *Phanom Rung Historical Park: Way of the religious ritual conservation to promote cultural tourism*. (Thesis). Mahasarakham: Mahasarakham University. [in Thai]
- Ruengdetch, P. (2000). *The Phanom Rung mountain festival towards the history and origin of the royal procession of Queen Phupintha Lakshmi Devi of the Maharatha Pura dynasty*. Buriram: Buriram Rajabhat University. [in Thai]
- Saowakoon, W. (5 December 2020). 80 Ta Pek, Chaloem Phra Kiat District, Buri Ram Province, the Intendant and Believer of Chao Pho Prasatthong. Interview. [in Thai]

- Sangkhakul, G. (2016). *The Phanom Rung mountain festival as a “creative tradition” in contemporary Thai society*. (Thesis). Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Santisombut, Y. (2016). *Human and culture*. Bangkok: Thammasat University. [in Thai]
- Thiensawadkit, W. (1 March 2020). Buriram IBu Café, the Chief of Guide Club in Buri Ram Province and the Expert in Tourism. Interview. [in Thai]
- Tlang, S. (2015). *“Creative tradition” in contemporary Thai culture*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation).
- Wansiri, N. (2007). *Sociology and anthropology*. Bangkok: Kasetsart University. [in Thai]
- Wijit, I. (2016). *Communication of identities to promote the tourism of Buriram province*. Bangkok: Thammasat University. [in Thai]

Authors

Mr. Chanapon Phinsu

Cultural Science Program, Faculty of Fine-Applied Arts and

Cultural Science, Mahasarakham University

61 Moo 8 Ban Huay Samran Tambon Khok Yang Amphoe

Prakhonchai Buriram Province 31140, Thailand

Tel.: 0910205353 E-mail: peetphisu@gmail.com

Assoc. Prof. Dr. Pattamawadee Chansuwan Performing Arts
Program, Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science,
Mahasarakham University Kantharawichai District,
Mahasarakham Province 44150, Thailand
Tel.: 063-456-3241 E-mail: Pattamawadee.c@msu.ac.th

**ประเพณีประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม
ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์**
**Invented Tradition and Cultural Resource Management of
Buriram Volcano Festival, Mueang Buriram District
in Buriram Province**

อรรถพล จันทรศรีละมัย¹ / ปัทมาวดี ขาญสุวรรณ²

Attapon Chanseelamai / Pattamawadee Chansuwan

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Master's Degree Students, Cultural Science Program,

Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University

²รองศาสตราจารย์ ดร., ที่ปรึกษาหลัก สาขาศิลปะการแสดง

คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Associate Professor Dr., Principal Advisor, Performing Arts Program,

Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University

Received: February 1, 2021

Revised: April 10, 2021

Accepted: April 27, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยและข้อมูลภาคสนาม จากประชากรจำนวน 115,524 คน โดยใช้วิธีสุ่มเลือกแบบไม่เจาะจง กลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มประชาชนทั่วไป จำนวน 50 คน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสำรวจแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

ผลการศึกษา พบว่า ความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ เป็นกิจกรรมที่ทางสำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ได้จัดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม มีการเริ่มจัดงานได้เพียง 2 ปีที่ผ่านมา ประกอบด้วย ปี พ.ศ. 2560 - 2561 ได้เสียงตอบรับที่ดีมากจากนักท่องเที่ยวและมีการเตรียมจัดดำเนินงานต่อเนื่องในปีถัดไป รูปแบบการจัดงานมีการสักการะพระสุภัทรบพิตร การประดับไฟเป็นซุ้มต่าง ๆ การแสดงวิถีชุมชน การจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้านและการแสดงแสงสีเสียง เรื่องราวของภูเขาไฟบุรีรัมย์ ซึ่งเทศกาลนี้สร้างขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้ชุมชน โดยการดำเนินงานมีองค์ประกอบ 5 ส่วนและ 5 ฝ่าย ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชน โดยงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์นี้ปรับเปลี่ยนมาจากงานประเพณีขึ้นเขากระโดงเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยโลกาภิวัตน์ อีกทั้งทำให้เข้าใจถึงกระบวนการหรือพื้นวัฒนธรรมที่นำไปสู่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนที่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อช่วงชิงพื้นที่การท่องเที่ยวแห่งใหม่ภายในจังหวัดบุรีรัมย์

คำสำคัญ: เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์, ประเพณีประดิดฐู, การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

Abstract

The purpose of this study was to examine the history of the Buriram Volcano Festival, Mueang Buriram district, Buriram province. This research was qualitative research by investigating from documentary, research and field studies from 115,524 of population in the festival by using a non-specific random method. The sample was selected from the expert, performers and general people. The research instruments were survey form, non-participatory observation form, structured interview and unstructured interview form.

The result shown the background of the Buriram Volcano Festival. Actually, this festival was the one event hold by the Tourism Authority of Thailand,

Buriram office December every year. This year was the second time including the 2017 – 2018 year. This festival has been received good feedback from many tourists and has been planned to continue next year. The concept of festival was created to pray subhadarabopitr buddha statue, lighting decorated, the performance of way of life, cultural product selling and cultural playing about Buriram Volcano. So, the festival was built for responding tourism and increasing profit to the community. The progress has five parts and five departments, each part has been received cooperated from the government and private groups which adjusted from Khoa Kra Dong festival to be fit able a modern globalization. In addition, to understand process of cultural revive which bring to the process of identity creation of community in contend as a new tourist destination of Buriram province.

Keywords: Buriram volcano festival, invented tradition, cultural resource management

บทนำ

สังคมที่เปลี่ยนไปทำให้โลกที่ไร้พรมแดนส่งผลให้มนุษย์ไปมาหาสู่กันได้ อย่างง่ายดาย จึงทำให้เกิดบริบทสังคมแห่งการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรม ประเพณี ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ใหม่ จากฐานวัฒนธรรมประเพณีเดิมเพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวทั้งในลักษณะ ของพิธีกรรม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ของที่ระลึกประเภทต่าง ๆ ที่ล้วนทำให้เกิด การสร้างสรรค์ โดยภาพรวมของวัฒนธรรม ประเพณีในแต่ละจังหวัด ในปฏิทิน การท่องเที่ยวไทยในปัจจุบันมีการ “ประดิษฐ์ประเพณี” ใหม่ ๆ เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นการสร้างประเพณีโดยอ้างอิงจากฐานที่มาทางประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครองและพระพุทธศาสนาและนำเสนอว่ามีประเพณีใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา

ทุก ๆ ปีในสังคมไทย เช่น ประเพณีสวดมนต์สะเดาะเคราะห์อันเนื่องมาแต่เหตุเภทภัยทางสังคมและธรรมชาติ ประเพณีสวดมนต์ข้ามปี ประเพณีวิสาขบูชาพุทธชยันตี ในปี พ.ศ. 2555 (Nathalang, 2019: 36-58) เมื่อพิธีกรรมของชุมชนกลายเป็นงานประเพณีระดับจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว รูปแบบการจัดงานจึงไม่ได้เน้นที่ตัวพิธีกรรมเพียงอย่างเดียว แต่เน้นที่ขบวนแห่ต่าง ๆ เพื่อสร้างความอลังการดึงดูดนักท่องเที่ยวและความประทับใจให้กับผู้มาเที่ยวชม นอกจากนั้นยังมีการสร้าง “ตำนาน” และ “แสง สี เสียง” ประกอบ “การแสดง” อันเป็นที่มาของพิธีกรรมอีกด้วย การนำเสนอประเพณีพิธีกรรมในบริบทของการท่องเที่ยวและตามนโยบายของภาครัฐ จึงทำให้พิธีกรรม (Ritual) กลายเป็นงานเทศกาล (Festival) ซึ่งทำให้พิธีกรรมไม่ใช่พิธีกรรมอีกต่อไปเพราะขาดบทบาทในฐานะที่เป็นพิธีกรรม แต่ทำให้พิธีกรรมกลายเป็น “การแสดง” (Performance) (Nathalang, 2019: 119)

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการผลิตซ้ำและสร้างใหม่ทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นอีสานที่มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมโลกซึ่งได้แพร่เข้ามาในสังคมไทยแล้ว เกิดการผสมผสานแปรรูปให้ท้องถิ่น ลักษณะเช่นนี้อาจอาศัยแนวคิดของ Appadurai (1996) มาช่วยอธิบายให้เห็นว่าความเชื่อมโยงระหว่างกระแสโลกและกระแสท้องถิ่นนำไปสู่จินตนาการความรับรู้ใหม่เกี่ยวกับโลกยุคปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้น ปฏิริยาที่เกิดจากการปะทะของกระแสวัฒนธรรมโลกและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะนำไปสู่การเกิดวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ดังกรณีการเกิดขึ้นของประเพณีประติมากรรมในชุมชนอีสานหลายแห่ง ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่มาจากโลกภายนอกคือ กระบวนการผสานโลกเข้ากับท้องถิ่น (Glocali-Zation) ปฏิริยาดังกล่าวนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมผสมระดับโลกและลักษณะผสมทางวัฒนธรรม (Cultural hybridity) (Hongsuwan, 2017: 76) ดังจะเห็นจากงานประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธรนั้นถูกกระตุ้นและได้รับการส่งเสริมผ่านหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จนกลายมาเป็นเอกลักษณ์และงานบุญที่สร้าง

ความภูมิใจให้แก่ชาวโศธร จากกระแสการกระตุ้นเศรษฐกิจและการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าผ่านการประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวทำให้แต่ละท้องถิ่น ได้พยายามดึงเอาเอกลักษณ์ท้องถิ่นมาเป็นจุดขายเพื่อดึงนักท่องเที่ยวและงบประมาณประจำปีเพื่อสร้างสรรคกิจกรรมทางวัฒนธรรมขึ้น (Hongsuwan, 2017: 177) จนกลายเป็นภาพลักษณ์ในสื่อประชาสัมพันธ์ที่ผู้คนส่วนใหญ่รู้จักกัน นอกจากจะจัดในหมู่บ้านต่าง ๆ แล้ว ในตัวจังหวัดยังจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน มีขบวนแห่บั้งไฟที่มีความยาวหลายกิโลเมตรและมีผู้หลังไหลไปชมเป็นจำนวนมากทั้งคนไทยและต่างชาติ ซึ่งทำให้เป็นเทศกาลประจำปีของจังหวัดที่เขื่อนน้ำซูลาและดึงดูดนักท่องเที่ยวและถูกสร้างให้กลายเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของจังหวัดยโสธร (Hongsuwan, 2017: 176)

ในแต่ละชุมชนมีประเพณี เทศกาลต่าง ๆ ตามพื้นที่ของตนเอง ในปี พ.ศ. 2560 มีงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ “Buriram Volcano Festival” เป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยว เศรษฐกิจและรองรับกับการเจริญเติบโตของเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งทางจังหวัดบุรีรัมย์นั้นได้จัดให้เป็นเมืองรอง (เมืองที่ไม่ได้เป็นเมืองท่องเที่ยวหลักของประเทศไทย) และเป็นเมืองกีฬา (Destination Sport City) ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยจุดเด่นของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์อยู่ที่การแสดงสื่อผสม แสง สี เสียง สืบสานตำนานภูเขาไฟ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การกำเนิดภูเขาไฟ ด้านความรักแท้ของท้าวปาดิต-นางอรพิมและตลาดวัฒนธรรม (Apaiao, 2020)

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า พื้นที่บริเวณวนอุทยานภูเขาไฟกระโดง มีทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ต้นไทรปีศาจ นกนานาชนิด แร่ธาตุที่เกิดจากซากระเบิดภูเขาไฟ ปากปล่องภูเขาไฟและยังมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องปาดิต-อรพิมปรางค์กู่ พระพุทธรูปจำลอง พระสุภัทรบพิตร ซึ่งการจัดเทศกาลงานภูเขาไฟบุรีรัมย์นี้ไม่มีกระบวนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม อันเป็นที่มาของ

การประดิษฐ์สร้างประเพณีและกระบวนการสร้างประเพณี โดยเทศบาลงานภูเขาไฟบุรีรัมย์ทำให้เกิดการกระตุ้นทางการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของจังหวัดบุรีรัมย์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ในประเด็นความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ภายได้ประเพณีประเพณีซึ่งได้จากข้อมูลภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะได้นำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นต้นแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยงานเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีวิธีการดำเนิน การวิจัยดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์จากภาพถ่าย วิดีทัศน์และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล นอกจากนี้ยังใช้การสำรวจ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้รู้ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ 3) กลุ่มประชาชนทั่วไป ซึ่งแบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ ได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือแล้วนำมาดำเนินการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. ขั้นตอนดำเนินงานวิจัย ใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ปี พ.ศ. 2561 โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาดังนี้ 2.1) กลุ่มผู้รู้คือ

ผู้ที่มียุทธศาสตร์ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม รวมถึงทรัพยากรวัฒนธรรม จังหวัดท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 2.2) กลุ่มผู้ปฏิบัติคือ ผู้ดำเนินการและเกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรวัฒนธรรมจังหวัดท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ มาจัดกิจกรรมภายในงานเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทรัพยากรวัฒนธรรม ท้องถิ่นในปัจจุบันจำนวน 25 คน โดยการเลือกเจาะจง (Purposive Sampling) 2.3) กลุ่มประชาชนทั่วไปคือผู้ร่วมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 20 คน ทำการเลือกกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะตรงกับความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เพื่อนำมาดำเนินการวิเคราะห์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารการสัมภาษณ์ พร้อม จัดระบบหมวดหมู่ นำข้อมูลที่ได้จาก การบันทึกเสียง บันทึกภาพ การจดบันทึก และ วิเคราะห์นำมาสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่วางไว้ นำข้อมูลทั้งที่เกี่ยวข้องมาตรวจสอบ ความถูกต้องสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล นำข้อมูล ไปให้อ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงและนำมา เรียบเรียงตามความมุ่งหมาย

4. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของ การศึกษารั้วนี้ โดยผู้วิจัยนำเนื้อหาที่วิเคราะห์ได้มานำเสนอตามความมุ่งหมายของ การวิจัยด้วยการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบบทความ

ผลการวิจัย

1.1 ประวัติและความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นกิจกรรมที่ทางจังหวัดบุรีรัมย์ได้จัดขึ้น ในช่วงฤดูหนาวของเดือนธันวาคม มีการเริ่มจัดงานได้เพียงเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ประกอบด้วยปี พ.ศ. 2560 และปี พ.ศ. 2561 ได้เสียงตอบรับที่ดีมาจากนักท่องเที่ยว และมีการเตรียมจัดดำเนินงานต่อเนื่องในปีถัดไป แต่ในปี พ.ศ. 2562 นั้นได้เลื่อน

การจัดงานเพื่อให้ไปรองรับกิจกรรมการแข่งขัน MOTO GP THAILAND 2020 ของสนาม Chang International Circuit ซึ่งเป็นการแข่งขันจักรยานยนต์ทางเรียบชิงแชมป์โลก รุ่นใหญ่ที่สุดในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 และต้องเลื่อนการจัดงานอีกครั้งเนื่องจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์ได้ โดยงานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์มีประวัติความเป็นมาดังนี้

การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์ครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ. 2560 มีการจัดงานวันที่ 23 - 24 ธันวาคม พ.ศ. 2560 เวลา 17.30 - 23.00 น. ภายในงานเริ่มจากการจัดขบวนบวงสรวงพระสุกัทรบพิตร พระคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์เป็นประธานเดินนำในขบวนและตามด้วยนางอากิฮิโกะซึ่งเป็นเทพธิดาประจำงานพร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ และประชาชนชาวจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งในการบวงสรวงพระสุกัทรบพิตรนี้เป็นการเดินเท้าด้วยระยะทาง 700 เมตร ขึ้นไปสู่ปากปล่องภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว โดยตลอดสองข้างทางประดับด้วยแสงไฟเป็นซุ้มต่าง ๆ ได้แก่ อุโมงค์หิ่งห้อย ปาลาเวา เหนือเครื่องแสง อุโมงค์อริยฐานและสะพานอากิฮิโกะ มีการจัดแสดงวิถิชุมชน ร้านจำหน่ายสินค้า OTOP ในรูปแบบของตลาดลาวา (Lava Market) การแสดงดนตรี (Magma Music) หรือดนตรีภูเขาไฟและจุดเด่นของงานมีการแสดงละคร HOLOGRAM 4 มิติชื่อชุดมนตราอากิฮิโกะ “The Magic Volcano” ซึ่งเป็นการบอกเล่าเรื่องราวประวัติของเมืองบุรีรัมย์ตั้งแต่ยุคก่อนเกิดโลกมาถึงยุคปัจจุบัน โดยมีนักแสดงจำนวนมากและเมื่อจบการแสดงจะมีการเดินเท้าผ่านบันไดอากิฮิโกะเพื่อขึ้นไปจุดประทัดบูชาพระสุกัทรบพิตร เขียนคำอริยฐาน และผูกกระดิ่งขอพรใต้ต้น “โยนิปีศาจ” ต้นไม้คู่ภูเขาไฟกระโดง (Apaiso, 2020) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: ภาพประชาสัมพันธ์เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 1

การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2561 ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ในสมัยนั้นเป็นผู้สานต่อการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ มีการจัดงานวันที่ 28-30 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เวลา 18.00-22.00 น. โดยมีการบวงสรวงพระสุภัทรบทพิตรและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ วนอุทยานเขากระโดง รูปแบบชุดการแสดงของปีนี้คือความลับของภูเขาไฟทั้ง 6 ซึ่งจะนำเรื่องราว เรื่องเล่าทางภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ รวมไปถึงตำนานความเชื่อของจังหวัดบุรีรัมย์ ในฐานะเป็นเมืองที่มีภูเขาไฟที่ดับแล้วมากที่สุดในประเทศไทยมานำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้รับชมผ่านรูปแบบของการแสดง แสง สี เสียง ที่บริเวณปากปล่องภูเขาไฟกระโดง นอกจากนั้นยังมีการจัดชมไฟประดับต่าง ๆ เช่น ชีวิตลึกลับในป่ามหัศจรรย์ อคินิพิภพตลอดบริเวณทางเดินขึ้นปากปล่องภูเขาไฟเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายภาพ มีการจัดลานวัฒนธรรมแสดงการเล่นพื้นบ้าน มีร้านค้าผลิตภัณฑ์ OTOP และอาหารพื้นเมืองมาจัดแสดงและจำหน่าย ภายในบริเวณรอบปากปล่องภูเขาไฟ มีการจัดร้านค้าจำนวนกว่า 80 ร้าน ให้บริการอาหารและเครื่องดื่มและยังเป็นโอกาสเพียง 1 ครั้งในรอบปีที่นักท่องเที่ยวจะได้ขึ้นไปจุดประทัดปลุกกระพระสุภัทรบทพิตร พระคู่เมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ในยามค่ำคืน (Apaíso, 2020) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2: ภาพประชาสัมพันธ์เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 2

1.2 การประดิษฐ์สร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ต้องการท่องเที่ยวและยังสร้างรายได้ให้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น มีการนำทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประกอบสร้างให้เกิดเป็นงานเทศกาล ซึ่งมีการดำเนินงานจากส่วนต่าง ๆ ทางราชการและเอกชนร่วมกัน โดยมีการแบ่งหน้าที่และความสามารถให้เหมาะสมกับกิจกรรมให้การจัดงานได้รับบรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแห่งใหม่ของพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า องค์ประกอบในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ประกอบด้วย 5 ส่วน และ 5 ฝ่ายดังนี้

ส่วนที่ 1 การจัดงานแถลงข่าว โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์

ส่วนที่ 2 พิธีบวงสรวงโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

ส่วนที่ 3 การแสดงแสง สี เสียง โดยสำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

ส่วนที่ 4 การแสดงผลผลิตภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรมโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์

ส่วนที่ 5 เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน (ด้านล่าง)โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

ฝ่ายประชาสัมพันธ์การจัดงานโดยสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดบุรีรัมย์
ฝ่ายเครื่องเสียง ไฟฟ้าและแสงสว่างโดยสำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์
และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยโดยสำนักงานตำรวจจังหวัดบุรีรัมย์

ฝ่ายปฐมพยาบาลโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์

ฝ่ายรักษาความสะอาดโดยสวนอุทยานภูเขาไฟกระโดง

1.3 การพัฒนางานประเพณีขึ้นเขากระโดงสู่งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

ความเชื่อที่เกิดจากความนึกคิดคนในอดีตของชาวบุรีรัมย์นั้นได้แสดงออกมาทางพฤติกรรมจนกลายเป็นประเพณีขึ้นเขากระโดง ซึ่งคนในชุมชนมีความเชื่อ ศรัทธาจนเกิดเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมา ซึ่งในปัจจุบันมีกระแสการท่องเที่ยวเทศกาลเป็นที่นิยมจึงได้ปรับเปลี่ยน จากงานประเพณีขึ้นเขากระโดงกลายเป็นงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยมีการปรับและประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยโลกาภิวัตน์ เพื่อเยาวชนรุ่นใหม่ๆ ได้เสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้เกิดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนจนเกิดความรู้สึกรัก มีความภาคภูมิใจ พบว่า รูปแบบงานประเพณีขึ้นเขากระโดงเป็นลักษณะของภาครัฐและชุมชนในท้องถิ่นร่วมมือกันจัดงานประเพณีขึ้น ซึ่งมีกิจกรรมลักษณะทางพระพุทธศาสนามีการจัดเตรียมงานให้ถูกต้องครบถ้วนตามธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นตนเองโดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้ 1) บุคคล 2) ลำดับขั้นตอน 3) พิธีกรรมและเครื่องเซ่นบวงสรวง 4) สถานที่ 5) โรงทานและห่อข้าวโบราณ (บายกระเจี๊บบ) 6) นักท่องเที่ยว และการจำหน่ายสินค้า OTOP ส่วนในรูปแบบงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์นั้นมีการพัฒนาจากประเพณีที่มีอยู่ในพื้นที่เดิมนำมาประดิษฐ์สร้างในลักษณะที่ภาครัฐเข้ามาบริหารจัดการเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งมีกิจกรรมลักษณะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหลัก มีการกระจายหน้าที่การทำงานไปยังส่วนต่างๆ ของภาครัฐ โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้ 1) การจัดงานแถลงข่าว 2) พิธีบวงสรวง 3) การแสดงแสง สี เสียง 4) การแสดงผลภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม 5) เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3: เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้านและการแสดงแสง สี เสียง

สรุปได้ว่างานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นประเพณีประจักษ์ในลักษณะของการรื้อฟื้น เปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ มีประวัติและความเป็นมาจากรูปแบบงานประเพณีขึ้นเขากระโดงให้เป็นประเพณียังคงอยู่ โดยสร้างกิจกรรมประเพณีในรูปแบบใหม่ นำมาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ความทรงจำของท้องถิ่นตนเอง และรวมถึงการหยิบยืมวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่นมาปรับใช้ โดยมีหน้าที่สำคัญเป็นเครื่องมือรับใช้วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทั้งทางด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจและการศึกษา เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดบุรีรัมย์ ธุรกิจการถวิลหาอดีต แหล่งเรียนรู้ของวนอุทยานเขากระโดง ในส่วนของการประจักษ์สร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ พบว่า มีองค์ประกอบในการประจักษ์สร้างงานเทศกาล 5 ส่วนและ 5 ฝาย ซึ่งทางสำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ได้มอบหมายและแบ่งความรับผิดชอบให้ตรงต่อความสามารถและภาระหน้าที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานเพื่อไม่ให้มีผลกระทบ นอกจากนี้ ยังทำให้เข้าใจถึงกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมที่นำไปสู่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนที่ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อช่วงชิงพื้นที่การท่องเที่ยวแห่งใหม่ภายในจังหวัดบุรีรัมย์และรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวของคนในสังคมเมือง โดยผ่านเวที

การท่องเที่ยวและที่สำคัญประเพณีประเพณี มีการปรับตัวให้มีความสอดคล้องกับ
ความทันสมัยในสังคมปัจจุบัน

อภิปรายผล

งานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์เป็นประเพณีประเพณีในลักษณะของการรื้อฟื้น
เปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ มีประวัติและความเป็นมาจากรูปแบบงานประเพณีขึ้นมา
กระโดดให้เป็นประเพณียังคงอยู่ โดยสร้างกิจกรรมประเพณีในรูปแบบใหม่นำมาจาก
หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ความทรงจำของท้องถิ่นตนเองและรวมถึง
การหยิบยืมวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่นมาปรับใช้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ
Nitipaparnan (2015: 49-50) ที่พบว่าประเพณีประเพณีเป็นการนำเอาเรื่องราวที่
เกี่ยวข้องกับประเพณีหรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ มาผลิตขึ้นเพื่อตอบสนอง
วัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Singlor (2015:
1192-1193) ที่พบว่ากลไกขับเคลื่อนผ่านการท่องเที่ยวถือเป็นกิจกรรมหนึ่ง
เพื่อรองรับทางสังคม เช่น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดฟูจิริมย์ ธุรกิจการ
ถวิลหาอดีต แหล่งเรียนรู้ของวนอุทยานเขากระโดง ในส่วนของการประเพณีสร้างงาน
เทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์พบว่า มีองค์ประกอบในการประเพณีสร้าง 5 ส่วน และ 5 ฝ่าย
ซึ่งทางสำนักงานปกครองจังหวัดฟูจิริมย์ได้มอบหมายและแบ่งความรับผิดชอบให้ตรง
ต่อความสามารถและภาระหน้าที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานเพื่อไม่ให้มีผลกระทบ
นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Dissakul (2010: 93-99) ที่ทำให้เข้าใจถึง
กระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมที่นำไปสู่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนที่ถูกผลิต
ขึ้นมาเพื่อช่วงชิงพื้นที่การท่องเที่ยวแห่งใหม่ภายในจังหวัดฟูจิริมย์และรองรับกิจกรรม
การท่องเที่ยวของคนในสังคมเมืองโดยผ่านเวทีการท่องเที่ยวและที่สำคัญประเพณี
ประเพณีมีการปรับตัวให้มีความสอดคล้องกับความทันสมัยในสังคมปัจจุบัน

ในการศึกษาความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์ อำเภอเมืองฟูจิริมย์
จังหวัดฟูจิริมย์ ทำให้เห็นการพัฒนาของงานเทศกาลซึ่งประเพณีประเพณีถูกผลิตขึ้น

เพื่อสะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวให้ทันต่อสภาพโลกาภิวัตน์ ตลอดจนเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยว จึงถือเป็นกิจกรรมหนึ่งเพื่อรองรับทางสังคม แต่อย่างไรก็ตามนอกจากประเด็นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจแล้ว การเป็นเครื่องมือของการแข่งขันพื้นที่การท่องเที่ยวแห่งใหม่ภายในจังหวัดบุรีรัมย์สะท้อนถึงความหลากหลายและไม่ลงตัวด้านผลประโยชน์ ซึ่งมีความคิดเห็นที่ต่างกันในรูปแบบการจัดการงานส่งผลให้มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

กิจกรรมการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่ต้องดำเนินการเป็นประจำทุกปีและการจัดกิจกรรมเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ควรให้คนในชุมชนมีบทบาทเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบทรัพยากรวัฒนธรรมในประเพณีประเพณีประเพณีในงานต่าง ๆ และวิจัยเกี่ยวกับประเพณีประเพณีของพื้นที่อื่น ๆ

References

- Apaiso, S. (6 November 2020). Governing Officer, Professional Level at Office of Provincial Buri Ram. Interview. [in Thai]
- Appardurai, A. (1996). *Modernity at large: Cultural dimension of globalization*. Minneapolis: University of Minesota Press. [in Thai]
- Boonchaliew, N. (2009). *A collective memory of Lue in diaspora and invention of tradition*. Master's thesis, Graduate school Chagmai University. [in Thai]
- Dissakul, Y. (2010). *Reinvented traditions and Khlong Hae community identities*. Master's thesis, Graduate school Thammasat University. [in Thai]
- Doungjai, N. (2012). *Cultural resource management for commerce: a case study of managing Thai cuture festivals and event in department stores*. Master's thesis, Graduate school Thammasat University. [in Thai]
- Hongsuwan, P. (2017). *The Mekong River as a stage for invented traditions in Esan*. Khonkaen: Klungnana Vitthaya. [in Thai]
- Nathalang, S. (2019). *Creative folklore: Dynamics and application of folklore in contemporary Thai society*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation). [in Thai]
- Nitipaparnan, T. (2015). *The production of cultural space for tourism: A case study of Plernwan, Hua-Hin District, Prachuabkirikhan Province*. Doctor of Philosophy, Graduate school Thammasat University. [in Thai]
- Singlor, N. (2015). Invent tradition and Imagined communities in Nakhon Chum. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 8(3), 1192-1193. Retrieved on 30 January 2019 from <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/48086/39911> [in Thai]

Siriwong, M. (2013). *Invented tradition and cultural resource management: A case study of san don ta festival, amphoe khukhan, sisaket province*. Master's thesis, Graduate school Silpakorn University. [in Thai]

Authors

Mr. Attapon Chanseelamai

Cultural Science Program, Faculty of Fine-Applied Arts and

Cultural Science, Mahasarakham University

52 M 10 Prakru Sub-district, Mueang Buriram District, Buri

Ram 31000, Thailand

Tel.: 080-609-8015 E-mail : Nongtancub@gmail.com

Assoc. Prof. Dr. Pattamawadee Chansuwon

Performing Arts Program, Faculty of Fine-Applied Arts and

Cultural Science, Mahasarakham University

Kantharawichai District, Mahasarakham Province 44150

Tel.: 063-456-3241 E-mail : Pattamawadee.c@msu.ac.th

แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวจากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา
ด้วยรูปแบบทางศิลปะการแสดง: กรณีศึกษา เทศกาลโขนกรุงศรี

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

**Guidelines for Tourism Promotion Affected by Coronavirus Epidemic
via Performing Arts: A Case Study of Khon Krung Si of**

Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

ธิดารัตน์ ภูมิวัฒน์¹ / ตรีนวรัตน์ มีสมศักดิ์²

Tidarat Pumiwattana / Treethawat Meesomsak

¹สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา

Performing Arts program, Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya
Rajabhat University

²สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Performing Arts, Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University

Received: November 17, 2020

Revised: April 25, 2021

Accepted: April 27, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยว
ด้วยกระบวนการทางด้านศิลปะการแสดง จากงานเทศกาลโขนกรุงศรี จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ที่ถูกจัดขึ้นหลังจากสถานการณ์โรคระบาด เพื่อเป็นแนวทางสำหรับ
การส่งเสริมการท่องเที่ยวและการสืบทอดศิลปะการแสดงโขนในอนาคต โดยการจัด
กิจกรรมที่ใช้ชื่อว่าเทศกาลโขนกรุงศรี ใช้วิธีศึกษาข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบมี
โครงสร้าง ประกอบกับสื่อดิจิทัล

ศึกษารูปแบบการดำเนินกิจกรรม จัดขึ้นหลังจากสถานการณ์ไวรัสโคโรนา ด้วยรูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงเป็นตัวดำเนินการขับเคลื่อนกิจกรรม โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาภายใต้ชื่อกิจกรรมว่า เทศกาลโขนกรุงศรีดำเนินการจัด จำนวน 3 วัน คือ ระหว่าง 4 - 6 กันยายน พ.ศ. 2563 มีอัตราการใช้จ่ายเงินหมุนเวียนในพื้นที่จากการจัดกิจกรรม 52,000,000 บาท ผู้เข้าถึงสื่อในการประชาสัมพันธ์โครงการ จำนวน 2,310,000 คน โดยรูปแบบการแสดงทางศิลปวัฒนธรรมของไทยประเภทโขน ในการดำเนินการจัดกิจกรรม

คำสำคัญ: การส่งเสริมการท่องเที่ยว, ศิลปะการแสดง, เทศกาลโขนกรุงศรี, โรคระบาดไวรัสโคโรนา

Abstract

This academic article aimed to portray the guidelines of organizing activities to promote tourism affected by COVID epidemic in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province via performing arts entitled Khon Krung Si activity. The data were collected by systematic interviews and using digital media. The event, entitled Khon Krung Si supported by the Ministry of Tourism and Sports, was held after the coronavirus epidemic using performing arts to run the activity. Khon Krung Si took place during September 4-6, 2020 with the flowing of 52,000,000 baht spent throughout three days of the event, and with 2,310,000 people accessing the project public relations through Khon, Thai cultural performing arts, as the main activity.

Keywords: tourism management, performance, Krungsri pantomime sermon, COVID epidemic

บทนำ

ศิลปะการแสดงของไทยเป็นศาสตร์ที่มีรูปแบบเฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นโขน ละคร นาฏศิลป์ไทยแขนงต่าง ๆ โดยเฉพาะการแสดงโขน การแสดงประเภทหนึ่งของศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นนาฏกรรมชั้นสูงของไทยที่หาชมได้ยาก ด้วยรูปแบบที่มีความประณีตและรวมศาสตร์ของศิลปะไทยในองค์ประกอบการแสดงไม่ว่าจะเป็น วรรณศิลป์ ดนตรี หัตถศิลป์ และศิลปกรรม ในบรรดานานาประเทศต่างก็ให้ความยอมรับศิลปะของไทยในแขนงนี้ อีกทั้งองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือองค์การยูเนสโกยังได้ประกาศขึ้นบัญชี “Khon, masked dance drama Thai” เป็นมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของมนุษยชาติ ซึ่งศาสตร์ศิลปะการแสดงของไทยยังคงรวมถึงศิลปะการแสดงท้องถิ่นที่สะท้อนเป็นในรูปแบบเชิงวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของประเทศไทย รูปแบบทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งเป็น 2 รูปแบบหลัก คือ สิ่งที่สามารถจับต้องได้ อาทิเช่น โบราณสถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และอีกหนึ่งประเภทคือ รูปแบบวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น ประเพณีทางวัฒนธรรม ความเชื่อท้องถิ่น (Sunphongsri, 2017: 27) หรือรูปแบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงวิถีชุมชน เป็นต้น ศาสตร์ด้านศิลปะการแสดง เป็นอีกหนึ่งตัวสะท้อนถึงรูปแบบการพัฒนาการของวัฒนธรรมไทยจากอดีตถึงปัจจุบันด้วยรูปแบบการแสดงของไทย มีลักษณะที่เป็นภาพที่ปรากฏเด่นชัดแล้วนั้นเรื่องราวหรือวรรณกรรมยังคงสามารถสะท้อนถึงความเชื่อ หรือสอดแทรกอัตลักษณ์ที่ไม่สามารถจับต้องในรูปแบบการแสดงนั้น ๆ อีกด้วย

ในช่วงปลายปี 2562 ประชากรโลกได้รับผลกระทบจากกสถานโรคระบาดไวรัสโคโรนา หรือที่เรียกกันอีกชื่อว่า โควิด-19 ที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างทั้งทางตรงและทางอ้อมในธุรกิจทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การโทรคมนาคม โรงแรม การศึกษารวมถึงการท่องเที่ยวทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทยที่เป็นประเทศที่มีรายได้หลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว เป็นแหล่งรายได้เพื่อหล่อเลี้ยงกลุ่มคนใน

ชุมชน ท้องถิ่น รายได้ที่เกิดนักท่องเที่ยวชาวไทย และชาวต่างชาติโดยเฉพาะ จังหวัด ที่สำคัญ อาทิ ชลบุรี ภูเก็ต กระบี่ เชียงใหม่ กรุงเทพฯ เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่ม นักท่องเที่ยวจากประเทศจีน ที่มีอัตราการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่มีจำนวนมากถึง 11,000,000 คน จาก 39,700,000 คนของจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด (BBC, 2020) โดยผลกระทบจากโรคระบาดดังกล่าวทำให้ทุกประเทศทั่วโลกต้องประกาศมาตรการ การปิดพื้นที่ ปิดประเทศ เพื่อเป็นการป้องกัน การแพร่ระบาดของโรค รวมถึงควบคุม สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบในวงกว้างเป็นเวลานาน ทำให้กระทบต่อเศรษฐกิจ ทั่วโลก โดยประเทศไทยเป็นที่ยอมรับในระดับต้นๆ ของโลกให้เป็นประเทศที่ดีที่สุดใน ด้านการฟื้นตัวจากการจัดอันดับดัชนี Global COVID-19 Index (News Thai PBS, 2020) ชื่อย่อที่เรียกว่า GCI ที่นำมาใช้เป็นระบบในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ โดยดู ภาพรวมในมิติต่าง ๆ ด้านการฟื้นตัว ด้านความรุนแรงของ การระบาด ประเทศไทย เป็นที่ยอมรับและมีผลการประเมินให้เป็นประเทศที่ดีที่สุดในทั้งสองมิติจาก 184 ประเทศทั่วโลก

จากมูลเหตุที่กล่าวเบื้องต้นทำให้เห็นได้ว่า ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างและทั่วโลกโดยเฉพาะการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นรูปแบบธุรกิจ ที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นความสำคัญ และหาแนวทาง ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยรูปแบบต่าง ๆ และรูปแบบทางด้านศาสตร์ ศิลปะการแสดง ก็นับว่าเป็นหนึ่งกลไกที่สามารถดึงดูดความสนใจได้ ในเรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้ศิลปะการแสดงแขนงโขน ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติของ ชาติและเป็นการแสดงที่บุคคลทั่วไปเข้าใจเนื้อหาสาระได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการ สร้างสุนทรีย์ ให้แก่นักท่องเที่ยวและบุคคลในชุมชนท้องถิ่น จากสภาวะจิตใจที่มี ความกังวล เครียดจากสถานการณ์ดังกล่าวด้วย การสร้างความสุขโดยกระบวนการทาง ศิลปะการแสดงได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษารูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการทางด้านศิลปะการแสดง จากงานเทศกาลโขนกรุงศรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ถูกจัดขึ้นหลังจากสถานการณ์โรคระบาด เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวและ การสืบทอดศิลปะการแสดงโขนในอนาคต

การดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาด้วย วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) และกำหนดประเด็นคำถามสำหรับเก็บข้อมูล อาทิเช่น การท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาด โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์เป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์และประเด็นคำถาม รวมกับการสนทนากับผู้สัมภาษณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้รายละเอียดครบถ้วนและศึกษาร่วมกับบทความวิชาการ ตำราเอกสารต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น

สถานการณ์โรคระบาด

ปลายปี พ.ศ. 2562 ได้มีโรคระบาดขึ้นในทวีปเอเชีย ณ เมือง อู่ฮั่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นเมืองที่มีมรดกทางวัฒนธรรมปรากฏอยู่ และด้วยรูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตแบบท้องถิ่นที่มีการรับประทานอาหารที่มีจากป่า หรือสัตว์ตระกูลที่หลากหลาย จึงทำให้มีการกลายพันธุ์ของเชื้อโรค กลายเป็นไวรัสโคโรนา 19 และส่งผลกระทบเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็วลุกลามกลายเป็นผลกระทบในระดับโลก โดยในต้น ปี พ.ศ. 2563 สถานการณ์ของโรคระบาดดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อมวลมนุษยชนนำไปสู่การออกข้อกำหนดที่ชัดเจนในเรื่องการเดินทางระหว่างประเทศ และส่งผลกระทบจนถึงการปิดประเทศเพื่อควบคุมการแพร่ระบาด จากสถานการณ์โรคระบาดดังกล่าวส่งผลให้ มีผู้ติดเชื้อไวรัสทั่วโลก มากกว่า 42 ล้านคน มียอดผู้เสียชีวิต

จำนวน 1.1 ล้านราย (BBC, 2020) จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้เศรษฐกิจโลกเกิดผลกระทบเป็นวงกว้าง ธุรกิจโลกเกิดการชะลอตัวลงอย่างหยุดชะงักและเห็นได้อย่างแจ้งประจักษ์ รวมถึงประเทศไทยที่มีการท่องเที่ยวเป็นรายได้สำคัญของประชากรบางกลุ่ม ทำให้ขาดรายได้ให้เห็นได้ชัด และสอดคล้องกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (Khanwan, 2020) ที่กล่าวว่า

“แน่นอนว่าถ้ามองเรื่องการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เราจะมองเห็นภาคธุรกิจบริการเป็นส่วนใหญ่ ทั้งธุรกิจที่พัก รถรับจ้างขนส่ง หรือร้านค้า ร้านอาหารต่าง ๆ โควิดสร้างผลกระทบบนโลกอย่างเบ็ดเสร็จ อยุธยาก็ไม่ต่างกันครับ ยิ่งโดยเนื้อแท้แล้วจังหวัดนี้คือ จังหวัดที่ใช้ชีวิตดำเนินไปกับเรื่องท่องเที่ยวด้วยแล้ว การล็อกดาวน์ช่วงโควิด มันหมายถึงการที่ผู้ประกอบการที่เปิดบริการรองรับนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องปิดบริการ และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เองก็ไม่สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวได้อยู่แล้ว มันจึงทำให้ธุรกิจและรายได้ต่าง ๆ ที่เคยได้ต้องหยุดลง”

การท่องเที่ยวไทย

การท่องเที่ยวในโลกมีหลากหลายรูปแบบ และประเทศไทย นับได้ว่าเป็นศูนย์ยุทธศาสตร์ทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ เพราะมีทั้งวัฒนธรรมที่สืบทอดเป็นอัตลักษณ์ที่ชัดเจน มีอาหารที่รสชาติดี รวมถึงธรรมชาติที่ยังสมบูรณ์ และมีการเดินทางสะดวก ทั้งทางอากาศและทางรถยนต์ รูปแบบการท่องเที่ยวของประเทศไทยยังคงเป็นการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาดำเนินการดูแลและทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีหลากหลายรูปแบบให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 โดยกำหนดเป้าหมายแนวทางการท่องเที่ยวว่า ประเทศไทยจะต้องมีรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า 3 ล้านล้านบาท และได้จัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว The Travel & Tourism Competitiveness Index: TTCI ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 30 ของด้านการท่องเที่ยว โดยหน่วยงานที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนส่งเสริมดังกล่าวคือ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า ททท. และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ดำเนินการพัฒนา รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ภายใต้แนวคิด Amazing Thailand โดยจัดทำกลยุทธ์ 4 ประการ คือ 1) Thainess 2) Treasure Beaches Nature 3) Health & Wellness Trend และ 4) Festivities เน้นรูปแบบส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อสร้างกระแสให้เกิดการรับรู้ถึงความเป็นประเทศไทยให้แก่ นักท่องเที่ยว

ศิลปะการแสดงกับการท่องเที่ยวไทย

ในบริบทของประเทศไทยที่มีภาพลักษณ์ในเรื่องการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น เชิงวัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ที่มีความคงอยู่ของธรรมชาติที่สมบูรณ์ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่หลากหลาย ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ มีรูปแบบวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความแตกต่างและเป็นทางเลือกให้นักท่องเที่ยวทำให้เป็นมูลเหตุจูงใจสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของไทย ศาสตร์ทางด้านศิลปะการแสดงเป็นศาสตร์หนึ่งที่ประเทศไทยมีอัตลักษณ์เป็นรูปแบบเฉพาะของตนเอง และยังสามารถแตกแขนงได้ตามลักษณะท้องถิ่นการรำรำ ที่มีเอกลักษณ์และความเป็นรูปแบบเฉพาะตัวในทุกภูมิภาค ซึ่งมีรูปแบบ การแสดงที่เกี่ยวข้องกับการรำรำ การละคร โขน การแสดงท้องถิ่นรวมถึงศิลปะการแสดงศาสตร์อื่น ๆ รวมถึงศาสตร์การบรรเลงดนตรี (Sai-thongkham, 2018: 51) ที่ถือเป็นหนึ่งกลไกที่เป็นรูปแบบขับเคลื่อน และส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยวต่างชาตินิยมชมการแสดงของไทยที่ได้ทอดแทรกในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามเทศกาล ประเพณี

สถานการณ์โควิด กับผลกระทบจากการระบาดของโรคในพื้นที่จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการกระตุ้น เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวหลังจากผลกระทบดังกล่าวในพื้นที่จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา โดยดำเนินการเป็นการเร่งด่วน ด้วยรูปแบบการดำเนินกิจกรรม โดยใช้รูปแบบทางด้านศิลปะการแสดง เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายเงินเพื่อให้เกิดสภาพคล่องในพื้นที่ รวมถึงนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่ ที่มีการเดินทางสะดวก และการดำเนินการที่จัดอยู่ภายใต้มาตรการความปลอดภัยในการควบคุมตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ข้อมูลจากกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา แสดงให้เห็นถึงการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจนดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1

แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลง

ลำดับที่	เดือน	จำนวน นักท่องเที่ยว	รายได้จากการ ท่องเที่ยว	หมายเหตุ
1	กุมภาพันธ์	-42.31%	-44.75%	
2	มีนาคม	-90.48%	85.5%	
3	เมษายน	-99.9%	-95.5%	ประเทศไทย ประกาศใช้มาตรการ ปิดพื้นที่

ที่มา: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2563

ในเดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2563 มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงถึง 99.9% ถ้าในเดือนเมษายนถ้าไม่เกิดสถานการณ์ดังกล่าว จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องทุกปี คือ เทศกาลมหาสงกรานต์ การเล่นน้ำคนช้าง (Meesomsak, 2563: 87) การประกาศปิดพื้นที่งดการดำเนินการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องตามประกาศ กระทรวงสาธารณสุขในมาตรการการควบคุมเรื่องโรคระบาด หลังจาก

สถานการณ์ โรคระบาดดังกล่าว คลี่คลายลงในเดือนกรกฎาคม จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา จึงมีแนวทางเยียวยาด้านการท่องเที่ยวโดยดำเนินการ 4 ด้าน ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์หลังการประกาศปิดพื้นที่ โดยการประชาสัมพันธ์นั้น ดำเนินการโดยเน้นสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ ผ่านระบบสารสนเทศสื่อดิจิทัล เน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ และรักษามาตรฐานตามประกาศ กระทรวงสาธารณสุขเป็นหลัก ภาพสื่อให้เห็นถึงการสวมใส่หน้ากากอนามัย มีการสร้างเรื่องราว ภาพประชาสัมพันธ์ให้น่าสนใจโดยใช้วิถีชุมชนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหลัก เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจในความปลอดภัยของสุขภาพ มีนักท่องเที่ยวเข้าถึง ระบบสารสนเทศ สื่อออนไลน์ของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา มากกว่า 1,300,000 คน

2. การศึกษารูปการส่งเสริมเสริมการขาย มีดำเนินงานร่วมกันร่วมกับทั้ง ภาครัฐภาคเอกชน มีการดำเนินการส่งเสริมการขาย เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยว และให้เกิดการใช้ภายในพื้นที่ทำให้เกิดสภาพการเงินที่หมุนเวียนด้วยการลดราคาทั้งที่พัก โรงแรมในพื้นที่ รวมถึงร้านอาหารต่าง ๆ มีการแจกแถมของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว มีการเชิญผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการจัด ดำเนินการ และขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการให้ดำเนินการส่งข้อมูลในการส่งเสริมการขายมายังกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อ ทางหน่วยงานจะได้ช่วยดำเนินการประชาสัมพันธ์ในสื่อดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ

3. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวกระตุ้นการเดินทางการใช้จ่าย มีการจัด กิจกรรม เพื่อเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวจากสถานการณ์ดังกล่าว โดยกิจกรรมที่ จัดเป็นกิจกรรมแรกคือเทศกาลดนตรีกลางมรดกโลก รูปแบบการจัดงานเน้นให้ นักท่องเที่ยวฟังเพลงในบรรยากาศเมืองเก่า โดยกิจกรรมดังกล่าวดำเนินการ จำนวน 4 ครั้ง และเทศกาลโขนกุงศรี ดำเนินการจัดกิจกรรมต่อเนื่องกันจำนวน 3 วัน ขับเคลื่อนรูปแบบกิจกรรมด้วยการสร้างสุนทรีย์ของนักท่องเที่ยวผู้รับชม และยังมี การจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาในระดับประเทศ ร่วมกิจกรรมด้านกีฬาจำนวน 9 ชนิด จาก

การดำเนินทั้ง 3 กิจกรรม มีจำนวนผู้เข้าชม 69,500 คน เกิดรายได้จากร้านค้าในท้องถิ่น จำนวน 24,600,000 บาท

4. มาตรการเยียวยาโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีการเยียวยาผู้ที่มิผลกระทบ โดยแบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

1) สำรวจและรวบรวมรายชื่อมัคคุเทศก์ จำนวน 342 คน ที่ยังไม่ได้รับการเยียวยาเพื่อดำเนินการส่งต่อไปยังกระทรวงการคลังเพื่อพิจารณารับการช่วยเหลือตามขั้นตอนและลำดับต่อไป

2) ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ขึ้นขอรับเงินหลักประกันจำนวน 38 คน

3) มีการปล่อยสินเชื่อเพื่อนำไปบริหารจัดการ โดยดำเนินร่วมกับ

ธนาคารของภาครัฐบาล

เทศกาลโขนกรุงศรี

โขน เป็นรูปแบบทางด้านการแสดงแขนงหนึ่งของไทย ที่ได้รับการยกย่องในระดับโลกและได้รับการขึ้นทะเบียนจากองค์การสหประชาชาติหรือยูเนสโกให้เป็นมรดกโลกที่ไม่สามารถจับต้องได้ นับว่าเป็นศิลปะแสดงที่สะท้อนถึงความเป็นไทยได้อย่างชัดเจน เพราะรูปแบบการนำเสนอมีการใช้คำประพันธ์ร้อยแก้วร้อยกรอง บทพากย์ เจริจา ที่ประคิษฐ์วรรณกรรมทางภาษาที่สวยงามของภาษาไทย รวมถึงการสะท้อนที่แสดงออกทางเครื่องแต่งกาย มีลวดลายที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของคนไทยอย่างเด่นชัด อีกทั้งเครื่องประดับนิมพิมพารณ์ที่ประคิษฐ์อย่างสวยงาม รูปแบบการแสดงออกของศิลปะการแสดงโขนมีความอ่อนช้อยงดงามและถูกสืบทอดอย่างมีจริตปฏิบัติ การแสดงโขนนับเป็นรูปแบบการแสดงที่มีการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ปรากฏอยู่ (Aungkhasirisap, 2001: 1) มีการแสดงท่าทางเพื่อแสดงบ่งบอกความหมาย จึงถือได้ว่า รูปแบบศิลปะการแสดงแขนงนี้ เป็นการแสดงที่ทรงคุณค่าของชาวไทยอย่างยิ่ง

เทศกาลโขนกรุงศรี ได้กำหนดจัดขึ้น ในระหว่างวันที่ 4-6 กันยายน พ.ศ. 2563 ซึ่งประเทศไทยประกาศผ่อนคลายสถานการณ์จากโรคระบาดไวรัสโคโรนา

โดยรูปแบบการแสดงผลนอกจากให้นักเรียนในห้องได้ร่วมกันแสดงอนุรักษศาสตร์ที่เป็นศิลปะประจำชาติแล้วนั้นยังลงมีการจัดการแสดงโขนจากศิลปินที่มีความชำนาญอย่างมากมาร่วมแสดงอีกด้วย โดยการดำเนินการจัดงานจำนวน 3 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2

การดำเนินกิจกรรมโขนกรุงศรี

ลำดับที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรมการแสดงรายได้จากการท่องเที่ยว
1	4 กันยายน พ.ศ. 2563	1. การแสดงพื้นบ้าน 2. การแสดงโขนเยาวชนจาก โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย และ โรงเรียนประจักษ์ ชุติการแสดง เล่ห์สุริน ปิ่นลงกา 3. การประชันการแต่งกลอน
2	5 กันยายน พ.ศ. 2563	1. การแสดงพื้นบ้าน 2. การแสดงจากอาจารย์ธนสร ศรีกลิ่นดี ศิลปิน แห่งชาติ พร้อมด้วย เก่ง ธชย ประทุมวรรณ 3. การแสดงโขนจากศิลปินระดับประเทศ ในชุดการแสดง ทศกัณฐ์กรบ-หนุมานชุกโล่งดวงใจ-พระรามคืนนคร
3	6 กันยายน พ.ศ. 2563	1. การแสดงหุ่นละครเล็ก ในชุดการแสดง คนเชิดโขน VS คนเชิดหุ่น 2. การแสดงโขนจากศิลปินระดับประเทศ ในชุดการแสดง ชกนาคศึกคำบรพ์

ที่มา: ศรีธวัฒน์ มีสมศักดิ์ พ.ศ. 2563

ภาพที่ 1: ภาพประชาสัมพันธ์เทศกาลโขนกรุงศรี

ที่มา: <https://go.ayutthaya.go.th/ข่าวประชาสัมพันธ์/เทศกาลโขนกรุงศรี>

การดำเนินการดังกล่าว ถือเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจหลังสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา และนับว่าเป็นรูปแบบกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จอย่างมากจากการดำเนินการจัดกิจกรรมใน 3 คือ ระหว่างวันที่ 5-6 กันยายน พ.ศ. 2563 รวมจำนวนนักท่องเที่ยว 34,000 คน เกิดรายได้จากร้านค้า 1,000,000 บาท อัตราการใช้สอยเงินหมุนเวียนในพื้นที่จำนวน 52,000,000 บาท ผู้เข้าถึงสื่อประชาสัมพันธ์โครงการจำนวน 2,310,000 คน จากการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวประชาชนยังมาท่องเที่ยวสรุปได้ดังนี้

“งานโขนกรุงศรี เป็นงานที่มีการประชาสัมพันธ์ดี สถานที่จัดดี การแสดงและส่วนประกอบสถานที่สวยงามมาก โดยมีประชาสัมพันธ์เชิญชวนแต่งชุดไทยมางาน มีสถานที่ให้ถ่ายรูป มีคนมาร่วมงานจำนวนมาก ถือเป็นการกระตุ้นการใช้จ่ายในพื้นที่ และลดสภาวะความเครียดจาก สถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนาได้อย่างดี” (Nuchim, 2020)

“เทศกาลโชนครั้งนี้ เป็นงานที่ถือว่า มีคนเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก จนไม่น่าเชื่อ จึงสังเกตได้ว่าจริง ๆ แล้วहरสพต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการแสดงโชนถือว่าเป็นตัวเชื่อมโยงผู้คน และยังเป็นตัวขับเคลื่อนวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ดีมาก หลังจากโรคระบาดที่เกิดขึ้น” (Sap-hong, 2020)

จากงานเทศกาลโชนกรุงศรีที่จัดขึ้นนี้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงสามารถส่งเสริมกระตุ้นการท่องเที่ยวได้ ภายหลังจากสถานการณ์โรคระบาดที่รุนแรง อีกทั้งผู้คนในพื้นที่รวมถึงนอกพื้นที่ยังคงให้ความนิยมเป็นอย่างมาก เกิดจากใช้จ่ายมีเงินอัดราเงินมีสภาพคล่อง รวมถึงด้านจิตใจหลังจากที่มีสภาวะเครียดจากสถานการณ์ดังกล่าว จากกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยรูปแบบทางด้านศิลปะการแสดง จึงเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยกระบวนการทางศิลปะการแสดง

อภิปรายผล

ด้วยสถานการณ์จากที่กล่าวจะเห็นได้ว่า โรคระบาดโคโรนาส่งผลกระทบในวงกว้างครอบคลุมหลายธุรกิจ รวมถึงเชิงเศรษฐกิจของโลก ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศ ที่มีการขับเคลื่อนประเทศจากธุรกิจการท่องเที่ยว จากสถานการณ์ดังกล่าว เมื่อมีการปิดประเทศและมาตรการกำหนดควบคุมพื้นที่ ทำให้เกิดผลกระทบตามมาอย่างเห็นได้ชัด ทั้งเศรษฐกิจในระดับชุมชน ภูมิภาค จนถึงระดับประเทศ โดยหลังประเทศไทยมีการผ่อนปรนเมื่อสถานการณ์ดีขึ้น และมีการให้ดำเนินธุรกิจหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อาการเฝ้าระวัง จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาที่เป็นหน่วยงานของภาครัฐ เร่งฟื้นฟูสภาพการท่องเที่ยว โดยดำเนินการควบคู่ไปกับหน่วยงานเอกชนอื่น ๆ รวมถึงชุมชนอย่างรวดเร็วด้วยกระบวนการสร้างกิจกรรมให้บุคคลในพื้นที่มีส่วนร่วม ด้วยรูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงเป็นตัวขับเคลื่อนโครงการ

เทศกาลโชนกรุงศรี เป็นโครงการทางด้านศิลปะการแสดงโครงการแรกที่ถูกจัดขึ้น หลังจากสถานการณ์ดังกล่าวไปในทิศทางที่ดีและสามารถควบคุมได้ มีการดำเนินการจัดหลายวันติดต่อกัน เน้นการประชาสัมพันธ์ทางระบบสารสนเทศ เพราะ ทุกประชาชนส่วนใหญ่ในยุคปัจจุบันใช้พื้นที่ทางสื่อดิจิทัล เพื่อติดตามข่าวสาร รวมถึงการแสดงความคิดเห็นส่วนบุคคลกันอย่างแพร่หลาย จึงทำให้กิจกรรมดังกล่าวมีผู้เข้าร่วมโครงการเป็นจำนวนมาก จึงเป็นข้อค้นพบได้อย่างดีว่า ศาสตร์ในด้านศิลปะการแสดงเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ และสามารถกระตุ้นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในรูปแบบมิติทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เทศกาลโชนกรุงศรี ยังเป็นรูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ของประเทศไทย ในกิจกรรมดังกล่าวผู้ที่เข้าร่วมชมกิจกรรม นอกจากมาเข้าชมเพื่อสร้างความบันเทิงแล้วนั้น ยังคงซาบซึ้งถึงอรรถรสของภูมิปัญญาไทยที่หาชมได้ยาก กิจกรรมดังกล่าวยังคงได้รับความสนใจจากเยาวชนในพื้นที่ โดยเฉพาะในเรื่องภูมิปัญญาไทยด้านศิลปะการแสดงแขนงโชน เพราะเยาวชนได้เห็นถึงรูปแบบการแสดงจริง จากการรับรู้จากภาพเชิงประจักษ์ ทำให้สามารถเห็นได้ว่าศิลปวัฒนธรรมไทย เป็นตัวเชื่อมที่สำคัญและสามารถเป็นตัวกระตุ้นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี การท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีการผสมผสานศาสตร์ด้านศิลปะการแสดงในหลาย ๆ รูปแบบกิจกรรมกันไว้อย่างเหมาะสม อีกทั้งใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นหรือประเพณีในการขับเคลื่อน จึงส่งผลทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย ที่แสดงผ่านศาสตร์ศิลปะการแสดง ให้ก่อเกิดคุณค่าต่อมนุษย์ในด้านสุนทรีภาพของ การสร้างความสุนทรีรมย์ในช่วงหลังสถานการณ์อย่างสมบูรณ์ลงตัว และเป็นสิ่งสะท้อนได้ว่ารูปแบบทางด้านศิลปะการแสดงไม่ได้มีหน้าที่เพียงแค่สร้างความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ยังแฝงไปด้วยวัฒนธรรมอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวกับศาสตร์ด้านศิลปะการแสดงในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป
2. ควรมีการศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมอื่น ๆ ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในช่วงสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา

References

- Aungkhasirisap, W. (2001). *Mythology*. Bangkok: Khopfai Press. [in Thai]
- BBC. (2020). Retrieved on 25 October 2020 from
<https://www.bbc.com/thai/thailand-54143780>
- _____. (2020). Retrieved on 25 October 2020 from
<https://www.bbc.com/thai/thailand-52090088>
- Khanwan, P. (2020, October 25). Ayutthaya tourist assistance center officer.
Interview. [in Thai]
- Misomsak, T. (2020). Guidelines for promoting cultural tourism via performing arts:
A case study of world Wai Kru Muay Thai ceremony Phra Nakhon Si
Ayutthaya. *ARU Research Journal*, 7, 87-94. [in Thai]
- News Thai PBS. (2020). Retrieved on 25 October 2020 from
<https://news.thaipbs.or.th/content/295007>
- Nuchim, D. (2020, October 26). *Cultural tourist*. Interview. [in Thai]
- Sai-thongkham, C. (2018). *Thai performing arts Ram Rabam Lakhorn Khon*.
Bangkok: Nucha Printing. [in Thai]
- Sap-hong, K. (2020, October 20). Performing arts teacher of Phra Nakhon Si
Ayutthaya Educational Service Area Office 1. Interview. [in Thai]

Sunphongsri, K. (2017). Aesthetics, philosophy of art, visual art theories, art criticism.
Chulalongkorn University Press. [in Thai]

Authors

Miss Tidarat Pumiwattana

Department of Human of Humanities and Social Sciences

Phranakhon si Ayutthaya Rajabhat University

Tel. 095 494 4017 E-mail address: tidarat2517@gmail.com

Mr. Treethawat Meesomsak

Department of Music and Performing Arts Faculty of Humanities and

Social Sciences Chiang Mai Rajabhat University

Tel. 090 125 5667/098 841 6639

E-mail address: Treethawatcmru@gmail.com

การอนุรักษ์ “กรรมวิธีการผลิตปี่มอญ” ช่างนคร แถมมี

Conservation of the Manufacturing Process of Pi - mon by Nakon

Thaemmee

บรรทม น่วมศิริ¹

Banthom Nuamsiri

¹สาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
Thai Classical Music and Vocal Education Program, Faculty of Fine and Applied
Arts, Rajamangala University of TechnologyThanyaburi

Received: October 21, 2020

Revised: April 19, 2021

Accepted: April 27, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของนายนคร แถมมี และ 2) เพื่อศึกษาและอนุรักษ์กรรมวิธีการผลิตปี่มอญของนายนคร แถมมี ผลการวิจัยพบว่า นายนคร แถมมี ปัจจุบันอายุ 54 ปี เกิดวันที่ 7 มิถุนายน พ.ศ. 2507 ตำบลหนองศาลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา บิดาชื่อนายชโล มารดาชื่อนางสนม สมรสกับนางธัญรัตน์ มีบุตร 3 คน อาชีพรับราชการทหาร ขสพพันจำเอน (พิเศษ) สังกัดกองดุริยางค์ทหารเรือ เมื่อปี พ.ศ. 2532 ได้เรียนทำขลุ่ยจากครูจรินทร์ กลิ่นบุปผาเริ่มจากการเป็นลูกมือจนสามารถผลิตได้เอง จึงเริ่มเรียนการผลิตปี่กรรมวิธีการผลิตปี่มอญของช่างนคร แถมมี มีการกลึงทั้งหมด 4 ครั้ง คือ การกลึงเปลือกไม้ การกลึงเพื่อเจาะรูบังคับเสียง การกลึงรูปทรง และการกลึงลูกแก้ว มีการหาศูนย์กลาง 4 ครั้ง การหาศูนย์กลางในแต่ละครั้ง เป็นการป้องกันการคดของไม้ มีการกวาดเสียง 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 กวาดเพื่อให้ได้ระดับเสียง ครั้งที่ 2 กวาดเพื่อปรับแต่ง

เสียงแล้วจึงเก็บรายละเอียด ปี่มอญของช่างนคร สามารถปรับระดับเสียงและระยะห่างของรูบังคับเสียง ให้เป็นไปตามความต้องการและสัดส่วนสรีระมือของผู้บรรเลงได้นอกจากนี้ยังสามารถแก้ไขข้อบกพร่องของผลผลิตภายหลังการใช้งานตามความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพปี่มอญ ของช่างนคร แถมมี

คำสำคัญ: กรรมวิธีการผลิตปี่มอญ, ปี่มอญ, นคร แถมมี

Abstract

This research aimed to study 1) the history and work of Mr. Nakon Thaemmee and 2) the production process of Pi - mon by Mr. Nakon Thaemmee. The study was found that Mr. Nakon Thaemmee is now 54 years old. He was born on June 7th, 1964 at Nongsala, Cha-am, Phetchaburi. His parents are Mr. Chalo and Mrs. Sanom. He married Mrs. Thanyarat and has three children together. He serves in the military as a Chief Petty Officer First Class of the Royal Thai Navy Music Division. In 1989, he learned to produce a Klui form Mr. Charin Klinbuppha., beginning as an apprentice and becoming a professional later. After that, he began to study Pi production.

Pi - mon production process of Mr. Nakhon Thaemmee consisted of four times of woodturning: bark turning, turning for sound hole drilling, turning for shaping and turning for finishing up (Look-Kaew). Four times of center finding are needed to prevent wood warping. There are also two sound adjustment steps: the first to adjust the volume and the second to adjust sound details. A Pi - mon produced by Mr. Nakon Thaemmee can be adjusted for sound volume and sound control hole distance and can be customized according to the player's needs and ergonomic

proportions. As a quality warranty, a Pi-mon can be returned for repair if there is any defect.

Keywords: Pi - mon production process, Pi-mon, Mr. Nakhon Thaemmee

บทนำ

ปีพาทย์มอญ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมคนตรีอย่างหนึ่งของชนชาติมอญที่ได้เข้ามาปรากฏในแผ่นดินไทยเป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาก ซึ่งพิจารณาตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์จะอยู่ในช่วงที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ชาวมอญได้อพยพเข้ามายังแผ่นดินไทยครั้งละจำนวนมาก ในแต่ละครั้งก็มีการนำเอาเครื่องดนตรีหรือเครื่องประกอบการเล่นเรริงเข้ามาด้วย ในขณะที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาก็มีการนำวัสดุหรือทรัพยากรในแผ่นดินไทยมาสร้างชิ้นใหม่ตามพื้นความรู้ของตน ตามที่ท่านอาจารย์มนตรี ตราโมท ราชบัณฑิตและศิลปินแห่งชาติ สาขาคดนตรีไทย ได้อธิบายไว้ว่า “ วงปีพาทย์มอญ” ที่มีในเมืองไทยนี้ เข้าใจว่าเพิ่งมีขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เพราะในสมัยสุโขทัยมอญยังไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับไทยนัก และการที่มอญจะนำวงปีพาทย์หรือเครื่องบันเทิงใด ๆ เข้ามาได้ นั่น ก็จะต้องเป็นสมัยที่พากันเข้ามา มาก ๆ เป็นครอบครัว พิจารณาตามพงสาวดารก็เห็นมีอยู่ไม่กี่คราว เช่น สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงกวาดต้อนครอบครัวอันมีพระขรรค์ พระยาเกียรติ เป็นหัวหน้าควบคุมเข้ามา.... ส่วนวงปีพาทย์ของมอญก็คงจะมีมาแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา Tramote (1974: 14)

จังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชาวมอญอาศัยอยู่หนาแน่น ตามพงสาวดารนั้นเป็นที่ทราบกันดีว่าชาวมอญที่อพยพเข้ามานั้นได้รับการโปรดเกล้าฯให้ครอบครัวเหล่านั้นมาตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้ก็เพราะจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีพื้นที่ใกล้เคียงติดกัน ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์เมื่อไปอยู่ ณ แห่งใด ก็มักจะยึดถือวัฒนธรรมประจำชาติของตนเป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติตน ณ ที่นั้น ๆ ด้วย ชาวมอญก็

เช่นเดียวกันเมื่อมาตั้งครอบครัวอาศัยอยู่เป็นหลักแหล่งแล้วก็มักจะสืบทอดและปฏิบัติตนตามประเพณี และวัฒนธรรมประจำชาติของคนไว้เป็นอย่างดี เช่น ประเพณีตรุษสงกรานต์ ปล่อยปลา การเล่นสบ้า เป็นต้น ตลอดจนพิธีกรรมต่าง ๆ ตามลัทธิของตน ถึงแม้ว่าบางสิ่งบางอย่างจะได้มีการปรับปรุงให้มีความวิวัฒนาการไปตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อมก็ตาม แต่ส่วนใหญ่สิ่งที่เป็นหัวใจหลักยังปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด ชาวมอญที่มาจากยี่ดั่งครอบครัวอยู่ที่จังหวัดปทุมธานีนั้น มีศิลปวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนที่ย้ายถิ่นมาเป็นระยะเวลานานพอสมควรนั่นก็คือ ปี่พาทย์มอญ จากการแพร่หลายเข้ามาของวัฒนธรรมปี่พาทย์มอญ ไม่ว่าจะเป็นประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรี การประสมวงและโดยเฉพาะบทเพลงมอญนั้น ทำให้จังหวัดปทุมธานี มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักทั่วไป และเป็นแหล่งปี่พาทย์มอญที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง

วงปี่พาทย์มอญโดยลักษณะทางกายภาพแล้วเครื่องดนตรีที่มีเอกลักษณ์ คือ ข้องมอญ จะตั้งโค้งขึ้นทั้งสองด้าน ไม่วางราบไปกับพื้นเหมือนฆ้องไทย และแกล่กลเป็นรูปकिनกรจับนาค ลงลักปิดทองอย่างสวยงาม แต่เสียงเครื่องดนตรีที่มีเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญคือ ปี่มอญ มีลักษณะเสียงทุ้มต่ำให้ความรู้สึกโศก เศร้า นอกจากนี้ปี่มอญยังมีความกว้างของเสียงสามารถคลุมเสียงของเครื่องดนตรีในวง ทำให้วงปี่พาทย์มอญมีความกลมกลืนของเสียง

“ปี่มอญ” เป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าที่ใช้ลมผ่าน “ลิ้น” ซึ่งทำจากใบตาล เมื่อเป่าลมเข้าไปในลิ้นจะเกิดการสั่นสะเทือนของใบตาล เครื่องดนตรีประเภทนี้จะใช้ความสัมพันธ์ของลม ลิ้น และรูบังคับเสียงเพื่อทำให้เกิดเสียงที่แตกต่างกันโดยมีลำโพงที่ทำจากทองเหลืองช่วยขยายเสียง ผู้บรรเลงปี่มอญแต่ละคนจะมีวิธีการในการบรรเลงเฉพาะตัว โดยอาศัยประสบการณ์และความชำนาญ ทั้งนี้เสียงของปี่มอญที่ออกมาจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของปี่อีกประการหนึ่ง ดังที่ Sowat (1982: 115) กล่าวว่า แม้ผู้บรรเลงจะมีความชำนาญเพียงใด แต่ถ้าได้คุณภาพปี่ที่เป่าไม่ดีเพียงพอ สัดส่วนที่ไม่ถูกต้อง ก็ไม่สามารถจะบันดาลให้เป็นเสียงปี่ที่ไพเราะน่าฟัง

ในปัจจุบันช่างทำปี่มอญมีมากหลายสำนัก หลายร้าน มีทั้งที่มีมาแต่เก่าแก่ และที่เกิดขึ้นใหม่ก็มีเป็นจำนวนมาก เพราะส่วนหนึ่งก็มีการผันตัวจากการเป็นนักดนตรีมาเป็นช่างทำเครื่องดนตรี เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีรายได้มากกว่าการเป็นนักดนตรี แต่ในการทำปี่มอญนั้นต้องใช้ประสบการณ์ในการเป่าและการเรียนรู้การผลิตจากผู้ที่มีความรู้ด้านนี้โดยเฉพาะที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน จึงจะได้ปี่มอญที่มีคุณภาพ และเหมาะสำหรับนักดนตรีที่จะนำไปใช้บรรเลงเป็นมือนาฬิกา

ช่างนคร แถมมี ข้าราชการทหาร กองดุริยางค์ทหารเรือ ฐานทัพเรือ กรุงเทพมหานครฯ เป็นผู้มีความรู้และมีทักษะในการบรรเลงดนตรีไทยประเภทเครื่องเป่า ต่อมาได้เกิดความสนใจที่จะเรียนรู้การผลิตเครื่องดนตรี โดยเริ่มเรียนวิธีการผลิต “ขลุ่ย” จากนายจรินทร์ กลิ่นบุปผา ช่างทำขลุ่ยที่มีชื่อเสียงย่านบ้านลาว จากจุดเริ่มต้นที่ได้เรียนรู้วิธีการผลิตขลุ่ย และได้อาศัยความขยันหมั่นเพียร พัฒนาฝีมือตนเอง สะสมประสบการณ์ สามารถผลิตเครื่องดนตรีประเภทเป่า ที่ผลิตจากไม้ได้ทุกชนิด อาทิ ขลุ่ย ปี่ใน ปี่ชวา ปี่มอญ ตามลำดับ โดยตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา ช่างนครก็ยังคงพัฒนาฝีมือมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เครื่องดนตรีที่ผลิตออกมามีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในหมู่นักดนตรีไทยอาชีพ สถาบันการศึกษาที่มีการสอนดนตรีไทยทั่วประเทศ และร้านจำหน่ายเครื่องดนตรีไทย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเพื่อศึกษา กรรมวิธีการผลิตปี่มอญ ช่างนคร แถมมี อันจะเป็นประโยชน์ในวงการศึกษไทย ตลอดจนยังเป็นการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมไทยอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของนายนคร แถมมี
2. เพื่อศึกษาและอนุรักษ์กรรมวิธีการผลิตปี่มอญของนายนคร แถมมี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ “กรรมวิธีการผลิตปืมอญ” ช่างนคร แดงมี เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติและผลงานของนายนคร แดงมี และกรรมวิธีการผลิตปืมอญ ของนายนคร แดงมี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การอนุรักษ์กรรมวิธีการผลิตปืมอญช่างนคร แดงมี คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยในเชิงคุณภาพ มีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสาร ดำรงงานวิจัย และการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากการวิจัยเรื่องการอนุรักษ์กรรมวิธีการผลิตปืมอญช่างนคร แดงมี คณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ

- พันจ่าเอก(พิเศษ)นคร แดงมี
- ดร.สมาน น้อยนิตย์
- ครูฐิระพล น้อยนิตย์

ที่อยู่ บ้านพักข้าราชการทหารเรือ อาคารวังนันทอุทยาน เลขที่ 2ห-199 ถนนอิสรภาพ แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- กล้องถ่ายภาพนิ่ง
- กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว
- เครื่องบันทึกเสียง
- สมุดจดบันทึก
- คอมพิวเตอร์
- เครื่องดนตรี
- แบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ

- แบบสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารตำราและงานวิจัยดังนี้

3.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 1) หนังสือการเปลี่ยนแปลงทางดนตรี ของ เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี
- 2) หนังสือประวัติการดนตรีไทย ของ ปัญญา รุ่งเรือง
- 3) หนังสืออนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายโชติ ดุริยประณีต
ของ มนตรี ตราโมท
- 4) หนังสือการปี่พาทย์มอญ ของ วีระ พันธุ์เสือ
- 5) หนังสือเครื่องดนตรี ของ ธนิต อยู่โพธิ์
- 6) หนังสือดนตรีไทยมาจากไหน ของ สุจิตต์ วงษ์เทศ
- 7) หนังสือดุริยางคศาสตร์ไทยภาควิชาการ ของ มนตรี ตราโมท
- 8) หนังสือพิมพ์ในโอกาสพิเศษ๒๔๖๘-๒๕๔๓ ของ สมภพ
จำประเสริฐ
- 9) เอกสารประกอบการสอนด้านดนตรีไทย ของ สมาน น้อยนิธย์
- 10) เอกสารประกอบการสอน วิชาดุริยางค์ (ฆ้องวง) ของ มานพ
วิสุทธิแพทย
- 11) วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ของ ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น
- 12) วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ของ ชูชาติ พิณพาทย์
- 13) วิทยานิพนธ์ดุริยางศาสตรมหาบัณฑิต ของ สังกัด กำจัด
- 14) วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ของ สมเกียรติ หอมยก
- 15) วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ของ สุรดิศ ภาคสุชล

3.2 รวบรวมข้อมูลจากแหล่งสืบค้นอิเล็กทรอนิกส์

- 1) <http://www.thailis.com>
- 2) <https://www.m-culture.go.th>

3.3 รวบรวมข้อมูลจากการลงภาคสนาม

- 1) สัมภาษณ์ นายนคร แถมมี (พฤษภาคม 2562)
- 2) สัมภาษณ์ ดร.สมาน น้อยนิษฐ์ ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์
ไทยศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (พฤษภาคม
2562)
- 3) สัมภาษณ์ ครูจิระพล น้อยนิษฐ์ ผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาดนตรีคีตศิลป์
ไทยศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (พฤษภาคม
2562)

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลในการลงภาคสนาม ดังนี้

- 1) ประชุมวางแผนการดำเนินงาน เพื่อที่จะลงภาคสนาม
- 2) ติดต่อประสานงานกับ ช่างนคร แถมมี เพื่อทำการสัมภาษณ์ประวัติ
ส่วนตัว และสาธิตวิธีการผลิตปี่มอญ
- 3) ศึกษาพื้นที่ในการลงภาคสนาม
- 4) ลงภาคสนาม ณ กรุงเทพมหานครฯ

3.4 รวบรวมข้อมูลจากแหล่งค้นคว้าวิชาการ

- 1) หอสมุดแห่งชาติ
- 2) สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- 3) ห้องสมุด คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ธัญบุรี
- 4) สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน
- 5) หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการลงพื้นที่ภาคสนาม มา
จัดกลุ่มให้เป็นระบบ และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้านประวัติและ
ผลงานของนายนคร แถมมี และกรรมวิธีการผลิตปี่มอญของนายนคร แถมมี โดยใช้

หลักการทางมานุษยวิทยาการดนตรี (Ethnomusicology) และดนตรีวิทยา (Musicology) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปและอภิปรายผลในเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์กรรมวิธีผลิตปี่มอญของนายนคร แลมมี ผู้วิจัย ได้สรุปผลที่ได้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ประวัติและผลงานของนายนคร แลมมี

ประวัติส่วนตัว

นายนคร แลมมี ปัจจุบันอายุ 54 ปี เดิมชื่อนายนคร แลมมี เกิดเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน พุทธศักราช 2507 ณ ตำบลหนองศาลา อำเภอยะอำ จังหวัดเพชรบุรี บิดาชื่อ นายชลอ แลมมี มารดาชื่อสนม แลมมี นายนคร แลมมี สมรสกับนางธัญรัตน์ แลมมี มีบุตรด้วยกัน 3 คน ดังนี้

1. นายไตรสรณ์ แลมมี
2. สิทธิ ภูริวัฒน์ แลมมี
3. นายจิระพงษ์ แลมมี

ปัจจุบันช่างนคร แลมมี ประกอบอาชีพ รับราชการทหาร สังกัด กองดุริยางค์ทหารเรือ ฐานทัพเรือกรุงเทพมหานคร ฯ กองทัพเรือ ตำแหน่งนักดนตรีไทย ยศพันจ่าเอก (พิเศษ) พักอาศัยอยู่ที่บ้านพักข้าราชการทหารเรือ อาคารวังนันทอุทยาน เลขที่ 2ห 199 ถนนอิสรภาพ แขวงบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ดังภาพที่ 1 และ 2

ภาพที่ 1: พันจ่าเอก(พิเศษ) นคร แถมมี

ภาพที่ 2: นายนคร แถมมี และครอบครัว

ประวัติการศึกษา

นายนคร แถมมี จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ที่โรงเรียนวัดหนองศาลา(ธรรมกรประสาธ) ตำบลหนองศาลา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบุรี ประวัติการศึกษาด้านดนตรีไทย

นายนคร แถมมี เริ่มเรียนดนตรีไทยจากครูโฉน เรียนรู้ ณ วัดไทรทอง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ในขณะที่พระครูสาครญาณ (เปี้ย) แพทย์กุล ได้สร้างเครื่อง

ดนตรีไทย-เครื่องมอญเพื่อฝึกหัดให้สำหรับลูกศิษย์วัด และเด็กทั่วไปที่สนใจ นายนคร ได้เริ่มเรียนฆ้องวงใหญ่เป็นเครื่องดนตรีชิ้นแรก โดยเริ่มเรียนเพลงสาธุการ โหมโรงเช้า โหมโรงเย็น และเพลงอื่น ๆ ตามลำดับ และเรียนฆ้องมอญวงใหญ่ จนสามารถออกบรรเลงงานต่าง ๆ ได้ ด้วยนิสัยของนายนครที่เป็นคนชอบที่จะเรียนรู้ จึงได้แอบเรียนการเป่าปี่มอญจากรุ่นพี่ เมื่อครูออกไปสอนที่โรงเรียนไม่ได้มาสอนจนวันหนึ่งได้ไปบรรเลงวงปี่พาทย์มอญที่วัดเขากระฉิว อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ในวันนั้นรุ่นพี่ของนายนคร ซึ่งเป็นคนเป่าปี่ ดิดการะกิจ จึงทำให้ไม่มีคนเป่าปี่ ครูโชนจึงได้สั่งให้นายนคร เข้าไปเป่าปี่แทนรุ่นพี่ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา นายนครก็ได้กลายเป็นคนเป่าจนมาถึงปัจจุบัน นายนครก็ได้เรียนการเป่าปี่จากรุ่นพี่ที่ครูโชนนั้นได้ส่งไปเรียนกับครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ นายนครได้เรียนดนตรีไทยอยู่ที่สำนักวัดไทรทอง จนอายุครบบวชก็ได้บวชอยู่ที่วัดไทรทอง หลังจากลาสิกขา ก็เข้ารับการตรวจเลือกทหาร เป็นพลทหาร สังกัดกองทัพอากาศอยู่ 2 ปี ก่อนที่จะปลดประจำการนั้น เรือเอกภิญญา สังคเศรษฐี ได้ชักชวนให้นายนคร มาสมัครเป็นทหารประจำกองดุริยางค์ทหารเรือ แต่เส้นทางในการเรียนดนตรีไทยยังไม่ได้หยุดเพียงเท่านั้น ภายหลังที่ได้รับราชการทหารประจำกองดุริยางค์ทหารเรือ ก็ยังได้เรียนการเป่าปี่ใน และเป่าฆ้องจาก เรือตรีสุวิทย์ แก้วกมล จำเริญสุวรรณ ศาสนนันท์ ครูปี่บ่บ คงลายทอง ครูทวิ คงลายทอง เป็นต้น นายนคร แกมมี มีทักษะในการเป่าปี่ที่ดี จึงได้รับการถ่ายทอดเพลงเดี่ยวปี่จากครูเรือตรีสุวิทย์ แก้วกมล หลายเพลง เช่น เชิดนอก ลาวแพน กราวโน จนถึงเดี่ยวขึ้นสูงสุดของปี่โน คือเพลงทยอยเดี่ยว

ประวัติการศึกษาด้านงานช่าง

เมื่อพุทธศักราช 2532 นายนคร ได้เริ่มไปเรียนการทำลู่จาก ครูจรินทร์ กลั่นบุปผา ช่างทำลู่ที่มีชื่อเสียงย่านบ้านลาว กรุงเทพมหานครฯ โดยเริ่มจากการเป็นลูกมือในการทำลู่ จนสามารถผลิตลู่ได้จนคล่องตัว จึงได้เริ่มเรียนการผลิตปี่ โดยในช่วงนั้นมีครูปี่ที่มีชื่อเสียงไปมาหาสู่ที่โรงกลึงของ ครู จรินทร์ เช่น ครูมณฑิร สมานมิตร ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ครูปี่บ่บ คงลายทอง ครูบุญช่วย โสวัตร ทำให้

นายนครได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์จากคำแนะนำในการผลิตปีจากครูที่ได้เข้ามาแนะนำ ต่อมาภายหลังนายนครได้ออกมาตั้งโรงกลึงเป็นของตัวเอง แต่การผลิตปีของนายนคร ในช่วงแรกนั้นยังไม่เป็นที่ยอมรับของนักดนตรีไทย เนื่องจากเสียงปียังไม่ค่อยดี ลมยังไม่คล่อง แต่นายนครก็ได้เก็บคำแนะนำเหล่านั้นมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลากว่า 20 ปี จนได้ปีมอญจาก ช่างสุวรรณ ศาสนนันท์ มาเป็นแบบ ประกอบกับการพัฒนา การคิดค้นหาวิธีการผลิตปี จึงได้ปีมอญเลาแรกที่มีคุณภาพดี เสียงโปร่ง ลมคล่อง เป็นเลาแรก การผลิตปีของนายนครในช่วงแรกนั้น ไม่ได้มีเครื่องจักรในการทุ่นแรง มากนัก งานที่ออกมาจะใช้การผลิตจากมือ เพราะฉะนั้นปีของช่างนคร ถือได้ว่าเป็น งานฝีมืออย่างแท้จริง ด้วยความมานะ อุทิศหาะในการพัฒนาวิธีการผลิตปีมาอย่างต่อเนื่องกว่า 20 ปี ในปัจจุบันปีของช่างนครเป็นที่ยอมรับ และเป็นที่นิยมของนักดนตรีอาชีพ นักศึกษา ตลอดจนสถาบันการศึกษา มหาวิทยาลัยฯ และ โรงเรียนต่าง ๆ นายนครได้ต่อขอการผลิตเครื่องดนตรีไทยอีกหลายชนิดเพื่อจำหน่าย โดยมี โรงงานผลิตเครื่องดนตรีไทย อยู่ที่ บ้านเลขที่ 239/12 ตำบลท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัด เพชรบุรี ด้วยประสบการณ์ที่มีมากกว่า 20 ปี ถือได้ว่าเป็นช่างทำเครื่องดนตรีไทยที่มีความสามารถผลิตเครื่องดนตรีไทยที่มีคุณภาพดีเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศไทย ประวัติด้านการทำงาน

นายนคร แกมมี ได้เข้ารับการตรวจเลือกทหารกองเกินเข้ากองประจำการ (เกณฑ์ทหาร) เมื่อปี พ.ศ. 2528 และได้เข้าประจำการในพลัดที่ 4 ทหารเรือ ฐานทัพเรือ สัตหีบ เมื่อปี พ.ศ. 2529 จากนั้นในปี พ.ศ. 2531 ได้สอบเข้ารับราชการ (ต่อเนื่อง) ใน ตำแหน่งนักดนตรีไทย ประจำกองดุริยางค์ทหารเรือ ฐานทัพเรือกรุงเทพ ยศ จ่าตรี และได้เลื่อนชั้นยศตามลำดับ จนปัจจุบันได้เลื่อนชั้นยศ พันจ่าเอกพิเศษ ตำแหน่งนักดนตรีไทย ประจำกองดุริยางค์ทหารเรือ ฐานทัพเรือกรุงเทพ

2. กรรมวิธีการผลิตปีมอญ

1. ขั้นตอนการลบเหลี่ยมไม้ หรือการปลอกไม้ในการทำเลาปี

1.1 นำไม้เนื้อแข็งแปรรูปขนาด ยาว 20 นิ้ว หน้ากว้าง 1.5x1.5 นิ้ว หาจุดศูนย์กลางก่อนเข้าเครื่องกลึง เพื่อให้ไม้ที่กลึงออกมาไม่ผิดรูป เป็นทรงกลมและตรง

1.2 ต้องมีการ “นำศูนย์” ด้านปลายของไม้ทั้งสองข้างก่อนที่จะนำเข้าเครื่องกลึง เพื่อให้เครื่องกลึงสามารถจับยึดไม้ได้ และทำให้ตำแหน่งของไม้ไม่เคลื่อน การนำศูนย์จะใช้ตะปูตอกลงตรงจุดศูนย์กลางให้เป็นรูปอพอประมาณ ตามที่ได้หาไว้ในเบื้องต้น ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3: จุดศูนย์กลางไม้เนื้อแข็งแปรรูปที่ตอกตะปู “นำศูนย์” แล้ว

1.3 การกลึง จะเริ่มกลึงด้านปลายของไม้ทั้งสองข้าง เริ่มจากฝั่งใดก่อนก็ได้ โดยให้ไล่จากปลายไม้ ไปจนถึงกลางท่อนไม้ โดยให้มีขนาดกลมเท่า ๆ กัน

1.4 จากนั้นสลับด้านกลึง โดยการกลึงจากปลายไม้ ไปจนถึงกลางท่อนไม้ ให้ชนกับด้านที่กลึงไปแล้ว โดยให้มีความกลมในระดับหนึ่ง จากนั้นตรวจสอบความเรียบร้อย ไม้จะต้องกลมตลอดทั้งท่อน และเรียบเสมอกัน หากไม้ยังไม่ได้รูปทรงกระบอก และไม้มีความเสมอกัน จะต้องแต่งไม้ไปเรื่อย ๆ จนกว่าผิวไม้จะเรียบเสมอกันตลอดทั้งท่อนหรือทั้งเลาปี ในส่วนของขั้นตอนที่กล่าวมาจะเรียกว่าการ “แต่งศูนย์” ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4: การแต่งศูนย์

2. ขั้นตอนการเจาะช่องทางเดินของเสียง

2.1 การเจาะช่องทางเดินของเสียงจะเริ่มจากส่วนท้ายไล่ขึ้นมาถึงครึ่งเลาปี โดยใช้ดอกสว่านขนาด 5 หุน 3 หุน และ 2 หุน เจาะเรียงตามลำดับจากสว่านดอกใหญ่ไปหาดอกเล็ก เมื่อเจาะสว่านดอกเล็ก (2 หุน) ให้เจาะจนสุดดอกสว่าน ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5: การใช้ดอกสว่านเจาะช่องทางเดินของเสียง

2.2 หลังจากเจาะส่วนท้ายเสร็จแล้ว เจาะส่วนบนหรือช่องใส่กำพรด ไล่ลงมาจนช่องทางเดินเสียงทะลุถึงกัน โดยใช้สว่านขนาด 2 หุนแบบสั้นนำ และใช้สว่าน 2 หุนแบบยาว เจาะตาม ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6: การใช้ดอกสว่าน 2 หุน แบบสั้นและแบบยาว เจาะส่วนบนของไม้กำพวด

2.3 หลังจากเจาะช่องทางเดินเสียงให้ทะลุถึงกันแล้ว ใช้เหล็กสำหรับ กวาดช่องทางเดินเสียงที่มีลักษณะเหมือนใบข้าวเรียกว่า “เหล็กกระสวน” ซึ่งเป็นตัว กำหนดให้เกิดระดับเสียงที่แตกต่างกัน แต่ก่อนที่จะนำเหล็กกระสวนมากวาดนั้น จะต้องนำเหล็กกระสวนมาจุ่มน้ำเสียก่อน เพื่อป้องกันไม่ให้เลาปีแตก เนื่องจากความร้อนของเหล็ก เหล็กกระสวนจะมีทั้งหมด 7 แท่ง เริ่มกวาดโดยใช้กระสวนนำ จากนั้น กวาดตามลำดับเสียง เมื่อกวาดด้านท้ายจนครบ 7 แท่งแล้ว กวาดด้านบนโดยใช้ กระสวนแต่งบน เพื่อแต่งเสียงระดับเสียงสูง ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7: เหล็กกระสวน และการนำมากวาดกับเลาปี

2.4 หลังจากกวาดช่องทางเดินเสียงเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำแผ่นทองเหลืองมา คัดแล้วม้วนให้เป็นทรงหลอด จากนั้นเชื่อมประสานให้ติดกันสนิทด้วยความร้อน ให้มี

ความยาวประมาณ 2 เซนติเมตร แล้วนำไปใส่ลงในช่องส่วนบนของปีให้มีความแน่นพอดี เพื่อป้องกันการสึกหรอของไม้ จากนั้นตัดแต่งส่วนที่เกินออกมาให้เสมอกับเนื้อไม้ ช่องส่วนบนของปีนี้ใช้สำหรับเสียบก้ำพวดลื่นปี ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8: ขั้นตอนการใส่แผ่นทองเหลืองในช่องเสียบก้ำพวดของเลาปี

2.5 จากนั้นแต่งเลาปีโดยการกลึงอีกครั้ง เพื่อให้ได้สัดส่วนที่สมบูรณ์และสวยงาม ไม่คดงอจนผิดรูป

3. ขั้นตอนการเจาะรูบังคับเสียง

3.1 วัดระยะห่างของรูบังคับเสียงตามไม้แบบ ดีเส้นตามลายไม้ให้ตรงเป็นแนวเดียวกัน ดังภาพที่ 9

ภาพที่ 9: นำไม้แบบรูบังคับเสียงมาวัดกับเลาปี เพื่อเป็นแบบในการเจาะรูบังคับเสียง

3.2 เจาะรูบังคับเสียงโดยใช้ดอกสว่าน 2 หุน เจาะให้ทะลุเพียงด้านเดียว และเจาะลงไปให้มีความตรงเท่ากันทุกจุด ในขั้นตอนนี้ต้องใช้ความแม่นยำประกอบกับประสบการณ์ในการทำเป็นอย่างมากเมื่อเจาะรูครบ จึงมีการทดสอบเสียง ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10: การเจาะรูบังคับเสียงและทดสอบเสียงเมื่อเจาะรูเสร็จ

3.3 กวาดเสียงอีก 1 ครั้ง เพื่อเก็บรายละเอียด ตรวจสอบรายละเอียด โดยมองผ่านช่องทางเดินเสียงส่วนท้ายจะต้องเห็นรูส่วนบนอย่างชัดเจน ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11: การมองผ่านช่องทางเดินเสียงที่ทะลุถึงกัน

3.4 กลึงรูปทรงภายนอก(ลูกแก้ว) ของเลาปี โดยเริ่มจากส่วนบน ตามปี ต้นแบบ โดยใช้เซกควาย เป็นเครื่องมือวัดเส้นผ่าศูนย์กลางขนาดของเลาปี ดังภาพที่ 12 – 13

ภาพที่ 12: การใช้เครื่องมือเขาวาย กำหนดความกว้างของเล้าปี่ ตามปี่ต้นแบบ

ภาพที่ 13: การใช้เครื่องมือกลึงภายนอก(ลูกแก้ว) ของปี่

4. ขั้นตอนการเก็บรายละเอียด และตกแต่ง

4.1 ใช้กระดาษทรายขัดเพื่อให้เนื้อไม้เกิดความเรียบเนียน โดยใช้

กระดาษทรายขัดตามลำดับดังนี้ เบอร์หยาบ 100 เบอร์ละเอียด 320 และ 500

4.2 ขัดเงาโดยใช้ไขมันสัตว์ หรือยาแดง ดังภาพที่ 14 - 15

ภาพที่ 14: การใช้กระดาษทรายขัดเก็บรายละเอียด และใช้ไขมันสัตว์หรือยาแดง ขัดเงา

ภาพที่ 15: เล่าปี่มอญ พร้อมลำโพงปีและลั่นปี

จากการวิเคราะห์กระบวนการผลิตปี่มอญ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการผลิตปี่มอญของช่างนคร แฉมมี มีการกลึงทั้งหมด 4 ครั้ง โดยแบ่งออกเป็น การกลึงไม้แปรรูป การกลึงเพื่อเจาะรูบังคับเสียง การกลึงรูปทรง และการกลึงลูกแก้ว การหาศูนย์กลาง 4 ครั้ง การหาศูนย์กลางในแต่ละครั้งเป็นการป้องกันการคดงอของไม้ การกวาดเสียง 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 กวาดเพื่อให้ได้ระดับเสียง ครั้งที่ 2 กวาดเพื่อปรับแต่ง และเก็บรายละเอียด จากขั้นตอนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าช่างนคร แฉมมี ใส่ใจรายละเอียดในการผลิต เพื่อให้ผลผลิตนั้นมีคุณภาพ มีความหลากหลายในการผลิต ปี่ของช่างนคร แฉมมี สามารถปรับระดับเสียงปีให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บรรเลง โดยสามารถปรับระยะห่างของรูบังคับเสียง ให้เป็นไปตามสัดส่วนสรีระมือและความต้องการของผู้บรรเลงได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำมาแก้ไขข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์ภายหลังการนำไปใช้งานแล้ว ตามความต้องการของผู้บริโภคได้อีกด้วย ซึ่งเป็นการรับประกันคุณภาพของปี่มอญ การผลิตปี่มอญของช่างนคร แฉมมี จึงมีเอกลักษณ์เฉพาะดังนี้

1. มีความละเอียดอ่อน และเน้นเรื่องรายละเอียดในการผลิต
2. คงความเป็นเอกลักษณ์ของปี่มอญดั้งเดิม

3. ปรับรูปทรงปีให้เหมาะสมกับสัดส่วนสรีระมือของผู้บรรเลง
4. สามารถปรับแนวเสียงของปีมอญให้เหมาะสมกับวงดนตรีได้ทุกวง
5. แกะไขปีมอญที่ระดับเสียงเพี้ยนหรือไม่มีความคล่องตัวให้มีคุณภาพขึ้น ได้ตามความต้องการของผู้ใช้

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการอนุรักษ์กรรมวิธีผลิตปีมอญของชาวนคร แดงมี พบว่าปีมอญนั้นเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของชาวมอญ ที่มาอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของ Wansiri (1997: 93) กล่าวว่า หลักของการแพร่กระจายวัฒนธรรมหนึ่ง จะแพร่กระจายไปยังแหล่งอื่นๆ ได้ ต้องยึดหลักว่า วัฒนธรรม คือความคิด และพฤติกรรมที่ติดตัวบุคคล บุคคลไปถึงที่ใดวัฒนธรรมก็จะไปถึงที่นั่น จากคำกล่าวพบว่า ชาวมอญได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย จึงได้นำวัฒนธรรมของชาวมอญ เครื่องดนตรีมอญมาด้วย และได้แพร่กระจายวัฒนธรรมให้คนไทยได้รับรู้ จึงทำให้กรรมวิธีการผลิตปีมอญได้ถูกถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน

การผลิตปีมอญของชาวนคร แดงมี ได้ใช้องค์ความรู้ที่ได้ถูกถ่ายทอดจากครูดนตรีที่มีความเชี่ยวชาญมาผลิต ด้วยความวิริยะอุตสาหะในการศึกษาและพัฒนากรรมวิธีการผลิตปีมอญ มากกว่า 20 ปี ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้ได้มีการถ่ายทอดกันมารุ่นสู่รุ่น และได้ปรับปรุงกระบวนการผลิตโดยใช้เครื่องจักรมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต เพื่อให้ได้ปีที่มีคุณภาพดีขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งการผลิตปีมอญของชาวนคร แดงมี มีการผลิตโดยใช้แรงงานเครื่องจักร และแรงงานฝีมือร่วมกัน ทำให้ได้ปีที่มีคุณภาพ และได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในกลุ่มนักดนตรีไทยทั่วไป และยังเป็น การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมทางด้านการเป็นผู้ผลิตเครื่องดนตรีไทย ภูมิปัญญาไทย ให้คงอยู่คู่ชาติไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

1. ให้ทราบถึงขั้นตอนในการผลิตปัมมอญ วัสดุอุปกรณ์ และความสำคัญในการใช้งาน เป็นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง
2. ช่างนคร แกมมี ได้ผลิตเครื่องดนตรีหลากหลายชนิด ซึ่งกระบวนการในการผลิตที่มีเอกลักษณ์ เช่น ขลุ่ย ซอ ระนาดเอก และระนาดทุ้ม เป็นต้น และนอกจากฝีมือการช่างแล้วยังเป็นนักดนตรีที่มีฝีมืออีกท่านหนึ่ง
3. ช่างทำเครื่องดนตรีไทย ได้ผลิตเครื่องดนตรีขึ้นเพื่อเป็นการสร้างอาชีพ และรายได้ให้กับครอบครัว นอกจากนี้การผลิตเครื่องดนตรียังเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับสถานศึกษาและบุคคลทั่วไปได้ศึกษาหาความรู้ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยในกระบวนการผลิตเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ และการวิจัยในด้านทักษะดนตรี เพื่อเป็นตำราทางด้านวิชาการต่อไป
2. ควรจัดทำข้อมูลขั้นตอนการผลิตเครื่องดนตรีไทย ในรูปแบบวีดิทัศน์เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดไปยังชนรุ่นหลัง

References

- Sowat, B. (1982). *Memorial cremation ceremony of Mr.Thiab Khnglaithong*. Bangkok: Liangsiang. [in Thai]
- Tramote, M. (1974). *Mourning's Mr.Chot Duriyapranit in cremation ceremony of Mr.Chot Duriyapranit*. Bangkok: Bikaneshwar. [in Thai]
- Wansiri, N. (1997). *Social anthropology and culture*. Bangkok: Kasetsart University. [in Thai]

Author

Mr. Banthom Nuamsiri

Thai Classical Music and Vocal Education Program, Rajamangala

University of Technology Thanyaburi

Master of Fine and Applied Arts (Ethnomusicology), Kasetsart University

31 / 622 Sinthane Grand View Village, Rungsit-Nakhonnayok Rd.,

Rungsit Subdistrict, Thanyaburi District, Pathum Thani Province 12110

Tel.064-9639859 E-mail: banthom_n@rmutt.ac.th

**ผลการใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้
การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด
(Mind Mapping) วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
The Effects of Using Instructional Package for Practicing English
Reading Comprehension Skill through Cooperative Learning
Technique CIRC with Mind Mapping of Eight Grade Students**

กรรภิรมย์ แก้ววัน¹ / สุรัชย์ ปิยานุกูล² / วันทนีย์ นามสวัสดิ์³

Kanpirom Kaewwan / Surachai Piyanukool / Wantanee Namsawat

¹สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Curriculum and Learning Management Program, Faculty of Education,

Buriram Rajabhat University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Asst. Prof. Dr., Main Advisor, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Asst. Prof. Dr., Co-Advisor, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

Received: December 14, 2020

Revised: April 25, 2021

Accepted: April 28, 2021

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพชุดการสอน เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ รูปแบบ CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพ (E₁/E₂) ตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนกับหลังการใช้ชุดการสอนร่วมกับ แผนผังความคิด 3) ศึกษาดัชนีประสิทธิผล

การเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้ชุดการสอนร่วมกับ แผนผังความคิดและ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการสอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนหนองกิ้งพิทยาคม 36 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่

- 1) ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบ CIRC ร่วมกับแผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 ชุด 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจ ผลการวิจัย สรุปได้ว่า 1) ประสิทธิภาพของชุดการสอน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.94/83.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ มีค่าเท่ากับ 0.6929 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 69.29 4) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วย ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ชุดการสอน, เทคนิค CIRC, แผนผังความคิด, การอ่านจับใจความ

Abstract

The purposes of this research were to : 1) to study the efficiency of instructional package for practicing English reading comprehension skill through cooperative learning technique CIRC with Mind Mapping set at 75/75, 2) to compare students learning achievement before and after learning through the instructional package for practicing English reading comprehension skill, 3) to find out effectiveness index of the package and Mind Mapping, and 4) to study the students' satisfaction towards using instructional package and Mind Mapping of 8th grade

students. The samples were 36 students in class 2/1 of Nongkipittayakom School students selected by using cluster random sampling. The instruments used in this study were: 1) the six instructional packages for practicing English reading comprehension skill by using cooperative learning technique CIRC with mind mapping of 8th grade Students; 2) lesson plans, 3) learning achievement test, and 4) the questionnaire asking the students' satisfaction. The research results revealed that: 1) The efficiency of the instructional package for practicing English reading comprehension skill through cooperative learning technique CIRC with Mind Mapping was 80.94/83.75 which was higher than the criteria set at 75/75. 2) The 8th grade students had higher achievement after learning than before learning at the .05 level of statistically significant difference. 3) The effectiveness index of the instructional packages and mind mapping equaled 0.6229 which showed that the student' learning achievement progress was at 69.29%. 4) The satisfaction of the 8th grade students toward learning through the instructional packages and mind mapping as a whole was at a high level.

Keywords: instructional package, technique CIRC, mind mapping, English reading comprehension

บทนำ

ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่มีบทบาทสำคัญ และมีผลกระทบต่อประชากรไทย ในหลายด้าน ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษากลางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารในระดับโลก จึงถือเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศต่าง ๆ ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่มีบทบาท และความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ใน

การสื่อสารระดับที่กว้างขึ้น หรือในระดับนานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับด้านการศึกษา ถือเป็นด้านที่สำคัญอย่างมาก เพราะปัจจุบันสถาบันการศึกษา และมหาวิทยาลัยในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยเอง ได้พยายามปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น (Important of English, 2016)

ช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยได้พยายามที่จะเพิ่มทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษด้วย โดยให้โรงเรียน ได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน แต่ถึงแม้จะมีมาตรการดังกล่าวก็ยังไม่ส่งผลต่อความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลการสอบ O - NET ในปี 2561 วิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า วิชาภาษาอังกฤษของโรงเรียนหนองกี่พิทยาคม มีคะแนนเฉลี่ย 28.01 คะแนน ในขณะที่ระดับประเทศ มีคะแนนเฉลี่ย 29.45 และในปี 2562 มีคะแนนเฉลี่ย 31.26 คะแนน ในขณะที่ระดับประเทศมีคะแนนเฉลี่ย 33.25 ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศ (National Institute of Educational Testing Service, 2020) จะเห็นได้ว่า วิชาภาษาอังกฤษมีคะแนนเฉลี่ยต่ำ ซึ่งคะแนนภาษาอังกฤษของนักเรียนหนองกี่พิทยาคมมีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์ กล่าวคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยรับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน มีคะแนนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐานเฉลี่ย 68.55 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 75 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการสอบ O-net วิชาภาษาอังกฤษเฉลี่ย 31.26 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าระดับประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ย 33.25 คะแนน

จากสภาพการณ์ดังกล่าวจึงจำเป็นต้องหาวิธีที่สถานศึกษา โดยเฉพาะครูผู้สอน จำเป็นต้องหาวิธีการในการแก้ปัญหา ซึ่งจากการศึกษาเอกสาร พบว่า ปัจจุบันมีแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษหลายแนวคิด แต่ละแนวคิดช่วยสร้างความคิดที่เป็นระบบให้แก่ครูผู้สอน แนวคิดเหล่านี้ช่วยครูผู้สอนตัดสินใจวางแผน การจัดการเรียนการสอน การเลือกกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญที่ช่วยปรับและขยายประสบการณ์ของมนุษย์ ทั้งยังช่วยให้สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และสร้างความเพลิดเพลินจากหนังสือ

เอกสาร สิ่งพิมพ์ ต่าง ๆ ได้มาก การอ่านจะช่วยทำให้นักเรียนค้นหาความรู้เพิ่มเติม ในสิ่งที่ตนอยากรู้ ฉะนั้นการอ่านจึงเป็นบันไดไปสู่ความสำเร็จอีกหลายด้าน

การอ่านจับใจความสำคัญ คือ การอ่านอย่างคร่าว ๆ เป็นวิธีการอ่านที่ผู้อ่านมุ่งหวัง ที่จะทราบรายละเอียดของเนื้อเรื่องหรือข้อความที่อ่าน หรือหาคำสำคัญของเรื่อง การอ่านวิธีนี้จะไม่อ่านทุกคำหรือทุกประโยคแต่จะจับเฉพาะคำสำคัญ ที่บอกว่าเนื้อเรื่องทั้งหมดนั้นเกี่ยวกับ เรื่องอะไรเท่านั้น ผู้อ่านต้องสรุปเอาเองจากเนื้อเรื่องในบทความ การฝึกอ่านจับใจความสำคัญภาษาอังกฤษอย่างเป็นประจำและสม่ำเสมอ จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะอย่างหลากหลายวิธี สามารถทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในการอ่านจับใจความดีขึ้น (Reading Comprehension Technique, 2016)

ชุดการสอน เป็นสิ่งที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยอาศัยทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล การเปลี่ยนแนวการสอนมาเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ชี้ให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อ และแหล่งเรียนรู้ (Wongyai, 1982: 36) สรุปความหมายของชุดการสอนว่า ชุดการสอนเป็นระบบการผลิตและ การนำสื่อการเรียนรู้หลาย ๆ อย่างมาสัมพันธ์กันและมีคุณค่า ส่งเสริมซึ่งกันและกัน Kuanhavech (1999: 66-67) กล่าวถึงชุดการสอน หมายถึง สื่อที่ครูนำมาใช้ประกอบ การสอน จัดเป็นสื่อประสมให้ผู้เรียนได้ความรู้ตามที่ต้องการ สามารถให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ จากความหมายของชุดการสอนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดการสอน หมายถึง สื่อประสมที่ใช้ทั้งสื่อวัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการที่จัดเอาไว้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา โดยสื่อเหล่านั้นต้องมีความสัมพันธ์กันและสามารถช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ได้

เทคนิค CIRC (Cooperative Integrated Reading and Composition)

เป็นการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือรูปแบบหนึ่ง Khemmani (2011: 98-102) กล่าวถึงทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือว่า คือ การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกกลุ่มที่มีความสามารถแตกต่างกันช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมายของกลุ่ม นักการศึกษาคน

สำคัญที่เผยแพร่แนวคิดของการเรียนรู้แบบนี้ คือ สลาวิน (Slavin) เดวิด จอห์นสัน (David Johnson) และร็อยเจอร์ จอห์นสัน (Roger Johnson) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไป เรามักจะไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนเป็นมิติที่มักถูกละเลยหรือมองข้ามไปทั้ง ๆ ที่มีผลการวิจัยชี้ชัดเจนว่า ความรู้สึกของผู้เรียนต่อตนเอง ต่อโรงเรียน ครูและเพื่อนร่วมชั้น มีผลต่อการเรียนมาก

แผนผังความคิด (Mind mapping) คือ การถ่ายทอดความคิด หรือข้อมูลต่างๆ ที่มีอยู่ในสมองลงกระดาษ โดยการใช้ภาพ สี เส้น และการโยงใย แทนการจดย่อแบบเดิมที่เป็นบรรทัด ๆ เรียงจากบนลงล่าง ช่วยยังช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ง่ายเข้า เนื่องจากจะเห็นเป็นภาพรวม และเปิดโอกาสให้สมอง ให้เชื่อมโยงต่อข้อมูลหรือ ความคิดต่าง ๆ เข้าหากันง่ายกว่า Rangubtook (1982: 19-21), Soontornrot (2006: 154) และ Suthirat (2009: 263) กล่าวถึงความเป็นมา หลักการทำ วิธีการเขียน และข้อเสนอแนะในการเขียนแผนผังความคิด คล้ายคลึงกัน ดังนี้ โทนี บูซาน (Tony Buzan) ชาวอังกฤษ เป็นผู้ริเริ่มนำเอาความรู้เรื่องสมองมาปรับใช้กับ การเรียนรู้ของเขา โดยพัฒนาจากการจดบันทึกแบบเดิมที่จดบันทึกเป็นตัวอักษรเป็นบรรทัด ๆ เป็นแถว ๆ ใช้ปากกาหรือดินสอสีเดียวมาเป็นการบันทึกด้วย คำ ภาพ สัญลักษณ์

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าการฝึกทักษะการอ่านจับใจความมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียน ซึ่งการที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการอ่านจับใจความสำคัญนั้นต้องมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการฝึกทักษะของตนเองและการร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด เพื่อให้ให้นักเรียนอ่านจับใจความได้ดีขึ้นและส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนกับหลังการใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ
3. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียน โดยใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ

วิธีดำเนินการศึกษา

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองก๊กพิทยาคม อำเภอหนองก๊ก จังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 12 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 497 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนหนองก๊กพิทยาคม อำเภอหนองก๊ก จังหวัดบุรีรัมย์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 36 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เนื่องจากเป็นกลุ่มนักเรียนที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ใช้เวลาในการทดลอง จำนวน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวม 12 ชั่วโมง โดยไม่รวมเวลาทดสอบก่อนและหลังเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 ชุด ชุดละ 2 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ศึกษาวิธีการสร้างชุดการสอน หาคคุณภาพของชุดการสอน นำชุดการสอนที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ เช่น สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้การวัดและประเมินผล

2. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 6 ชุด ชุดละ 2 ชั่วโมง ทำให้ชุดกิจกรรมบางชุดต้องใช้สอน 2 สัปดาห์ ซึ่งวันเวลาที่ใช้ชุดกิจกรรมไม่ได้ห่างกันมากนัก

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ นำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่คัดเลือกแล้วมาวิเคราะห์หาค่า ความเชื่อมั่นของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของ Lovett (Srisa-ard, 2013: 112) พบว่าแบบวัดผลสัมฤทธิ์มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

4. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ คือ พึงพอใจ มากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุดดังนี้

5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

นำคะแนนจากการประเมินแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มาหาค่าเฉลี่ย แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การประเมิน ดังนี้ (Srisa-ard, 2002: 74) ผลปรากฏว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ และมีค่าเฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 4.85 ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยทดลองใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ CIRC ร่วมกับแผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนหนองกิ้งพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 ใช้ระยะเวลา ในการสอน 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมเป็น 12 ชั่วโมง โดยไม่รวมการทดสอบก่อน และหลังเรียน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. แผนแบบในแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการวิจัยแบบกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนกับหลังการทดลอง (One-group Pretest-Posttest Design) (Ritcharoen, 2008: 138)

O ₁	X	O ₂
----------------	---	----------------

O₁ แทน การทดสอบก่อนการใช้ชุดการสอน โดยใช้
การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ
แผนผังความคิด

X แทน การใช้ชุดการสอน

O₂ แทน การทดสอบหลังการใช้ชุดการสอน

2. ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 20 ข้อ บันทึก
ผลการทดสอบเพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์

2.2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับ
ใจความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด
วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
กรกฎาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2563 สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง จำนวน 4 สัปดาห์ รวมเป็นเวลา
12 ชั่วโมง และเก็บข้อมูลคะแนนใบกิจกรรม คะแนนทดสอบหลังเรียน

2.3 ทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วย
แบบทดสอบฉบับเดิม

2.4 นำผลการสอบของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน
และหลังเรียนของนักเรียนมาหาค่าทางสถิติ เพื่อศึกษาผลของการใช้ชุดการสอนเพื่อฝึก
ทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ
แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้
การพัฒนาทักษะการอ่าน โดยใช้ ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้
การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษ

พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 15 ข้อ กำหนดเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุดดังนี้ (Srisa-ard, 2002: 74)

- 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก
- 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย
- 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) 75/75 ดำเนินการ ดังนี้

- 1.1 นำคะแนนที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนจากการใช้ชุดการสอนทั้ง 6 ชุด มาหาค่าเฉลี่ยและคิดเป็นร้อยละ เป็นค่าเกณฑ์ 75 ตัวแรก

- 1.2 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ มาหาค่าเฉลี่ยและคิดเป็นร้อยละ เป็นค่าเกณฑ์ 75 ตัวหลัง

2. หาค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้สูตร E.I.

3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนกับหลังการใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ใช้สถิติ t-test dependent วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับแผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้ศึกษาได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 1

ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนระหว่างเรียน

ชุดที่	คะแนนชุดการสอน แบบทดสอบรายบุคคลจากการประเมินความสำเร็จในการเรียนรู้ และการร่วมมือในกลุ่ม			
	คะแนน	เฉลี่ย	S.D.	ร้อยละ
1	1319	36.71	2.36	74.91
2	1316	36.59	1.70	81.31
3	1558	43.38	2.45	76.11
4	1340	37.35	1.44	86.87
5	1309	36.41	1.88	79.16
6	1662	46.26	1.44	87.29
รวม	8504	236.71	-	80.94

จากตาราง 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกหัดการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชา ภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แต่ละเล่มคะแนนเต็ม 293 คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 236.71 ได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 74.91 ถึงร้อยละ 87.29 ค่าเฉลี่ยร้อยละโดยรวมเท่ากับ 80.94 เมื่อพิจารณาเป็นรายชุดเรียงจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ ชุดที่ 6 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 46.26 คิดเป็นร้อยละเท่ากับ 87.29 ชุดที่ 4 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 37.35 คิดเป็นร้อยละเท่ากับ 86.87 ชุดที่ 2 มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 36.59 คิดเป็นร้อยละเท่ากับ 81.31 สรุปได้ว่า ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 80.94

ตารางที่ 2

ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ วิเคราะห์จากคะแนนระหว่างเรียน (E_1) และหลังเรียน (E_2)

จำนวน กลุ่ม	คะแนนระหว่างเรียน/ ทดสอบหลังเรียนแต่ละเล่ม		ทดสอบหลังเรียน		ประสิทธิภาพ E_1/E_2
	คะแนนเต็ม	คะแนน เฉลี่ย	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย	
ทดลอง (คน)					
36	293	236.22	20	16.75	80.94/83.75

จากตาราง 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดการสอน พบว่า มีประสิทธิภาพของกระบวนการต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์โดยเฉลี่ยทุกชุด เท่ากับ 80.94/83.75 ซึ่งสูงกว่าตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 และเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3

ผลการเปรียบเทียบการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนด้วยชุดการสอน เพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	$\sum X$	$\bar{X}$	S.D.	t	P(sig)
ก่อนเรียน	36	339	9.42	1.50	24.02*	.000
หลังเรียน	36	603	16.75	0.89		

จากตาราง 3 พบว่า ผลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า การเรียนด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ (กลุ่มทดลอง) จำนวน 36 คน มีผลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนเฉลี่ย 9.42 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.50 มีผลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนเฉลี่ย 16.75 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89 เมื่อทำการทดสอบค่าเฉลี่ยของผลการวัดความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการหาค่าที (t-test for Dependent Samples) พบว่า ผลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการเรียนด้วยชุดการสอนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4

ผลการวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	E.I.
ก่อนเรียน	36	339	9.42	0.6929
หลังเรียน	36	603	16.75	

จากตาราง 4 พบว่า การเรียนด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ มีค่าตัวเลขแสดงอัตราการเรียนรู้ความก้าวหน้าขึ้นจาก พื้นฐานความรู้เดิมหลังจากเรียน ด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ เท่ากับ 0.6929 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.6929 คิดเป็นร้อยละ 69.29

ตารางที่ 5

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับแผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ข้อความ	— x	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. นักเรียนสนุกสนานกับการเรียน	4.61	0.49	มากที่สุด
2. นักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนในกลุ่มมากยิ่งขึ้น	4.14	0.76	มาก
3. นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน ๆ มีการช่วยเหลือกันและกัน	4.61	0.49	มากที่สุด
4. ชุดการสอนมีเนื้อหาส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน	4.47	0.65	มาก
5. นักเรียนชอบที่ได้อ่านและทำความเข้าใจกันภายในกลุ่ม	4.53	0.61	มากที่สุด
6. เนื้อหามีความสอดคล้องของแบบฝึกหัด	4.69	0.62	มากที่สุด
7. นักเรียนชอบที่ได้ทำกิจกรรม	4.33	0.68	มาก
8. นักเรียนชอบชุดการสอน	4.61	0.55	มากที่สุด
9. นักเรียนชอบสื่อการเรียนรู้ที่ครูเตรียมมา	4.61	0.49	มากที่สุด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อความ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
10. กิจกรรมมีความสอดคล้องกับ เนื้อหาที่เรียน	4.69	0.62	มากที่สุด
11. กิจกรรมกลุ่มส่งเสริมให้เกิด การเรียนรู้ และความสนุกสนาน	4.47	0.51	มาก
12. ชุดการสอนทำให้นักเรียนมีทักษะ ทางการอ่านมากขึ้น	4.75	0.44	มาก
13. ชุดการสอนทำให้มีความตื่นเต้น และมี ความเข้าใจ	4.56	0.50	มากที่สุด
14. รูปแบบของชุดกิจกรรมน่าสนใจ	4.47	0.51	มาก
15. นักเรียนได้นำความรู้จากการเรียน ไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้	4.64	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.55	0.22	มากที่สุด

จากตาราง 5 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษ พื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.22 และนักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ข้อ 12 ชุดการสอนทำให้นักเรียนมีทักษะทางการอ่านมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 รองลงมา คือ ข้อ 6 และ ข้อ 10 ความสอดคล้องของเนื้อหาและแบบฝึกหัด และ กิจกรรมมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า การเรียนการสอนอ่านโดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ และจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทำให้นักเรียนมีผลการวัดความสามารถการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้น และในด้านความพึงพอใจต่อ รูปแบบการเรียน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ประสิทธิภาพของชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.62/83.75 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 75/75 ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้ศึกษาได้สร้างและพัฒนาชุดการสอนโดยผ่านกระบวนการสร้างเป็นชิ้นเป็นตอนอย่างมีระบบและวิธีการที่เหมาะสม มีการศึกษาหลักสูตร คู่มือ หนังสือเรียน วิธีการ หลักการ ทฤษฎี วิธีการพัฒนามีการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ มีการ Try out แบบ 1 : 1 , 1 : 10 และ 1 : 100 มีการปรับปรุงแก้ไข ส่งผลให้ชุดการสอนมีประโยชน์ในการของผู้เรียนทำให้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ ในด้านของครูผู้สอน Jiravarapong (1987: 260) กล่าวว่า ช่วยให้ครูสอนด้วยความมั่นใจและมีความพร้อมในด้านการสอนมากขึ้น สะดวกในการสอนเพราะไม่ต้องเสียเวลาในการเตรียมและผลิตอุปกรณ์การสอน ครูสามารถนำชุดการสอนไปใช้สอนได้เลย

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะก่อนที่ผู้ศึกษาจะสร้างชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ จำนวน 6 เล่มนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีสร้างชุดการสอนการอ่านเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระ

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และหนังสือที่มีสาระเกี่ยวกับการฝึกทักษะ การอ่านจับใจความ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลายเล่ม จึงได้เรียบเรียงเนื้อหาสาระให้กระชับ สละสลวย ใช้สีสันเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน จากนั้นจึงได้นำแบบฝึกเสริมทักษะการอ่าน จำนวน 6 เล่ม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม รับฟังข้อเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง จากนั้นนำมาใช้ทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วพบว่าแบบฝึกเสริมทักษะการอ่าน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.72/83.97 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านจะมีประสิทธิภาพแล้ว มีการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้อย่างรัดกุมทุกขั้นตอน ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จึงส่งผลให้การวัดความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้วิจัยยังได้นำเทคนิคการสอนแบบ CIRC และ แผนผังความคิด มาร่วมกับชุดการสอน นักเรียนได้ช่วยกันทำงานเป็นกลุ่มและได้ช่วยเหลือกันทำให้นักเรียนเรียนได้อย่างเข้าใจและทำคะแนนหลังเรียนได้สูงกว่าก่อนเรียนตามแนวคิดของ Sariwat (2014: 193-206) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือไว้ว่า ผู้เรียน ควรร่วมมือกันในการเรียนรู้มากกว่าการแข่งขัน เพราะการแข่งขันก่อให้เกิดสภาพการณ์ของการแพ้-ชนะ อันเป็นสภาพการณ์ที่ผิดกว่าทั้งทางด้านจิตใจและสติปัญญา

3. ดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6929 แสดงว่านักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 69.29 ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการพัฒนาชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านที่มีประสิทธิภาพ และมีการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหา ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้นำเทคนิคการสอนแบบ CIRC และ แผนผังความคิด (Mind mapping) มาร่วมกับชุดการสอน นักเรียนจึงได้เรียนรู้ได้ตลอดเวลาด้วยตนเองและยังได้มีการช่วยเหลือกันในกลุ่มตามแนวคิดของ Fakkao (2001: 193-194) ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในอันที่จะช่วยให้การเรียนรู้แบบร่วมมือดำเนินไปด้วยดี และบรรลุตามเป้าหมายที่กลุ่มกำหนด

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดการสอนอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.22 นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ข้อ 12 ชุดการสอนทำให้นักเรียนมีทักษะทางการอ่านมากขึ้น

ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน จึงเกิดความสนุกสนานในการเรียน กิจกรรมน่าสนใจเมื่อนักเรียนเรียนโดยใช้ ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ รูปแบบ CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด (Mind mapping) วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีแบบฝึกหัดหลากหลายและไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป มีเฉลยคำตอบเพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน ถ้านักเรียนตอบผิดก็สามารถทบทวนอีกจนกว่าเข้าใจ และมีกลุ่มเพื่อนที่สามารถช่วยกันทบทวนทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังนั้น จึงส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ อยู่ในระดับมากที่สุด ทำให้นักเรียนรู้สึกมีความสุขเนื่องจากประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย (Wolman, 1973: 384)

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดการสอนเพื่อฝึกทักษะการอ่านจับใจความ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบร่วมมือ เทคนิค CIRC ร่วมกับ แผนผังความคิด วิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนทำแบบฝึกหัดชุดที่ 4 ได้คะแนนน้อยกว่าชุดที่ 3 อาจเป็นเพราะว่าแบบฝึกหัดชุดที่ 3 ยากกว่าชุดที่ 4 ฉะนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรเรียงลำดับความยากง่ายของเนื้อหาให้ดี

1.2 ครูผู้สอนควรเลือกใช้ชนิดของการอ่านให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน และหลากหลาย เหล่านี้มีส่วนช่วยให้การพัฒนาการอ่านและความคิดของนักเรียน

1.3 การเลือกเนื้อหามาสรางแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้านั้น ครูควรเลือกเนื้อหาที่น่าสนใจ และมีคำศัพท์ที่ไม่ยากจนเกินไปเพื่อไม่ให้บทเรียน ล้าสมัย เช่น เรื่องสถานที่ท่องเที่ยว กีฬา ขาวบ้านเทิงและเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการอ่านจับใจความโดยใช้ชุดการสอน ร่วมกับเทคนิคการสอน อื่น ๆ อีก เช่น Jigsaw เป็นต้น

2.2 ควรมีการนำเทคนิคการสอน CIRC ไปพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้เนื้อหาที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน อย่างเช่น เรื่องราวที่เป็นที่สนใจของสังคม

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสอนโดยใช้เทคนิคการสอน CIRC ร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น รายวิชาภาษาไทย

References

- Fakkao, S. (2001). *Student-centered learning management*. Bangkok: Aimphan Press. [in Thai]
- Important of English*. (2016). Retrieved on 2 January 2016 from <https://englishgang.com> [in Thai]
- Jiravarapong, B. (1987). *Principle and theory of educational technology*. Bangkok: Amorn Karnpim. [in Thai]
- Khemmani, T. (2011). *Science of teaching: Knowledge of efficient learning process management*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Kuanhavech, B. (1999). *Educational innovation* (4th ed.). Bangkok: Educational Technology Department Srinakharinwirot University. [in Thai]

- National Institute of Educational Testing Service. (2020). *Testing report*. Retrieved on 30 April 2020 from <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/Login.aspx>.
- Rangubtook, W. (1999). *Student-centered planning* (2nd ed.). Bangkok: L.T. Press. [in Thai]
- Reading Comprehension Technique*. (2016). Retrieved on 29 January 2016 from <http://wutthiphongkhamnet> [in Thai]
- Ritcharoen, W. (2008). *Researching for learning development: Classroom research*. Bangkok: College of Teacher Education Phranakhon Rajabhat University. [in Thai]
- Sariwat, L. (2014). *Psychology for teacher*. Bangkok: O. S. Printing. [in Thai]
- Soonpornrot, W. (2006). *Innovations for learning*. Curriculum and Instruction Faculty of Education Mahasarakham University. [in Thai]
- Srisa-ard, B. (2002). *Development teaching*. Bangkok: Suweeriyasarn. [in Thai]
- _____. (2013). *Statistics for Research* (5th ed.). Bangkok: Suweeriyasarn. [in Thai]
- Suthirat, C. (2009). *80 Innovations of student-centered learning management*. Bangkok: Danex intercorporation. [in Thai]
- Wolman, T. E. (1973). *Education organizational leadership in elementary schools*. New Jersey: Prentice – Hall.
- Wongyai, W. (1982). *Curriculum development and new teaching* (3rd ed.). Bangkok: Thanate karnpim. [in Thai]

Authors

Miss Kanpirom Kaewwan

Curriculum and Learning Management, Faculty of Education

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District,

Buriram Province 31000

Tel.: 093-1622049 E-mail: kanpirom.en@nongki.ac.th

Assistant professor Dr. Surachai Piyanukool

Curriculum and Learning Management, Faculty of Education

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District,

Buriram Province 31000

Tel.: 081-9667721 E-mail: Surachai.py@bru.ac.th

Assistant professor Dr. Wantanee Namsawat

Curriculum and Learning Management, Faculty of Education

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District,

Buriram Province 31000

Tel.: 081-7900539 E-mail: wantanee@bru.ac.th

**ผลการจัดการเรียนรู้เรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิค
การจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา
ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**

**Effects of Learning Management on Mixed Problem Solving by Using
Team Assisted Individualization Technique with Polya's Problem
Solving Process on Promoting Learning Achievement
and Problem Solving Thinking Ability
of Prathomsuksa 3 Students**

อรวรรณ อยู่แท้กุล¹ / สุธิยา ละอองทอง² / เบนจพพร วรณุปัตมภ์³

Orawan Yooteagool / Suthiap La-ongthong / Benchaporn Wannupatam

¹สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Curriculum and Learning Management Program, Faculty of Education,

Buriram Rajabhat University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Asst. Prof. Dr., Major Advisor, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Asst. Prof. Dr., Co-Advisor, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University

Received: December 14, 2020

Revised: April 22, 2021

Accepted: April 27, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 20 คน โรงเรียนบ้านหนองหินโคน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89 แบบทดสอบกระบวนการคิดแก้ปัญหา แบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.87 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดกลุ่มแบบรายบุคคล, โพลยา, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, กระบวนการคิดแก้ปัญหา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare learning achievement of students before and after learning through learning management; 2) to compare the problem solving thinking ability of students learning through learning management; and 3) to study the satisfaction of students towards learning through learning management. The samples of this research were 20 students in Prathomsuksa 3/2 of

Ban Nonghinkhon School. They were collected by using a Cluster Random Sampling technique. The instruments used in this study consisted of 7 lesson plans; a 20-item 4-multiple choice achievement test on Mixed Problem Solving with the reliability of the whole test of 0.89; a 5-item subjective problem solving thinking ability of students with the reliability of the whole test of 0.87 and a 10-item 3-rating scale questionnaire asking satisfaction. The findings of this research were as follows: 1) The learning achievement of students after learning through learning management was higher than before learning with the significant difference at the level of .05. 2) The problem solving thinking ability of students after learning through learning management was higher than before learning with the significant difference at the level of .05. 3) The satisfaction of students towards learning through learning management as a whole was at the highest level.

Keyword: team assisted individualization technique, polya's, learning achievement, problem solving ability

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ ช่วยให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือ สถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้การคาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีคุณภาพ และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ (Ministry of Education, 2017: 1)

ปัจจุบันการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญมาก ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์พบปัญหาต่าง ๆ เช่น ครูใช้การสอนที่เน้นการอธิบายหน้าชั้นเรียนแล้วให้ทำแบบฝึกหัดไม่มีการใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนน้อย นักเรียนไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือตอบคำถามเมื่อครูถามในขณะที่ทำการสอน ซึ่งสอดคล้องกับ Phattiyathanee (2012: 3) กล่าวว่า ครูมักเข้าใจว่าการสอนคณิตศาสตร์คือ สอนหรืออธิบายเนื้อหาสาระแล้วให้ทำแบบฝึกหัดก็เพียงพอแต่ที่จริงการสอนคณิตศาสตร์ทุกเรื่องต้องพยายามให้นักเรียนปฏิบัติจริงควบคู่กับการคิดคำนวณสิ่งแรกคือ การลงมือปฏิบัติ การพิสูจน์ การตรวจสอบ ถัดมาคือให้ทำแบบฝึกหัดและบางเรื่องครูต้องสาธิตให้เข้าใจหลักการควบคู่กับการอธิบาย เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ของโรงเรียนบ้านหนองหินโคน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำ ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน เพื่อการประกันคุณภาพของผู้เรียน (National Test: NT) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏว่าวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาพรวมระดับเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในระดับต่ำ โดยมีคะแนนเฉลี่ยในปีการศึกษา 2562 ร้อยละ 45.29 (Academic Department Nonghinkhon School, 2019: 7) ซึ่งนับว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จตามที่สถานศึกษาได้ตั้งไว้

จากผลการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา และปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนควรเน้นการช่วยผู้เรียนให้ได้รับการฝึกประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งที่จะต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นตัวผู้เรียน (Khemmani, 2005: 312-313) กล่าวว่า กระบวนการแก้ปัญหา เป็น

กระบวนการที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดความคิด หาวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยมีกระบวนการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน ดังนั้น การแก้ปัญหาก็มีความสำคัญในการจัดการศึกษาของมนุษย์ด้วย ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญในเรื่องการแก้ปัญหา และวัตถุประสงค์ประการหนึ่งในการศึกษาวิชาคณิตศาสตร์ คือให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา ฝึกกระบวนการแก้ปัญหา ทำให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์หาเหตุผล

การจัดการเรียนรู้วิธีหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อันจะส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการคิดแก้ปัญหา ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบการจัดกลุ่มแบบรายบุคคล (Team Assisted Individualization : TAI) โดย Slavin (1990: 83) ได้กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนแบบการจัดกลุ่มแบบรายบุคคล เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างการเรียนแบบร่วมมือและการสอนรายบุคคลเข้าด้วยกัน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการเรียนรายบุคคล โดยใช้ลักษณะการเรียนเป็นกลุ่ม ให้นักเรียนในกลุ่มทำการศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันช่วยกัน ดำเนินการเรียนและมีการตรวจสอบร่วมกัน มีการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของการเรียน โดยผู้สอนจะให้ความสำคัญอิสระแก่นักเรียนที่จะหาความรู้จากเพื่อนในกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับ Thipkhong (2002: 170-171) ได้กล่าวว่า การสอนแบบการจัดกลุ่มแบบรายบุคคล เป็นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ แด่วิชาอื่น ๆ ก็สามารถนำไปปรับใช้ได้ โดยเฉพาะเรื่องที่ต้องการเน้นการพัฒนาทักษะให้กับนักเรียน ครูจะใช้การจัดกิจกรรมการสอนแบบต่าง ๆ ให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่เรียน

นอกจากการเรียนการสอนแล้วกระบวนการที่ใช้ในการแก้ปัญหาก็มีความสำคัญเป็นอย่างมาก สำหรับกระบวนการแก้ปัญหของ Polya (1957: 16-17) ได้กล่าวถึงขั้นตอนหรือกระบวนการแก้ปัญหทางคณิตศาสตร์ไว้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจปัญหา (Understanding the Problem) เป็นการมองไปที่ตัวปัญหา โดยพิจารณาว่าโจทย์ถามอะไร โจทย์กำหนดอะไรมาให้บ้าง มีสาระความรู้ใดที่

เกี่ยวข้องบ้าง มีความเพียงพอสำหรับการแก้ปัญหาหรือไม่ และคำตอบของปัญหา จะอยู่ในรูปแบบใด จนกระทั่งสามารถสรุปปัญหาออกมาเป็นภาษาของตนเองได้ ถ้าหากยังไม่ชัดเจนในโจทย์อาจใช้วิธีการต่าง ๆ ช่วย ขั้นที่ 2 การวางแผนการแก้ปัญหา (Devising a Plan) เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะต้องพิจารณาว่าจะแก้ปัญหาคด้วยวิธีใด จะแก้ปัญหายังไร นักเรียนต้องมองเห็นความสำคัญของข้อมูลต่าง ๆ ในโจทย์ปัญหา อย่างชัดเจนมากขึ้น ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน (Carrying out the Plan) เป็นขั้นตอนที่ลงมือปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ เพื่อให้ได้คำตอบของปัญหาด้วยการรู้จักเลือกวิธีการคิดคำนวณ กฎ หรือสูตรที่เหมาะสมมาใช้โดยเริ่มจากการตรวจสอบความเป็นไปได้ของแผนเพิ่มเติมรายละเอียดต่าง ๆ ของแผนให้ชัดเจน แล้วลงมือปฏิบัติจนกระทั่งสามารถหาคำตอบได้หรือค้นพบวิธีการแก้ปัญหาคใหม่ ขั้นที่ 4 การตรวจสอบผล (Looking Back) เป็นขั้นตอนที่ผู้แก้ปัญหามองย้อนกลับไปที่ขั้นตอนต่าง ๆ ที่ผ่านมาเป็นการตรวจสอบ เพื่อให้แน่ใจว่าผลลัพธ์ที่ได้ถูกต้องสมบูรณ์ โดยพิจารณาและตรวจสอบว่าผลลัพธ์ถูกต้องและมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือได้หรือไม่ตลอดจนกระบวนการในการแก้ปัญหาค

ดังนั้นกระบวนการแก้ปัญหาคของโพลยา จะเป็นแนวทางให้นักเรียนแก้ปัญหาคอย่างมีลำดับขั้นตอน และเมื่อนำการจัดการเรียนการสอนแบบการสอนแบบการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาคของโพลยา นักเรียนจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีโอกาสให้นักเรียนมีการคิดแก้ปัญหาคอย่างเป็นขั้นตอน มีหลักการของการวางแผนแก้ปัญหาค นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นและมีแรงจูงใจ มีการทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาคดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจทำวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาคระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาคของโพลยา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดแก้ปัญหาค ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ ความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหาคของนักเรียนให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กับหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ก่อนเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กับหลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน
2. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านหนองหินโคน ตำบลสระว่านพระยา อำเภอนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 60 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/2 โรงเรียนบ้านหนองหินโคน ตำบลสระว่านพระยา อำเภอนครบุรี จังหวัดนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 20 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนซึ่งมีนักเรียนคละความสามารถเป็นหน่วยในการสุ่ม

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความพึงพอใจของนักเรียน

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือเนื้อหาจากสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ 1 เรื่อง จำนวนและการดำเนินการ

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 3 สัปดาห์ รวมทั้งสิ้นใช้เวลา 14 ชั่วโมง รวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบก่อนและหลังเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 7 แผน ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้พบว่า มีค่าเฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 4.94
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ พบว่ามีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.50 – 0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89
3. แบบทดสอบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ พบว่ามีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.43 – 0.66 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.36 – 0.66 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.87
4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยในภาพรวม เท่ากับ 4.93

ผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

การทดสอบ	$\bar{x}$	SD	t
ก่อนเรียน	8.40	2.37	33.55*
หลังเรียน	15.65	2.34	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาหลังเรียน ($\bar{x}=15.65$, S.D.=2.34) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}=8.40$, S.D.=2.37) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหของนักเรียน หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนเรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน โดยใช้
การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

การทดสอบ	$\bar{x}$	SD	t
ก่อนเรียน	13.05	2.84	40.49*
หลังเรียน	24.90	2.86	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้
การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา
หลังเรียน ($\bar{x}=24.90$, S.D.=2.86) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}=13.05$, S.D.=2.84) อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้เทคนิค
การจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา โดยรวมอยู่ใน
ระดับมากที่สุด ซึ่งปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่ม
แบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ พึงพอใจ
1	นักเรียนสนุกสนานกับการเรียน	4.55	0.51	มากที่สุด
2	นักเรียนชอบที่มีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อน ในกลุ่มมากยิ่งขึ้น	4.95	0.22	มากที่สุด
3	นักเรียนชอบที่ได้แลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อน ๆ	4.80	0.41	มากที่สุด
4	นักเรียนชอบที่ได้อ่านและทำความเข้าใจกัน ภายในกลุ่ม	4.65	0.49	มากที่สุด
5	นักเรียนชอบที่ได้ลงมือแก้โจทย์ปัญหาด้วย ตนเอง	4.80	0.41	มากที่สุด
6	นักเรียนชอบที่ได้มีส่วนร่วมวางแผนการแก้ โจทย์ปัญหากันภายในกลุ่ม	4.80	0.41	มากที่สุด
7	นักเรียนฝึกการแก้โจทย์ปัญหา ทำให้แก้โจทย์ ปัญหาได้อย่างคล่องแคล่ว	4.55	0.51	มากที่สุด
8	นักเรียนชอบสื่อการเรียน การสอน โจทย์ปัญหา ที่ครูเตรียมมา	4.75	0.44	มากที่สุด
9	นักเรียนชอบที่ได้เรียนรู้วิธีการแก้โจทย์ปัญหา เป็นลำดับขั้นตอน	4.65	0.49	มากที่สุด
10	นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.85	0.37	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.74	0.43	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.74$, S.D.=0.43)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาหระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคล ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน กำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระได้ชัดเจนเข้าใจง่าย กิจกรรม การเรียนการสอนเริ่มจากง่ายไปยาก จัดกิจกรรมโดยใช้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ทำให้นักเรียนเกิดความช่วยเหลือกันในกลุ่มของผู้เรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนและช่วยให้พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงทำให้นักเรียนเข้าใจในบทเรียนนั้นได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Thipkhong (2002: 170-171) ที่กล่าวว่า การสอนแบบการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลเป็นการจัดกิจกรรมที่ใช้กับการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์และช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klankuwat (2016: 85) ที่ได้ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนแบบ TAI ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาที่ส่งผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์เรื่อง การแก้โจทย์สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 2 Pumas (2016: 86) ที่ได้ทำการศึกษาศึกษาการพัฒนาแบบฝึกทักษะเรื่อง สมการ และการแก้สมการ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI (Slavin, 1984: 813) ได้ทำการศึกษาการเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคล ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

2. ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคล ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบการคิดแก้ปัญหาคำหนดขอบข่าย เนื้อหาสาระ ได้ชัดเจนเข้าใจง่าย (Weir, 1974: 16-18) ได้กล่าวว่าขั้นตอนในการคิดแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัย Nakkasen (2013: 92) ที่ได้ทำการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือแบบแอล ที่เสริมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา และแบบฝึกทักษะที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 Deemuang (2013: 94) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุดฝึกทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่อง การบวกและการลบโดยใช้รูปแบบการแก้ปัญหของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 Chairit (2016: 88) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคล เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดแก้ปัญหาและเจตคติต่อกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่อง การบวก ลบ คูณและหารเศษส่วน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ Putt (1979: 68-A) ศึกษาเกี่ยวกับวิธีการสอน 2 วิธี ที่มีผลต่อการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนเกรด 5 จำนวน 2 ห้องเรียน

สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่สูงขึ้น

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคล ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ทำให้นักเรียนเกิดความช่วยเหลือกันในกลุ่มของผู้เรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนและช่วยให้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยายังช่วยให้ให้นักเรียนมีกระบวนการแก้ปัญหามีขั้นตอนส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ได้ดี ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Khaengrit (2015: 89) ที่ได้ทำการศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะคณิตศาสตร์ โดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 Noiplee (2016: 86) ศึกษาผลการใช้แบบฝึกทักษะเรื่องอัตราส่วนและร้อยละ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TAI สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 Chairit (2016: 88) ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการแก้ปัญหของโพลยา ร่วมกับเทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคล เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการคิดแก้ปัญหาและเจตคติต่อกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องการบวกลบคูณและหารเศษส่วนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 Brabato (2000: 2113-A) ศึกษาผลกระทบของการใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์และเจตคติของนักเรียนที่เรียนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวต่างทำให้ความพึงพอใจของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมากขึ้นไป จากผลการวิจัยทั้งหมดที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้

การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้ ประกอบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเกิดความช่วยเหลือกันในกลุ่มของ ผู้เรียน และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนและช่วยให้พัฒนา ความสามารถในการแก้ปัญหาได้ นอกจากนี้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยายังช่วย ให้นักเรียนมีกระบวนการแก้ปัญหาย่างมีขั้นตอน ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถ ในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ได้ดีและมีความพึงพอใจอยู่ ในระดับมากที่สุด จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียน ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาระคน โดยใช้การเรียนรู้เทคนิค การจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากผลการวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการคิดแก้ปัญหาหลัง เรียนสูงกว่าก่อนเรียน จึงควรนำไปเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ควรศึกษาหลักการ ขั้นตอนต่าง ๆ ในการจัด กิจกรรมตลอดทั้งบทบาทของครูและนักเรียนให้เข้าใจ
2. ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ พื้นฐานของนักเรียนแต่ละคน โดยครูควรวัดพื้นฐานความรู้ของนักเรียนและทบทวน ความรู้เดิมให้นักเรียนมีทักษะพื้นฐานก่อน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองอาจคลาดเคลื่อนจากแผนการสอนที่วางไว้
ดังนั้นสามารถปรับเปลี่ยนเวลาได้ตามความเหมาะสม

4. ในการจัดกิจกรรมแบบกลุ่ม นักเรียนบางคนไม่ให้ความร่วมมือ ดังนั้นครู
ต้องหาแรงกระตุ้นให้กับผู้เรียน ให้เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมแบบกลุ่ม

5. ครูผู้สอนควรจัดหาสื่อที่หลากหลายและพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน เพราะ
จะทำให้ให้นักเรียนมีความเข้าใจและเรียนด้วยความสนุกสนาน สนใจในการเรียนมาก
ยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เทคนิคการจัดกลุ่มแบบรายบุคคล
ร่วมกับกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ในเรื่องอื่น ๆ ที่มีปัญหาทางด้านผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของนักเรียน

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลของการเรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้เทคนิค
การจัดกลุ่มแบบรายบุคคลร่วมกับนวัตกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ

References

- Academic Department Nonghinkhon School. (2019). *Self – assessment report 2019*.
Nakhon Ratchasima: Nonghinkhon School. [in Thai]
- Brabato, R.A. (2000). *“Policy implications of cooperative learning on the
achievement and attitudes of secondary school mathematic student”*.
Dissertation Abstracts International. 61(06). 2113 – A.

- Chairit, A. (2016). *A development of learning activity by using polya's problem solving approach cooperative with team assisted individualization technique for promoting learning achievement, problem solving ability and attitude towards mathematics learning activities of prathomsuksa 5 students*. Master of Education Thesis (Curriculum and Instruction). Mahasarakham: Graduate School of Mahasarakham University. [in Thai]
- Deemuang, C. (2013). *The development of worksheet kids on mathematical problem solving skills in addition and subtraction of grade3 student*. Master of Education Thesis (Curriculum and Learning Management). Pathum Thani: Graduate School of Rangsit University. [in Thai]
- Khemmani, T. (2005). *Science of teaching pedagogy*. Bangkok: Chulalongkorn University. [in Thai]
- Khaengrit, A. (2015). *Effects of mathematics skill exercises using tai cooperative learning for matthayomsuksa 1 students*. Master of Education Thesis (Curriculum and Instruction). Buriram: Graduate School of Buriram Rajabhat University. [in Thai]
- Klankuwat, N. (2016). *The effects of team assisted individualization with Polya problem solving process on mathematical problem solving and mathematics learning achievement on words problem of linear equation one variable of mathayomsuksa 2 students*. Master of Education Thesis (Mathematics Teaching). Chon Buri: Graduate School of Burapha University. [in Thai]
- Ministry of Education. (2017). *Education development plan of the ministry of education no. 12 (2017-2021)*. Bangkok: Office of Policy and Strategy. Office of the Permanent Secretary for Education Ministry of Education. [in Thai]

- Nakkasen, A. (2013). *The effects of It cooperative earning management supplemented with polya's problem solving process and skill practice on mathematical problem solving abilities of mathayomsuksa 2 students*. Master of Education Thesis (Curriculum and Learning Management). Udon Thani: Graduate School of Udon Thani Rajabhat University. [in Thai]
- Noiplee, S. (2016). *Effect of employing skill exercises entitled ratio and percentage with tai cooperative learning technique for matthayomsuksa 2 students*. Master of Education Thesis (Curriculum and Learning Management). Buriram: Graduate School of Buriram Rajabhat University. [in Thai]
- Polya, G. (1957). *How to solve it*. New York: Doubleday & Company.
- Putt, I.J. (1979). "An exploratory investigation of two methods of instruction in mathematics problems solving ability at the fifth grade level". Dissertation Abstracts International, 39(4), 5382-A.
- Phattiyathanee, S. (2012). *Graduation measure*. Bangkok: Prasan Printing. [in Thai]
- Pumas, N. (2016). *Development of skill practice exercises on equations and solving equations of mathematics cooperative learning strand for prathomsuksa 6 students by using tai technique*. Master of Education Thesis (Curriculum and Learning Management). Buriram: Graduate School of Buriram Rajabhat University. [in Thai]
- Slavin, R.E. (1984). "Effects of team assisted Individualization on the mathematics achievement of academically handicapped and nonhandicapped student". *Journal of Educational Psychology*, 76(5), 813.
- _____. (1990). *Cooperative learning: Theory, research and practice*. New Jersey: Prentice – H.

Thipkhong, S. (2002). *Curriculum and teaching mathematics*. Bangkok:

Institute of Academic Development. [in Thai]

Weir, J. J. (1974). "Problem is everybody's problem". *The Science*

Teacher, 41(4), 16-18.

Author

Miss Orawan Yooteagool

Curriculum and Learning Management Program,

Faculty of Education

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District,

Buriram Province 31000

Tel.: 0967568656 E-mail : orawanyooteagool@gmail.com

**กลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียน
ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41**

**Management Strategies of Desirable Learning Resources of Schools
in the Secondary Educational Service Area Office 41**

วินัย หริมเทต¹ / สุภาพ ผู้รุ่งเรือง² / ประหยัด ภูมิโคกรักษ์³

Winai Rimthed / Suphap Phoorungrueng / Prayad Bhoomkhokrak

¹นักศึกษานิพนธ์เอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Doctoral Student in Educational Administration Program, Faculty of Education, Nakhon

Ratchasima Rajabhat University

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ที่ปรึกษาหลัก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Assistant Professor Dr., Main Advisor, Educational Administration Program, Faculty of Education,

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ที่ปรึกษาร่วม สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Assistant Professor Dr., Co-Advisor, Educational Administration Program, Faculty of Education,

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Received: January 9, 2021

Revised: April 17, 2021

Accepted: April 27, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ
ภาวะคุกคามของการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ เพื่อสร้างและประเมินกลยุทธ์
การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 จำนวน 54 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งหมด 324 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน จากค่าดัชนีความต้องการจำเป็น วิเคราะห์โอกาสและภาวะคุกคาม และกำหนดกลยุทธ์โดยใช้รูปแบบของ TOWS Matrix และประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ มีจุดแข็ง 14 ด้าน จุดอ่อน 20 ด้าน โอกาส 13 ด้าน และภาวะคุกคาม 13 ด้าน 2) กลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ มี 4 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง 19 มาตรการ และ 31 ตัวชี้วัด และ 3) ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.79 ความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ย 4.79 และความเป็นประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 4.77

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์, สิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were to analyze the strengths, weaknesses, opportunities and threats of the desirable learning resources management, and to create and evaluate the management strategies of desirable learning resources of schools in the secondary educational service area office 41. This research was the mixed methods research. The samples were 54 schools in the secondary educational service area office 41. The 324 informants were school directors, deputy directors of academic department or head of academic department and leaders of the subject. The

statistics for the data analysis were mean and standard deviation. The strengths and weaknesses were analyzed via Priority Need Index (PNI). The analysis of opportunities and threats and the strategies were determined by TOWS matrix techniques, and the appropriateness, feasibility and usefulness of strategies were evaluated by the experts. The findings of this research were found that 1) the management of desirable learning resources consisted of 14 strengths, 20 weaknesses, 13 opportunities and 13 threats. 2) The management strategies of desirable learning resources consisted of four main strategies, 10 secondary strategies, 19 measures and 31 indicators. And 3) the evaluation results of appropriateness, feasibility and usefulness of strategies were overall at the highest level with the mean scores of 4.79 for appropriateness, 4.79 for feasibility, and 4.77 for usefulness.

Keywords: desirable learning resources, things that make the learner learning

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) รัฐบาลจะมุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทย เพิ่มโอกาสทางการศึกษา เรียนรู้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษาโดยมีกรอบแนวทางปฏิรูปการศึกษา 4 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (Secretariat Council of Education, 2009)

จากสรุปผลการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พบว่า มีปัญหาการดำเนินงานเนื่องจากขาดการพัฒนาเนื้อหาสื่อที่มีคุณภาพ รวมทั้งการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้สอน ครูและนักเรียนนำความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ด้วยตนเองน้อย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ทั้งนี้เพื่อให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานสามารถนำกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นนี้ ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและสนองนโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552 - 2561) ที่ผ่านมาและกำลังอยู่ในช่วงรอยต่อของทศวรรษที่สาม พ.ศ. 2562 - 2571 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหาร

แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 41 ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยและแนวปฏิบัติ
ที่เป็นเลิศในการบริหารจัดการสถานศึกษา (Best practices) จากผู้ทรงคุณวุฒิเป็นบุคคล
ที่มีชื่อเสียงที่ได้รับการยกย่องว่ามีแนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์
เป็นเลิศ จำนวน 5 คน สร้างแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ และเก็บข้อมูลโดยใช้
แบบสอบถามกับผู้ผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการหรือ
หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 324 คน วิเคราะห์ข้อมูล
หาค่า PNI วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหาร
แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 41

2. สร้างกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ผู้วิจัยนำข้อมูลจากข้อ 1 มากำหนด
เป็นกรอบร่างกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ขอร่างกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้
ที่พึงประสงค์ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิเป็น
ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ประเมินความ
เหมาะสม ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของร่างกลยุทธ์โดย
ผู้อำนวยการ โรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ
และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 20 คน โดยใช้แบบสอบถามความเหมาะสม
ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของร่างกลยุทธ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย
และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้าน
ความเป็นประโยชน์ ในส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content
analysis) นำไปปรับปรุงร่างกลยุทธ์ต่อไป

3. ประเมินกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนใน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์

สรุปผลการประเมิน และประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) จำนวน 12 คน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษา เขต 41

1. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน พบว่า ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียน มีจุดแข็ง (Strength) 4 ด้าน มีจุดอ่อน (Weakness) 6 ด้าน ด้านการดำเนินงานตามแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียน มีจุดแข็ง (Strength) 5 ด้าน มีจุดอ่อน (Weakness) 7 ด้าน ด้านการติดตามและประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียน มีจุดแข็ง (Strength) 3 ด้าน มีจุดอ่อน (Weakness) 5 ด้าน และด้านการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียน มีจุดแข็ง (Strength) 2 ด้าน มีจุดอ่อน (Weakness) 2 ด้าน

2. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก พบว่า ด้านการเมืองและนโยบายของรัฐบาลเป็นโอกาส (Opportunity) 1 ด้าน เป็นภาวะคุกคาม (Threat) 4 ด้าน ด้านเศรษฐกิจเป็นโอกาส (Opportunity) 2 ด้าน เป็นภาวะคุกคาม (Threat) 4 ด้าน ด้านสังคมเป็นโอกาส (Opportunity) 7 ด้าน เป็นภาวะคุกคาม (Threat) 2 ด้าน และด้านเทคโนโลยีเป็นโอกาส (Opportunity) 3 ด้าน เป็นภาวะคุกคาม (Threat) 3 ด้าน

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง 21 มาตรการ 31 ตัวชี้วัด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

กลยุทธ์หลัก 1 พัฒนาระบบการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์

กลยุทธ์รอง 1.1 พัฒนาศักยภาพในการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 3 มาตรการ 4 ตัวชี้วัด ได้แก่ มาตรการที่ 1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้และความสามารถในการวางแผนระบบการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ โดยเชิญวิทยากรจากหน่วยงานภายนอก ตัวชี้วัดที่ 1.1 ร้อยละของบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ มาตรการที่ 2 จัดให้มีการศึกษาดูงานสถานศึกษาและหน่วยงานที่ประสบความสำเร็จด้านการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตัวชี้วัดที่ 2.1 ระดับความพึงพอใจของบุคลากรที่ไปศึกษาดูงาน ตัวชี้วัดที่ 2.2 ร้อยละของความสำเร็จของบุคลากรที่นำผลจากการศึกษาดูงานมาวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้ประสบความสำเร็จ มาตรการที่ 3 สร้างแรงจูงใจในการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของบุคลากรให้ประสบความสำเร็จ ตัวชี้วัดที่ 3.1 ร้อยละของบุคลากรที่มีแรงจูงใจในการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์

กลยุทธ์รอง 1.2 พัฒนาการจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้มีคุณภาพโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1 มาตรการ 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ มาตรการที่ 1 จัดทำระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตัวชี้วัดที่ 1.1 ระดับความเหมาะสมของระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์

กลยุทธ์รอง 1.3 พัฒนาโครงสร้างของการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ประกอบด้วย 2 มาตรการ 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ มาตรการที่ 1 กำหนดกรอบโครงสร้างของการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้ชัดเจน ตัวชี้วัดที่ 1.1 ระดับความเหมาะสมของกรอบโครงสร้างของการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตัวชี้วัดที่ 1.2 ร้อยละของความสำเร็จของโครงสร้างของการวางแผน มาตรการที่ 2 จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในชุมชนไปใช้ในการจัดกิจกรรม

ตัวที่วัดที่ 2.1 ร้อยละของกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จจากการนำแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในชุมชนไปใช้

กลยุทธ์หลัก 2 ส่งเสริมการดำเนินงานตามแผนด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์รอง 2.1 ส่งเสริมให้บุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้บรรลุเป้าหมายของ หลักสูตร ประกอบด้วย 4 มาตรการ 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ มาตรการที่ 1 สำรวจและจัดทำข้อมูลทะเบียนแหล่งเรียนรู้ เช่น บุคคลเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวชี้วัดที่ 1.1 จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรการที่ 2 สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์จากบุคคลทั้งในและนอกสถานศึกษา และส่งเสริมการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ภายในสถานศึกษา มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวที่วัดที่ 2.1 ร้อยละของครูที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์จากบุคคลและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ทั้งในและนอกสถานศึกษามาใช้ในการเรียนการสอน ตัวชี้วัดที่ 2.2 ระดับคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่ครูใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มาตรการที่ 3 จัดกิจกรรมพัฒนาครูให้มีการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์ ตัวชี้วัดที่ 3.1 ร้อยละของกิจกรรมที่ครูใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่คุ้มค่าและเกิดประโยชน์ มาตรการที่ 4 สร้างแรงจูงใจให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ประเภทต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวชี้วัดที่ 4.1 ระดับของความสำเร็จของครูที่ใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ประเภทต่างๆ มาพัฒนาการเรียนการสอน

กลยุทธ์รอง 2.2 ส่งเสริมให้บุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ประกอบด้วย 2 มาตรการ 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ มาตรการที่ 1 สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์

ชาวบ้านมาใช้ในการเรียนการสอนและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ตัวชี้วัดที่ 1.1 ร้อยละของครูที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน มาตรการที่ 2 จัดทำทะเบียนและสำรวจข้อมูลแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวชี้วัดที่ 2.1 ร้อยละของแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กลยุทธ์รอง 2.3 สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 2 มาตรการ 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ มาตรการที่ 1 สร้างเครือข่ายในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เห็นความสำคัญในการพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตัวชี้วัดที่ 1.1 ระดับความสามารถของบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่เห็นความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน ตัวชี้วัดที่ 1.2 จำนวนเครือข่ายที่ใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน มาตรการที่ 2 จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ร่วมกัน ตัวชี้วัดที่ 2.1 สัดส่วนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตัวชี้วัดที่ 2.2 ร้อยละของบุคลากรที่เข้าร่วมกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตัวชี้วัดที่ 2.3 ระดับของความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กลยุทธ์รอง 2.4 พัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและ สิ่งแวดล้อมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1 มาตรการ 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ มาตรการที่ 1 ปรับปรุงภูมิทัศน์และทัศนูปกรณ์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้เกิดประสิทธิภาพ สามารถใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี ตัวชี้วัดที่ 1.1 ร้อยละของแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่มีการปรับปรุงมาใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ตัวชี้วัดที่ 1.2 ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่ใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่ได้รับการปรับปรุง

กลยุทธ์หลัก 3 พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์

กลยุทธ์รอง 3.1 พัฒนาความรู้ความสามารถและเจตคติต่อการติดตามและประเมินผลการการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้กับบุคลากร ประกอบด้วย 1 มาตรการ 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ มาตรการที่ 1 พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการติดตามประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตัวชี้วัดที่ 1.1 ร้อยละของบุคลากรที่มีศักยภาพในการติดตามประเมินผลประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์

กลยุทธ์รอง 3.2 ปรับปรุงการติดตามและประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย 3 มาตรการ 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ มาตรการที่ 1 กำหนดให้ทุกกลุ่มงานตามกรอบ โครงสร้างการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์จัดการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ตัวชี้วัดที่ 1.1 ร้อยละของกลุ่มงานตามกรอบ โครงสร้างการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่มีการติดตามประเมินผลที่เป็นระบบ ตัวชี้วัดที่ 1.2 ระดับความสำเร็จของกลุ่มงานตามกรอบ โครงสร้างการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่มีการติดตามประเมินผลที่เป็นระบบ มาตรการที่ 2 จัดทำคู่มือและแผนการติดตามและประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่มีคุณภาพ ตัวชี้วัดที่ 2.1 ระดับคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่มีคุณภาพ มาตรการที่ 3 จัดทำรายงานการติดตามประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้มีคุณภาพ ตัวชี้วัดที่ 3.1 ร้อยละของการรายงานการติดตามประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่เป็นระบบ ตัวชี้วัดที่ 3.2 ระดับความสำเร็จการติดตามประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่เป็นระบบ

กลยุทธ์หลัก 4 นำผลการติดตามและประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา
การดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์รอง 4.1 พัฒนาการนำผลการติดตามและประเมินผลการบริหาร
แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 2
มาตรการ 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ มาตรการที่ 1 จัดทำนโยบายการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่
พึงประสงค์ให้มีการนำผลการติดตามและประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพ
การศึกษา ตัวชี้วัดที่ 1.1 ระดับความพึงพอใจของกลุ่มงานที่มีการนำผลการติดตามและ
ประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ตัวชี้วัดที่ 1.2 ระดับความสำเร็จของการนำผลการติดตามและประเมินผลการบริหาร
แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ไปพัฒนาคุณภาพการศึกษา มาตรการที่ 2 จัดให้มีการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการนำผลการติดตามและประเมินผลไปใช้ในการวางแผน
พัฒนาคุณภาพการศึกษา ตัวชี้วัดที่ 2.1 ร้อยละของกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จจาก
การนำผลการประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ไปใช้ปฏิบัติ

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41

ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่
พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41
พบว่า ระดับความเหมาะสม ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.79 มีความเหมาะสมในระดับ
มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่
พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41
พบว่า ระดับความเป็นไปได้ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.79 ความเป็นไปได้ในระดับ
มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่
พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41

พบว่า ระดับความเป็นประโยชน์ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.77 ความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามของการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41

จากการวิจัยที่ค้นพบประเด็นจุดแข็ง จุดอ่อน จากการศึกษาความต้องการจำเป็น และประเด็นโอกาส ภาวะคุกคามจากสังเคราะห์และสรุปบทสัมภาษณ์ เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลหรือวิเคราะห์สถานการณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ Pholpraseart (2010) ที่ได้อธิบายว่าเป็นการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ หรือการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินการเชิงกลยุทธ์ในแต่ละองค์กร โดยเฉพาะการวิเคราะห์ SWOT เช่นเดียวกันกับแนวคิดของ Hnaknaen (2012) ที่อธิบายว่า เพื่อศึกษาเป็นข้อมูลสู่การกำหนดกลยุทธ์ การออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการกำหนดทิศทางขององค์กร จากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วยเทคนิคต่างๆ เช่น การประเมินความต้องการจำเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT Analysis) ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า การกำหนดกลยุทธ์ เป็นการพัฒนาแผนปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ โดยอาศัยจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นที่นิยมในการปรับและประยุกต์ใช้ได้กับทุกองค์กร หน่วยงานต่างๆ โดยผู้บริหารจะต้องกำหนดหรือเลือกกลยุทธ์ที่ดีและเหมาะสมที่สุด ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของบริบทขององค์กร และในส่วนของ Wattana (2009) ได้อธิบายกำหนดกลยุทธ์ ทางเลือกว่า นิยมใช้ตารางวิเคราะห์สถานการณ์ในรูปแบบเมทริกซ์ (SWOT matrix) เพื่อกำหนดเป็นกลยุทธ์เชิงรุก (So strategy) กลยุทธ์ป้องกัน (ST strategy) กลยุทธ์เชิงรับ (Wo strategy) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT strategy) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Khunluk (2014) ที่ได้อธิบายการกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกว่า เป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กรเพื่อค้นหาจุดแข็ง

จุดเด่น จุดด้อยหรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต และใช้ SWOT MATRIX ในการแสวงหากลยุทธ์ คือ สถานการณ์ที่ 1 จุดแข็งกับ โอกาสสถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างจะมี หลายอย่าง ดังนั้น ผู้บริหารขององค์กรควรกำหนดกลยุทธ์ในเชิงรุก เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่ มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้ และฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดมาหาประโยชน์อย่าง เต็มที่ สถานการณ์ที่ 2 จุดแข็งกับอุปสรรค สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่ สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ละองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็น จุดแข็งหลายประการ ดังนั้น แทนที่ องค์กรจะรอนจกระทั้งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ไป ก็สามารที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัวหรือขยายขอบข่ายกิจการเพื่อใช้ประโยชน์ จากจุดแข็งที่มีสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น สถานการณ์ที่ 3 จุดอ่อนกับโอกาส สถานการณ์องค์กรมีโอกาสเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดอยู่ ตรงที่มีปัญหาอุปสรรคที่เป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้น ทางออกคือกลยุทธ์ การพลิกตัว เพื่อจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่างๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่างๆ ที่เปิดให้สถานการณ์ที่ 4 จุดอ่อนกับภัยอุปสรรค เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอกและมีปัญหาจุดอ่อนภายใน หลายประการ ดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุดคือกลยุทธ์การตั้งรับหรือป้องกันตัว เพื่อ พยายามลด หรือ หลบหลีกภัยอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการ ที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียที่น้อยที่สุด

2. กลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41

จากผลการวิจัย ได้พัฒนากลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก 10 กลยุทธ์รอง 21 มาตรการ 31 ตัวชี้วัด ดังจะอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

กลยุทธ์หลัก 1 พัฒนาระบบการวางแผนการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์

กลยุทธ์รอง 1.1 พัฒนาศักยภาพในการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์อย่างเป็นระบบ ซึ่งกลยุทธ์นี้เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญเพราะการวางแผนการดำเนินงานต้องตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาถ้ามีข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง ชัดเจน ย่อมทำให้การตัดสินใจในการดำเนินงานมีความเหมาะสม สำหรับการจัดทำแผนที่ดี และมีคุณภาพบุคลากรควรมีความรู้ ทักษะและเจตคติในการวางแผน ควรให้บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมยอมทำให้การดำเนินการตามแผนไปสู่การปฏิบัติได้ชัดเจนและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ข้อนี้สอดคล้องกับผลการประเมินกลยุทธ์พัฒนาศักยภาพในการวางแผนบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์อย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้แผนที่มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

กลยุทธ์รอง 1.2 พัฒนาการจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้มีคุณภาพโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญเนื่องจากผู้อำนวยการผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ครูผู้สอนและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการพัฒนาการจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้มีคุณภาพ ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ข้อนี้สอดคล้องกับผลการประเมินกลยุทธ์พัฒนาการจัดทำแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้มีคุณภาพโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม พบว่าทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

กลยุทธ์รอง 1.3 พัฒนาโครงสร้างของการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญเนื่องจากบริบทของแต่ละโรงเรียนต่างกันดังนั้นการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้บรรลุตามเป้าหมายควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและบริบทของชุมชนเพื่อนำแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ข้อนี้สอดคล้องกับ

ผลการประเมินกลยุทธ์พัฒนาโครงสร้างของการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ที่พบว่าทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

กลยุทธ์หลัก 2 ส่งเสริมการดำเนินงานตามแผนด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์รอง 2.1 ส่งเสริมให้บุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้บรรลุเป้าหมายของ หลักสูตร ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญเนื่องจากแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว ในรูปของบุคคล สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ อาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นและที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ รวมทั้ง สถานการณ์ นิทรรศการ และกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ตามหลักสูตรให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น บุคลากรมีหน้าที่บริหารจัดการใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้และบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนด ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ข้อนี้สอดคล้องกับผลการประเมินกลยุทธ์ส่งเสริมให้บุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้บรรลุเป้าหมายของ หลักสูตร ที่พบว่าทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

กลยุทธ์รอง 2.2 ส่งเสริมให้บุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญเนื่องจากแหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งที่มุ่งให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองลักษณะของแหล่งเรียนรู้จึงเป็น การศึกษาตามอัธยาศัย แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต แหล่งปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง แหล่งสร้างเสริมประสบการณ์ภาคปฏิบัติและ แหล่งสร้างเสริมความรู้ ความคิด วิเคราะห์และประสบการณ์ โรงเรียนจึงควรจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลาย มีคุณภาพและต้องส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ให้คุ้มค่า และได้รับประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและ

ภายนอกโรงเรียนให้มากที่สุด ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ข้อนี้สอดคล้องกับผลการประเมินกลยุทธ์ส่งเสริมให้บุคลากรใช้แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ที่พบว่าทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

กลยุทธ์รอง 2.3 สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญเนื่องจากการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์จะเกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ ธรรมชาติ หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ ชุมชนและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ มีส่วนร่วมในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้ประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยความร่วมมือกันทุกภาคส่วน ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ข้อนี้สอดคล้องกับผลการประเมินกลยุทธ์สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ที่พบว่าทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

กลยุทธ์รอง 2.4 พัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและ สิ่งแวดล้อมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญเนื่องจากในปัจจุบันสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและ สิ่งแวดล้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการเรียนการสอน โดยช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้นเพราะได้เรียนรู้จากสภาพจริง เป็นการเรียนรู้จากการได้ปฏิสัมพันธ์กับแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จนเกิดการรับรู้ การคิด และการกระทำซึ่งจะนำไปสู่การสรุป ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรม ได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างหลากหลายได้รับประสบการณ์ตรง สรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง อันเป็นความรู้ที่คงทนและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในสังคมได้ ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ข้อนี้สอดคล้องกับผลการประเมินกลยุทธ์พัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและสิ่งแวดล้อมที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ทั้งภายในและภายนอก

สถานศึกษามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ที่พบว่าทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

กลยุทธ์หลัก 3 พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์

กลยุทธ์รอง 3.1 พัฒนาความรู้ความสามารถและเจตคติต่อการติดตามและประเมินผลการการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้กับบุคลากร เป็นกลยุทธ์ที่สามารถนำมาใช้แก้ไขเนื่องจากการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์จะประสบความสำเร็จโดยมีการพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติในการติดตามและประเมินผลการดำเนินการด้านแหล่งเรียนรู้ที่ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องที่มีสมรรถนะในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น การตรวจประเมินที่มีค่าร้อยละสูงที่สุดที่พบคือ สถานศึกษามีการกำหนดให้ผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ประเมินการดำเนินงานที่รับผิดชอบเป็นไปตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งและสถานศึกษามีการจัดทำเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการติดตามและประเมินผลในภาพรวมของสถานศึกษา กลยุทธ์นี้สามารถช่วยแก้ปัญหาที่เป็นจุดอ่อนดังต่อไปนี้ได้เป็นอย่างดี 1) ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ และ 2) ขาดการพัฒนาศักยภาพผู้ประเมินและบุคลากรให้มีความสามารถในการติดตามประเมินการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ข้อนี้สอดคล้องกับผลการประเมินกลยุทธ์พัฒนาความรู้ความสามารถและเจตคติต่อการติดตามและประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้กับบุคลากร ที่พบว่า ทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

กลยุทธ์รอง 3.2 ปรับปรุงการติดตามและประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์อย่างเป็นระบบ โดยการพัฒนากลยุทธ์นั้นจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ กลยุทธ์นี้สามารถช่วยแก้ปัญหาที่เป็นจุดอ่อนดังต่อไปนี้ได้เป็นอย่างดี 1) ขาดการจัดระบบการเก็บข้อมูล

เพื่อตรวจสอบผลการประเมินการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์มีประสิทธิภาพ
 2) ขาดการติดตามและประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์อย่างเป็นระบบ
 และเชื่อถือได้ และ 3) ขาดผู้บริหารให้ความสำคัญเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผล
 การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ข้อนี้สอดคล้องกับผล
 การประเมินกลยุทธ์ปรับปรุงการติดตามและประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่
 พึงประสงค์อย่างเป็นระบบ ที่พบว่า ทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ
 การใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

กลยุทธ์หลัก 4 นำผลการติดตามและประเมินผลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา
 การดำเนินงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์รอง 4.1 พัฒนาการนำผลการติดตามและประเมินผลการบริหาร
 แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งกลยุทธ์ข้อนี้เป็น
 กลยุทธ์ที่สำคัญ ซึ่งความสำคัญของกลยุทธ์ข้อนี้สอดคล้องกับผลการประเมินกลยุทธ์
 พัฒนาการนำผลการติดตามและประเมินผลการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ไปใช้
 ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่พบว่าทั้งในด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และ
 การใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำกลยุทธ์ มาตรการและตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้น นำไปใช้กำหนด
 เป็นโครงการหรือกิจกรรมและวิธีการต่างๆ สู่การปฏิบัติและเกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
 ที่พึงประสงค์อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมตามบริบทของโรงเรียน

1.2 โรงเรียนที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ซึ่ง
 โรงเรียนนั้นควรมีการวิเคราะห์แวดล้อมและพิจารณากลยุทธ์ทางเลือกสู่การพัฒนา
 แหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ในระดับและสังกัดอื่นๆ เพื่อศึกษาความแตกต่างและเปรียบเทียบแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการนำกลยุทธ์การบริหารแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 สู่การปฏิบัติจริง

References

- Hnaknaen, N. (2012). *Development of strategies for leadership development of graduate education students 2012 - 2021*. Doctor of Education Thesis Higher Education Program, Faculty of Education, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Khunluk, K. (2014). *Using SWOT MATRIX in your quest for strategy*. Retrieved on 16 January 20 from http://www.ph.ksu.ac.th/manage/sub_file/vHo6xGaNYT420140907-120321.pptx [in Thai]
- Pholpraseart, V. (2010). *Strategic management concepts*. Retrieved on 15 January 2020 from <http://www.stou.ac.th/Schools/Shs/upload/> [in Thai]
- Secretariat Council of Education. (2009). *Report on the implementation of decentralization of education administration and management into educational districts and schools*. Fiscal year 2008. Bangkok: Ploen Studio. [in Thai]

Wattana, D. (2009). *Handbook of strategic planning for government agencies*.

Retrieved on 20 January 20 from <http://www.ops.moc.go.th/pcni/strategie%20manaul.htm> [in Thai]

Authors

Mr. Winai Rimthed

Doctoral Student in Educationnal Administration Program,
Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University
213 Moo 4, Banbung Sub-district, Muang Phichit District,
Phichit 66000

Tel.: 089-436-8049 E-mail : chumgai3436@gmail.com

Asst. Prof. Dr. Suphap Phoorungrueng

Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Muang District, Nakhon Ratchasima Province 30000
Tel.: 082-847-4298

Asst. Prof. Dr. Prayad Bhoomkhokrak

Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Muang District, Nakhon Ratchasima Province 30000
Tel.: 081-966-7596

Effects of Cognitive Styles and Storytelling Patterns with Digital Storytelling Activities upon Critical Thinking Skills of Undergraduate Teacher Students

Yothin Jathaenthung¹ / Prachit Intakanok² /

Udom Homkham³ / Nootjaree Boonket⁴

¹Ph.D. student, Information and Communication Technology in Education, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

²Assistant Professor Dr., Advisor, Information and Communication Technology in Education, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

³Assistant Professor Dr., Co-Advisor, Information and Communication Technology in Education, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

⁴Teacher, Co- Advisor, Information and Communication Technology in Education, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University

Received: March 12, 2021
Revised: April 20, 2021
Accepted: April 27, 2021

Abstract

This research aimed 1) to compare cognitive styles with digital storytelling activities that affect the critical thinking of undergraduate teacher students, 2) to compare storytelling patterns that affect the critical thinking of undergraduate teacher students, and 3) to study the interaction between thinking styles and storytelling patterns with digital storytelling activities that affect the critical thinking of undergraduate teacher students. The samples were 114 undergraduate students at Buriram Rajabhat University who enrolled in Innovation and Educational Information Technology course in the second semester of academic year 2020,

selected by purposive sampling method. The research design was quasi-experimental research using factorial experiment 2x2. The instruments used in this study consisted of online lessons, cognitive style test, lesson plans for digital storytelling activities, and critical thinking scale, The statistics used for analysis were mean, standard deviation and Two-Way ANOVA. The results of the research were as follows:

1. The cognitive styles with digital storytelling activities affecting the critical thinking of undergraduate student teachers were not significantly different at the .05 level ($F = .476, p = .492$).
2. The narrative patterns affecting the judgment of undergraduate student teachers were not significantly different at the .05 level ($F = .062, p = .803$).
3. The interaction between cognitive styles and storytelling styles with digital storytelling activities affecting the critical thinking of undergraduate student teachers were significantly different at the .05 level ($F = 8.470, p = .004$).

Keywords: cognitive style, critical thinking, storytelling, digital storytelling

Introduction

E-learning or online lesson management is suitable for teaching and learning that allows learner to use their knowledge and thinking skills, and apply the online lesson according to the student's aptitude, which is consistent with Prangorn (2012: 4) who said that one of the key attributes that makes humans different from world animals is having the skills and abilities to think, and thinking is also associated with brain potential that makes humans different. They are divided into three groups, people with skills, people with thinking abilities, and people with high levels of thinking abilities with reasons, creativities. As can be seen in human

societies that are recognized as progressive, there are often many people who are thinkers. Because thinking motivates people to have a desire to know and to produce innovation, it resulted that they had invented the innovative sciences and innovation into society. Differences between individuals involved in that important human thought process. Besides beliefs and attitudes, psychologists and researchers are paying more attention to on what is known as cognitive style.

Later, an educator, Robin (2016: 17-29) studied the application of digital storytelling in support of teaching and learning over the past 12 years. He studied in schools, libraries, community centers, medical, nursing museums, business, and many areas. This is an important phenomenon in the technology to be used to convey stories for the benefit of a wide variety of activities. According to the study, it was found that digital storytelling, when used in teaching and learning management, encourages learners to be proactive creators rather than just receivers. In addition, it promotes the use of the ability of technology to integrate a wide range of media for the sake of communication. A major problem in students' digital storytelling is research, especially cultural constraints that prevent storytellers from fully conveying or sharing their experiences. It affects the management and writing of stories as deeply as possible. Therefore, the main thing in developing learners is the ability to communicate by learning about managing ideas, questioning the story, expanding opinions, and creating interesting stories. This research study, therefore, used digital storytelling methods that affect the critical thinking of undergraduate teacher students along with study different thinking styles and storytelling styles that affect the critical thinking of undergraduate teacher students. The thinking patterns were used to measure the thinking of both language thinking and visual thinking that will be one

of the ways in teaching and learning in order to develop learners to have critical thinking to keep up with the world in the digital age and in the future.

Research Objectives

1. To compare cognitive styles and storytelling activities that affect the critical thinking of undergraduate teacher students
2. To compare narrative storytelling patterns that affect the critical thinking of undergraduate teacher students
3. To study the interaction between cognitive styles and storytelling patterns with digital storytelling activities which affect the critical thinking of undergraduate teacher students

Research Methodology

This research used a quasi-experimental research method. The experimental plan was a posttest 2x2 Factorial Design test with the following steps:

1. The population of this research included 3,131 undergraduate students, Faculty of Education, Buriram Rajabhat University.
2. The sample in this research included 114 undergraduate students at Faculty of Education, Buriram Rajabhat University, who enrolled in the Innovation and Information Technology course in the second semester of academic year 2020. The students completed 20 items of thinking measurements. To classify the samples obtained by selecting a purposive sampling, students were divided into two groups: 54 students who think in verbalizer cognitive and 60 students who think in imager cognitive style, as shown in the table below.

Table 1

Sampling for conducting a digital storytelling comparison experiment with the thinking of the students

Cognitive Style	Storytelling		Total
	Narrative	Compare	
1. Verbaliser Cognitive Style	Group 1 26 students	Group 2 28 students	54 students
2. Imager Cognitive Style	Group 3 30 students	Group 4 30 students	60 students
Total	56 students	58 students	114 students

3. Research Instrument

The research instrument included:

3.1 Online lessons of Innovation and Educational Information

Technology course were evaluated by eight experts to examine the suitability to verify the accuracy and appropriateness of the learning activity content. The quality assessment was used as a rating scale according to the Likert method, which had five levels and was analyzed with a suitability score of 4.75, indicating that the online lessons were most appropriate.

3.2 Thinking Pattern Test VVQ was translated into the Thai language

by Sukwon Lee, and the researcher required nine experts to assess the appropriateness of the thinking measurement text and then used the data to

improve the thinking measurement. The expert recommendations were then used to improve the IOC finding, the validity of the questions, the expert thinking measurements. Questions with IOC values from 0.50 - 1.00 which was valid accuracy, and questions with an IOC below 0.50 were needed to be improved "not valid." It was found that 20 questions possessed a total IOC of 0.93, indicating that the validity of the thinking measurement was valid.

3.3 Plan for organizing digital storytelling activities in the courses Innovation and educational information technology were evaluated by eight experts to organize digital storytelling activities and to examine the accuracy, suitability, clarity and feasibility of their use. The rating scale was based on the Likert method, which consisted of 5 levels as follows: Level 5 possessed a total average of 4.73, indicating that the quality of the digital storytelling activity plan was most suitable.

3.4 Critical Thinking Scale Based on the essence of Bongkot Tubtieng's Critical Thinking Model (2003), the Critical Thinking Scale consists of one situation and questions in all 6 areas. Eight expert examined the Conformity Index and the content validity index of item objective congruence (IOC) of the Critical Thinking Scale and the IOC was 0.94, indicating that the Critical Thinking Scale was appropriate.

4. Data Collection

This research was semi-experimental research. The research took 10 weeks and 4 hours a week divided into 1,3,5,7,9 weeks of classroom instruction, while week 2,4,6,8,10 were taught online. Therefore, the data were collected in the following order:

4.1 Pre-experimental procedures were as follows:

4.1.1 Let the samples took a thinking scale test in 30 minutes.

4.1.2 Divided the experimental group into 4 groups using measurement scores to obtain experimental groups with verbaliser cognitive style and imager cognitive style.

4.1.3 Orientated students in regular classes about processing of Innovation and Educational Information Technology, explained how to attend classes, teaching activities, duration of classes, communicating, evaluation criteria, student role readiness and instructor roles in the online lesson system. Instructors recommended using online lessons and using the tools on online lessons for each learner to understand how to access online lessons. The instructors can assist learners in learning and provide online consultation channels and familiarize students with familiarity.

4.2 The experiment process was as follows:

4.2.1 Learners entered the online lesson system. Students were ready to take a measure of critical thinking before study.

4.2.2 Online lesson instruction in learning activities
Digital storytelling takes a total of 10 weeks to complete, according to the online instruction plan provided. Instructors have grouped into groups of 4 participants. The group's president is responsible for directing the conversation. There was a secretary acting to record and summarize the exchange of ideas on online instruction.

4.2.3 During classroom instruction and learning onsite and online, students attended classes through the online lesson system. The teaching activities were as follows:

4.2.3.1 In a week, each group of learners learned and exchanged ideas 4 hours of learning with learners and instructors.

4.2.3.2 Learners studied online learning materials as they received them from the teaching process, there was teaching materials based on digital storytelling activities.

4.2.3.3 Learners practiced data retrieval, scripting storyboard writing, audio recording, digital storytelling presentation based on rights of publications through classroom instruction and academic learning and teaching online (Microsoft team) each week.

4.2.3.4 Learners learned the lesson online both in classroom and online (Microsoft team). The task submissions and evaluations were scheduled. The learners exchanged idea within a group each week, and between groups, exchange ideas per piece of each group, as required by the instructor. Each group of learners submitted activity worksheets to the instructor through an online lesson on online teaching system (Microsoft team).

4.3 Post-Experiment

4.3.1 At the end of online instruction with narrative activities digitalstory, the researcher conducted the test of the learners using the critical thinking questionnaire after class.

4.3.2 Took the critical thinking scale after class with activities digital storytelling with different formats. Asked the two experts rate it and 1 researcher as a total of 3 examiners. The scores were then analyzed for correlation and mean values.

4.3.3 Took critical thinking scores after class with different types of digital storytelling to be analyzed to answer the research objectives.

4.4 Data Analysis

4.4.1 The data were analyzed using Mean $\bar{X}$ and standard deviation (SD) of learners' critical thinking scores for each cognitive styles and storytelling patterns.

4.4.2 The data were analyzed to compare different thinking styles with different storytelling pattern that affect the critical thinking of undergraduate teacher students and to study the interaction between cognitive styles and digital storytelling patterns when studying through digital storytelling activities that affect the critical thinking of undergraduate teacher students by using two-way ANOVA.

Results

The results of the study could be summarized as follows:

1. The cognitive styles with digital storytelling activities affecting the critical thinking of undergraduate student teachers were not significantly different at the .05 level ($F = .476, p = .492$).

2. The narrative patterns affecting the judgment of undergraduate student teachers were not significantly different at the .05 level ($F = .062, p = .803$).

3. The interaction between cognitive styles and storytelling styles with digital storytelling activities affecting the critical thinking of undergraduate student teachers were significantly different at the .05 level ($F = 8.470, p = .004$).

The results of the study were summarized as follows:

1. The results of the analysis of mean ($\bar{X}$) and standard deviation (SD) score of critical thinking after learning with digital storytelling activities by different thinking styles with different storytelling styles are shown in Table 2.

Table 2

Mean and standard deviation of the critical thinking scale score after study
(24 points) all 4 group samples

Cognitive Styles	Storytelling					
	Narrative		Compare		Total	
	($\bar{X}$)	(S.D.)	($\bar{X}$)	(S.D.)	($\bar{X}$)	(S.D.)
Verbaliser	19.31	1.62	20.18	1.44	19.76	1.58
Imager Cognitive Style	20.30	1.21	19.57	1.60	19.13	1.45
Total	19.84	1.49	19.86	1.54	19.85	1.51

From Table 2, it was found that the samples with the highest critical thinking score were those with imager cognitive style using narrative storytelling. The mean score was 20.30 and standard deviation was 1.21. The next group was the group with the verbaliser cognitive styles using compare storytelling. The mean score was 20.18, and standard deviation was 1.44. The group with the lowest score was the bilingual group using narrative storytelling. The mean score was 19.31 and standard deviation was 1.62.

2. The results of analysis of two-way ANOVA of the critical thinking scores of learners classified by cognitive styles and storytelling patterns are shown in Table 3.

Table 3

Results of analysis of two-way ANOVA of the critical thinking scores of learners classified by cognitive styles and storytelling pattern

Source of variance	SS	df	MS	F	p
Cognitive Style	1.027	1	1.027	.476	.492
Storytelling	.134	1	.134	.062	.803
Cognitive Style & Storytelling	18.272	1	18.272	8.470	.004*
Error Sum of Square	237.312	110	2.157		
Total	445179.000	114			

*p. <.05

From Table 3, it was found that:

1. The cognitive styles with digital storytelling activities affecting the critical thinking of undergraduate student teachers were not significantly different at the .05 level ($F = .476$, $p = .492$).

2. The narrative patterns affecting the judgment of undergraduate student teachers were not significantly different at the .05 level ($F = .062$, $p = .803$).

3. The interaction between cognitive styles and storytelling styles with digital storytelling activities affecting the critical thinking of undergraduate student teachers were significantly different at the .05 level ($F = 8.470$, $p = .004$). It was shown in Figure 1.

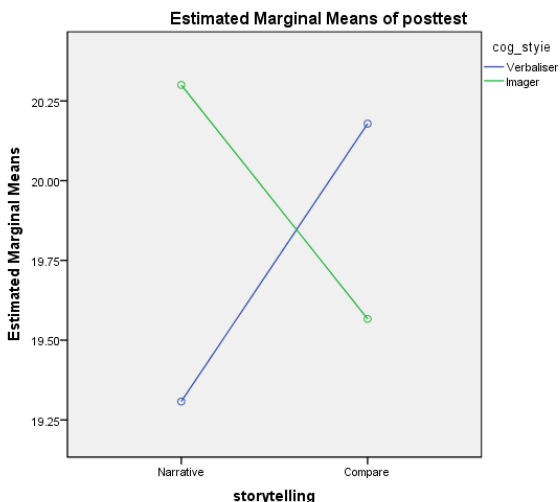

Figure 1: Graph of the interaction between cognitive styles and storytelling styles with digital storytelling activities affecting the critical thinking of undergraduate student teachers

Discussion

From the research results on effects of cognitive styles and storytelling patterns by digital storytelling activities on critical thinking of undergraduate student teachers, the research results showed that:

1. The cognitive styles with digital storytelling activities affecting the critical thinking of undergraduate student teachers were not significantly different at the .05 level ($F = .476$, $p = .492$). The results of the study found that the mean of post-study critical thinking scores of students with a verbaliser cognitive styles and students with a imager cognitive styles found that there was no statistically

significant difference in the critical thinking score at the .05 level, with the learners who studied with a verbaliser cognitive styles with the average critical thinking scores of 19.76, while the learners with imager cognitive style had an average critical thinking scores of 19.13, and students with a cognitive styles of a imager cognitive styles was inconsistent with Theprasit (2002: Abstract) who found that there were no differences in thinking patterns affecting gaming comprehension at 0.05, consistent with Riding (1991) who proposed the concept of separates the types of people with tendencies to represent what was received as a picture with wording (Imager-Verbaliser) and people with visual thinking tend to understand more visual presentations than language. A person with a linguistic thinking was more likely to understand a linguistic presentation than a picture.

2. The narrative patterns affecting the judgment of undergraduate student teachers were not significantly different at the .05 level ($F = .062, p = .803$). The results of the study showed that the mean of post-study critical thinking scores of learners with a narrative storytelling and the students with a compare storytelling, it was found that there was no statistically significant difference in the critical thinking score at the .05 level, with the learners with a narrative storytelling model having an average critical thinking scores of 19.84. While the learners with the compare storytelling model had an average critical thinking scores of 19.86, the students' data were analyzed by observing and analyzing the data of the learners with the narrative storytelling and students with compare storytelling style were consistent with the Kaewpanuk (2017: abstract) who found that a legacy development model with critical investigative digital storytelling processes on web 3.0 to promote developed digital literacy consisted of 5 elements: 1) information resources, 2) content, 3) teachers, 4) digital heritage system, and 5) assessment, and there are ten learning

processes in accordance with the learning style: 1) set the concept, 2) set the storyline, 3) research the story, 4) tell stories, 5) analyze the elements, 6) compile media, 7) create stories 8) improve Story, 9) share story, and 10) reflect the story. The results of the experiments using the digital heritage development model were found that the digital literacy test after graduation was statistically significant at the .05 level, and the evaluation of the digital heritage storyteller found that the students had a better ability to produce digital heritage stories. This is consistent with Miller (2009) who studied digital storytelling and found that it was the development of research capabilities to improve the writing process and integrate technology to deliver content in everyday learning activities. This research used the storytelling patterns for learners to tell their life story, promote and encourage meaningful learning through the digital storytelling process, and to allow learners to share their experiences and express their feelings using digital media as a storytelling element. The results showed that as a step towards developing digital storytelling, the students had developed skills in the ability to manage information and concepts more systematically and meaningfully. In particular, it was a self-narrative that learners understand and know the stories the best. They could present the story and convey the feelings of the story as well. Learners could also improve their technological skills and solve problems. They learn how to plan to work, practice collaboration, and exchange experiences and receive advice from others.

3. The interaction between cognitive styles and storytelling styles with digital storytelling activities affecting the critical thinking of undergraduate student teachers were significantly different at the .05 level ($F= 8.470, p=.004$). The results showed that undergraduate students learned with storytelling activities affecting the critical thinking of undergraduate student teachers found that there was a correlation

between cognitive styles and narrative storytelling affecting critical thinking was statistically significant at .05 levels. The findings suggested that online teaching in innovative and educational information technology course, the classroom system and the online teaching system have important factors: cognitive styles and narrative storytelling and compare storytelling with digital storytelling activities. It was the presentation of content, lessons, knowledge sheets, activity sheets, which both factors interacted with each other and affected the critical thinking of undergraduate teachers. The results were consistent with Sims (2004: 152-166) who proposed a process of digital storytelling. It consisted of the key elements as follows: Storytellers must use a method of critical thinking, either deducting or explaining from the big picture down to detail and interpretation in order to catch the attention of the audience. It also used a process to decide what to present through a critical thinking and reflection process to complete the digital storytelling. In accordance with Premsrirat (2008: 1), the communications narrative from the research showed that telling news on the radio was a news story to create enjoyment, provide facts and thoughts using informal language. Storytelling in print media is based exclusively on storytelling elements, storylines, themes and characters, as well as the policies of the publication emphasizing the use of verbaliser cognitive style and erotic meaning. Storytelling in movies and television series is mainly based on storytelling elements; especially the story and conflict. Film media also emphasizes visual elements. The drama is also based on the narrative of the production objectives. To tell stories in Thai songs and country songs used storytelling in a story. It uses language that is easy to understand. The theme song tells the story according to the theme of the story. Most of the cross-media storytelling is cross-media from comics to animation and movies. It remains the same as the main narrative elements, such as the storyline,

and the theme of the conflict. It has been modified only in sub-details such as the secondary theme, conflicting parties and scenes, etc.

Recommendation

1. Implications

1. Teaching with digital storytelling activities in higher education should be used to develop learners to think, realize, and choose information

2. If the instructor or the relevant persons will apply this format, the instructor should understand the teaching stage, focus on, and choose the teaching instrument used in the experiment

3. Instructor or the relevant persons should choose the tool that is more suitable for the learners, so that it is convenient to communicate during the experiment. They will have an interaction between the learner and the instructor, learners and learners, and learners with online lessons.

2. Further Studies

1. In the next research, there should be an experiment with the cognitive styles and storytelling styles with digital storytelling activities to develop other forms of competence such as self-direction ability, creativity, motivation, digital knowledge, problem solving, and finding achievements.

2. To guide Rajabhat University to apply a learning management model with digital storytelling activities affecting the critical thinking of the undergraduate student teachers to the teaching and learning activities according to the condition and context of the educational institution by using cognitive styles and narrative styles in the educational innovation and information technology courses of undergraduate teacher students or related fields for students to have higher critical thinking.

References

- Ennis, R. H. & Millman, J. (1985). *Cornell critical thinking test level X and level Z-manual*, 3rd ed. CA: Midwest Publication.
- Kaeophanuek, S. (2017). *Digital heritage development model using critical inquiry digital storytelling on web3.0 to enhance digital literacy of undergraduate information science students*. Doctoral Thesis. Education Technology and Communication, Department of Educational Technology And Communication, Faculty of Education Chulalongkorn University. [in Thai]
- Miller, E. A. (2009). *Digital storytelling*. (Master of Arts), University of Northern Iowa, USA.
- Phetmark, S. (2017). *Interaction of communication formats and personality in teaching problems solve in virtual reality flipped classroom upon abilities in problems solve of undergraduate students*. Doctoral Thesis in Information and Communication Technology, Faculty of Education, Surindra Rajabhat University. [in Thai]
- Philuek, W. (2001). *Charecteristics of links upon hoosing links in educational web of elementary school students with different cognitive styles*. Master's Thesis. Department of Audiovisual Studies, Faculty of Education, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Prangsom, S. (2012). Thinking patterns and teaching and learning. *Journal of Vocational and Technical Studies*, (2nd Year). Issue 4 July–December. Page 4. [in Thai]

- Premsriratana, U. (2015). Storytelling in communication arts: Study from research. *Journal of Communication Arts and NIDA*. 2ndYear. Issue No. 1 (Jan.-Jun. 2015). Page 31. [in Thai]
- Robin, B. R. (2016). The Power of digital storytelling to support teaching and learning. *Digital Education Review*, (30). 17-29
- Robin, B. R. & McNeil, S. G. (2012). *What educators should know about teaching digital storytelling*. *Digital Education Review* (22), 37-51. Riding, R.J. & Sadler-Smith, E. (1997). Cognitive styles and learning strategies: Some applications for training design. *International Journal of Training and Development*, 1, pp.199-208.
- Srimuang, K. (2016). *A comparison of a small group discussion on Facebook Towards the critical thinking ability of undergraduate students*. Surin Rajabhat University. Master's Thesis. Information and Communication Technology Education Program. Faculty of Education. Surindra Rajabhat University. [in Thai]
- SukwonLee. (2017). *Investigation of visualization literacy: A visualization sense making model, a visualization literacy assessment test, and the effects of cognitive characteristics*. Degree of doctor of Philosophy. Purdue University West Lafayette, Indiana.
- Thabthiang, B. (2003). *Using the critical thinking skill set population matters with local environment of Mathayomsuksa 3 students Ban Pong Noi school mueang Chiang Mai district*. Master's Thesis. Department of Social Studies Teaching, Faculty of Education. Chiang Mai University. [in Thai]

- Theprasit, W. (2002). *Effects of tangible levels on folk computers game Teaching presentations on an understanding of the game play of 1st Grade students with different thinking patterns*. Master of Science Program in Audiovisual Science, Department of Audiovisual Studies, Faculty of Education, Chulalongkorn University. [in Thai]
- Yang, Y.-T. C. & Wu, W.-C. I. (2012). Digital storytelling for enhancing student academic achievement, critical thinking, and learning motivation: A year-long experimental study. *Computers & Education*, 59(2), 339-352.

Authors

Mr. Yothin Jathaentarang

Educational Technology and Innovation Program, Faculty of Education,
Buriram Rajabhat University
439 Buriram Rajabhat University, Jira Road, Muang District,
Buriram Province 31000.

Tel.0848296330, E-mail: yothin.jt@bru.ac.th

Assistant Professor Dr. Prachit Intarakanok,

Department of Information and Communication Technology, Faculty of
Education Surindra Rajabhat University
186 Moo 1, Surin-Prasart Road, Nok Mueang Subdistrict,
Mueang Surin 32000

Assistant Professor Dr. Udom Homkham
Department of Information and Communication Technology,
Faculty of Education Surindra Rajabhat University
186 Moo 1, Surin-Prasart Road, Nok Mueang Subdistrict,
Mueang Surin 32000

Dr. Nuchjaree Bunket
Department of Information and Communication Technology, Faculty of
Education Surindra Rajabhat University
186 Moo 1, Surin-Prasart Road, Nok Mueang Subdistrict,
Mueang Surin 32000
Tel. 084-021-6156 E-mail: nootboonget@gmail.com

Receptive and Productive Knowledge of English Collocations among Thai EFL High School Learners

Soraya Jeensuk¹ / Apisak Sukying²

¹M.Ed. Candidate, Master of Education in English Language Teaching, Mahasarakham University

²Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

Received: January 25, 2021

Revised: April 7, 2021

Accepted: April 27, 2021

Abstract

This cross-sectional research investigated 314 Thai high school learners' receptive and productive knowledge of English collocations. Two different tests of receptive and productive knowledge of English collocations were used in this study, and the quantitative data were analyzed using descriptive and inferential statistics. Moreover, the relationship between receptive and productive knowledge of English collocations was assessed using correlational analysis. The results indicated that the collocational knowledge of Thai EFL high school participants was relatively low. Notably, the participants showed better performance on the receptive English collocational test than the productive test. The correlational analysis showed that receptive and productive knowledge of English collocations was related. This study provides insights into vocabulary acquisition and the development of receptive and productive knowledge.

Keywords: receptive knowledge, productive knowledge, English collocations, Thai EFL high school learners

Introduction

Collocation is an essential aspect of vocabulary knowledge for EFL learners to communicate effectively (Hill, 2000; Scrivener, 2005). Indeed, learners have to acquire collocations rather than single words (Celce-Murcia et al., 2013). Collocations are a group of words that generally occur together and can combine predictably (Hill 2000; Lewis, 1993). For instance, it is suitable to say *strong coffee* in English, but people do not say *powerful coffee* (Benson et al., 2010).

In vocabulary acquisition, collocations can improve a learner's language use and develop fluency and native-like selection (Nation & Shin, 2008). While learners may know single words, this may not be sufficient to communicate efficiently. Learners also need to acquire collocations to use a language accurately and naturally (Deveci, 2004; Károly, 2005; Scrivener, 2005). Collocations also occur frequently in the English language, and it is therefore critical that learners acquire this knowledge as soon as possible. More than 70% of what people speak, hear, read, and write are collocations, and they are the most common of English multi-word expressions (Hill, 2000).

Nevertheless, vocabulary studies have revealed that it is difficult for EFL learners to manage collocations and produce them fluently (Benson et al., 2010; Lewis, 1997). Collocations are difficult to predict, and second language learners have to remember collocations as single items (Hill, 2000). Previous research has shown that, overall, learners have poor collocational knowledge, and their first language may interfere with collocational learning. Moreover, even though learners generally have poor collocational knowledge, their receptive knowledge of collocations is typically better than their productive knowledge of collocations (Begagić, 2014).

Some studies conducted in a Thai context have also shown that Thai English learners do not possess sufficient knowledge of collocations (Hsu & Chiu, 2008; Mallikamas & Pongpairroj, 2005; Yumanee & Phoocharoensil, 2013). Indeed, little effort has been made to investigate the acquisition process of English collocations, and teaching English collocations is often neglected in Thailand's learning and teaching programs (Dokchandra, 2019; Pisitsenakul & Khamnok, 2019; Sridhanyarat, 2018). Moreover, few studies have examined collocation knowledge in Thai EFL learners, especially at a high school level. As such, the current study investigated receptive and productive English collocational knowledge of Thai high school learners. Receptive knowledge is the ability to recognize a form-meaning link of a word, whereas productive knowledge is the ability to recall a word and produce it correctly in the context (Schmitt & McCarthy, 1997; Schmitt & Zimmerman, 2002; Sukying, 2017, 2018a, 2018b, 2020). Understanding high school students' collocational knowledge levels will provide a platform for pedagogical practices and vocabulary knowledge development.

Research objectives

The current study aimed to investigate Thai high school EFL learners' receptive and productive knowledge of English collocations. It focused on six types of English collocations, which were adjective + noun, verb + adverb, verb + noun, preposition + noun, noun + preposition, and verb patterns. Specifically, this study addressed the following research questions:

1. What is Thai high school EFL learners' receptive and productive knowledge of English collocations?

2. What is the relationship between receptive and productive knowledge of English collocations of Thai high school EFL learners?

Literature review

Construct of collocations

Collocations are groups of words that generally occur together (Lewis, 1993). Hill (2000) defined collocation as words that can combine predictably. For instance, the word *shrug* is typically followed by *one's shoulder*. As such, to *shrug one's shoulder* can be defined as a strong collocation. Conversely, some collocations are considered weak collocations. For example, the word *good* can be associated with many nouns (e.g., *a good doctor*, *a good way*) (Hill, 2000). Also, some combinations of words are incorrect but can be understood. For instance, *do a mistake* is likely to be understood by English speakers. However, a fluent English speaker will say *make a mistake* instead (McCarthy & O'Dell, 2017).

Linguists have proposed certain criteria to classify collocations into grammatical and lexical collocations related to the word classes that are combined (Benson et al., 2010; Lewis, 2000). Grammatical collocations include a content word (a noun, a verb, or an adjective) and a function word, usually a preposition. For example, *familiar with* is an example of a grammatical collocation where *familiar* is a content word (an adjective) and *with* is a function word (a preposition). Grammatical collocations are classified into eight categories: noun + preposition, noun + to-infinitive, noun + that clause, preposition + noun, adjective + preposition, predicate adjective + to-infinitive, adjective + that clause, and verb patterns (Benson et al., 2010).

In contrast, lexical collocations are a combination of content words, nouns, verbs, and adjectives. For example, the sentence *A lion roars* is an example of lexical collocation, where *a lion* is a noun, and *roars* is a verb. Lexical collocations are separated into seven types: verb (usually transitive) + noun/pronoun/preposition phrase, verb (which means eradication/nullification) + noun, adjective + noun, noun + verb, qualifier + noun, adverb + adjective, and verb + adverb (Benson et al., 2010).

Vocabulary knowledge is separated into receptive and productive (Schmitt & McCarthy, 1997). Receptive vocabulary knowledge is the ability to recognize a form-meaning link of a word, whereas productive vocabulary knowledge is the ability to recall a word and produce it correctly in the specific context (Schmitt & McCarthy, 1997; Schmitt & Zimmerman, 2002; Sukying, 2017, 2018a, 2018b, 2020). In this study, receptive knowledge of English collocations was assessed by the ability to choose the correct collocations among several options. In contrast, productive knowledge was measured by the ability to recall lexical items and complete them to form the collocation correctly.

Previous research on collocations

Previous studies have shown that learners lack collocational knowledge when compared to vocabulary knowledge, and they face challenges when learning and using collocations (Begagić, 2014; Hill, 2000; Fan, 2009; Huang, 2001). A lack of collocational knowledge might negatively influence learners' communication and language performance (Bahns & Eldaw, 1993; Kamarudin et al., 2019; Nesselhauf, 2005). In the Thai context, learners also struggle with acquiring collocations and using them appropriately and, at present, the collocational knowledge of Thai

learners is considered insufficient (Phoocharoensil, 2011; Thep-Ackrapong, 2005; Yumanee & Phoocharoensil, 2013).

EFL learners may find collocations challenging because teaching in EFL contexts often focuses on learning single-word items (Hosseini & Akbarian, 2007). Furthermore, teaching methods emphasize grammar and neglect the importance of collocations in language teaching and learning (Begagić, 2014; Sridhanyarat, 2018). Native language and learning strategies, such as synonyms, can also cause collocational errors (Boonyasquan, 2006; Mongkolchai, 2008; Ying, 2009). Learners may also have insufficient exposure to collocations and not comprehend the content in the context (Tran, 2012).

Previous research has also investigated receptive and productive knowledge of English collocations. The results indicate that learners perform better on receptive collocational tasks than productive tasks (Bueraheng & Laohawiriyanon, 2014; Kamarudin et al., 2020; Shehata, 2008; Torabian et al., 2014). Like vocabulary, receptive knowledge is easier to acquire than productive knowledge because learners may recognize the form and meaning of the collocation before they can recall and use them in different contexts (Henriken, 1999; Sukying, 2017, 2018a, 2018b, 2020). Although learners perform well on receptive measures, they may show poor performance on productive measures because of adopted strategies, such as guessing, L1 dependence, and using their creativity (Begagić, 2014; Bueraheng & Laohawiriyanon, 2014). Also, learners generally can produce the spelling of the base form of target words, but they often cannot produce some of the word's derivative forms and meanings (Schmitt, 1998).

To conclude, collocational knowledge is an essential aspect of EFL learning. Teaching vocabulary as a chunk is more beneficial to learners than teaching

single words, and classroom activities should focus on frequent collocations to promote collocational knowledge (Nizonkiza et al., 2013; Talakoob & Koosha, 2017; Sridhanyarat, 2018). Understanding how collocational knowledge is acquired will provide critical information for pedagogical practices.

Methodology

Participants

This study was investigated in a high school in northeastern Thailand with a population of 1,038 Thai EFL senior high school learners. The convenience sampling was used to select the participants, and all participants were Thai native speakers. Related to the sampling method, 536 senior high school learners voluntarily participated in this study. Nevertheless, only 314 participants could complete all two tests because of a lack of internet access on the test days. Thus, the data analysis was only based on the responses of 314 participants. The participants were Thai EFL senior high school learners in the tenth, eleventh, and twelfth grades. Before the data collection procedure, they had never been taught about English collocations.

Research instruments

Two tests, a receptive and a productive collocational test, were used in this study. This study focused on three types of lexical collocations (adjective + noun, verb + adverb, verb + noun) and three kinds of grammatical collocations (preposition + noun, noun + preposition, and verb patterns). The receptive collocational test was divided into two parts and included 120 items. The productive collocational test was also divided into two parts and included 90 items.

The Ordinary National Educational Tests (O-NET) between 2017 and 2019 academic years, required to sit before high school graduation (Ministry of Education, 2008), were used to determine the target collocations in the tests (The National Institute of Educational Testing Service [NIETS], 2018, 2019, 2020). Also, the target collocations were based on the collocational classification established by Benson et al. (2010). After selecting the target collocations, the most frequent categories of English collocations in the O-NET tests of senior high school learners, which were adjective + noun, verb + adverb, verb + noun, preposition + noun, noun + preposition, and verb patterns, were included (NIETS, 2018, 2019, 2020). Then, target collocations were identified by the CEFR standard to ensure that the tests were not too difficult. Only B1 and A2 CEFR levels of the target collocations were included in the tests. This is because high school graduates are expected to know these two levels of collocations in English (Council of Europe, 2001).

To measure the receptive knowledge of English collocations, the receptive collocational test was divided into two parts. The first part was a multiple-choice format, and participants had to choose the option that they thought was the most frequent and natural collocation. This part focused on adjective + noun, verb + adverb, verb + noun, and included 60 items. An example of the item used in this test is presented below:

1. a. *do* homework (*a correct answer*) b. *make* homework c. *clear* homework

The second part of the receptive collocational test was yes/no format, and participants had to answer *yes* if the given collocation was correct or *no* if it was incorrect. This part focused on preposition + noun, noun + preposition, and verb patterns and included 60 items. Examples are shown below.

1. defense *with*

	yes
X	no

2. on danger

	yes
X	no

3. study *for*

X	yes
	no

To assess the productive knowledge of English collocations, the productive collocational test was separated into two sections. In the first part, participants were asked to translate the meaning of English collocations from Thai into English. This part included 45 items and focused on adjective + noun, verb + adverb, and verb + noun. Examples are provided below.

1. เครื่องดนตรี = _____ instrument (*musical*)2. ทำความสะอาดอย่างอ่อนโยน = clean _____ (*gently*)3. กล่าวสุนทรพจน์ = _____ a speech (*give*)

The second part of the productive collocational test was a ‘fill-in-the-blank’ format, and participants were required to choose the suitable answers to complete the given sentence. This part also included 45 items and focused on preposition + noun, noun + preposition, and verb patterns. An example is given below.

1. He died last week after a long ____A____ ____B____ cancer.

A. 1. flight 2. competition 3. fight (*a correct answer*)B. 1. between 2. with (*a correct answer*) 3. in

Data collection procedure

All the tests were piloted before the main study, and reliability analysis was conducted on the test items. Specifically, the receptive and productive collocational tests returned Cronbach’s Alpha coefficients of 0.88 and 0.94, respectively. Also, the tests’ content validity was confirmed by seven raters, who had more than ten years of

experience teaching English in Thai contexts. Based on the feedback from these raters, some items were revised for semantic and grammatical transparency.

Due to the COVID-19 pandemic, the tests were conducted online via Google forms and Microsoft teams. The participants were given 60 minutes to complete each test, with a 30-minute pause between each test to avoid fatigue. The productive knowledge test was given to participants before the receptive knowledge test to ensure that participants did not transfer knowledge from a receptive test to a productive test (Laufer & Goldstein, 2004). While completing the tests, participants had to open the camera via Microsoft team meeting to ensure that they did not find the answer from other sources. Furthermore, participants were required to submit the answer via Google forms punctually as the forms were closed after 60 minutes. A summary of the data collection procedure is shown in Table 1.

Table 1

Summary of the data collection procedure

Tests	Time (mins)	Items
The productive collocational test	60	90
<i>Break time</i>	30	
The receptive collocational test	60	120

Results

Thai high school EFL learners' receptive and productive English collocational knowledge

Receptive and productive collocational tests were used to examine participants' receptive and productive English collocational knowledge. Descriptive statistics were collated, and the raw total test scores of two tests were converted into

percentages to analyze the data. A paired samples t-test was examined to find significant differences between receptive and productive collocational tests, and the effect size was also calculated. Table 2 shows Thai high school EFL learners' receptive and productive English collocational knowledge.

Table 2

Thai high school EFL learners' English collocational knowledge

Tests	Mean	SD	T	Effect-size
Receptive collocational test	70.70 (58.91%)	9.92	43.86	2.77
Productive collocational test	40.05 (44.50%)	13.35		

Note: $p < .001$

Overall, the results revealed that participants performed better on the receptive assessment of English collocations, indicated by the higher average performance than the productive assessment of English collocations. Specifically, the receptive collocational test performance (58.91%) was higher than the productive collocational test performance (44.50%)

A paired-samples t-test was used to determine if there were any significant differences between test performance on the receptive versus productive tests. As shown in Table 2, the receptive and productive collocational test performance was significantly different ($t = 43.86, p < .001$), with a large effect-size ($d = 2.77$). A summary of Thai high school EFL learners' receptive and productive English collocational knowledge is shown in Figure 1.

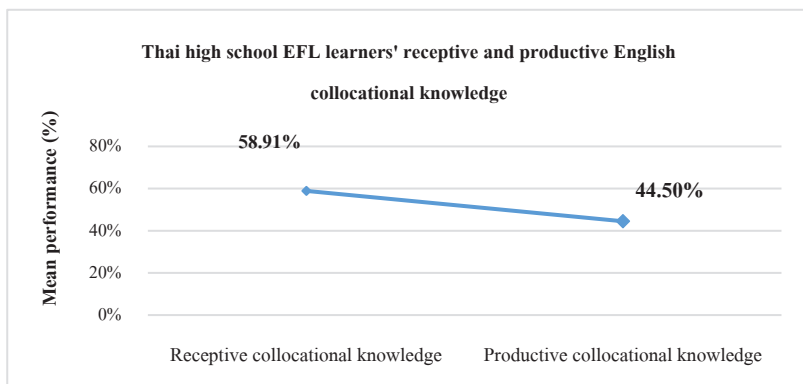

Figure 1: Thai high school EFL learners' receptive and productive English collocational knowledge

Overall, the results revealed that participants had a higher average performance on receptive collocational knowledge than productive English collocational knowledge. Indeed, they performed better on the receptive measure of English collocations (58.91%) than the productive measure of English collocations (44.50%).

Relationship between receptive and productive English collocational knowledge

A correlational analysis was used to examine the relationship between different tests, including receptive and productive collocational tests. Pearson correlations were calculated to examine the strength and the direction (positive and negative) of these relationships. The correlations between receptive and productive collocational knowledge are presented in Table 3.

Table 3

Correlations between receptive and productive collocational knowledge

Productive collocational knowledge	
Receptive collocational knowledge	.581**

Note: $p < .001$, ** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

This analysis revealed that receptive and productive English collocational knowledge were positively correlated, with a large effect size ($r = .581$). This indicates that higher performance on the receptive collocational knowledge is related to higher performance on the productive collocational knowledge. That is, with an increase in the receptive collocational knowledge performance, the productive collocational knowledge performance also increased. In contrast, participants with lower performance on the receptive collocational test may have a lower performance on the productive collocational test.

Discussion

Thai high school EFL learners' receptive and productive English collocational knowledge

The results of this current study revealed that participants have relatively low performance on English collocational knowledge, including both receptive and productive knowledge. This clearly indicates that Thai EFL participants lack English collocational knowledge. The current results are consistent with previous studies showing that learners do not have sufficient collocational knowledge (Begagić, 2014; Phoocharoensil, 2011; Sridhanyarat, 2018; Thep-Ackrapong, 2005; Yumanee & Phoocharoensil, 2013). This insufficient collocational knowledge might be explained

by the vocabulary learning and teaching curricula in the Thai context. In a Thai context, vocabulary learning and teaching place an emphasis on single-word items instead of learning collocations as a whole (Hosseini & Akbarian, 2007). This means that while learners may know the meaning of a single word, they do not understand the meaning of English collocations in different contexts (Nguyen & Webb, 2016; Tran, 2012). Moreover, the teaching method in Thai contexts frequently focuses on grammar, and collocations are not given sufficient attention. Learners may also experience L1 interference and may use inappropriate learning strategies, such as synonyms, which can lead to collocational errors (Boonyasquan, 2006; Mongkolchai, 2008; Nesselhauf, 2005; Ying, 2009).

The current results also showed that participants were better on receptive measures of English collocational knowledge than on productive measures. It appears that recognizing English collocations is easier than recalling and producing English collocations (Laufer & Goldstein, 2004). This suggests that the receptive ability requires fewer processing demands than the productive ability. It has been argued that productive performance requires a higher degree of cognitive and metacognitive knowledge (Hayashi & Murphy, 2011). The current results are consistent with previous studies that receptive ability is less difficult to achieve than productive performance. Indeed, receptive and productive knowledge lies on a continuum, and performance also moves from receptive competence towards productive ones as more is learned about the lexical item (Hayashi & Murphy, 2011; Jeensuk & Sukying, 2021; Melka, 1997; Nation, 2013; Nontasee & Sukying, 2020; Nontasee & Sukying, 2021; Sukying, 2017, 2018a, 2018b, 2020). Overall, this result suggests that EFL teachers should include their teaching activities that are designed to improve productive collocational knowledge, such as activities on conversation and essay

writing (Begagić, 2014; Bueraheng & Laohawiriyanon, 2014; Chorbwhan & McLellan, 2016).

To conclude, like vocabulary, the hierarchy of the acquisition of English collocations is complex and developmental (Laufer & Goldstein, 2004). It appears that EFL learners' receptive English collocational knowledge may be larger than their productive English collocational knowledge, and receptive English collocational knowledge may act as a scaffolding mechanism for productive knowledge.

Relationship between receptive and productive English collocational knowledge

The correlational analysis revealed a significant positive relationship between receptive and productive English collocational knowledge. This finding is consistent with previous studies showing that receptive and productive English collocational performance is positively correlated (Detdamrongpreecha, 2014; Jeensuk & Sukying, 2021; Kamarudin et al., 2020; Torabian, 2014). This suggests that when receptive English collocational knowledge increases, productive knowledge also increases. More specifically, when participants can recognize a form-meaning link of collocations (i.e., receptive performance), they are likely to recall collocations and produce them in the context appropriately (i.e., productive performance).

To summarize, the results revealed that English collocational knowledge should be promoted in a Thai context, both receptively and productively. Indeed, the current findings showed that Thai EFL participants' English collocational knowledge was relatively low, both on receptive and productive knowledge tests. Moreover, receptive and productive English collocational knowledge was found to be significantly positively correlated. Overall, vocabulary learning and teaching in a

Thai context should be focused on English collocations to ensure that learners can use the language accurately and naturally (Deveci, 2004; Károly, 2005). Teaching vocabulary as a chunk and emphasizing English collocations in a Thai context will be beneficial for Thai EFL learners.

Limitations and recommendations

Due to the COVID-19 pandemic, an online data collection procedure, conducted via the Microsoft team and Google forms, was used in the current study. This may have also affected the results of the study. Also, the results of this current study may not generalize to other educational levels, and this current study was restricted to the high school level. Future studies may investigate English collocational knowledge at different education levels (e.g., primary school, junior high school, and university level). The current study measured six English knowledge types (adjective + noun, verb + adverb, verb + noun, preposition + noun, verb + preposition, and verb patterns), and future studies may investigate other types of English collocations for a more complete understanding of collocational knowledge in EFL learners. Moreover, future studies may consider longitudinal research to provide deeper insight into the developmental continuum of English collocations.

References

- Bahns, J. & Eldaw, M. (1993). Lexical collocations: A contrastive view. *ELT Journal*, 47(1), 56-63.
- Begagić, M. (2014). English language students' productive and receptive knowledge of collocations. *ExELL (Explorations in English Language and Linguistics)*, 2(1), 46-67.
- Benson, M., Benson, E. & Ilson, R. F. (2010). *The BBI dictionary of English word combinations*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Boonyasquan, S. (2006). The lexical approach: An emphasis on collocations. *Manusat Paritat: Journal of Humanities*, 28(1), 98-108.
- Bueraheng, N. & Laohawiriyanon, C. (2014). Does learners' degree of exposure to English language influence their collocational knowledge? *Psychology*, 4(3), 1-10.
- Celce-Murcia, M., Brinton, D. M., Snow, M. A. & Bohlke, D. (2013). *Teaching English as a second or foreign language*, (4th ed.). Boston: National Geographic Learning.
- Chorbwhan, R. & McLellan, J. (2016). First language transfer and the acquisition of English collocations by Thai learners. *South East Asia: A Multidisciplinary Journal*, 16(1), 16-27.
- Council of Europe. (2001). *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Detdamrongpreecha, B. (2014). The acquisition of basic collocations by Thai learners of English. *SDU Research Journal Humanities and Social Science*, 10(3), 37-53.

- Deveci, T. (2004). Why and how to teach collocations. *English Teaching Forum*, 42(2), 16-20.
- Fan, M. (2009). An exploratory study of collocational use by ESL students – A task based approach. *System*, 37(1), 110-123.
- Hayashi, Y. & Murphy, V. (2011). An investigation of morphological awareness in Japanese learners of English. *The Language Learning Journal*, 39(1), 105-120.
- Henriksen, B. (1999). Three dimensions of vocabulary development. *Studies in Second Language Acquisition*, 21(2), 303-317.
- Hill, J. (2000). Revising priorities: From grammatical failure to collocational success. In M. Lewis, *Teaching collocation: Further development in the lexical approach* (pp. 47-69). Oxford: Oxford University Press.
- Hosseini, S. M. & Akbarian, I. h. (2007). Language proficiency and collocational competence. *The Journal of AsiaTEFL*, 4(4), 35-58.
- Hsu, J.-y. T. & Chiu, C.-y. (2008). Lexical collocations and their relation to speaking proficiency of college EFL learners in Taiwan. *The Asian EFL Journal*, 10(1), 181-204.
- Huang, L.-S. (2001). Knowledge of English collocations: An analysis of Taiwanese EFL learners. *Texas Papers in Foreign Language Education*, 6(1), 113-132.
- Jeensuk, S. & Sukying, A. (2021). An investigation of high school EFL learners' knowledge of English collocations. *Journal of Applied Linguistics and Language Research*, 8(1), 90-106.
- Kamarudin, R., Abdullah, S. & Aziz, R. A. (2020). Examining ESL learners' knowledge of collocations. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 9(1), 1-6.

- Károly, A. (2005). The importance of raising collocational awareness in the vocabulary development of intermediate level learners of English. *Eger Journal of English Studies*, 5(1), 58-69.
- Laufer, B. & Goldstein, Z. (2004). Testing vocabulary knowledge: Size, strength, and computer adaptiveness. *Language Learning: A Journal of Research in Language Studies*, 54(3), 399-436.
- Lewis, M. (1993). *The lexical approach*. Hove: Language Teaching Publications.
- Lewis, M. (2000). Revising priorities: From grammatical failure to collocational success. In M. Lewis, *Teaching collocation: Further development in the lexical approach* (pp. 47-69). Oxford: Oxford University Press.
- Mallikamas, P. & Pongpairoj, N. (2005). Thai learners' knowledge of English collocations. *HKBU Papers in Applied Language Studies*, 5(1), 1-28.
- McCarthy, M. & O'Dell, F. (2017). *English collocations in use*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Melka, F. (1997). Receptive vs. productive aspects of vocabulary. In N. Schmitt, & M. McCarthy (Ed.), *Vocabulary: Description, acquisition and pedagogy* (pp. 84-102). Cambridge: Cambridge University Press.
- Ministry of Education. (2008). *Basic education core curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: Kurusapa Ladprao Publishing.
- Mongkolchai, A. (2008). *A study of university students' ability in using English collocations*. Master's Project, Srinakharinwirot University.
- Nation, P. & Shin, D. (2008). Beyond single words: the most frequent collocations in spoken English. *ELT Journal*, 62(4), 339-348.
- Nations, P. (2013). *Learning vocabulary in another language*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Nesselhauf, N. (2005). *Collocations in a learner corpus*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Nguyen, T. M. & Webb, S. (2016). Examining second language receptive knowledge of collocation and factors that affect learning. *SAGE Journal*, 21(3), 1-23.
- Nizonkiza, D., Dyk, T. V. & Louw, H. (2013). First-year university students' productive knowledge of collocations. *Stellenbosch Papers in Linguistics Plus*, 42(1), 165-181.
- Nontasee, W. & Sukying, A. (2020). The acquisition of vocabulary knowledge in Thai EFL high school students. *Journal of Man and Society*, 6(1), 63-87.
- Nontasee, W. & Sukying, A. (2021). The learnability of word knowledge aspects in Thai EFL high school learners. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(1), 34-55.
- Phoocharoensil, S. (2011). Collocational errors in EFL learners' interlanguage. *Journal of Education and Practice*, 2(3), 103-120.
- Schmitt, N. (1998). Measuring collocational knowledge: Key issues and an experimental assessment procedure. *I.T.L. Review of Applied Linguistics*, 119(1), 27-47.
- Schmitt, N. & McCarthy, M. (1997). *Vocabulary: Description, acquisition and pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Schmitt, N. & Zimmerman, C. B. (2002). Derivative word forms: What do learners know? *TESOL Quarterly*, 36(2), 145-171.
- Scrivener, J. (2005). *Learning teaching: A guidebook for English language teachers*. Oxford: Macmillan Education.
- Sridhanyarat, K. (2018). Thai learners' acquisition of L2 collocations: An interlanguage perspective. *Journal of Language Studies*, 18(1), 1-21.

- Sukying, A. (2017). *The relationship between receptive and productive affix knowledge and vocabulary size in an EFL Context*. Doctoral Dissertation, School of Education and Social Work, University of Sydney, Sydney.
- Sukying, A. (2018a). The acquisition of English affix knowledge in L2 learners. *NIDA Journal of Language and Communication*, 23(34), 89-102.
- Sukying, A. (2018b). Investigating receptive and productive affix knowledge in EFL learners. In D. Hirsh, *Explorations in Second Language Vocabulary Research* (Vol. 254, pp. 183-218). Peter Lang.
- Sukying, A. (2020). Word knowledge through morphological awareness in EFL learners. *TESOL International Journal*, 15(1), 74-85.
- Talakoob, F. & Koosha, M. (2017). Productive and receptive collocational knowledge of Iranian EFL learners at different proficiency levels. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*, 6(7), 11-16.
- The National Institute of Educational Testing Service (NIETS). (2018). *O-NET: Ordinary national educational test 2017*. Retrieved from <https://www.niets.or.th/th/content/view/7177>
- The National Institute of Educational Testing Service (NIETS). (2019). *O-NET: Ordinary national educational test 2018*. Retrieved from <https://www.niets.or.th/th/content/view/12793>
- The National Institute of Educational Testing Service (NIETS). (2020). *O-NET: Ordinary national educational test 2019*. Retrieved from <https://www.niets.or.th/th/content/view/17797>
- Thep-Ackrapong, T. (2005). Teaching English in Thailand: An uphill battle. *Manusat Paritat: Journal of Humanities*, 27(1), 51-62.

- Torabian, A. H., Maros, M. & Subakir, M. Y. (2014). Lexical collocational knowledge of Iranian undergraduate learners: Implications for receptive & productive performance. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 158(1), 343-350.
- Tran, H. Q. (2012). An explorative study of idiom teaching for pre-service teachers of English. *English Language Teaching*, 5(12), 76-86.
- Ying, S. (2009). Study on collocations in English writing by Chinese students. *Sino-US English Teaching*, 6(3), 25-30.
- Yumane, C. & Phoocharoensil, S. (2013). Analysis of collocational errors of Thai EFL students. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 6(1), 88-98.

Authors

Miss Soraya Jeensuk

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

599/111 Moo 2 Somwangsangwan village, Naimuang Sub-district, Banphai District, Khonkaen Province 40110

Tel: 093-0960477 E-mail: soraya.jeensuk@gmail.com

Assistant Professor Apisak Sukying

Faculty of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University

Learning Center and Local Wisdom Development Building, Khamriang Sub-district, Kantarawichai District, Mahasarakham Province 44150

Tel: 064-9898446 E-mail: apisak.s@msu.ac.th

การพัฒนาเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษาเพื่อสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

The Development of 3-Language Information Service Website to Support Digital Historical Tourism Information in Kanchanaburi

นิรุต์ จรเจริญ¹ / สุจินต์ จิตวิริยานนท์² /

เสาวคนธ์ บุญสมรบ³ / จรัสพงษ์ โชคชัยศิริ⁴

Nirut Jorncharoen / Sujinat Jitwiriyant /

Saowakon Boonsomtob / Jaraspong Chokchaisiri

¹อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Lecturer, Faculty of Management Science, Kanchanaburi Rajabhat University

²อาจารย์ ดร. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Lecturer Ph.D., Faculty of Arts, Chulalongkorn University

³อาจารย์ วิทยาเขตสุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Lecturer, Suphanburi Campus, Kasetsart University

⁴รอง สว.ฝ่ายอำนวยการ 6 กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการศึกษา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

Sub-Inspector, General Staff Sub-Division 6, General Staff Division, Police Education Bureau,

Royal Thai Police

Received: December 5, 2020

Revised: April 20, 2021

Accepted: April 27, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา พัฒนา

เว็บไซต์ด้วยโปรแกรม Notepad++, ภาษา HTML และ CSS ใช้หลักการวงจรการพัฒนากระบวนการสารสนเทศ (SDLC) ผู้วิจัยใช้แบบประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และแบบประเมินความพึงพอใจจากผู้ใช้งาน จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) เว็บไซต์ให้บริการข้อมูล 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ จีน และรัสเซีย สนับสนุนข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเก่า เมืองกาญจนบุรีเก่า (ท่าเสา) และสะพานข้ามแม่น้ำแคว ประกอบด้วย สถานที่พักใกล้เคียง ร้านอาหาร ใกล้เคียง และแผนที่การเดินทาง สามารถเข้าใช้บริการได้ที่ www.3languageskan.com 2) ผลการประเมินประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.40 และ 3) ผลการประเมินความพึงพอใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.65

คำสำคัญ: เว็บไซต์ 3 ภาษา, การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์, การท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were to: 1) develop 3-language information service website to support the historical tourism information in Kanchanaburi as a digital tourism, 2) assess the efficiency of the 3-language information service website, and 3) evaluate the satisfaction of users of the 3-language information service website developed using Notepad ++ program, HTML and CSS. The website development process used the principle of information system development cycle (SDLC). The researcher used the efficiency evaluation form from three experts and

the evaluation form of satisfaction of 30 users. The data were analyzed by descriptive statistics i.e., percentage, mean and standard deviation.

The results showed that 1) the website can provide information in 3 languages, namely English, Chinese and Russian. It was a service providing support information from three historical sites in Kanchanaburi, namely Ban Kao National Museum, Old Kanchanaburi (Tha Sao) and the Bridge over the River Kwai. It contained hotels, restaurants, and travel maps, which users can use the services at www.3languageskan.com. 2) The efficiency evaluation was at level 4.40. And 3) the satisfaction evaluation was at level 4.65.

Keywords: 3-language website, historical tourism, digital tourism

บทนำ

การขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเพื่อให้ประเทศมีขีดความสามารถในการแข่งขัน มีรายได้สูงและขับเคลื่อนเข้าสู่กลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว เพื่อส่งเสริมให้คนไทยมีความสุข อยู่ดี กินดี สังคมมีความมั่นคง เสมอภาคและเป็นธรรม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาตินี้ถือว่าเป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาประเทศในระยะ 20 ปีต่อจากนี้ไป โดยการสร้างความสามารถในการแข่งขันเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ชาติที่รัฐบาลมุ่งทำให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปสู่ การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งจำเป็นต้องยกระดับภาคการผลิตและการบริการให้สามารถรองรับการใช้เทคโนโลยีนวัตกรรมในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับคู่แข่งในกลุ่มผู้ประกอบการเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการยกระดับความสามารถการค้า การเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ ซึ่งการพัฒนาสิ่งเหล่านี้จะเกิดเป็นระบบเศรษฐกิจฐานรากที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศในอนาคต ทั้งนี้ในการพัฒนาทั้งหมดทั้งมวลจะประสบความสำเร็จต้องอาศัยปัจจัยเชิง

ยุทธศาสตร์ด้านโครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนาภาคการผลิตและบริการบนฐานของการพัฒนานวัตกรรมและมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีการใช้ดิจิทัลและการค้าที่เข้มข้นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายกิจกรรมการผลิตและบริการ โดยมุ่งสู่ความเป็นเลิศตั้งแต่ระดับภูมิภาคสู่ระดับโลกในอุตสาหกรรมหลายสาขา และในภาคบริการที่หลากหลายตามรูปแบบการดำเนินชีวิตและการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนไป รวมทั้งเป็นแหล่งอาหารคุณภาพ สะอาดและปลอดภัยของโลก (Thai government, 2017: 2-3)

ด้วยวิสัยทัศน์ของรัฐบาลนโยบาย Thailand 4.0 จากที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้เล็งเห็นความสำคัญของการมุ่งเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของภาคการท่องเที่ยวไทย โดยการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว (Tourism Intelligence Center) หรือ ทีไอซี (TIC) ให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยวที่มีการบูรณาการข้อมูลในแต่ละหน่วยงานมิให้เป็นศูนย์กลางข้อมูลที่ทั้งภาครัฐและเอกชนจะนำไปใช้วางแผนในอนาคต โดยดำเนินงานภายใต้ความรับผิดชอบของกองเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวและกีฬา (กกท.) สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เพื่อพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการท่องเที่ยวของประเทศ เน้นบูรณาการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยวไทยจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการใช้ข้อมูลจากระบบดังกล่าวในการบริหารจัดการข้อมูล การวางแผนและการจัดทำนโยบายพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ให้ความก้าวหน้าที่ต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวของโลก (Sawetoon, 2017)

จากการที่กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ได้พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยวขึ้นมาเพื่อสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยว โดยจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้ผู้ประกอบการที่มีช่องทางในการให้ข้อมูลและให้บริการกับลูกค้า พร้อมกับสร้างทางเลือกในการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยว อำนวยความสะดวกในการวางแผนการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ต้องการ โดยมีตัวเลือกที่หลากหลายสำหรับ

นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ ซึ่งจังหวัดกาญจนบุรีเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ประกอบด้วยการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural & Traditional Tourism) การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและความยั่งยืน (Sustainable Tourism) และการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Cultural Tourism) มีกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก โดยจากสถิติการท่องเที่ยวในปี 2559 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา อันดับต้น ๆ ได้แก่ นักท่องเที่ยวจากสหราชอาณาจักร จำนวน 12,460 คน จีน จำนวน 10,548 คน รัสเซีย จำนวน 10,509 คน เกาหลี จำนวน 8,287 คน อังกฤษ จำนวน 5,824 คน และญี่ปุ่น จำนวน 5,697 คน (Ministry of Tourism and Sports, 2017) นอกจากนี้ยังมีข้อมูลนักท่องเที่ยวต่างชาติในภาพรวมของปี 2560 ที่เดินทางมาจากสหราชอาณาจักร จำนวน 994,755 คน ชาวจีน 9,806,260 คน และชาวรัสเซีย จำนวน 1,346,338 คน หากระบุเฉพาะเจาะจงในจังหวัดกาญจนบุรี สถิติในปี 2561 ยังสะท้อนให้เห็นว่านักท่องเที่ยวจากสหราชอาณาจักร จีน และรัสเซีย ยังเห็นว่าจังหวัดกาญจนบุรีเป็นเป้าหมายที่จะยังอยากเดินทางมาท่องเที่ยว ด้วยสถิติเชิงตัวเลข ได้แก่ ชาวสหราชอาณาจักร จำนวน 17,364 คน ชาวจีน จำนวน 15,357 คน และชาวรัสเซีย จำนวน 12,397 คน (Ministry of Tourism and Sports, 2018) จากการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลจากสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดกาญจนบุรี เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2560 พบว่าการท่องเที่ยวที่เป็นสินค้าหลักของจังหวัดกาญจนบุรี คือ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ รองลงมา คือ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่เป็นสินค้ารอง ผู้อำนวยการกล่าวอีกว่า เราจะอย่างไรให้การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ขึ้นมาเป็นสินค้าขายควบคู่กับสินค้าหลัก เพื่อสนับสนุนข้อมูลและเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของจังหวัดกาญจนบุรี โดยเริ่มต้นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีที่มีความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ต้นแบบ ส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเคยทำ คือ เครื่องบริการข้อมูลการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันไม่ได้ถูกนำมาใช้

งานแล้ว ถ้าเป็นไปได้อยากให้มีการบริการข้อมูลการท่องเที่ยวที่มีหลากหลายภาษาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอีกด้วย (Inyam, 2017) ผู้วิจัยจึงได้ลงพื้นที่ศึกษาปัญหาเพิ่มเติมในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2561 พบอีกว่า ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวนั้นมาถ่ายภาพแต่จะไม่ค่อยทราบข้อมูลเกี่ยวกับเชิงประวัติศาสตร์ของสถานที่ท่องเที่ยวมากนัก นักท่องเที่ยวมีทั้งชาวไทย ชาวต่างชาติ ไม่มีการบริการข้อมูลการท่องเที่ยวสำหรับรองรับชาวต่างชาติที่หลากหลาย เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์และที่มาและความสำคัญของปัญหาทำให้พบโจทย์การวิจัยข้อมูลประกอบด้วยนโยบายการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 และเพื่อรองรับ Tourism 4.0 โดยพัฒนาเครื่องมือสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี สำหรับเครื่องมือที่ใช้งานง่ายและสะดวกโดยมีต้องดำเนินการติดตั้งโปรแกรมแต่อย่างใด คือ เว็บไซต์ ซึ่งเว็บไซต์มีคุณสมบัติและประโยชน์หลากหลาย เช่น ช่วยส่งเสริมศักยภาพการแข่งขันในด้านการตลาด เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สร้างภาพลักษณ์ที่ดี สามารถให้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมง (Knowledge Room, 2021) สำหรับเว็บไซต์นี้มีหลักการออกแบบที่รองรับการใช้งานผ่านทุกอุปกรณ์ ซึ่งเราเรียกหลักการนี้ว่า Responsive Web Design จึงทำให้เว็บไซต์ที่พัฒนาเป็นเว็บไซต์ที่รองรับการใช้งานผ่านทุกอุปกรณ์บนเครือข่าย มีการปรับเปลี่ยนหน้าจอตามอุปกรณ์ที่ใช้งานแตกต่างกันออกไป ถึงแม้ว่าปัจจุบันเทคโนโลยีแอปพลิเคชันจะมีความสำคัญมากกว่าเว็บไซต์ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงเว็บไซต์ก็ยังถือว่าใช้งานได้ดีและมีประสิทธิภาพไม่แตกต่างกันไปกว่าแอปพลิเคชัน เพราะเว็บไซต์รองรับบนอุปกรณ์สมาร์ตโฟนได้เช่นเดียวกัน จากคุณสมบัติหลักการออกแบบ และประโยชน์ที่ใช้งานง่ายไม่ซับซ้อนและมีความเหมาะสมกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงศึกษาและมีความสนใจพัฒนาเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อสนับสนุนข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชาวต่างชาติที่มาเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี โดยพัฒนาเป็น 3 ภาษา ประกอบด้วยภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาราชการของสหราชอาณาจักร

อาณาจักร ภาษาจีน และภาษารัสเซีย ซึ่งภาษาที่นำมาพัฒนานั้นเป็นข้อมูลที่ได้จากสถิติ การมาท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีสำหรับชาวต่างชาติที่มีอันดับสูงสุด การพัฒนา เว็บไซต์นี้สามารถเป็นจุดเริ่มต้นที่จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวและ สนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ไปสู่การท่องเที่ยวแบบดิจิทัล ซึ่ง สอดคล้องกับนโยบายการวิจัย ยุทธศาสตร์ชาติ ผู้การเป็นประเทศไทย 4.0 ในด้าน การพัฒนานวัตกรรมทางเทคโนโลยี จึงเป็นที่มาของงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเว็บไซต์ บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมือง กาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อสนับสนุนข้อมูล การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อสนับสนุน ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบ ดิจิทัล
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อ สนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการ ท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ ประวัติศาสตร์ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเก่า เมืองกาญจนบุรีเก่า (ท่าเสา) และสะพานข้ามแม่น้ำแคว ในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน-กันยายน 2562

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่ประวัติศาสตร์ทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ บ้านเก่า เมืองกาญจนบุรีเก่า (ท่าเสา) และสะพานข้ามแม่น้ำแคว ในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน-กันยายน 2562 โดยทำการสุ่มบุคคลที่มาท่องเที่ยว แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ได้แก่ ชาวอังกฤษ จำนวน 10 คน ชาวจีน จำนวน 10 คน และ ชาวรัสเซีย จำนวน 10 คน เป็นผู้ประเมินความพึงพอใจในการทดสอบการใช้งานเว็บไซต์ www.3languageskan.com จำนวน 30 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา ด้านการออกแบบเว็บไซต์ และด้านประวัติศาสตร์ เป็นผู้ประเมินประสิทธิภาพของเว็บไซต์ จำนวน 3 คน

2. ขั้นตอนการดำเนินงาน

2.1 รวบรวมเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.2 ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเว็บไซต์ โดยเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น ฮาร์ดแวร์ (Hardware) ซอฟต์แวร์ (Software) ระบบสื่อสารการออกแบบ และที่สำคัญ คือ วงจรการพัฒนากระบวนการสารสนเทศ (System Development Life Cycle: SDLC) ซึ่งประกอบไปด้วยขั้นตอนการกำหนดปัญหา การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนาการทดสอบ การติดตั้ง และการบำรุงรักษา (Yuangtong, 2014: 202)

2.3 ดำเนินการพัฒนาเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา ด้วยทฤษฎีวงจรการพัฒนากระบวนการสารสนเทศ สามารถสรุปเป็นขั้นตอนในการดำเนินงานโดยรายละเอียดดังนี้

2.3.1 การกำหนดปัญหา (Problem Definition) รวบรวมปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหาแนวทางบรรเทาหรือแก้ไข และเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ให้ได้มากที่สุด โดยนำข้อมูลมากำหนดความต้องการของผู้ใช้ (User requirements) ทั้งนี้ได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเว็บไซต์ในเรื่องผลประโยชน์ที่จะได้รับ ต้นทุนค่าใช้จ่าย และเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาและสรุปเป็น Gant Chart

2.3.2 การวิเคราะห์ (Analysis) วิเคราะห์ปัญหาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อเพิ่มมูลค่าและสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

2.3.3 การออกแบบ (Design) รวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์นำมาออกแบบเป็นเว็บไซต์ โดยการออกแบบ โดยผู้วิจัยได้สุ่มเลือกเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับการให้บริการแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์อื่น ๆ จำนวน 10 เว็บไซต์ ที่มีหลักการออกแบบและพัฒนาด้วยโปรแกรมและภาษาที่ใกล้เคียงกัน นำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในด้านการออกแบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ

2.3.4 การพัฒนา (Development) พัฒนาเว็บไซต์ตามรูปแบบที่ได้ออกแบบไว้ โดยใช้โปรแกรม Notepad++ เขียนด้วยภาษา HTML และ CSS นำเว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้น ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างย่อย จำนวน 10 คน ภาพรวมผู้ใช้งานมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.53 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 นำเว็บไซต์ปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความเหมาะสมและประสิทธิภาพของเว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้น พบว่าผู้เชี่ยวชาญประเมินมีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40

2.3.5 การทดสอบ (Testing) จัดทำคู่มือการใช้งานและนำเว็บไซต์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ใช้งานเว็บไซต์ได้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ได้จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามประเมิน จำนวน 30 คน

2.3.6 การติดตั้ง (Installation) นำเว็บไซต์ที่ได้ผ่านการประเมินทดสอบและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ บันทึกลงเครื่องคอมพิวเตอร์เซิร์ฟเวอร์ www.3languageskan.com เพื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้งานเว็บไซต์ และประเมินความพึงพอใจตามระยะเวลาที่กำหนด นำคะแนนผลการประเมินจากการตอบแบบสอบถามของผู้ใช้งานเว็บไซต์ที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมาวิเคราะห์หา

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำไปสรุปผลที่ได้รับจากการใช้งานเว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้น

2.3.7 การบำรุงรักษา (Maintenance) เว็บไซต์ที่ผ่านการทดสอบแล้วไปใช้งานจริงอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ภายหลัง จึงวางแผนเตรียมการรองรับแก้ไขปัญหาในการใช้งาน โดยผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ดูแลเว็บไซต์ด้วยตนเอง

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 เว็บไซต์พัฒนาด้วยโปรแกรม Notepad++ เขียนด้วยภาษา HTML และ CSS

3.2 สามารถเข้าใช้งานผ่านระบบออนไลน์ ผ่านอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3.3 เว็บไซต์มีขอบเขตเนื้อหาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรี โดยพิจารณาสถานที่ท่องเที่ยวตามยุคประวัติศาสตร์ 3 ยุค ได้แก่

3.3.1 ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ บ้านเก่า

3.3.2 ยุคประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา ได้แก่ เมืองกาญจนบุรีเก่า (ท่าเสา)

3.3.3 ยุคประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้แก่ สะพานข้ามแม่น้ำ

แคว

แต่ละแห่งจะประกอบด้วยรายละเอียดแหล่งท่องเที่ยว สถานที่พักใกล้เคียง ร้านอาหารใกล้เคียง และแผนที่การเดินทางกูเกิ้ลแมป (Google map) บริการข้อมูลด้วยภาพ เสียงแสดงข้อมูลภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ 3 ภาษา ได้แก่ อังกฤษ จีน และรัสเซีย (Ministry of Tourism and Sports, 2017)

4. เครื่องมือที่ใช้

การพัฒนาเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการพัฒนาและการทำงานดังนี้

1. ซอฟต์แวร์ (Software) ที่ใช้ในการพัฒนาประกอบด้วย โปรแกรม Notepad++ เขียนด้วยภาษา HTML, CSS และโปรแกรมที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย Adobe Photoshop และ FileZilla client

2. แบบประเมิน ประกอบด้วย 2 ชุด ได้แก่

2.1 แบบประเมินประสิทธิภาพสำหรับผู้เชี่ยวชาญ มีลักษณะของแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ แบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ของ Likert ซึ่งมี 5 ระดับ มีเนื้อหาครอบคลุม ประเด็นการออกแบบเว็บไซต์ เนื้อหาของเว็บไซต์ และการใช้งานเว็บไซต์

2.2 แบบประเมินความพึงพอใจสำหรับผู้ใช้งาน มีลักษณะของแบบสอบถาม จำนวน 20 ข้อ แบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ของ Likert ซึ่งมี 5 ระดับ มีเนื้อหาครอบคลุม 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการข้อมูลของเว็บไซต์ และด้านประสิทธิภาพของเว็บไซต์

โดยแบบประเมินทั้ง 2 ชุด ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน โดยข้อคำถามมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ทุกข้อ และการหาค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินประสิทธิภาพของเว็บไซต์ซึ่งเก็บจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และการประเมินความพึงพอใจจากผู้ใช้งานเว็บไซต์ จำนวน 30 คน โดยแบบประเมินที่สร้างขึ้นนี้เป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) ของ Likert ซึ่งมี 5 ระดับ และผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการแปลความหมายใช้เกณฑ์ประเมินผลโดยอิงเกณฑ์หาค่าเฉลี่ยเมื่อทำการวิเคราะห์แปลผล และกำหนดระดับความคิดเห็น 5 ระดับ ซึ่งมีช่วงกว้างเท่า ๆ กัน และสามารถคำนวณได้ดังนี้

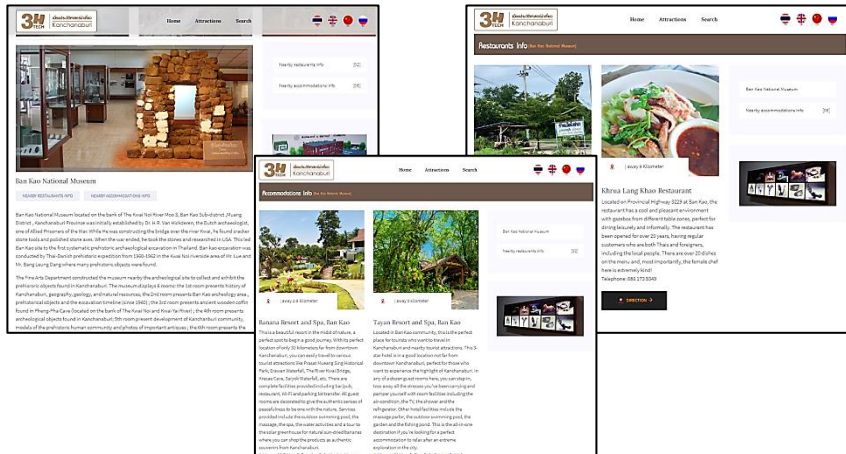
$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของอินเทอร์เน็ต} &= \frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}} \\ 0.8 &= \frac{(5 - 1)}{5}\end{aligned}$$

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 = มากที่สุด, ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 = มาก, ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 = ปานกลาง, ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 = น้อย, ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด

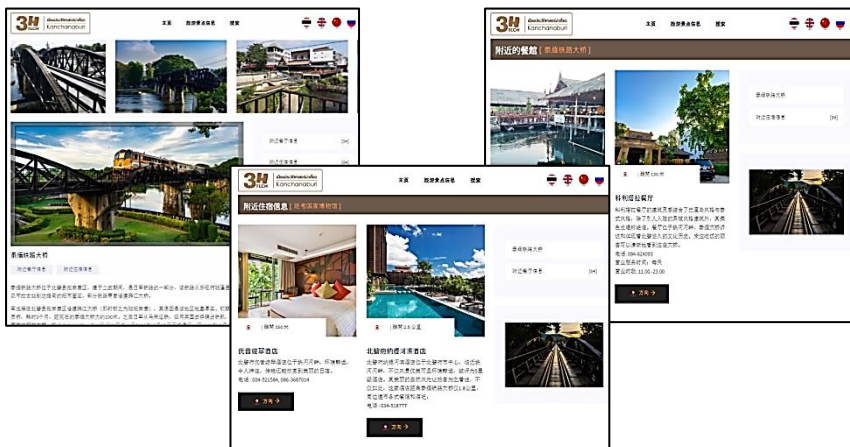
ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ผลการพัฒนาเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

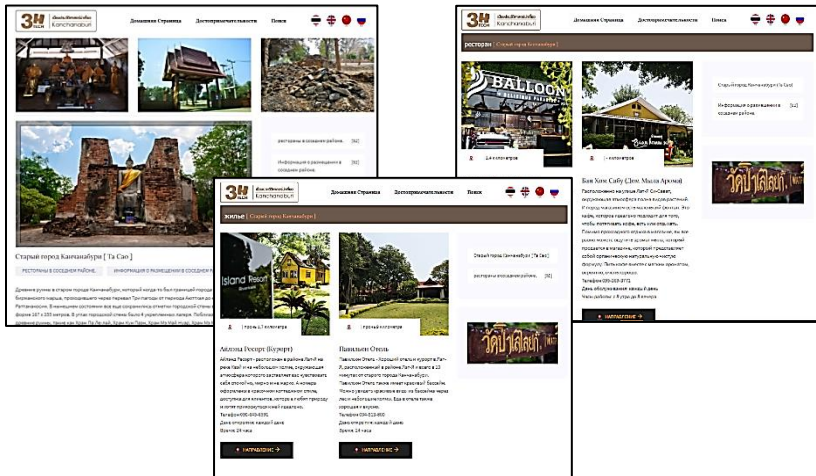
การพัฒนาเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล ผู้วิจัยได้พัฒนาเว็บไซต์ด้วยโปรแกรม Notepad++ เขียนด้วยภาษา HTML และ CSS แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 3 แหล่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ บ้านเก่า เมืองกาญจนบุรีเก่า (ท่าเสา) และสะพานข้ามแม่น้ำแคว แสดงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว สถานที่พักใกล้เคียง ร้านอาหารใกล้เคียง ผู้ใช้บริการสามารถใช้แผนที่จากกูเกิ้ลเพื่อนำทางไปยังสถานที่ที่ต้องการได้ ประกอบด้วยข้อมูล 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ จีน และรัสเซีย นอกจากนี้ยังสามารถค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้อีกจากเมนูค้นหาที่เชื่อมโยงกับกูเกิ้ล สำหรับในหน้าภาษาไทยมีบริการเสียงอธิบายข้อมูลเพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับเว็บไซต์ โดยเว็บไซต์สามารถใช้งานผ่านระบบออนไลน์ ผ่านอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยเผยแพร่เว็บไซต์ผ่าน URL (www.3languageskan.com) สำหรับตัวอย่างแสดงดังภาพที่ 1-3

ภาพที่ 1: ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเก่า สถานที่พักใกล้เคียง
ร้านอาหารใกล้เคียง แสดงเป็นภาษาอังกฤษ

ภาพที่ 2: ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวสะพานข้ามแม่น้ำแคว สถานที่พักใกล้เคียง ร้านอาหาร
ใกล้เคียงแสดงเป็นภาษาจีน

ภาพที่ 3: ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเมืองกาญจนบุรีเก่า (ท่าเสา) สถานที่พักใกล้เคียงร้านอาหารใกล้เคียง แสดงเป็นภาษารัสเซีย

ประเด็นที่ 2 ผลการประเมินประสิทธิภาพเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

ตารางที่ 1

แสดงผลการประเมินประสิทธิภาพ ($n=3$)

ประเด็นประเมินประสิทธิภาพ	ระดับประสิทธิภาพ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. เว็บไซต์ใช้งานสะดวกและไม่ซับซ้อน	4.33	0.47	มากที่สุด
2. มีบริการค้นหาข้อมูลสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้ง่าย	3.67	0.47	มาก
3. รูปแบบของเมนูมีความเหมาะสม	4.33	0.47	มากที่สุด
4. ประสิทธิภาพความรวดเร็วในการตอบสนองของเว็บไซต์	3.67	0.47	มาก
5. เว็บไซต์มีเสถียรภาพสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา	4.00	0.00	มาก
6. ข้อมูลที่เผยแพร่สู่ภายนอกมีความเหมาะสม	4.33	0.47	มากที่สุด
7. ข้อความในเว็บไซต์ถูกต้องตามหลักภาษา และไวยากรณ์	5.00	0.00	มากที่สุด
8. ภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้	5.00	0.00	มากที่สุด
9. ความถูกต้องในการเชื่อมโยงข้อมูลภายในเว็บไซต์	5.00	0.00	มากที่สุด
10. เว็บไซต์แสดงถึงความน่าเชื่อถือ มีความปลอดภัยในขณะใช้งาน	4.67	0.47	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	4.40	0.26	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพเว็บไซต์ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.40, S. D. = 0.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ประเด็นข้อความในเว็บไซต์ถูกต้องตามหลักภาษา และไวยากรณ์ ภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้ และความถูกต้องในการเชื่อมโยงข้อมูลภายในเว็บไซต์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ในจำนวนที่เท่ากัน ($\bar{X} = 5.00, S. D. = 0.00$) รองลงมา ประเด็นเว็บไซต์แสดงถึงความน่าเชื่อถือ มีความปลอดภัยในขณะใช้งาน ($\bar{X} = 4.67, S. D. = 0.47$) และประเด็นเว็บไซต์ใช้งานสะดวกและไม่ซับซ้อน รูปแบบของเมนูมีความเหมาะสม และข้อมูลที่เผยแพร่สู่ภายนอกมีความเหมาะสม ในจำนวนที่เท่ากัน ($\bar{X} = 4.33, S. D. = 0.47$) ตามลำดับ

ประเด็นที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานเว็บไซต์บริการข้อมูล 3 ภาษา เพื่อสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

ตารางที่ 2

แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ($n=30$)

ประเด็นประเมินความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการใช้บริการข้อมูลของเว็บไซต์	4.65	.55	มากที่สุด
1.1 สารสนเทศมีความครบถ้วนเพียงพอกับความต้องการ	4.77	.42	มากที่สุด
1.2 ความเป็นปัจจุบันของข้อมูล	4.73	.51	มากที่สุด
1.3 ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	4.77	.42	มากที่สุด
1.4 การจัดหมวดหมู่ง่ายต่อการสืบค้นและทำความเข้าใจ	4.57	.62	มากที่สุด
1.5 การประชาสัมพันธ์มีความเหมาะสม น่าสนใจ	4.60	.55	มากที่สุด
1.6 ความน่าสนใจของข้อมูลสารสนเทศ	4.57	.67	มากที่สุด
1.7 ความหลากหลายของข้อมูลภาพนิ่งภาพเคลื่อนไหว	4.43	.67	มากที่สุด
1.8 รูปแบบการแสดงผลบนจอภาพเหมาะสมและสวยงาม	4.63	.60	มากที่สุด
สามารถแสดงผลได้ในอุปกรณ์พกพา			
1.9 ขนาดและรูปแบบตัวอักษร มีความสวยงามและอ่านได้ง่าย	4.73	.44	มากที่สุด
1.10 ผู้ใช้งานได้รับประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศ	4.73	.44	มากที่สุด
2. ด้านประสิทธิภาพของเว็บไซต์	4.64	.57	มากที่สุด
2.1 ระบบใช้งานสะดวกและไม่ซับซ้อน	4.80	.40	มากที่สุด
2.2 สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการค้นหาได้ง่าย	4.60	.66	มากที่สุด
2.3 รูปแบบของเมนูมีความเหมาะสม	4.53	.56	มากที่สุด
2.4 ความรวดเร็วในการตอบสนอง	4.70	.46	มากที่สุด
2.5 มีเสถียรภาพสามารถใช้งานได้ตลอดเวลา	4.63	.60	มากที่สุด
2.6 ข้อมูลที่เผยแพร่สู่ภายนอกมีความเหมาะสม	4.80	.40	มากที่สุด

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็นประเมินความพึงพอใจ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
2.7 ความถูกต้องของภาษา และไวยากรณ์	4.70	.53	มากที่สุด
2.8 ภาพประกอบสามารถสื่อความหมายได้	4.63	.55	มากที่สุด
2.9 ความถูกต้องในการเชื่อมโยงข้อมูลภายในระบบ	4.50	.72	มากที่สุด
2.10 มีความน่าเชื่อถือและระดับความปลอดภัย	4.63	.60	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้าน	4.65	.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานมีค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65, S. D. = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการให้บริการข้อมูลของเว็บไซต์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65, S. D. = 0.55$) และด้านประสิทธิภาพของเว็บไซต์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64, S. D. = 0.57$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การพัฒนาเว็บไซต์พัฒนาโดยใช้แบบแผนพัฒนาซอฟต์แวร์ตามวงจรพัฒนาระบบ (SDLC: System Development Life Cycle) (Yuangtong, 2014: 202) จำนวน 7 ขั้นตอน โดยเริ่มจากขั้นกำหนดปัญหา นำไปสู่การศึกษาความเป็นไปได้ทางเทคนิค ต้นทุน และการปฏิบัติงาน เพื่อทำการวิเคราะห์จากนั้นจึงเข้าสู่ขั้นตอนของการออกแบบสำหรับการใช้งานภายในเว็บไซต์ และนำสิ่งที่ได้จากการออกแบบไปสู่ขั้นตอนของการพัฒนาเว็บไซต์ เมื่อได้เว็บไซต์ที่พัฒนาแล้ว จึงทำการทดสอบการติดตั้งและการใช้งานเว็บไซต์โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ทดสอบเว็บไซต์จำนวน 3 ท่าน จนแน่ใจว่าเว็บไซต์สามารถใช้งานได้ดี จึงเข้าสู่ขั้นตอนของการบำรุงรักษา เมื่อได้เว็บไซต์ที่ใช้งานได้ดีแล้วจึงนำไปทดลองใช้งานกับกลุ่มเป้าหมาย และให้ผู้ใช้ตอบแบบ

ประเมินความพึงพอใจการใช้งานเว็บไซต์ จำนวน 30 คน นอกจากการพัฒนาด้วยหลักการวงจรการพัฒนา ระบบสารสนเทศแล้ว ยังใช้หลักการ Responsive Web Design มาช่วยออกแบบด้วย จึงทำให้เว็บไซต์ที่พัฒนาเป็นเว็บไซต์ที่รองรับการใช้งานผ่านทุกอุปกรณ์บนเครือข่าย มีการปรับเปลี่ยนหน้าจอตามอุปกรณ์ที่ใช้งานแตกต่างกันออกไป ถึงแม้ว่าปัจจุบันเทคโนโลยีแอปพลิเคชันจะมีความสำคัญมากกว่าเว็บไซต์ก็ตาม แต่ในความเป็นจริงเว็บไซต์ก็ยังถือว่าใช้งานได้ดีและมีประสิทธิภาพไม่แตกต่างกันไปกว่าแอปพลิเคชัน เพราะเว็บไซต์รองรับบนอุปกรณ์สมาร์ตโฟนได้เช่นเดียวกัน ผลการพัฒนาเว็บไซต์ทำให้ได้เว็บไซต์ที่สามารถแสดงข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเก่า เมืองกาญจนบุรีเก่า (ท่าเสา) และสะพานข้ามแม่น้ำแคว ประกอบด้วย สถานที่พักใกล้เคียง ร้านอาหารใกล้เคียง และแผนที่การเดินทาง สามารถเข้าใช้บริการได้ที่ www.3languageskan.com จากผลผลิตของงานวิจัยครั้งนี้สะท้อนข้อค้นพบว่า เว็บไซต์ถึงแม้ว่าจะเป็นเครื่องมือที่ล้ำสมัยไม่น่าสนใจเท่ากับเครื่องมือที่เรียกว่า แอปพลิเคชัน แต่ถึงอย่างไรก็ตามประสิทธิภาพของเว็บไซต์ต้องขึ้นอยู่กับหลักการออกแบบที่นักพัฒนาเลือกใช้ด้วย จึงจะส่งผลให้เว็บไซต์มีคุณภาพเทียบเคียงได้เทียบเท่ากับแอปพลิเคชัน นอกจากประเด็นหลักการออกแบบเว็บไซต์แล้ว ยังมีประเด็นเรื่องของการใส่เสียงการบรรยาย หากจะทำให้ประสิทธิภาพดีขึ้นอาจต้องมีการใส่เสียงภาษาอังกฤษ จีน และภาษารัสเซีย ซึ่งในผลการวิจัยครั้งนี้ยังแสดงได้เพียงเสียงภาษาไทยเท่านั้น

2. การประเมินประสิทธิภาพเว็บไซต์โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้ผลการประเมินประสิทธิภาพของเว็บไซต์ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.40 ซึ่งอยู่ในระดับประสิทธิภาพมากที่สุด จากผลการประเมินทำให้เห็นได้ว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเว็บไซต์ด้วยขั้นตอนการพัฒนา 7 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเว็บไซต์นำเสนอภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรมในพื้นที่ชุมชนวัดศรีสุพรรณ (วัดลาย) อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวมีการพัฒนาเว็บไซต์ตามหลักการวิจัย

และพัฒนาซึ่งมีการวางแผนดำเนินการกำหนดปัญหา วิเคราะห์ ออกแบบ พัฒนา ทดสอบ ติดตั้ง และบำรุงรักษา และพัฒนาอย่างเป็นระบบ จนได้เว็บไซต์ที่มีคุณภาพ (Suwannasri, Suwannasri, Patcharatanaroach, & Petchin, 2018) และมีการออกแบบ โดยใช้หลักการ Responsive Web Design

3. การประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานเว็บไซต์ จำนวน 30 คน ค่าเฉลี่ย โดยรวมเท่ากับ 4.65 ซึ่งอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด จากผลการประเมินเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับผลการประเมินประสิทธิภาพ เพราะมีการออกแบบและพัฒนา ด้วยหลักการของวงจรการพัฒนาระบบสารสนเทศและหลักการ Responsive Web Design มีงานวิจัยจำนวนมากที่นำเทคโนโลยีเว็บไซต์ไปใช้งานและใช้ประโยชน์จาก เว็บไซต์ในการเป็นสื่อกลางในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้ได้พัฒนาเว็บไซต์ที่ให้บริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว 3 ภาษา อย่างที่ได้กล่าวถึงวงจรการพัฒนาระบบสารสนเทศแล้ว ผู้วิจัยยังได้ออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ โดยใช้หลักการ Responsive Web Design เป็นการพัฒนาเว็บไซต์ที่กำลังได้รับความนิยมในขณะนี้ ข้อดี คือ จะใช้ Source Code ตัวเดียว ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย แต่จะสามารถปรับการแสดงผล ให้เหมาะสมกับอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้ โดยออกแบบให้เรียบง่าย ซึ่งกระบวนการนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี (Sornjapo & Putthavong, 2019) โดยพบว่า การใช้หลักการเดียวกันนี้มีผลทำให้สามารถแสดงเว็บไซต์โดยใช้ URL เดียวกันได้ อย่างเหมาะสมบนอุปกรณ์ที่มีหน้าจอแตกต่างกัน

เว็บไซต์จึงถือว่าเป็นสื่อกลางในการสื่อสารประชาสัมพันธ์เรื่องราวได้ หลากหลายมิติอีกช่องทางหนึ่ง แม้แต่การนำมาใช้เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่สำคัญ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Teschapisit, Khachandaraphan, & Sutthiyothin, 2018) ซึ่งได้นำเทคโนโลยีเว็บไซต์มาพัฒนาเป็น เว็บไซต์ประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเขตอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี แต่ได้พัฒนาเว็บไซต์จาก Google Site ซึ่งมีการเชื่อมโยงโดยนำ Facebook

Fanpage เข้ามาใช้งานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ ผลการวิจัยนี้เป็นเพียงต้นแบบของการนำเทคโนโลยีเว็บไซต์มาพัฒนาเป็นแหล่งบริการข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ บ้านเก่า เมืองกาญจนบุรีเก่า (ท่าเสา) และสะพานข้ามแม่น้ำแคว บริการข้อมูลแหล่งที่พักใกล้เคียง ร้านอาหารใกล้เคียง พร้อมบริการสืบค้นหาแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเว็บไซต์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นต้นแบบนี้จะสามารถเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในเขตเมืองกาญจนบุรีให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศไทย 4.0 ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การพัฒนาเว็บไซต์ครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาค้นคว้าแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์จังหวัดกาญจนบุรี เนื้อหาข้อมูลบางส่วนอาจยังไม่ได้ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน เพราะมีการศึกษาข้อมูลทั้งการสัมภาษณ์และข้อมูลแหล่งทุติยภูมิ โดยการนำไปใช้งานจึงต้องศึกษาและเปรียบเทียบข้อมูลที่ปรับปรุงใหม่ประกอบ

2. ภาษาที่พัฒนาขึ้นทั้ง 3 ภาษา เกิดจากการใช้สถิติข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรีมากที่สุดเป็น 3 ลำดับ ปัจจุบันข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจาก 3 ภาษาที่เว็บไซต์ให้บริการ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้งานเว็บไซต์ ควรเพิ่มรายละเอียดอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าชมข้อมูลในเว็บไซต์ เช่น เข้าถึงโดยโทรศัพท์ ไอแพด หรือคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

2. พัฒนาเว็บไซต์โดยการเพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยว แหล่งที่พัก และร้านอาหาร และเชื่อมโยงฐานข้อมูลไปยังหน่วยบริการนักท่องเที่ยวหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว

3. สำหรับเนื้อหาข้อมูลแต่ละภาษา ในการวิจัยครั้งต่อไปหากเป็นไปได้ควรให้นักวิจัยที่เป็นเจ้าของภาษาหรือเป็นผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมเก็บข้อมูลในงานวิจัยด้วยเพื่อเป็นแนวทางในการแปลภาษาที่เข้าใจในบริบทอย่างแท้จริง

References

- Inyam, V. (2017. September 20). Director of the Tourism Authority of Thailand, Kanchanaburi Province. Interview. [in Thai]
- Knowledge Room. (2021). *Roles benefits and importance of the website*. Retrieved on 19 April 2021 from <https://www.uds.co.th/article/2019/03/20/web-site/> [in Thai]
- Ministry of Tourism and Sports. (2017). *Kanchanaburi tourism statistics, 2016*. Retrieved on 4 October 2017 from http://www.mots.go.th/more_news.php?cid=411 [in Thai]
- Ministry of Tourism and Sports. (2018). *Kanchanaburi tourism statistics, 2018*. Retrieved on 19 April 2021 from https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=531 [in Thai]
- Sawetroom, P. (2017). *The Ministry of Tourism has accelerated the policy 4.0 to cooperate with 9 alliances to link the tourism information for excellence*. Retrieved on 23 September 2017 from http://www.mots.go.th/ewt_news.php?nid=8387&filename=index [in Thai]

- Sornjapo, N. & Putthavong, S. (2019). A design and development of Chonburi travel guide website using responsive web design. *Sripatum Chonburi Journal*, 15(4), 88-99. [in Thai]
- Suwannasri, P., Suwannasri, P., Patcharatanaroach S. & Petchin, P. (2018). Website development for Lanna's local wisdom on handicraft in the area of Wat Sri Su Pan (Wuailai), Meaung District, Chiang Mai Province. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, 12(29), 88-95. [in Thai]
- Thai government. (2017). *National strategic framework for 20 years*. Retrieved on 23 September 2017 from <http://www.thaigov.go.th/> [in Thai]
- Teschapisit, A., Khachandaraphan, P. & Sutthiyothin, N. (2018). Development of the format and Content of a Public Relations Website for Creative Tourism in Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province. *Graduate School Mahamakut Buddhist University Humanities and Social Sciences*, 16(1), 183-192. [in Thai]
- Yuangtong, S. (2014). *Basic knowledge in computers and information technology*. Bangkok: PROVISION. [in Thai]

Authors

Mr. Nirut Jorncharoen

Lecturer, Faculty of Management Science,

Kanchanaburi Rajabhat University 70 M.4 Nong Bua, Mueang District,

Kanchanaburi Province 71000

Tel: 089-8206755 E-mail: jorncharoen@gmail.com

Dr. Sujinat Jitwiriyant

Lecturer, Department of Linguistics, Faculty of Arts,

Chulalongkorn University Phayathai Rd., Pathumwan,

Bangkok 10330

Tel: 089-6624145 E-mail: sujinat.j@chula.ac.th

Ms. Saowakon Boonsomtob

Lecturer, Suphanburi Campus, Kasetsart University

98 M. 11 Khokkham Subdistrict, Bang Plama District,

Suphanburi Province 72150

Tel: 082-5396516 E-mail: sbcswk@ku.ac.th

Pol.Lt. Jaraspong Chokchaisiri

Sub-Inspector, General Staff Sub-Division 6, General Staff Division,

Police Education Bureau, Royal Thai Police

Vibhavadi Rangsit Rd., Ladyao Subdistrict, Chatuchak District

Bangkok 10900

Tel: 086-3886468 E-mail: white.prawns@gmail.com

**การออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อย: กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวและ
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาว ตำบลลุดงเหล็ก จังหวัดบุรีรัมย์**

**Sugarcane Juice Packaging Design: A Case Study of Tourism Village
and Learning Center of Sai Yao Community in
Thalung Lek Sub-district, Buriram Province**

จินานาง สวัสดิ์รัมย์¹ / พลอยไพลิน ศรีวิเศษ²

Chinanang Sawadram / Ploypailin Sriwiset

¹สาขาวิชาศิลปะดิจิทัล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Digital Arts Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

²สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Law Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

Received: March 4, 2021

Revised: April 24, 2021

Accepted: April 27, 2021

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาที่มาของผลิตภัณฑ์อ้อยหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาว 2) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการการบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาวและ 3) เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยของหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาว ผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านชุมชนสายยาวเรียนรู้ภูมิปัญญาการปลูกอ้อยมาจากรบรรพบุรุษ นิยมปลูกอ้อยพันธุ์ K 95 ที่มีเปลือกบางแตให้น้ำเยอะเหมาะแก่การหีบอ้อย ในอดีตนิยมใช้ลูกหีบแบบไม้หมุนเบียดกันเพื่อรีดน้ำอ้อยด้วยแรงงานวัวหรือควาย แปรรูปอ้อยเป็นน้ำอ้อย

สดและน้ำตาลปีก จากการสำรวจด้านความต้องการบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่สื่อสารถึงความดั้งเดิม และความสดใหม่ของผลิตภัณฑ์ด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ผู้วิจัยกำหนดเนื้อหาในการออกแบบแบบร่างบรรจุภัณฑ์จำนวน 5 แบบ นำเสนอในรูปแบบภาพและข้อความเล่าเรื่อง ออกบรรจุภัณฑ์เชื่อมโยงกับแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์ปี 2019 เทรนด์มินิมอล เน้นความเรียบง่าย สีที่ใช้ได้แก่ เขียว ม่วง ขาว ออกแบบภายใต้แบรนด์ชาวไร่ (Chao Rai) สะท้อนภาพลักษณ์ภูมิปัญญาการทำไร่อ้อยหีบอ้อยแบบโบราณดั้งเดิม ผลสำรวจความต้องการโครงสร้างบรรจุภัณฑ์พบว่า ขวดแก้วมีเหมาะสมที่สุด ปริมาตรสุทธิ 180 มล. ผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบพบว่า แบบร่างที่ 2 มีอัตราผลรวมค่าเฉลี่ย X-Bar มากที่สุด อยู่ที่ 4.67 และค่าผล รวม S.D. เท่ากับ 0.58 มีความเหมาะสมที่จะนำไปผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์ขึ้นต้นแบบ

คำสำคัญ: ชุมชนชาวยาว, บรรจุภัณฑ์, น้ำอ้อย

Abstract

The purposes of this research study were 1) to explore the origin of sugarcane product of Sai Yao Tourism Village and Community Learning Center, 2) to analyze the need for sugarcane juice packages of Sai Yao Tourism Village and Community Learning Center, and 3) to design the package of sugarcane juice of Sai Yao Tourism Village and Community Learning Center. The study revealed that the people of Sai Yao Community who have learned the wisdom of how to grow sugarcane from their ancestors. The K95-sugarcane with thin skin is very popular to grow because it yields a lot of juice, which is suitable for juice extraction. In the past, wooden rollers were popular for sugarcane crushing. The rollers were rotated by the force of cows or buffaloes to turn the sugarcane into fresh sugarcane juice and lump

cane sugar. Therefore, the way of life of people in the community has been connected with sugarcane farming from the past up to these days. With regard to the need for sugarcane juice package, the consumers valued the product conveying the sense of originality and freshness. In terms of packaging design, the content was determined for designing five package drafts. Storytelling and packing design principles were used to design logos and graphics on the packages that are linked with 2019 packaging design which is minimalist trend, focusing on simplicity. The colors used are green, purple, and white. The logo was designed under the brand of Chao Rai. Graphics on the package reflect the wisdoms of sugarcane farming and original way of sugarcane crushing. The results of need survey of product packaging structure were found that the glass bottles were the most appropriate at the net volume: 180 ml. Results of an evaluation of three design experts showed that the second design draft was at the highest level (X-Bar) of 4.67 and standard deviation (S.D.) of 0.58, which is the most suitable to make the prototype package.

Keywords: Sai Yao community, packaging, sugarcane juice

บทนำ

“สาขยาว” เป็นชุมชนที่เข้มแข็งจากฐานรากของสายสัมพันธ์ที่เกาะเกี่ยวร้อยรัดกันมาเนิ่นนานหมู่บ้านทั้ง 5 แห่ง ซึ่งประกอบด้วย บ้านโนนศิลา หมู่ที่ 3, บ้านสำราญราษฎร์ หมู่ที่ 7, บ้านเสม็ดราษฎร์ หมู่ที่ 8, บ้านหนองเครือ และบ้านโนนสำราญ หมู่ที่ 16 ตำบลลุงเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 5 หมู่บ้าน มีฐานทุนชีวิตและวัฒนธรรมของที่ได้ถูกนำมาเรียงร้อยอย่างเป็นระบบ เพื่อเผยแพร่ให้แก่ผู้คนที่สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้โดยจัดทำในรูปแบบของฐานการเรียนรู้และบรรจุเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ของ “ศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ชุมชนสาขยาวเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” (Chinawong, 2016) การปลูกอ้อย และแปรรูปอ้อยเป็นหนึ่งในภูมิปัญญาของชุมชนที่มีการสืบทอดจาก บรรพบุรุษมาช้านาน และเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตน้ำตาลและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อใช้อุปโภคบริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้อ้อยคั้นน้ำสามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดีและมีแนวโน้มสูงขึ้น (Tangpremsi, 1996) นอกจากนี้ยังพบว่า งานวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับน้ำอ้อยที่แปรรูปน้ำอ้อยเป็นน้ำอัดลมที่ให้ความหวาน สามารถพบได้ในทุกส่วนของประเทศอินเดีย และเป็นสินค้าสำคัญในตลาดโลก เนื่องจากมีประโยชน์ต่อสุขภาพมากมายในตลาดผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพ น้ำอ้อยมีการแข่งขันกับน้ำอัดลมอื่น ๆ (Kaavya & Pandiselvam, 2019) ชุมชนสายขาวมีความต้องการผลิตน้ำอ้อยสดบรรจุขวดพร้อมดื่มเพื่อจำหน่ายแต่ยังขาดบรรจุภัณฑ์ที่มีความเหมาะสม (Sawasdee, 2016) ที่สะท้อนภาพลักษณ์ของความเป็นมาและภูมิปัญญาชุมชน ที่สามารถผลิตและจัดทำขายเป็นสินค้าของชุมชนในระยะยาว (Yuensukthanang, 2018) และเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาที่ศูนย์การเรียนรู้ฯ การออกแบบบรรจุภัณฑ์จึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจในการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสร้างความแตกต่างของสินค้า อันเป็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการยกระดับสินค้าและเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายให้มากขึ้น งานวิจัยของ Daosomboon and Manee-oud (2015) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เพื่อสื่อสารชาติ รูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์พบว่า โทนสีและภาพประกอบบนบรรจุภัณฑ์สามารถช่วยแยกแยะรสชาติได้ ช่วยให้ผู้บริโภคที่ต้องการได้เร็วขึ้นและช่วยให้ลูกค้าได้ถึงรสชาติของผลิตภัณฑ์ได้ ผ่านรูปแบบตัวอักษร สอดคล้องกับหลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการออกแบบ ประกอบด้วย โครงสร้างบรรจุภัณฑ์ กราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า เพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อและสื่อความหมายให้แก่ผู้บริโภค โน้มน้าวให้เกิดการสั่งซื้อและสร้างความประทับใจ (Nachaisin, 2015: 1) ด้านความงามตามทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ หลักการองค์ประกอบศิลป์มาใช้ใน

การจัดวางกราฟิก ตัวอักษร ลวดลาย สี สัน ถ้อยคำ เครื่องหมายการค้าหรือโลโก้ เรื่องราวที่มาของผลิตภัณฑ์สินค้ามีความกลมกลืนสวยงามสอดคล้องกับสินค้า

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาที่มาของผลิตภัณฑ์อ้อยและวิเคราะห์ความต้องการบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาว เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยของหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาว ซึ่งผลที่ได้จากการสังเคราะห์ทำให้ได้ข้อค้นพบที่มีความน่าเชื่อถือ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์จากการนำข้อค้นพบดังกล่าวมาใช้ประกอบการวางแผนกรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาวสู่การออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและความต้องการของผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาของผลิตภัณฑ์อ้อยหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาว
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อย หมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาว
3. เพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยของหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาที่มาของผลิตภัณฑ์อ้อยหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาว และวิเคราะห์ความต้องการบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อย หมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายยาว

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาผลิตภัณฑ์อ้อยและความต้องการบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อย ในหมู่บ้านท่องเที่ยว และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายคือ บ้านโนนสำราญ หมู่ที่ 16 ตำบลดงเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

1. ประชากรที่เป็นเนื้อหาในพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ ปฏิบัติงานภาคสนามหลัก คือ บ้านโนนสำราญ หมู่ที่ 16 ตำบลดงเหล็ก อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์
2. ประชากรที่เป็นบุคคล ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการเก็บข้อมูลเป็นบุคคล จำนวน 3 กลุ่ม ซึ่งเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อ้อย เพื่อศึกษาประวัติที่มาผลิตภัณฑ์อ้อยและความต้องการบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนสายขาว ประกอบด้วย

2.1 ผู้รู้ จำนวน 3 คน ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำกลุ่มหรือผู้นำชุมชนสายขาว ประธานศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ฯ ด้านประวัติที่มาผลิตภัณฑ์อ้อยหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนสายขาว

2.2 ผู้ปฏิบัติ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ปฏิบัติการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อ้อย การแปรรูปอ้อยและความต้องการบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนสายขาว

2.3 ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 50 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการ ร้านค้าที่จำหน่าย ผู้ขาย ผู้บริโภค

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ จำนวน 3 คน ได้แก่ อาจารย์มัณฑน์ ปราโมทย์เมือง นักวิชาการด้านออกแบบบรรจุภัณฑ์ อาจารย์

เจษฎา สายสุข ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ และ อาจารย์ปาริชาติ ศรีสนาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิกดีไซน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยกรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายขาว ผู้การออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อย ผู้วิจัยออกแบบและวางแผนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้าง สำหรับกลุ่มผู้รู้ 2) แบบประเด็นในการสนทนากลุ่มย่อย สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติ 3) แบบสังเกตการณ์แบบมีไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์ ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ พฤติกรรมกลุ่มผู้เข้าร่วมศึกษาค้นคว้าในการประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็น ประเมินความต้องการในการออกแบบ โดยเก็บข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ผู้วิจัยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ร่างแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต ตามกรอบที่กำหนด
3. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเนื้อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของถ้อยคำ
4. นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุง
5. จัดทำเครื่องมือ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ จากภาคเอกสาร
2. ออกแบบและตรวจเครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
3. ลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม ใช้แบบสำรวจและบันทึกภาพในการเก็บข้อมูล
4. การใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างเพื่อการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ

5. การใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ชนิดไม่มีโครงสร้างเพื่อการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสอบถามแบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย เจาะลึก เพื่อจับประเด็น แล้วนำมาตีความโดยใช้แนวทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการศึกษาตรวจสอบข้อมูล

6. การใช้เครื่องมือแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในการสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ พฤติกรรมกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าในการประชุมเชิงปฏิบัติการ

7. การใช้เครื่องมือแบบสอบถามความคิดเห็น ประเมินความต้องการและความต้องการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ในการเก็บข้อมูลผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์อ้อย ผู้ซื้อ นักท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในช่วง อายุ 21-50 ปี ขึ้น ไป จำนวน 50 คน ที่ชุมชนสายขาว

8. การใช้เครื่องมือแบบสอบถามความคิดเห็น ประเมินความพึงพอใจด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การตรวจสอบใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ซึ่งเป็นกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ เนื่องจากเทคนิคสามเส้ามีจุดดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เสริมความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือของการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาโดยใช้ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ และแนวคิดการออกแบบบรรจุภัณฑ์ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์นี้อ้อย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจาก แบบสอบถามความคิดเห็น ประเมินความต้องการในการออกแบบ เก็บข้อมูลผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้จำหน่ายสินค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อ้อย และแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มผู้ซื้อ ผู้บริโภค ในชุมชนสายขาว ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์โดยใช้สถิติ

ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ยร้อยละ และสรุปผลแบบสอบถามความคิดเห็น ประเมินความพึงพอใจด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาเป็นผลงานชิ้นต้นแบบ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อสำรวจความต้องการของผู้เกี่ยวข้องและผู้บริโภคที่มีต่อกรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายขาวด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็นแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อย ของหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายขาวต่อไป โดยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามประเด็นวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป ของกลุ่มตัวอย่างพบว่า เป็นเพศหญิงมากที่สุดคือ (ร้อยละ 64) รองลงมาคือ เพศชาย (ร้อยละ 36) อยู่ในสถานภาพสมรสมากที่สุดคือ (ร้อยละ 72) รองลงมาคือ สถานภาพโสด (ร้อยละ 28) ระดับการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุดคือ (ร้อยละ 90) รองลงมาคือ ระดับอนุปริญญา (ร้อยละ 10) อยู่ในช่วงอายุ 41-45 ปี มากที่สุดคือ (ร้อยละ 36) รองลงมาคือ ช่วงอายุ 46-50 ปี (ร้อยละ 30) รองลงมาคือ ช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 22) รองลงมาคือ ช่วงอายุ 21-30 ปี (ร้อยละ 6) รองลงมาคือ ช่วงอายุ 31-35 ปี (ร้อยละ 4) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ช่วงอายุ 36-40 ปี (ร้อยละ 2) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่นั้นอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ รายได้ต่อเดือนที่มากที่สุดคือ น้อยกว่า 9,000 บาท (ร้อยละ 56) รองลงมาคือ 9,000-10,000 บาท (ร้อยละ 38) รองลงมาคือ 10,001-20,000 บาท คือ (ร้อยละ 4) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 20,001 – 30,000 บาท (ร้อยละ 1) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อย

2. ด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ระดับราคาสินค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยที่บริโภคเคยซื้อมากที่สุดคือ ราคา 21 – 30 บาท (ร้อยละ 32) รองลงมาคือ ราคา 61 บาทขึ้นไป (ร้อยละ 30) รองลงมาคือ 51-60 บาท (ร้อยละ 26) รองลงมาคือ 31-40 บาท

(ร้อยละ 8) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ราคา 41-50 บาท (ร้อยละ 4) ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยบอแคไหนนั้น การซื้อปีละครั้งมีอัตราส่วนมากที่สุด (ร้อยละ 36) รองลงมาคือ มากกว่า 6 เดือน/ครั้ง (ร้อยละ 30) รองลงมาคือ 4-5 เดือน/ครั้ง (ร้อยละ 22) รองลงมาคือ 2-3 เดือน/ครั้ง (ร้อยละ 8) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ไม่เคยซื้อ และ ซื้อเดือนละครั้ง (ร้อยละ 2) ผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยที่มีลักษณะบรรจุภัณฑ์แบบที่ผู้บริโภคเลือกซื้อบ่อยที่สุดคือ บรรจุภัณฑ์แบบถุง (ร้อยละ 66) รองลงมาคือ บรรจุภัณฑ์แบบกล่อง (ร้อยละ 14) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ บรรจุภัณฑ์แบบขวด (ร้อยละ 3) ซึ่งบรรจุภัณฑ์แบบถุงที่พบมากที่สุด มีลักษณะเป็นถุงพลาสติกใสมัดหนึ่งข้างและใส่หลอดดูด วัตถุประสงค์ผู้บริโภคเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยของชุมชนสายขาว มากที่สุดคือ เพื่อเป็นของฝาก (ร้อยละ 60) รองลงมาคือ เพื่อนำไปขาย (ร้อยละ 30) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เพื่อรับประทานเอง (ร้อยละ 20) เหตุผลที่สามารถเป็นแรงจูงใจในการการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอ้อย ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เป็นผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม (ร้อยละ 60) รองลงมาคือ เป็นผลิตภัณฑ์ออร์แกนิก/ธรรมชาติ 100% (ร้อยละ 34) รองลงมาคือ มีเรื่องราวความเป็นมา/ตำนาน (ร้อยละ 32) รองลงมาคือ รสชาติดี/อร่อย (ร้อยละ 28) รองลงมาคือ คุณภาพ/สะอาด/ปลอดภัย (ร้อยละ 10) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ รูปแบบบรรจุภัณฑ์ (ร้อยละ 2) จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า 3 อันดับแรกที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญมากที่สุดคือ (1) ผลิตภัณฑ์ที่สามารถสื่อสารถึงความดั้งเดิม (2) เป็นผลิตภัณฑ์ออร์แกนิกหรือผลิตจากธรรมชาติ 100% และ (3) มีเรื่องราวความเป็นมา/ตำนาน ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยของชุมชนสายขาวที่ผู้บริโภคให้ความสนใจเป็นพิเศษ ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ความสดใหม่ของสินค้า (ร้อยละ 46) รองลงมาคือ เป็นผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชน (ร้อยละ 44) รองลงมาคือ บรรจุภัณฑ์/ภาชนะ/รับประทานสะดวก (ร้อยละ 32) รองลงมาคือ มีรสชาติหลากหลาย/แปลกใหม่ และคุณค่าทางโภชนาการ/สรรพคุณ (ร้อยละ 12) รองลงมาคือ การให้พลังงาน/ปริมาณบรรจุ และวัตถุดิบในการผลิต (ร้อยละ 4) และอันดับที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ราคา/โปรโมชั่น (ร้อยละ 2) จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า 3 อันดับ

แรกที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อบริษัทที่มีผลในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยของชุมชนสายขาว คือ (1) ผลิตภัณฑ์ต้องมีความสดใหม่ (2) เป็นผลิตภัณฑ์ของคนในชุมชน และ (3) รูปแบบลักษณะบรรจุภัณฑ์มีภาพสินค้าและสามารถรับประทานได้สะดวก และปริมาณการซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอ้อย/ครั้ง ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอ้อย มากกว่า 3 ซึ้นขึ้นไป (ร้อยละ 88) รองลงมาคือ ซื้อ 2 ซึ้น/ครั้ง (ร้อยละ 12)

3. ด้านการออกแบบ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดทฤษฎี

สุนทรียศาสตร์และหลักการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เทรนด์แนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในปี 2019 ที่คาดการณ์ว่าเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคในปี 2019 คือ เทรนด์มินิมอล เป็นการออกแบบที่เรียบง่าย โดยผู้วิจัยได้สรุปข้อมูลเกี่ยวกับที่มาของผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยของชุมชนสายขาวที่เป็นเอกลักษณ์และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน นำมาออกแบบตราสินค้า และฉลากบรรจุภัณฑ์ ในรูปแบบของการเล่าเรื่องผ่านกราฟิกบรรจุภัณฑ์ สีที่ใช้ในการออกแบบใช้สีที่มีความสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เขียว เหลือง ม่วง ขาว นำมาออกแบบแบบร่างโดยวิเคราะห์การออกแบบรวมกับการใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ในด้านความสมบูรณ์ สัดส่วนหรือความกลมกลืน และความแจ่มแจ้งหรือความชัดเจน ของภาพประกอบบนฉลากสินค้า การจัดวางตัวอักษรที่โดดเด่นของตราสินค้า ด้านเนื้อหาและภาพประกอบในบรรจุภัณฑ์ที่สื่อสารถึงผู้บริโภคให้ทราบถึงภูมิปัญญา เอกลักษณ์และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยของชุมชนสายขาววิเคราะห์ร่วมกับแบบสอบถามด้านความต้องการผู้บริโภค เพื่อให้ได้แนวทางในการออกแบบที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยมากที่สุด ผู้วิจัยใช้แนวความคิดในการออกแบบคือ ผลิตภัณฑ์ขาวไร่ แรงบันดาลใจมาจากวิถีชีวิตความเป็นอยู่การประกอบอาชีพเกษตรกร เกษตรอินทรีย์ และภูมิปัญญาการทำไร่อ้อยที่มีมาแต่ช้านานตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้าน มาใช้ในการออกแบบแบบร่างบรรจุภัณฑ์ จำนวน 5 แบบ และประเมินความพึงพอใจด้านการออกแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์มัทธิณี ปราโมทย์เมื่อง

นักวิชาการด้านออกแบบบรรจุภัณฑ์ อาจารย์เจษฎา สายสุข ผู้เชี่ยวชาญด้าน การออกแบบผลิตภัณฑ์ และ อาจารย์ปาริชาติ ศรีสนาม ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ กราฟิกดีไซน์ เพื่อนำผลที่ได้จากการประเมินผลเป็นบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ ดังแสดงใน ตารางที่ 1 และภาพที่ 1-3

ตารางที่ 1

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นประเมินด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแบบร่าง

ลำดับ	ลำดับแบบร่าง	ผู้เชี่ยวชาญ/ท่าน	X-Bar	S.D.
1	แบบร่างที่ 1	2/1	3.67	0.58
2	แบบร่างที่ 2	3	4.67	0.58
3	แบบร่างที่ 3	1/2	2.67	0.58
4	แบบร่างที่ 4	1/2	2.33	0.58
5	แบบร่างที่ 5	2/1	4.00	1.00
	รวม	3.47	0.66	รวม

จากการตารางที่ 1 แสดงให้เห็นข้อมูลความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญต่อการ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ พบว่า แบบร่างที่ 2 มากที่สุด ในอัตราผลรวมค่าเฉลี่ย X-Bar เท่ากับ 4.67 ค่าผลรวม S.D. เท่ากับ 0.58 และ ที่มีคะแนนการประเมินการออกแบบทั้ง 5 แบบ มีค่าเฉลี่ยผลรวมค่าเฉลี่ย X-Bar เท่ากับ 3.47 ค่าผลรวม S.D. เท่ากับ 0.66

ภาพที่ 1: การออกแบบตราสินค้าภายใต้แบรนด์ CHAO RAI

ผู้วิจัยออกแบบตราสินค้าภายใต้แบรนด์ “ชาวไร่” (CHAO RAI) โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในชุมชนสายขาว สไตลมินิมอล (Minimal) ที่เรียบง่าย ผสมผสานด้วยสีส้ม มีจุดเด่นที่อักษรตัว “A” ที่ออกแบบเป็นรูปลำต้นอ้อย และอักษรตัว “T” และเลือกใช้สีเขียว หมายถึง ธรรมชาติ สีม่วง หมายถึง ดินอ้อยที่โตเต็มที่จะมีลำต้นเป็นสีม่วง

ภาพที่ 2: ดันแบบฉลากบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อย

ผู้วิจัยออกแบบฉลากบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตการประกอบอาชีพของคนในชุมชนสายขาว เนื้อหารายละเอียดบนฉลาก

บรรรจุภัณฑ์ นำเสนอภาพและข้อความบรรยายวิถีภูมิปัญญาการทำไร่ฮ้อยตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้าน การปลูกฮ้อยและหีบฮ้อยในสมัยโบราณดั้งเดิม การใช้ลูกหีบไม้และแรงงานวัวในการหีบฮ้อย ในการสื่อสารเรื่องราวเพื่อสะท้อนภาพลักษณ์ของชุมชน

ภาพที่ 3: ต้นแบบโครงสร้างบรรรจุภัณฑ์น้ำฮ้อย

ผู้วิจัยออกแบบโดยเลือกใช้วัสดุขวดแก้วจากการสำรวจความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคหรือผู้ผลิตในชุมชน วัสดุขวดแก้วมีความแข็งแรง ทนทาน ปกป้องรักษาคุณภาพของน้ำฮ้อยได้เป็นอย่างดี และสามารถนำขวดมารีไซเคิลเพื่อใช้ใหม่ได้ กำหนดขนาดบรรจุปริมาตรสุทธิ 180 มล.

อภิปรายผล

จากการรวบรวมข้อมูลสรุปและอภิปรายผลการวิเคราะห์ สรุปได้ดังนี้
สรุปผลการศึกษาศรณศึกษามูลบ้านทองเที้ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายขาวสู่การออกแบบบรรรจุภัณฑ์น้ำฮ้อย โดยการศึกษาที่มาผลิตภัณฑ์ฮ้อยหมู่บ้านทองเที้ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายขาว ด้านที่มาของผลิตภัณฑ์ฮ้อยของชุมชนสาย

ชาวนั้น มุมชนสายขาวเริ่มสร้างถิ่นฐานที่อยู่ใต้บดลุดเหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อปี พ.ศ. 2493 โดยอพยพมาจากบ้านสำโรงไพรสอน ตำบลบ้านเขาใหญ่ อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ และส่วนหนึ่งอพยพมาจากจังหวัดศรีสะเกษ มีความเป็นมาจากบรรพบุรุษได้ถ่ายทอดวิธีการปลูกอ้อยหรือภูมิปัญญาของการปลูกอ้อยนี้มาจากรุ่นสู่รุ่น โดย Bhupetch (2019) กล่าวถึงชนิดพันธุ์อ้อยที่นิยมปลูกเป็นพันธุ์แรก คือ อ้อยพันธุ์ CO ขาว ที่มีลักษณะใบแคบ มีร่องของใบอ้อยเป็น สีขาวกลางใบซึ่งแตกต่างจากอ้อยทั่วไปที่มีใบสีเขียว ซึ่งทุกครัวเรือนจะมีเครื่องหีบอ้อยของตนเองคือ ลูกหีบแบบไม้ ซึ่งเป็นเครื่องมือโบราณที่สร้างขึ้นด้วยภูมิปัญญาไทย ลูกหีบอ้อยมีลักษณะเป็นท่อนไม้ขนาดใหญ่ 1 หรือ 3 ท่อน ใช้งานโดยการหมุนเบียดกันเพื่อหีบรีดดันอ้อยให้น้ำอ้อยไหลออกด้วยการใช้แรงงานวัวหรือควายเดินวนรอบหมุนท่อนไม้ลูกหีบที่มีรอยบากเป็นเฟืองและมีการรับน้ำอ้อยด้านล่าง ส่วนหัวท้ายของท่อนไม้ทำเป็นเคียว ด้านบนสวมในแผ่นไม้หนา ซึ่งด้านบนของไม้ท่อนหนึ่งจะมีแกนด้านบนยาวและเจาะรูสำหรับสอดไม้เรียกว่า “ไม้คั่นขัง” ด้านล่างสวมบนแท่นไม้ ใช้หมุนลูกหีบที่ปลายคั่นขังต่อเข้ากับไม้หัวตะเข้และแอกเพื่อเทียมควายหรือวัว แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนมาใช้เครื่องหีบเหล็ก 3 ลูกหีบ

อย่างไรก็ดี ชาวนามุมชนสายขาวยังคงประกอบอาชีพชาวไร่ ปลูกอ้อย หีบอ้อย มากกว่า 68 ปี โดย Gnermthai (2019) กล่าวว่า ปัจจุบันนิยมปลูกอ้อยพันธุ์ K 95 ซึ่งมีลักษณะพิเศษคือ เปลือกบางให้น้ำเยอะซึ่งเหมาะแก่การหีบอ้อย และอ้อยที่นำมาหีบ น้ำอ้อยนั้นต้องมีอายุครบ 12 เดือน การแปรรูปอ้อยจะเริ่มทำหลังจากการเก็บผลผลิตในช่วงเดือนเมษายน นิยมแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์น้ำตาลปึกและน้ำอ้อยพร้อมดื่ม น้ำตาลปึกเป็นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีมาแต่โบราณเป็นภูมิปัญญาการถนอมอาหารวิธีหนึ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีกรรมวิธีในการผลิตคือ การคั้นน้ำอ้อยด้วยการคั้นเตาไฟด้วยเตาขุดดินที่ใช้มีลักษณะเป็นเตาที่ขุดดินลงไปเป็นโพรง ตั้งกระทะข้างบนแล้วเติวน้ำอ้อยให้ถ้วน จากนั้นนำไปเทลงบนบดล็อกแม่พิมพ์รูปต่าง ๆ ตามต้องการ เมื่อน้ำอ้อยในแม่พิมพ์แห้งจึงค่อยเทออกจากบดล็อกแม่พิมพ์ก็จะได้ก้อนน้ำตาลปึก ชาวนานิยม

หอน้ำตาลปึกด้วยใบอ้อยอีกชั้นหนึ่งเพื่อเป็นบรรจุภัณฑ์ในการจำหน่าย โดย Yuensukthanang (2019) กล่าวถึงการแปรรูปน้ำอ้อยสด ชุมชนมีความสามารถในการผลิตโดยเฉลี่ยจำนวน 10-20 ลำ/วัน ซึ่งจะหีบอ้อยสด ๆ วันต่อวัน และมีช่วงเวลาในการแปรรูปอ้อยเพียง 1 ปี 1 ครั้ง ในช่วงระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนเมษายน เพราะต้องรอให้อ้อยโตเต็มมีความแก่ เพื่อให้ได้น้ำอ้อยที่มีความหวาน น้ำอ้อยจะมีสีเขียวอ่อน มีกลิ่นหอมและความหวานที่กำลังดี ที่กล่าวมานี้คือความโดดเด่นความพิเศษของน้ำอ้อยชุมชนสายขาว คนในชุมชนจะผลิตเพื่อเป็นอาชีพเสริมในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวอ้อยและผลิตในโอกาสพิเศษที่มีแขกคนสำคัญมาเยือนเท่านั้น

ด้านความต้องการบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อย หมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายขาว ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี อยู่ในช่วงอายุ 41-45 ปี มากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่นั้นอยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ โดยมีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 9,000 บาท ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อย ระดับราคาสินค้าเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยที่บริโภคเคยซื้อมากที่สุดคือ ราคา 21-30 บาท โดยมีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยปีละครั้ง ซึ่งจากข้อมูลพบว่า ผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยที่มีลักษณะบรรจุภัณฑ์แบบที่ผู้บริโภคเลือกซื้อบ่อยที่สุดคือ บรรจุภัณฑ์แบบถุง ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวนี้พบว่า บรรจุภัณฑ์แบบถุงที่พบมากนั้นมีลักษณะเป็นถุงพลาสติกใส มัดหนึ่งข้าง และใส่หลอดดูด ซึ่งวัตถุประสงค์ผู้บริโภคเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยของชุมชนสายขาวมากที่สุดคือ เพื่อเป็นของฝาก ซึ่งเหตุผลที่สามารถเป็นแรงจูงใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยคือ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่สามารถสื่อสารถึงความดั้งเดิม และให้ความสำคัญกับความสดใหม่ของผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Nantachai (1997) ที่ทำวิจัยเรื่องการรับรู้ทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภคที่มีต่อน้ำอ้อยพันธุ์ต่าง ๆ พบว่าการรับรู้ทางประสาทสัมผัสและความชอบของผู้บริโภคที่มีต่อน้ำอ้อยได้ด้วย 2 องค์ประกอบหลักคือ ความชอบต่อน้ำอ้อยความเป็นธรรมชาติและความสดของน้ำอ้อย และลักษณะปรากฏความหวานของน้ำอ้อย ซึ่งผู้บริโภคมีแนวโน้มชอบน้ำอ้อยพันธุ์ที่

ให้ความรู้ลึกเป็นธรรมชาติและมีความสดมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tangpremsi (1996) ที่กล่าวว่า อ้อยคั้นน้ำว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่เริ่มขยายตัวจากความสำเร็จระดับท้องถิ่นไปยังภาคอุตสาหกรรมในภาวะที่กระแสสังคมยุคใหม่ที่แสวงหาอาหารและเครื่องดื่มจากธรรมชาติมากขึ้น และอ้อยคั้นน้ำว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถทำรายได้ให้แก่เกษตรกรได้เป็นอย่างดี เนื่องจากความต้องการบริโภคน้ำอ้อยมีแนวโน้มสูงขึ้นตลอดเวลา อุตสาหกรรมอ้อยคั้นน้ำจึงเป็นอุตสาหกรรมที่กำลังทวีความสำคัญมากในปัจจุบัน ในขณะที่งานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับน้ำอ้อยที่แปรูปพบว่ามีน้ำอ้อยที่แปรูปเป็นน้ำอัดลมที่ให้ความหวานสามารถพบได้ในทุกส่วนของประเทศอินเดียและเป็นสินค้าสำคัญในตลาดโลก เนื่องจากมีประโยชน์ต่อสุขภาพมากมายในตลาดผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพ น้ำอ้อยมีการแข่งขันกับน้ำอัดลมอื่น ๆ และชาวไร่อ้อยกำลังเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (Kaavya & Pandiselvam, 2019) จากที่กล่าวมาจึงมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนสายยาวที่ต้องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยสดพร้อมดื่มที่จะสามารถปกป้องผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มจากเรื่องราวความเป็นมาของชุมชนที่สามารถสอดแทรกเข้าไปในข้อมูลบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าทางภูมิปัญญา ผู้วิจัยจึงสรุปการตีความข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

- 1) บรรจุภัณฑ์ที่สามารถสะท้อนภาพลักษณ์ของชุมชนสายยาวที่มีเอกลักษณ์การทำเกษตรอินทรีย์ ทำไร่อ้อย และ 2) สืบทอดภูมิปัญญาการหีบอ้อยแบบโบราณที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้แนวทางดังกล่าวนี้นำมาพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์จากที่มาของผลิตภัณฑ์อ้อยชุมชนสายยาวที่เป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนมาใช้ในการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการซื้อและสื่อสารความหมายต่อผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายด้วยภาพลักษณ์ที่สร้างความประทับใจ สอดคล้องกับหลักการสำคัญของการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์ มีรูปแบบที่เฉพาะสำหรับสินค้า มีรายละเอียดของฉลากที่สมบูรณ์ : ด้วยสี ด้วยรูปภาพ ด้วยข้อความมีคุณภาพการพิมพ์วิธีการพิมพ์ที่ดี : ชนิดของการพิมพ์ และคุณภาพของวัสดุที่ใช้ทำฉลากในการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการผลิต มีการกำหนดการสร้างสรรพคุณ

และวิธีใช้ของผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของ Nachaisin (2015) ด้านความงามตามทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ ผู้วิจัยได้มีการจัดองค์ประกอบการจัดวางกราฟิก ตัวอักษร ลวดลาย สี สัน ถ้อยคำ เครื่องหมายการค้า หรือโลโก้ เรื่องราวที่มาของผลิตภัณฑ์สินค้ามีความกลมกลืนสวยงามสอดคล้องกับสินค้า สอดคล้องกับ การงานวิจัยของ Daosomboon and Manee-oud (2015) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการออกแบบกราฟิกบนบรรจุภัณฑ์เพื่อสื่อสารตัวรูปลักษณ์ของผลิตภัณฑ์พบว่า โทนสีและภาพประกอบบนบรรจุภัณฑ์สามารถช่วยแยกแยะรสชาติได้ ช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเลือกผลิตภัณฑ์ที่ต้องการได้เร็วขึ้นและช่วยให้คาดเดาได้ถึงรสชาติของผลิตภัณฑ์ได้ ผ่านรูปแบบตัวอักษร และการจัดองค์ประกอบที่สามารถสื่อถึงบุคลิกภาพของผลิตภัณฑ์ได้ โดยที่คัดเลือกแบบตัวอักษรแบบตัวเขียน และใช้การจัดองค์ประกอบการจัดเนื้อหาแบบจัดกึ่งกลาง ประกอบด้วย ลักษณะตัวอักษร และภาพประกอบ ผู้วิจัยจึงออกแบบโดยนำเสนอเนื้อหาออกมาในรูปแบบของการเล่าเรื่องผ่านภาพประกอบบนกราฟิกบรรจุภัณฑ์ ตราสินค้าและฉลากบรรจุภัณฑ์เชื่อมโยงกับเทรนด์และแนวทางการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในปี 2019 คือ เทรนด์มินิมอล (Minimal) ที่การออกแบบเรียบง่ายแต่ผสมผสานด้วยสี สัน (Thitawan, 2018) ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ได้แก่ เขียว ม่วงและขาว นำมาออกแบบแบบร่างการออกแบบตราสินค้าใช้ชื่อสินค้าภายใต้แบรนด์ “ชาวไร่” (CHAO RAI) โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในชุมชนสายชาวด้านเนื้อหารายละเอียดบนบรรจุภัณฑ์ผู้วิจัยได้ออกแบบเรื่องราวบนบรรจุภัณฑ์ โดยนำเสนอวิถี ภูมิปัญญาการทำไร่อ้อยที่มาแต่ช้านานตั้งแต่ก่อตั้งหมู่บ้าน การปลูกอ้อยและหีบอ้อยในสมัยโบราณดั้งเดิมคือการใช้ลูกหีบไม้และแรงงานวัว ควาย ในการหีบอ้อยนำมาสื่อสารเรื่องราวบนบรรจุภัณฑ์ เพื่อสะท้อนภาพลักษณ์ของชุมชนที่ทำเกษตรอินทรีย์ทำไร่อ้อย และในขณะเดียวกันบรรจุภัณฑ์สามารถสื่อถึงความเป็นมาและภูมิปัญญาของผลิตภัณฑ์น้ำอ้อยได้ อันเป็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์เพื่อยกระดับสินค้าและเพิ่มช่องทางการจัด

จำหน่ายให้มากขึ้น ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบร่างทั้งหมด จำนวน 5 แบบ ซึ่งจากการประเมินข้อมูลความคิดเห็นประเมินความพึงพอใจด้านการออกแบบจากผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ จำนวน 3 ท่าน ผลจากการประเมินพบว่า แบบร่างที่ 2 มีอัตราผลรวมค่าเฉลี่ย X-Bar มากที่สุด อยู่ที่ 4.67 และค่าผลรวม S.D. เท่ากับ 0.58 จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์ขึ้นต้นแบบ โดยผู้วิจัยได้นำแบบร่างแบบที่ 2 มาทำการผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยต้นแบบของหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายขาว โดยเลือกใช้วัสดุขวดแก้ว ขนาดบรรจุ 180 มล. ที่มีความทนทานสามารถปกป้องและรักษาคุณภาพของน้ำอ้อยได้เป็นอย่างดีอีกทั้งคนชุมชนยังสามารถนำขวดมารีไซเคิลเพื่อใช้ใหม่ได้อีก และผู้วิจัยมีความคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะเป็นฐานข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าแก่ผู้ที่มีความสนใจต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ในการออกแบบผลงานขึ้นต้นแบบจาก กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายขาว ผู้การออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยนี้ สามารถนำผลงานการออกแบบไปจดทะเบียนการค้าหรือลิขสิทธิ์ในการออกแบบที่เป็นของชุมชนได้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยเรื่อง กรณีศึกษาหมู่บ้านท่องเที่ยวและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนสายขาว ผู้การออกแบบบรรจุภัณฑ์น้ำอ้อยนี้ ผู้วิจัยมีข้อจำกัดเรื่องเวลาในการผลิตน้ำอ้อยซึ่งจะผลิตในระยะเวลา 1 ครั้ง ต่อ 1 ปี ซึ่งในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวอ้อย ทำให้ในช่วงเวลาของการวิจัยนี้ผู้วิจัยไม่ได้ลองใช้บรรจุภัณฑ์ขึ้นต้นแบบในทันทีเมื่อวิจัยเสร็จสิ้น จึงมีข้อเสนอแนะในการวางแผนระยะเวลาของการทำวิจัยในครั้งต่อไปให้สามารถวัดผลการใช้งานหลังออกแบบบรรจุภัณฑ์เพิ่มเติม

References

- Bhupetch, W. (16 May 2019). Technical officer of pilot self-sufficiency economy learning center of Sai Yao community. Non Samran village, Thalung Lek sub-district, Muang district, Buriram province. Interview. [in Thai]
- Chinawong, K. (2016). *Sai Yao: A community of weavers, life capital and culture* (1st ed.). Chiang Mai: Wanida Printing. [in Thai]
- Daosomboon, J. & M, Pennapa. (2015). A guideline for designing graphics on packages to convey the flavors and appearance of honey product of young farmers group of Choomyang village, Thapthan district, Uthai Thani province. *Journal of Industrial Education*, 14(3), 467. [in Thai]
- Gnernthai, P. (2018). *Visiting Non Samran village, Thalung Lek sub-district, Muang district, Buriram province*. [Pamphet]. Buriram: Agricultural Productivity Efficiency Increasing Learning Center. [in Thai]
- _____. (27 April 2019). President of the agricultural productivity efficiency increasing learning center. Non Samran village, Thalung Lek sub-district, Muang district, Buriram province. Interview. [in Thai]
- Nachaisin, D. (2015). *Basic knowledge of packaging design* (1st ed.). Khon Kaen: Khon Kaen University Printing House. [in Thai]
- Nantachai, K. (1997). Sensory perception of consumers towards Juice of different sugarcane varieties. *KKU Research Journal*, 2(1), 10. [in Thai]
- R. Kaavya & R. Pandiselvam. (2019). Sugarcane juice preservation: A critical review of the state of the art and way forward. *An International Journal of Sugar Crops and Related Industries Sugar Tech*, 21(1), pp 9 -19.
- Sawasdee, P. (2016). *Sai Yao: A community of weavers, life capital and culture* (1st ed.). Chiang Mai: Wanida Printing. [in Thai]

- Thitawan, N. (2018). *Packaging design trends for 2019*. Retrieved on 15 March 2018 from <https://lab.sal.mn/2018/12/packaging-trend-2019/61022/>
- Wanthana, T. (1996). Juice cane: Suphan Buri field crops research center. Retrieved on 22 September 1996 from <http://www.geocities.com./ResearchTriangle/Lab/2419/THAI12.HTML>.
- Yuensukthanang, D. (21 January 2019). President of pilot self-sufficiency economy learning center of Sai Yao community, Non Samran village, Thalung Lek sub-district, Muang district, Buriram province. Interview.

Authors

Miss Chinanang Sawadram

5/11 Village No 19, Sub-district Chumhet, Muang District, Buriram
Province 31000

Tel. 096-0054694 E-mail: chinanang.sw@bru.ac.th

Miss Ploypailin Sriwiset

182/230 Village No 4, Chataphadung Road, Sub-district Nai Mueang,
Mueang District, Khon Kaen Province 43000

Tel. 063-9566532 E-mail: Ploypailin.ss@bru.ac.th

**พัฒนาการและการปรับตัวของตลาดชุมชน:
ทางเลือกเพื่อการพัฒนาเกษตรผสมผสาน**

**Development and Adaptation of the Community Markets:
An Alternative for Integrated Agricultural Development**

พัชรินทร์ รุชวรารักษ์¹ / จตุพร ดอนโส่ม² / อพิชัย โสสุทธิ³

Patcharin Ruchwararak / Jatuporn Donsom / Aphichai Sosut

¹สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

Research Social for Development Institute, Khon Kaen University, Khon Kaen Province

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Buriram Province

³สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสกลนคร จังหวัดสกลนคร

Sakon Nakhon Agricultural Land Reform Office, Sakon Nakhon Province

Received: March 5, 2021
Revised: April 21, 2021
Accepted: April 27, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการ การปรับตัว และปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อคงอยู่ของตลาดชุมชน ภายใต้โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในเขตปฏิรูปที่ดินด้วยการพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสาน (คฟป.) จำนวน 8 แห่ง ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ มหาสารคาม ขอนแก่น สกลนคร และมุกดาหาร วิธีศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีการรวบรวมข้อมูลโครงการในช่วง พ.ศ. 2547-2563 ด้วยการสำรวจพื้นที่ การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษาพบว่า การเกิดขึ้นของตลาดชุมชนทั้ง 8 แห่ง ช่วยสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจของชุมชน สร้างคุณค่าทางสังคมแก่คนในชุมชนทุกกลุ่มวัย และเกิดการฟื้นฟูอาหารและพืชผัก

พื้นบ้าน ระยะต่อมาหลังจากโครงการ คฟป. สิ้นสุดลงในปี พ.ศ. 2553 ตลาดชุมชนมีการปรับตัวทำให้เกิดรูปแบบที่พบในปัจจุบัน 4 แบบด้วยกัน ได้แก่ รูปแบบแรก มีการขายตัวสูงอย่างต่อเนื่องและมั่นคง จำนวน 2 แห่ง รูปแบบที่สอง แยกตัวเปิดขายสินค้าเป็น 3 ตลาด จำนวน 1 แห่ง รูปแบบที่สาม คงอยู่แต่ไม่ขยายตัว จำนวน 2 แห่ง และรูปแบบที่สี่ หดุดำเนินการ จำนวน 3 แห่ง ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของตลาดชุมชน ประกอบด้วย 1) ชนิดสินค้าที่หลากหลาย และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น 2) ท่าที่ตั้ง และสภาพชุมชนใกล้เคียง 3) ระบบการตลาดอื่นในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียงที่ช่วยเสริมให้ตลาดชุมชนมั่นคงมากขึ้น เช่น ร้านค้าในชุมชน และตลาดนัดคลองถม เป็นต้น และสุดท้ายปัจจัยสำคัญที่สุด คือ 4) ความเข้มแข็งของคนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ตลาดชุมชนมั่นคงมากขึ้น ควรมีการยกระดับศักยภาพการบริหารจัดการตลาดให้มีสีสันและเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สร้างแรงจูงใจขยายฐานลูกค้าจากภายนอก

คำสำคัญ: ตลาดสด, ตลาดนัดคลองถม, เศรษฐกิจชุมชน, เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research aimed to study the development, adaptation and factors affecting the persistence of the community markets under the project for the revitalization of the deteriorated environmental in the land reform areas through integrated agricultural development (PRO-IAD). This study included eight community markets in four provinces – Maha Sarakham, Khon Kaen, Sakon Nakhon and Mukdahan. The research applied qualitative research methodology and studied project's data from 2004 to 2020. Field data collecting methods included observation, focus group discussion, and interviews. Key informants were traders, community leaders, staff of agricultural land reform office, local independent developers, and

other related persons. The results showed that the community market contributes to income generation and economic stability of the communities, and creating social value in all age groups of local people. The markets also resulted in the restoration of local food and vegetables. After the termination of the PRO-IAD project in 2010, eight studied markets adapted into four types. The first type includes two markets which continued their operation, growth and stability. The second type includes one market that was separated into three markets. The third type includes two markets that still maintained their function but no expansion. The other three markets, the fourth type, stopped their operation. The factors affecting the persistence of the community market were: 1) variation and local uniqueness of products, 2) location of the markets and conditions of neighboring communities, and 3) other markets in the community and nearby areas such as the community shops and the mobile markets. The finally, 4) most important factor was the strength of local people. To make the community markets become more stable, it is important to improve their management potentiality and emphasize their uniqueness which would attract more customers.

Keywords: fresh market, mobile market, community economy, sufficiency economy

บทนำ

ตลาดชุมชน เป็นแหล่งสร้างเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ที่เอื้อต่อการพัฒนาอาชีพ สังคม วัฒนธรรม และผู้คนให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน และลดการพึ่งพิง (Pattanavongngam, 2017) ตลาดลักษณะนี้มีที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านชนบทเพื่อเป็นจุดกลางให้เกษตรกรมีแหล่งขายผลผลิตพืชผักและผลไม้ อันก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนภายในชุมชน (Chuangcham, 2010) และเป็นช่องทางการตลาดที่สอดคล้องกับนโยบาย

การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นตามแผนพัฒนาฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่ส่งเสริมการดำเนินการด้านการตลาดภายในประเทศ โดยตั้งเป้าให้มัตลาดชุมชนทุกมุมเมืองเพื่อเป็นสถานที่จำหน่ายสินค้าของเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตสินค้าหัตถกรรม และสินค้า OTOPs (Keawket, 2016)

ตลอดระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาประเทศไทยส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสานเพื่อเป็นทางเลือกให้เกษตรกรสามารถพึ่งพิงตนเองด้านอาหาร ลดรายจ่ายของครัวเรือน และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม จากแนวทางดังกล่าว “โครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในเขตปฏิรูปที่ดินด้วยการพัฒนาการเกษตรแบบผสมผสาน (คฟป.)” ในความรับผิดชอบของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) จึงดำเนินการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการทำเกษตรผสมผสานอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน หลังจากดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544-2546 เกิดผลผลิตด้านการเกษตรในปริมาณมากเกินพอสำหรับการบริโภค จึงมีการหาช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรดังกล่าว ตลาดชุมชนจึงเป็นกิจกรรมที่โครงการคฟป.นำมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านการตลาดภายใต้กรอบแนวคิดการสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน

อย่างไรก็ตาม การจัดตั้งตลาดชุมชนของโครงการคฟป.เป็นกระบวนการพัฒนาจากพี่เลี้ยงที่เป็นคนภายนอกพาทำ ก่อให้เกิดผลประโยชน์ และผลด้านอื่นที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนหลากหลายประเด็น ดังนั้นเมื่อเวลาผ่านไปกว่าสิบปี ตลาดชุมชนต้องดำรงอยู่ด้วยตนเองปราศจากพี่เลี้ยง เกิดพัฒนาการของตลาดชุมชนที่ปรับตัวไปตามสถานการณ์ภายนอกที่เข้ามากระทบ และมีปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือสูญหายของตลาดชุมชน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นบทเรียนที่ต้องศึกษาเพื่อนำไปปรับประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมสำหรับขยายผลการพัฒนาตลาดชุมชนในพื้นที่อื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการ รูปแบบการปรับตัว และปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของตลาดชุมชนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเกษตรผสมผสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาตลาดชุมชนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาของโครงการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในเขตปฏิรูปที่ดินฯ (คฟป.) ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) และ Japan Bank for International Cooperation (JBIC) ทำการศึกษาจากตลาดชุมชน 8 แห่ง มีการรวบรวมข้อมูลโครงการในช่วงปี พ.ศ. 2547-2563 ครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ ขอนแก่น มหาสารคาม สกลนคร และมุกดาหาร ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

รายชื่อตลาดชุมชนที่ศึกษา 8 แห่ง

จังหวัด	หมู่บ้าน
สกลนคร	บ้านกุดแฮด ตำบลกุดบาก อำเภอกุดบาก
	บ้านคำข่า ตำบลไร่ อำเภอพนรณานิคม
	บ้านอุนดง ตำบลนาโน อำเภอพนรณานิคม
มุกดาหาร	บ้านแก่งนาง ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง
	บ้านหนองแคน ตำบลหนองแคน อำเภอดงหลวง
ขอนแก่น	บ้านโจดหนองแก ตำบลโจดหนองแก อำเภอพล
มหาสารคาม	บ้านโนนทองโนนธรรม ตำบลโนนแดง อำเภอบริบูรณ์
	บ้านหนองปอ นาเหนือ นากลาง ตำบลหนองเรือ อำเภอนาเชือก

กลุ่มเป้าหมาย แยกเป็น 1) กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย สมาชิกและแกนนำตลาดชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการ ผู้ปฏิบัติงานโครงการ คฟป. จาก นักพัฒนาอิสระ และนักวิชาการของมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 20 คน

2) กลุ่มเป้าหมายการสัมภาษณ์ผู้รู้/บุคคลสำคัญที่ร่วมปฏิบัติงานโครงการ ประกอบด้วย แกนนำตลาดชุมชน และเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. จาก 4 จังหวัด จำนวน 9 คน รวมจำนวน กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูลทั้งหมด 29 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ประกอบการเก็บข้อมูล ได้แก่ กรอบประเด็นในการสนทนากลุ่ม และกรอบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบ่งการศึกษาคือข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารรายงานโครงการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม โดยแยกเป็น 2.1) การสำรวจพื้นที่ตลาดชุมชน 2.2) การประชุมสัมภาษณ์ผู้รู้/การสนทนากลุ่ม (Focus group) ซึ่งเป็นบุคลากรที่ร่วมปฏิบัติงานโครงการ จากนั้นนำข้อมูลมาประมวลผล วิเคราะห์ เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ แล้วนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัย

1. พัฒนาการของตลาดชุมชน

ตลาดชุมชนในการศึกษานี้แบ่งช่วงระยะเวลาของการพัฒนาการเป็น 2 ระยะเวลา คือ ระยะเวลา ลักษณะสำคัญและผลประโยชน์ของตลาดชุมชน ซึ่งเป็นช่วงที่มีกิจกรรมการสนับสนุนด้านตลาดชุมชนของโครงการ คฟป. ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ที่ส่งผลต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และระยะที่สอง สภาพปัจจุบันของตลาดชุมชนและช่องทางการตลาดอื่นเป็นช่วงหลังจากการสนับสนุนของโครงการคฟป.สิ้นสุดลงในปี พ.ศ.2553-2563

ระยะแรก ลักษณะสำคัญและผลประโยชน์ของตลาดชุมชน

การพัฒนาตลาดชุมชน ภายใต้โครงการคฟป.เน้นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนโดยใช้กลไกการมีส่วนร่วม การศึกษาดูงาน/การฝึกอบรม และการเสริมสร้าง

แนวทางการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ก่อให้เกิดตลาดชุมชนที่มีลักษณะแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ แต่โดยรวมจะมีรูปแบบและลักษณะเฉพาะบางอย่างที่คล้ายคลึงกัน และเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชุมชน ดังนี้

1.1 ลักษณะสำคัญของตลาดชุมชนในพื้นที่ศึกษา

ตลาดชุมชนทั้ง 8 แห่ง มีลักษณะคล้ายคลึงกับตลาดชุมชนทั่วไป ที่เป็นแหล่งกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า มีการจำกัดวันเวลาเปิดปิดตลาด ตลาดที่มีลูกค้าจำนวนมากจะเปิดตลาดทุกวัน เช่น ตลาดแก่นาง แต่ตลาดส่วนใหญ่มีลูกค้าจำกัด จึงเปิดตลาดเฉพาะบางวันตามช่วงเวลาที่กำหนด ด้านการบริหารจัดการตลาดชุมชน ดำเนินงานโดยคณะกรรมการตลาดชุมชนที่มาจากตัวแทนของคนในชุมชน

สินค้าที่ผลิตขายในช่วงเริ่มต้นเน้นผลผลิตของคนในชุมชน โดยแยกสินค้าที่นำมาขายได้ 3 ประเภท คือ 1) ผลผลิตจากแปลงเกษตร เช่น ถั่วลิสง มะนาว และพริก เป็นต้น 2) ผลผลิตจากธรรมชาติหรือของป่า เช่น ผักหวาน ผักกูด และเห็ดนางฟ้า เป็นต้น 3) อาหารแปรรูป เช่น อาหารถุง และขนมท้องถิ่น เป็นต้น ด้านลักษณะสถานที่ส่วนใหญ่เริ่มจากลานโล่งมีเพียงแคร่และโต๊ะสำหรับขายสินค้า บางแห่งมีเพิงเรือนไม้หลังคามุงจากหรือสังกะสี เช่น ตลาดอุนดง และตลาดโนนทองโนนธรรม ซึ่งต่อมาหลายแห่งได้รับการสนับสนุนการก่อสร้างอาคารที่มั่นคงเป็นเพิงปูนจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เช่น ตลาดกุศเสด ตลาดคำข่า และตลาดอุนดง

ตลาดชุมชนแต่ละพื้นที่ยังมีความยืดหยุ่นแตกต่างกันตามวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสภาพพื้นที่ เช่น จังหวัดขอนแก่น และมหาสารคาม เป็นชุมชนไทยอีสาน มีสภาพภูมิโนนเป็นที่ราบ สภาพพื้นที่แห้งแล้งขาดน้ำ พื้นที่ป่ามีน้อยและอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมจึงมีแหล่งอาหารธรรมชาติจำกัด แต่มีพื้นที่สำหรับทำการเกษตรกว้างขวาง สินค้าส่วนใหญ่ที่นำมาขายจึงเป็นผลผลิตจากแปลงเกษตรเป็นหลักในตลาดโจดหนองแก ตลาดโนนทองโนนธรรม และตลาดหนองปอนาเหนือ ขณะที่จังหวัดสกลนครและมุกดาหาร ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชาวไทยพื้นเมืองเชื้อสายกะโซ่ กะเลิง และผู้ไทย สภาพภูมิโนนเป็นที่ลาดเชิงเขาติดเทือกเขาภูพาน สภาพป่าค่อนข้างอุดม

สมบูรณ์ มีการตั้งชุมชนอยู่ติดป่า วิธีชีวิตมีการพึ่งพิงป่าสูงและมีแหล่งอาหารธรรมชาติ ก่อนข้างอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย สินค้าที่นำมาขายจึงมีความหลากหลาย ทั้งพืชผักที่ปลูกเอง และผลผลิตจากป่าในตลาดแก่งนาง ตลาดกุดแฮด ตลาดคำข่า และ ตลาดอุนดง แต่โดยส่วนใหญ่จะเป็นผลผลิตจากธรรมชาติหรือของป่า

1.2 ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชน

ในระยะแรกของการจัดตั้งตลาดชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2553 แต่ละตลาดมีการเรียนรู้และปรับตัวในการบริหารจัดการตลาดโดยมีพี่เลี้ยงโครงการคฟป. ร่วมช่วยสนับสนุน ซึ่งผลของการจัดตั้งตลาดชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์ในชุมชน หลากหลายประการ

1.2.1 สร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและการพึ่งตนเองด้านอาหาร ตลาดชุมชนทำให้เกิดการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับผู้ค้าซึ่งเป็นคนในชุมชน โดยมีรายได้เฉลี่ยจาก 8 ตลาด ในช่วงปี พ.ศ. 2547 จำนวน 1,106 บาท/คน/เดือน และมีพัฒนาการรายได้เพิ่มมากขึ้นกว่า 2 เท่า ในปี พ.ศ. 2554 จำนวน 2,528 บาท/คน/เดือน โดยมีเงินทุนหมุนเวียนรวม 8 ตลาด ในปี พ.ศ.2554 มากกว่า 400,000 บาท/เดือน (RDI-KKU, 2011) ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนอยู่ในชุมชน ลดการพึ่งพาภายนอกด้วยการซื้อผลผลิตของคนในชุมชนเองที่สด สะอาด และปลอดภัย

1.2.2 สร้างคุณค่าทางสังคมแก่คนในชุมชนทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะการเสริมสร้างศักยภาพผู้หญิง ตลาดชุมชนเป็นตลาดเสรีที่เปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มวัยเข้ามาเป็นได้ทั้งผู้ขายและผู้ซื้อ จึงเป็นการสร้างงานให้กับผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งอาจมีรายได้จากผลผลิตที่นำมาขายไม่มากนัก แต่ก็สร้างคุณค่าทางจิตใจในการนำเงินจำนวนเล็กน้อยมาดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวได้บ้าง ส่วนการเสริมสร้างทักษะคนในชุมชนด้านการค้าขาย พบว่าครั้งแรกของการนำสินค้ามาขายที่ตลาด ผู้ค้าใหม่บางส่วนขายสินค้าขาดทุนเพราะไม่ได้คำนวณต้นทุน ไม่เตรียมถุงสำหรับใส่สินค้า และไม่มีเงินทอนให้ลูกค้า สิ่งเหล่านี้ผู้ค้าได้เรียนรู้ในตลาดชุมชนที่หากค้าขายผิดพลาดก็สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ในวันต่อไป ตลาดชุมชนยังมีส่วน

สำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพผู้หญิง เนื่องจากผู้ค้าส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ที่มีโอกาสได้รับการสร้างเสริมภาวะผู้นำจากการพัฒนาด้านแนวคิด ทักษะการค้าขาย และการบริหารจัดการกลุ่ม เป็นต้น ตลาดชุมชนเกือบทุกแห่งจึงเกิดผู้นำหญิงที่มีศักยภาพในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อการพัฒนาด้านอื่นในชุมชนของตนเอง

1.2.3 พื้นที่พืชผักพื้นบ้าน อาหารท้องถิ่น และวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนในอดีต สินค้าสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์เด่นของตลาดชุมชนที่หาซื้อได้ยากในตลาดทั่วไปคือ พืชผักพื้นบ้านและอาหารท้องถิ่น ซึ่งเดิมพืชผักพื้นบ้านส่วนใหญ่คนในชุมชนเก็บกินสำหรับบริโภคในครัวเรือน ส่วนอาหารท้องถิ่นก็สูญหายไปเพราะขาดความนิยมในการบริโภค แต่การเกิดตลาดชุมชนทำให้มีกลุ่มลูกค้าหลากหลายจำนวนมาก ทั้งชาวบ้านจากต่างถิ่น พนักงานเอกชน และข้าราชการในพื้นที่ พืชผักพื้นบ้านจึงกลายเป็นสินค้าขายดี บางส่วนมีการขยายพื้นที่ปลูกทดแทนการเก็บจากป่า เช่น การปลูกผักหวานในเขตพื้นที่ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร ส่วนอาหารท้องถิ่นก็มีการรื้อฟื้นภูมิปัญญาทดลองผลิตขาย เช่น ข้าวต้มหัวหงอกที่บ้านโนนทองโนนธรรม และข้าวต้มเขาคายที่บ้านอุนคง สำหรับผลผลิตที่เหลือขายผู้ค้าก็มีการแลกเปลี่ยนหรือแบ่งปันเอื้อเฟื้อให้กับญาติและเพื่อนบ้านในชุมชน

ระยะที่สอง สภาพปัจจุบันของตลาดชุมชน และช่องทางการตลาดอื่น

1.3 สภาพปัจจุบันและการปรับตัวของตลาดชุมชน

ในช่วงระยะต่อมาหลังปี พ.ศ.2553 เป็นช่วงที่การสนับสนุนของโครงการคฟป.สิ้นสุดลง ตลาดชุมชนทุกแห่งจึงต้องดำรงอยู่ด้วยตนเองปราศจากพี่เลี้ยงและทุนสนับสนุน ซึ่งพบว่าในช่วงระยะเวลา 16 ปี ระหว่าง พ.ศ.2547-2563 ตลาดชุมชนมีการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีแนวโน้มของจำนวนตลาดชุมชนที่ยังคงดำเนินกิจการลดลงตามช่วงเวลา จากจำนวน 8 ตลาดในปี พ.ศ.2547 ลดลงเป็น 5 ตลาดตั้งแต่ปี พ.ศ.2555 จนถึงปัจจุบัน ดังตารางที่ 2 อย่างไรก็ตามในกระบวนการพัฒนาของโครงการคฟป.มีคนในชุมชนพื้นที่ข้างเคียงของ 8 ตลาดเข้ามาเรียนรู้การจัดตั้งตลาด ซึ่งก่อให้เกิดการขยายผลจัดตั้งตลาดด้วยตนเองของชุมชนอื่นอีกหลายแห่ง

โดยมีตลาดที่ยังคงเปิดขายอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ได้แก่ ตลาดก้านเหลืองคง จังหวัดมุกดาหาร ตลาดน้ำแก้งว้างเวียงชัย ตลาดห้วยหลาว และตลาดเหนือ-ตลาดม่วง จังหวัดมหาสารคาม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

จำนวนตลาดชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา

จังหวัด	พื้นที่ตลาดชุมชน	2547	2551	2554	2563	จำนวน ผู้ขาย*	จำนวนนัด/ เดือน**
สกลนคร	คำชะ	/	/	/	/	5-20	8
	กุดแฮด	/	/	-	/	5-30	2
	อุบดง	/	/	/	/	5-20	4
มุกดาหาร	แก่งนาง	/	/	/	/	10-40	30
	หนองแคน	/	-	-	-	2-6	-
มหาสารคาม	โนนทองโนนธรรม	/	/	/	-	3-15	-
	หนองปอนาเหนือ	/	/	-	-	2-6	-
ขอนแก่น	โอดหนองแก	/	/	/	/	20-38	8
	รวม (แห่ง)	8	7	5	5	-	-

*จำนวนผู้ขายในแต่ละนัดจากน้อยที่สุดถึงมากที่สุดระหว่างปี พ.ศ. 2547-2563

**จำนวนนัด/เดือน ในปี พ.ศ.2563

จากกระบวนการพัฒนาที่ทำให้คนในชุมชนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ด้านการตลาดที่เข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น รวมถึงมีการทำงานประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงานท้องถิ่น ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2563 จึงพบว่าตลาดชุมชนมีพัฒนาการและการปรับตัวด้วยตนเองหลากหลายรูปแบบ แยกเป็น 4 แบบ คือ

รูปแบบแรก มีการขายตัวสูงอย่างต่อเนื่องและมั่นคง ได้แก่ ตลาดแก่นาง และตลาดโจคนองแก เป็นตลาดชุมชนที่เปิดขายสินค้าอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 วัน มีจำนวนผู้ค้าในแต่ละนัด 30-40 คน มีลูกค้าแวะเวียนเข้ามาซื้อสินค้าในตลาดจำนวนมาก โดยเฉพาะตลาดแก่นาง เปิดขายสินค้าทุกวันในช่วงเย็น ผู้ขายมาจากหลากหลายหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านนาหินกอง และบ้านปากช่อง เป็นต้น โดยครัวเรือนที่อยู่ติดตลาดหันมาเปิดแผงลอยใต้ถุนบ้าน มีจำหน่ายอาหารแปรรูปและอาหารสด รวมทั้งมีผู้ค้าส่งจากอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด มารับซื้อเป็นประจำ ทั้ง 2 ตลาดมีเงินหมุนเวียนในตลาดสูงกว่าตลาดชุมชนอื่น โดยมีเงินหมุนเวียนในตลาด 70,000-85,000 บาทต่อเดือน

รูปแบบที่สอง แยกตัวแยกตลาด เป็นตลาดชุมชนที่แยกตัวแยกเปิดขายสินค้าเป็น 3 ตลาด ได้แก่ ตลาดอุนดง ท่าเลที่ตั้งของตลาดอยู่ติดถนนสายหลักที่เป็นทางผ่านจากอำเภอพรรณานิคมเข้าไปยังหมู่บ้านอื่น เช่น บ้านหนองผือ และบ้านผักกาด จึงมีลูกค้าจากชุมชนใกล้เคียงที่สัญจรผ่านไปมาค่อนข้างมาก ตลาดมีพัฒนาการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากมีผู้ค้าในปี พ.ศ. 2550 จำนวน 7-9 คน/นัด เป็น 8-15 คน/นัดในปี พ.ศ. 2554 แต่ในระยะต่อมากิจกรรมการจัดการตลาดมีแนวคิดแตกต่างกัน คณะกรรมการบางส่วนจึงแยกตัวไปจัดตั้งตลาดชุมชนอีก 2 แห่งที่หน้าวัดซึ่งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงตลาดเดิม บ้านอุนดงจึงมีการจัดตั้งตลาดชุมชน 3 แห่งด้วยกัน คือ 1) ตลาดชุมชนเดิม มีกิจกรรมจัดตลาดร่วมกับตลาดนัดคลองถมทุกวันจันทร์ช่วงเย็น 2) ตลาดนัดเช้า เปิดขายเดือนละ 3 วัน ในวันที่ 1 10 และ 21 ของทุกเดือน และ 3) ตลาดหน้าวัด เน้นขายอาหารสำเร็จรูป เปิดขายทุกวันในช่วงเย็น

รูปแบบที่สาม คงอยู่แต่ไม่ขยายตัว ได้แก่ ตลาดคำข่า และตลาดกุศเสด กรณีตลาดคำข่า จุดตั้งตลาดมีหลากหลายกิจกรรมที่ได้รับบสนับสนุนจากหลายส่วน ได้แก่ อาคารตลาดชุมชนได้งบประมาณสนับสนุนจากเทศบาลตำบลไร่ ศูนย์สาธิตร้านค้าชุมชนบ้านคำข่าได้งบประมาณสนับสนุนจากการสมทบทุนของชาวบ้าน และอาคารเอนกประสงค์ได้งบประมาณสนับสนุนจากกองทุนหมู่บ้าน ในบริเวณดังกล่าวจึงมีทั้งตลาดชุมชน ร้านค้าชุมชน

และร้านก๋วยเตี๋ยว ที่ตั้งของตลาดค้าขายจึงเป็นจุดศูนย์กลางของคนในชุมชนหมุนเวียนเข้ามาใช้บริการเป็นประจำ กำหนดจัดตลาดชุมชน 2 วัน/สัปดาห์ แต่เนื่องจากกลุ่มลูกค้ามีจำกัดเฉพาะคนในชุมชน การขายสินค้าอาจต้องใช้เวลาในการขายตลอดทั้งวัน และมีรายได้จากการขายสินค้าในแต่ละครั้งไม่มากนัก ส่วนกรณีตลาดกุดแฮดเป็นตลาดชุมชนที่หยุดดำเนินการระยะหนึ่งในช่วงปี พ.ศ. 2553 - 2554 ผู้ค้าปรับเปลี่ยนนำสินค้าไปขายที่ตลาดสดเทศบาลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนครแทน แต่ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกันมีการขยายตัวของตลาดนัดคลองถมที่เป็นคาราวานขายสินค้าเคลื่อนที่หมุนเวียนไปตามตำบลต่างๆ เข้ามาจัดตั้งขายสินค้าประเภทของใช้ในบริเวณพื้นที่ตลาดชุมชนเดิมเดือนละ 2 วัน ในช่วงเช้าของวันที่ 7 และ 21 ผู้ค้าจากตลาดชุมชนเดิมจึงบริหารจัดการร่วมกับตลาดนัดคลองถมโดยนำสินค้าที่เป็นผลผลิตทางการเกษตรมาขายร่วมด้วย

รูปแบบที่ดี หยุดดำเนินการ จำนวน 3 ตลาด ได้แก่ ตลาดหนองแคน ตลาดหนองปอนาเหนือ และตลาดโนนทองโนนธรรม กรณีตลาดหนองแคนหลังหยุดดำเนินการ ผู้ค้าปรับเปลี่ยนนำสินค้าไปขายที่ตลาดริมทางตามแปลงปลูกของเกษตรกร ตลาดหนองปอนาเหนือผู้ค้าปรับเปลี่ยนนำสินค้าไปขายที่ตลาดสดเทศบาลอำเภอนาเชือก และตลาดปลอดสารพิษของโรงพยาบาลนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม กรณีตลาดโนนทองโนนธรรมเป็นตลาดที่มีพัฒนาการขยายตัวของตลาดสูงกว่าตลาดหนองแคนและหนองปอนาเหนือ แต่หลังจากมีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้นด้วยการนำสินค้าไปขายในตลาดสีเขียว 2 แห่งในจังหวัดมหาสารคาม ผู้ค้าจึงลดการนำสินค้าไปขายที่ตลาดโนนทองโนนธรรม โดยพบว่ามีจำนวนผู้ค้า 9-15 คน/นัดในปี พ.ศ. 2550 เป็น 5-12 คน/นัดในปี พ.ศ. 2554 และเลิกขายไปในปี พ.ศ. 2555

1.4 การปรับตัวหาช่องทางการตลาดอื่น

เดิมผู้ค้ามีช่องทางการตลาดนอกเหนือจากตลาดชุมชน คือ การเร่ขายสินค้าในหมู่บ้านด้วยตนเองหรือวางขายริมทางบริเวณใกล้บ้าน และขายส่งให้กับพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อโดยตรงจากแปลงเกษตรกร ต่อมาเมื่อชุมชนมีการพัฒนาความรู้ทักษะ

และประสบการณ์ด้านการขายในตลาดชุมชน จึงมีการปรับตัวเพื่อขายสินค้าและเสาะหาช่องทางการตลาดอื่นเพิ่ม ได้แก่ 1) การฝากขายสินค้าในบริเวณตลาดชุมชนเดิม ตลาดชุมชนบางแห่งมีผู้ค้าที่อยู่ประจำขายผลผลิตตลอดทั้งวัน กรณีตลาดคำขามีผู้ค้าอยู่ประจำ 3 ราย กรณีตลาดกุดแฮดมีผู้ค้าอยู่ประจำ 1 ราย ผู้ค้าที่มีผลผลิตแต่ไม่สะดวกที่จะอยู่ขายตลอดทั้งวันจึงนำสินค้าของตนเองไปฝากให้ผู้ค้าที่อยู่ประจำขายให้แทน 2) การขายส่งให้แก่ร้านค้าในชุมชนข้างเคียง ได้แก่ ตลาดคำข่า และตลาดโจดหนองแก ซึ่งพบในผู้ค้าที่มีผลผลิตจำนวนมาก 3) การนำสินค้าไปขายในตลาดอื่นที่อยู่ใกล้เคียง เช่น ตลาดสดเทศบาล และตลาดนัดคลองถม กรณีตลาดอุโมงค์และตลาดคำข่านำสินค้าไปขายที่ตลาดสดเทศบาลตำบลดงมะไฟ อำเภอเมืองสกลนคร โดยตลาดคำข่ายังนำสินค้าไปขายที่ตลาดนัดคลองถมบ้านคำเจริญ อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ด้วย 4) การนำสินค้าไปขายในตลาดสีเขียวซึ่งเป็นตลาดที่กระตือรือร้นในการผลิตสินค้าตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย เช่น กรณีตลาดโนนทองโนนธรรมนำสินค้าไปขายที่ตลาดสีเขียวโรงพยาบาลบรบือ จังหวัดมหาสารคาม และกรณีตลาดคำข่านำสินค้าไปขายที่มูมตลาดสีเขียวของตลาดสดเทศบาลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

2. ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการคงอยู่ของตลาดชุมชน

พัฒนาการของตลาดชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปมีปัจจัยเงื่อนไขที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้น คือ ท่าเลที่ตั้ง และชนิด/ปริมาณสินค้า และมีปัจจัยเงื่อนไขจากสถานการณ์ใหม่ที่เข้ามา ตัวอย่างเช่น การเบียดขับของตลาดนัดคลองถม โดยมีรายละเอียดของหลากหลายปัจจัยเงื่อนไขที่กล่าวมา ดังต่อไปนี้

2.1 ชนิดสินค้าที่หลากหลาย และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า ตลาดชุมชนที่หยุดดำเนินการมักมีสินค้าไม่หลากหลาย ดังกรณีตลาดหนองแคน ที่มีจำนวนผู้ค้าเพียง 2-5 คน/นัด สินค้าที่นำมาขายมีเฉพาะพืชผักและผลไม้ที่เป็นชนิดเดียวกัน และยังเป็นสินค้าที่คนในชุมชนมีผลผลิตอยู่แล้ว เช่น กล้วยและมะละกอ เป็นต้น สินค้าที่มีเพียงไม่กี่ชนิดจึงไม่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ขณะเดียวกันตลาดชุมชนที่มีสินค้าหลากหลายชนิด และมีสินค้าที่เป็น

เอกลักษณ์ของท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตลาดมั่นคง ดังกรณีตลาดแก่นาง และตลาดอุนดง มีสินค้าทั้งประเภทพืชผัก อาหารสด อาหารปรุงสำเร็จ และยังมีสินค้าท้องถิ่นที่หาซื้อได้ยาก เช่น พืชผักพื้นบ้าน สัตว์ป่า และอาหารพื้นถิ่น

2.2 ท่าเลที่ตั้ง และสภาพชุมชนใกล้เคียง ตลาดชุมชนที่มีท่าเลที่ตั้งอยู่ริมถนนสายหลัก และเป็นถนนที่มีเส้นทางผ่านไปยังชุมชนอื่น จะช่วยเพิ่มโอกาสให้มีลูกค้าจำนวนมากจากหลากหลายหมู่บ้านและชุมชนอื่นใกล้เคียงที่สัญจรผ่านเส้นทางดังกล่าว ดังกรณีตลาดแก่นาง มีท่าเลที่ตั้งบนเส้นทางเชื่อมต่อระหว่าง 3 จังหวัด ได้แก่ มุกดาหาร กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด ทำให้ผู้คนที่สัญจรผ่านเส้นทางดังกล่าวจำนวนมาก นิยมแวะซื้อหาสินค้าที่ตลาดแก่นาง แต่หากตลาดชุมชนมีท่าเลที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลักษณะตรงข้ามก็จะส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของตลาดชุมชน ดังกรณีตลาดหนองปอนาเหนือ ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านขนาดเล็กห่างไกลจากหมู่บ้านอื่น กลุ่มลูกค้าจึงมีจำกัด เฉพาะคนในชุมชนด้วยตนเอง ทำให้ขายสินค้าไม่ได้และต้องเลิกตลาดไป

2.3 ระบบการตลาดอื่นในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง ระบบการตลาดมีหลากหลายรูปแบบที่พบเห็นในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ รถมอเตอร์ไซค์พ่วงหรือรถกระบะเปิดท้ายขายอาหาร พืชผัก ฯลฯ ที่เรียกกันว่า “รถพุ่มพวง” ร้านค้าปลีกในชุมชน ตลาดนัดคลองถม ตลาดสดเทศบาล และตลาดสีเขียว รูปแบบการตลาดเหล่านี้ สร้างทั้งผลกระทบด้านบวกและลบต่อความยั่งยืนของตลาดชุมชน ดังนี้

- ร้านค้าชุมชน ตลาดชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้ร้านค้าชุมชนซึ่งมีสินค้าที่ขายคนละประเภท เป็นช่องทางการตลาดที่เสริมกันและกัน โดยทำให้ตลาดชุมชนคงอยู่หรือขายสินค้าได้มากขึ้น ซึ่งพบในตลาดคำชะ และตลาดแก่นาง โดยกรณีตลาดแก่นางยังพบว่าวันที่จัดตลาดชุมชนมีลูกค้าจำนวนมากจากหลายหมู่บ้านมาแวะซื้อสินค้า ส่งผลให้ร้านค้าที่ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงสามารถขายสินค้าได้มากขึ้นด้วย

- ตลาดนัดคลองถม เป็นตลาดที่เกิดขึ้นในระยะต่อมาหลังการจัดตั้งตลาดชุมชน โดยเป็นตลาดนัดขายสินค้าประเภทของใช้ที่หมุนเวียนโยกย้ายสถานที่ที่ระบายกระจายไปตามชุมชนหลายแห่งในพื้นที่ใกล้เคียง ตลาดชุมชนหลายแห่งมีการผนวก

ตลาดนัดคลองถมร่วมกับตลาดชุมชนเดิม ส่งผลให้ทั้งลูกค้าและผู้ค้ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เช่น ตลาดกุดแฮด และตลาดอุนดง จากเดิมในปี พ.ศ. 2551 มีจำนวนผู้ค้าสูงสุดของทั้งสองตลาดในแต่ละนัด 15 คน เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2563 เป็น 30 คน ในตลาดกุดแฮด และ 20 คน ในตลาดอุนดง ส่วนตลาดชุมชนที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้วสามารถขายสินค้าได้มากขึ้นในวันที่มีตลาดนัดคลองถมมาร่วมขายสินค้าด้วย เช่น ตลาดแก่นางมีการเปิดตลาดขายทุกวันแต่พบว่าทุกวันเสาร์ซึ่งเป็นวันที่มีตลาดนัดคลองถมมาร่วมขายจะทำให้ตลาดชุมชนสามารถขายสินค้าได้มากขึ้น เพราะกลุ่มลูกค้าเข้ามาเลือกซื้อได้ทั้งของกินในตลาดชุมชนและของใช้จากตลาดนัดคลองถม ตลาดนัดคลองถมจึงมีส่วนที่เกื้อหนุนให้ตลาดชุมชนมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น

- ตลาดสีเขียวและการส่งเสริมการผลิตอาหารปลอดภัย ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2553 โครงการ คฟป. มีการพัฒนายกระดับมาตรฐานการผลิตอาหารปลอดภัย โดยประสบผลสำเร็จสูงในจังหวัดมหาสารคามที่เกิดตลาดนัดสีเขียว 2 แห่ง ตลาดแรกตลาดสีเขียวจังหวัดมหาสารคาม เป็นความร่วมมือของภาคีเครือข่ายระดับจังหวัดได้แก่ ศูนย์ประสานงานเครือข่ายสร้างเสริมสุขภาพ มหาสารคาม (ศสส.) เทศบาลเมืองมหาสารคาม โรงพยาบาลมหาสารคาม เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกภาคอีสาน มหาสารคาม (ร้านมันเย็น) และเครือข่ายเกษตรกรโคกผักกูด-โป่งแดง (ส.ป.ก. มหาสารคาม) เปิดขายสินค้าทุกวันอาทิตย์ ที่ลานสุขภาพศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และตลาดที่สอง ตลาดสีเขียวโรงพยาบาลบรือร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรโคกผักกูด-โป่งแดง เปิดขายสินค้าทุกวันอังคาร ภายในบริเวณโรงพยาบาลบรือ ตลาดสีเขียวทั้ง 2 แห่ง ส่งผลกระทบต่อตลาดโนนทองโนนธรรม เนื่องจากผู้ค้าไม่สามารถเตรียมผลผลิตที่เพียงพอสำหรับขายในทุกตลาด ผู้ค้าจึงเลือกขายที่ตลาดสีเขียวซึ่งให้ผลประโยชน์สูงกว่า โดยสามารถขายผลผลิตได้จำนวนมาก ราคาผลผลิตสูง แต่ใช้เวลาในการขายผลผลิตน้อยเพียง 2-3 ชั่วโมง ขณะที่การขายในตลาดชุมชนต้องใช้เวลาทั้งวัน ผู้ค้าจึงค่อนข้างลดการขายสินค้าที่ตลาดชุมชน และเลิกขายในท้ายที่สุด ดังนั้นการยกระดับและการพัฒนาช่องทางการตลาดใหม่จำเป็นต้องคำนึงถึงการวาง

แผนการผลิตและปริมาณผลผลิต เพื่อไม่ให้เกิดการเลือกเปลี่ยนไปขายตลาดอื่นที่ขายได้ราคาดีกว่า ซึ่งส่งผลกระทบต่อการขายผลผลิตในตลาดชุมชนเดิม

2.4 ความเข้มแข็งของคนในชุมชน

ในช่วงระยะ 2-3 ปีแรกของการจัดตั้งตลาดชุมชน ทั้ง 8 ตลาดล้วนเผชิญกับปัญหามากมายในการบริหารจัดการ ส่งผลให้บางตลาดที่คณะกรรมการมีความตั้งใจไม่มั่นใจ ท้อถอยกับปัญหาที่พบ กิจกรรมของตลาดจึงไม่สม่ำเสมอและขาดหายไปในช่วง และสุดท้ายก็หยุดดำเนินการ ต่างจากตลาดที่มีคณะกรรมการเข้มแข็ง หลายแห่งมีปัญหาก็ส่งผลให้ตลาดอาจไปไม่รอด แต่กลับพบว่าตลาดเหล่านี้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างความเข้มแข็งและความสามัคคีของคนในชุมชนที่ชัดเจน คือ กรณีตลาดคำข่า ด้วยเงื่อนไขข้อจำกัดของที่ตั้งตลาดไม่อยู่ริมถนนสายหลัก และไม่ใช้เส้นทางผ่านไปยังหมู่บ้านอื่น จึงมีลูกค้าจำกัดเฉพาะคนในหมู่บ้าน ต้องใช้เวลาตลอดทั้งวันเพื่อขายสินค้าได้จำนวนน้อย 100-200 บาท ขณะที่มีการเลือกของช่องทางการตลาดอื่นอีกมากมายในระดับตำบลและอำเภอ ซึ่งใช้เวลาขายสินค้าเพียง 2-3 ชั่วโมง ก็สามารถขายสินค้าได้น้อย 500 บาท กลุ่มผู้ค้าจึงไม่จำเป็นต้องพึ่งตลาดชุมชน แต่ด้วยนิสัยของคนในชุมชนที่มีความขยันขันแข็งจึงเลือกขายสินค้าในทุกช่องทางการตลาด คณะกรรมการ แกนนำ และคนในชุมชนเห็นความสำคัญของตลาดชุมชน ซึ่งอาจเป็นช่องทางการตลาดที่สร้างรายได้ให้ไม่มากนัก แต่ก็เป็นส่วนหนึ่งของรายได้เสริม และเป็นกิจกรรมสำคัญที่สร้างความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชน จึงทำให้ตลาดคำข่ามีการดำเนินกิจการอย่างต่อเนื่อง

นอกเหนือจากปัจจัยสำคัญทั้ง 4 ข้อแล้ว ยังมีปัจจัยเสริมที่มีส่วนช่วยให้ตลาดชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ การสนับสนุนของหน่วยงานรัฐและนักพัฒนาเอกชนในพื้นที่ โดยมีส่วนในการเกื้อกูลให้ผู้ค้า/ตลาดมีความอยู่รอดหรือมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เช่น อปท.ช่วยสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานในการจัดตั้งตลาด สถานีอนามัย/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล/โรงพยาบาลอำเภอ ช่วยสนับสนุนด้านการตรวจคุณภาพมาตรฐานอาหารปลอดภัยและสถานที่ขายผลผลิต และเครือข่าย

อินแปง ในจังหวัดสกลนคร ช่วยสนับสนุนด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของแกนนำตลาดชุมชน

3. บทเรียนอื่นจากการพัฒนาตลาดชุมชน

3.1 โครงสร้างอาคารที่หนาแน่นมั่นคง ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของตลาดชุมชนเสมอไป จากการศึกษาพบว่า ตลาดชุมชนหลายแห่งได้รับ การสนับสนุนด้านการก่อสร้างอาคารเสริมคอนกรีตที่มีโครงสร้างพื้นฐานมั่นคง เช่น ตลาดกุดเสด ตลาดอุนดง ตลาดโนนทองโนนธรรม ซึ่งในปัจจุบันตลาดชุมชนที่กล่าวมาล้วนไม่ได้ถูกใช้ในการขายผลผลิตทางการเกษตรของชุมชน ตลาดโนนทองโนนธรรมหยุดดำเนินกิจการ ตลาดกุดเสดและตลาดอุนดงมีการโยกสินค้าไปตั้งวางแผงขายริมทางใกล้อาคาร เนื่องจากพบว่าการขายสินค้านอกอาคารมีผู้คนสนใจแวะเวียนมาซื้อหามากกว่า ส่วนอาคารกลายเป็นสถานที่ขายสินค้าของใช้ที่คนนอกมาเช่าขายในวันระหว่างสัปดาห์และในวันจัดตลาดนัดคลองถม

3.2 การสืบทอดแนวคิดและภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่และลูกหลาน เมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าสิบปี คนรุ่นเก่าที่เรียนรู้ด้านตลาดชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมีอายุมากขึ้น และทยอยออกไปจากการเข้าร่วมกิจกรรมตลาดชุมชน คนรุ่นใหม่ซึ่งไม่ได้เรียนรู้ด้านตลาดชุมชนตามแนวทางเดิมเข้ามาบริหารจัดการแทนจึงส่งผลให้แนวทางการพัฒนาอาจเปลี่ยนไปจากกรอบแนวคิดเดิมบ้าง ตลาดชุมชนทุกแห่งจึงมีทิศทางการพัฒนาและปรับตัวที่เน้นการสร้างรายได้เป็นหลักมากกว่าการสืบทอดแนวคิดด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนการรื้อฟื้นภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่นของผู้สูงวัยในชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในช่วงเริ่มต้นของการจัดตั้งตลาด แต่เมื่อเวลาผ่านไปลูกหลานไม่สนใจสืบทอด อาหารท้องถิ่น เช่น ข้าวต้มเขาคาย จึงไม่มีขายในตลาดชุมชนอีกต่อไป ส่วนการสืบทอดในระดับเยาวชนพบว่าเยาวชนจากตลาดโนนทองโนนธรรม จำนวน 3 รายที่เข้าร่วมกิจกรรมการขายสินค้าในตลาดชุมชนและตลาดสีเขียวมีพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงจากเด็กเล็กในอดีตเมื่อปี พ.ศ. 2548 กลายเป็น

ผู้ใหญ่ที่มีแนวคิดด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและรับช่วงต่อจากพ่อแม่ในการขายผลผลิตสินค้าทางการเกษตรในตลาดสีเขียวอย่างต่อเนื่อง

4.แนวทางการพัฒนาตลาดชุมชนเพื่อขยายผลในพื้นที่อื่น

จากผลการศึกษาพบว่า ตลาดชุมชนเป็นช่องทางการตลาดที่มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และยังเป็นกิจกรรมศูนย์กลางสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนอีสาน โดยควรมีแนวทางสำหรับการพัฒนาตลาดชุมชน ดังนี้

1. เงื่อนไขของชุมชนที่เหมาะสมต่อการจัดตั้งตลาดชุมชน คือ คนส่วนใหญ่ในชุมชนมีผลผลิตเกินพอต่อการบริโภค แต่ขาดความรู้หรือทักษะการค้าขาย มีความพร้อมและสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของตลาดชุมชน

2. กลไกสำคัญที่ต้องมีการพัฒนาทั้งก่อนและระหว่างจัดตั้งตลาดชุมชน คือ การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถด้านการวางแผนและการบริหารจัดการตลาด การค้าขาย การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาแนวคิดด้านเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน

3. การวางแผนและการบริหารจัดการตลาด ต้องคำนึงถึงศักยภาพความพร้อมของคนในชุมชน ชนิดและปริมาณสินค้าที่ต้องมีความหลากหลาย ทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้เส้นทางที่มีผู้คนสัญจรจำนวนมากหรือมีกิจกรรมอื่นหลากหลายในบริเวณนั้นที่ส่งผลให้คนที่เข้าร่วมกิจกรรมอื่นมีโอกาสเข้ามาใช้บริการตลาดชุมชนได้ด้วย และช่องทางการตลาดอื่นที่อาจส่งเสริมหรือส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของตลาดชุมชน

4. ตลาดชุมชนที่เข้มแข็งแล้ว ควรยกระดับการผลิตด้วยการพัฒนาให้เป็นผลผลิตที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ และยกระดับศักยภาพการบริหารจัดการตลาดให้มีสีสันและเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สร้างแรงจูงใจขยายฐานลูกค้าจากภายนอก

การอภิปรายผล

ปัจจัยหนึ่งของการพัฒนาตลาดชุมชน คือ ชนิดสินค้าที่หลากหลาย และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น การมีชนิดสินค้าประเภทเดียวกันที่หลากหลายจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการลูกค้าที่มีความสนใจและความชอบสินค้าที่แตกต่างกัน และการมีสินค้าต่างประเภทกันมาขายในตลาด ยังช่วยเสริมกันและกัน เช่น กลุ่มลูกค้าที่ตั้งใจเข้ามาซื้ออาหารเพื่อบริโภค แต่เมื่อมาถึงตลาดได้เห็นสินค้าอุปโภค ก็อาจซื้อสินค้าอุปโภคกลับไปด้วย ส่วนสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่หาซื้อได้ยาก เช่น สินค้าพื้นเมือง อาหารป่า และอาหารพื้นถิ่น สินค้าเหล่านี้แตกต่างจากตลาดทั่วไปจึงเป็นแรงดึงดูดให้ลูกค้าจากหมู่บ้านอื่นที่อยู่ห่างไกลออกไปสนใจเข้ามาเลือกซื้อสินค้าในตลาดเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการมีชนิดสินค้าที่หลากหลายให้ลูกค้าเลือกซื้อได้ตามใจชอบ จึงเป็นปัจจัยสำคัญของตลาดชุมชน (Pattanaavongngam, 2017) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Theerasasawat et al. (2018) ที่กล่าวว่าผู้ค้าในตลาดสดอยู่รอดได้จากการมีสินค้าหลากหลายชนิด และอาหารป่า ซึ่งยังคงเป็นที่นิยมของผู้บริโภคและวิถีชีวิตของคนเมือง

อย่างไรก็ตามปัจจัยสำคัญที่สุดของตลาดชุมชน คือ ความเข้มแข็งของคนในชุมชน เนื่องจากปัจจัยเงื่อนไขต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปริมาณและชนิดสินค้าที่หลากหลาย สภาพทำเลที่ตั้ง และระบบการตลาดอื่นในชุมชน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้โดยการบริหารจัดการของคณะกรรมการตลาดและคนในชุมชน เช่น วางแผนและจัดการให้ชนิดสินค้ามีความหลากหลายมากขึ้น โยกย้ายทำเลที่ตั้งให้ไปอยู่ในทำเลที่เหมาะสมกว่า ดังนั้นความเข้มแข็งของคณะกรรมการและคนในชุมชนที่ยืนหยัดต่อสู้แก้ไขปัญหาด้านสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงส่งผลสำคัญต่อการพัฒนาตลาดชุมชนส่วนใหญ่นี้ก้าวไปสู่ความมั่นคง ขณะเดียวกันหากคนในชุมชนไม่ลุกขึ้นสู้ ก็อาจค่อยๆ อ่อนด้าและล้มเลิกตลาดไป (Chuangcham et al., 2007) ในการพัฒนาตลาดชุมชนจึงต้องให้ความสำคัญมากที่สุดในด้านการพัฒนาศักยภาพและความเข้มแข็งของคนในชุมชน

หรืออีกมุมหนึ่ง การพัฒนาศักยภาพชุมชนในสังคมชนบท จำเป็นต้องมีกิจกรรมที่ช่วยในการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็ง โดยกิจกรรมนั้นต้องมีความสอดคล้องกับชุมชนที่ส่วนใหญ่ล้วนมีวิถีชีวิตทำการเกษตรเป็นหลัก ตลาดชุมชนจึงเป็นกิจกรรมทางเลือกที่เหมาะสมต่อการพัฒนาเกษตรผสมผสานรายย่อยตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งตนเอง ที่เน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในตัว (Chantalakhana & Falvey, 2008) โดยกลไกการพัฒนาตลาดชุมชนของโครงการคฟป.ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Promphakping et al. (2018) ที่มองว่าควรให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและหน้าที่ในการควบคุมกำกับตลาด และส่งเสริมผู้ผลิตอาหารรายย่อยให้มีการพัฒนากระดับสินค้าให้มีความปลอดภัย ตลาดชุมชนยังเหมาะสมกับเกษตรกรใหม่ที่ขาดทักษะด้านการค้าขายซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hemanil and Pongsawalee (2018) ที่กล่าวไว้ว่าตลาดชุมชนจัดอยู่ในประเภทของการค้าปลีกแบบดั้งเดิมที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน ไม่ต้องใช้ทักษะในการบริหารจัดการที่สูงมากนัก

อย่างไรก็ตาม ตลาดชุมชนไม่ใช่คำตอบสำเร็จสำหรับช่องทางการตลาดที่สมบูรณ์ แต่เป็นเพียงส่วนแบ่งการตลาดหรือตลาดทางเลือกที่เสริมจากช่องทางเดิมได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น เพราะตลาดชุมชนมีสินค้าจำกัดและเปิดปิดในเวลาจำกัด (Narasat, 2007) ทั้งนี้ หากมองถึงความยั่งยืนของตลาดชุมชนอาจพบว่าตลาดชุมชนไม่ได้ประสบความสำเร็จเปิดขายอย่างต่อเนื่องในทุกตลาด แต่หากมองถึงความยั่งยืนและการพึ่งตนเองของชุมชนแล้วกลับพบว่ากลุ่มผู้ค้าจากตลาดชุมชนไม่ได้หยุดไปเหมือนตลาดที่หยุดดำเนินการ โดยมีการปรับตัวนำสินค้าไปขายที่อื่นในพื้นที่ใกล้เคียง บ่งชี้ว่าคนในชุมชนมีความสามารถพึ่งตนเองด้านการตลาด มีการเรียนรู้และหาช่องทางการตลาดที่หลากหลาย และส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายสามารถขายผลผลิตสร้างรายได้ที่มั่นคงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับวิถีของผู้ค้าในตลาดสดอีสานที่พบว่าผู้ค้าส่วนใหญ่ล้วนเป็นเกษตรกร แต่เนื่องจากรายได้จากภาคเกษตรไม่พอเลี้ยงชีพ จึงสร้างรายได้

เพิ่มด้วยการค้าขายผลผลิตในตลาดสด โดยผู้ค้า 1 รายที่ทำการค้าขายในตลาดสด 1 ปี มีรายได้เท่ากับการทำนาของเกษตรกรอีสานเกือบ 7 ครัวเรือน (Theerasasawat, 2020)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ควรกำหนดตลาดชุมชน เป็นช่องทางการตลาดทางเลือกต่อยอดจากการพัฒนาเกษตรผสมผสาน ในชุมชนที่มีความถนัดเฉพาะด้านการผลิต ไม่มีประสบการณ์หรือมีทักษะน้อยด้านการตลาด

1.2 การพัฒนาตลาดชุมชนให้เข้มแข็ง ต้องมีกลไกสำคัญคือการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เพื่อให้สามารถปรับตัวรองรับสถานการณ์ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เข้ามากระทบ ที่ไม่ใช่เพียงการอบรม และการศึกษาดูงาน แต่ต้องส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการประจุมอย่างต่อเนื่องจนเป็นกิจวัตรสำคัญของคนในชุมชน เพื่อใช้เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการพัฒนาทักษะ แนวคิด สถานการณ์ใหม่ ที่เข้ามา และร่วมแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามช่วงเวลาเปลี่ยนแปลง

1.3 ควรกำหนดให้หน่วยงานในพื้นที่ มีการประสานการทำงานร่วมกันในการพัฒนาตลาดชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง หน่วยงานด้านการเกษตรและปศุสัตว์เพื่อส่งเสริมความรู้วิชาการด้านการเกษตร โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลเพื่อส่งเสริมด้านความปลอดภัยของอาหารต่อสุขภาพ และสถาบันการศึกษาเพื่อช่วยเสริมความรู้และทักษะอื่นในส่วนที่ขาดเพิ่มเติม เป็นต้น

1.4 กรณีตลาดชุมชนจากการพัฒนาเกษตรผสมผสาน ผลผลิตส่วนหนึ่งของการเกษตรอาจนำมาจำหน่ายในตลาดชุมชน ส่วนผลผลิตที่มีจำนวนมากควรพัฒนาด้านการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อตลาดชุมชนเดิม

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาเปรียบเทียบตลาดชุมชนแยกตามลักษณะภูมิโนเทศ ที่มีชาติพันธุ์ วิถีชุมชน และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อันส่งผลต่อความมั่นคงของตลาดชุมชน

2.2 การศึกษาและพัฒนาปัจจัยเงื่อนไขช่องทางการตลาดรูปแบบอื่น เช่น ตลาดออนไลน์ ตลาดสมัยใหม่ที่มีระบบดิจิทัลเข้ามาช่วย และตลาดที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีสีสันสร้างแรงจูงใจให้ผู้ซื้อเข้ามาจับจ่ายใช้สอย เป็นต้น เพื่อเป็นทางเลือกในการพัฒนาผลผลิตของชุมชนสู่ช่องทางการตลาดที่หลากหลายมากขึ้น

References

- Chantalakhana, C. & Falvey, L. (2008). *Sufficiency economy: An approach for Small holder agricultural development to enhance peace and stability*. Plenary keynote paper presented at the 13th Animal science congress of the Asian-Australasian association of animal production societies (AAP) held in Hanoi, Vietnam during September 22-26, 2008.
- Chuangcham, P. (2010). *The story from Dong Luang*. Bangkok: Agricultural Land Reform Office.
- Chuangcham, S., Yenbamrung, T., Narasat, B., Ruchuwarak, P. & Chuaduangpui, K. (2007). *PRO-IAD on the learning path and environmental restoration for good quality of life in the agricultural land reform area*. Khon Kaen: Khon Kaen Printing Limited. [in Thai]
- Hemanil, S. & Pongsawalee, N. (2018). A flea market in semi-urban community: A case study of livelihoods of Northeastern Thai residents in Udon Thani province. *Mekhong chi Mun Art and Culture Journal*, 4(2), 181-216. [in Thai]

- Keawket, W. (2016). *Self-management of the community market: A case study of Klongdan floating market, Ranod district, Songkhla province*. Thesis of master of science in community development, faculty of social administration Thammasat University. [in Thai]
- Pattavonggam, S. (2017). A community market, strength of economic foundation and a starting point of logistics process at the community level : A case study of community market at Chachoengsao municipal stadium, Mueang Chachoengsao district, Chachoengsao province, Thailand. *Journal of Modern Management Science*, 10(2), 197-212. [in Thai]
- Promphakping, N., Promphakping, B. & Phatchaney, K. (2018). Fresh market: Local economy and urban lifestyle changes. *Pamphlet of Research Group on Wellbeing and Sustainable Development*, 2(2561), 4-8. [in Thai]
- Narasat, B. (2007). *Community market ...towards the road of community's self-reliance*. Khon Kaen: Khon Kaen Printing Limited. [in Thai]
- Research and Development Institute, Khon Kaen University (RDI-KKU). (2011). *The project for evaluation at the operation end of the project for the revitalization of the deteriorated environmental in the land reform areas through integrated agricultural development (PRO-IAD)*. Final Report, contract no. J 12/2554, Agricultural Land Reform Office, Ministry of Agriculture and Cooperatives. [in Thai]
- Theerasasawat, S., Promphakping, B., Chaiwanichaya, S., Promphakping, N. & Juajun, J. (2018). The origin and evolution of fresh market and petty traders in the Northeast of Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University*, 20(2), 53-65. [in Thai]

Theerasasawat, S. (2020). The way of life of fresh-food market petty traders in Isan and the case of fresh-vegetable trades women. *Journal of MCU Social Science Review*, 9(1), 210-222. [in Thai]

Authors

Dr. Patcharin Ruchuwarak

Research Social for Development Institute, Khon Kaen University,
Muang District, Khon Kaen Province 40002

Fax: 043-202221 Tel: 081-5929868 Email: padthaipadmee2@gmail.com

Dr. Jatuporn Donsom

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Buriram Rajabhat University, Buriram Province 31000

Tel: 087-6443385 Email: romanticblue11@gmail.com

Aphichai Sosut

Sakon Nakhon Agricultural Land Reform Office,

Sakon Nakhon Province 47000

Tel: 089-9038436 Email: apichai_mee@hotmail.com

หลักเกณฑ์การเขียนบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยศาสตร์ (มสศ.)

1. ส่งบทความวิจัยฉบับเต็มในรูปแบบของ Word File จำนวน 1 ชุด เป็น
แฟ้มข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้โปรแกรม Microsoft Office Word 2010 เป็นต้นไป
ที่เว็บไซต์ <http://jhusoc.bru.ac.th> หรือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เลขที่ 439 ถนนจิระ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์ 044-611-221 ต่อ 4001/โทรสาร 044-611-858

2. เป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวกับภาษา
ภาษาศาสตร์ วรรณคดี ปรัชญาและศาสนา ชาติพันธุ์ บรรณารักษ์และสารสนเทศ
ศาสตร์ ดนตรีและนาฏศิลป์ ศิลปกรรม ประเพณีและวัฒนธรรม การท่องเที่ยว
ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มานุษยวิทยา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
เศรษฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยา การศึกษา เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเรียนรู้
และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

3. ความยาวของบทความโดยนับรวมรูปภาพ ตาราง เอกสารอ้างอิง และ
ประวัติผู้เขียน จำนวน 15-20 หน้ากระดาษ A5

4. แบบอักษร (Font) บทความ

4.1 ให้พิมพ์ด้วยตัวอักษร Angsana New ขนาด 14 และพิมพ์เนื้อหาใน
ลักษณะคอลัมน์เดียว (One column) กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบระยะ
พิมพ์เดี่ยว (Single space) ระยะขอบบน-ล่าง 2 เซนติเมตร และระยะขอบซ้าย-ขวา 1.8
เซนติเมตร

4.2 ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 16 กึ่งกลางหน้ากระดาษ กรณีเป็นภาษาอังกฤษ ให้ใช้อักษรตัวแรกเป็นตัวใหญ่สำหรับคำหลักต่างๆ

4.3 ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (และอาจารย์ที่ปรึกษา) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และให้ใช้หมายเลขกำกับชื่อผู้เขียนหรืออาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะที่เป็นภาษาไทยเท่านั้น พิมพ์ด้วยตัวหนาโดยใช้ขนาดอักษร 14 กึ่งกลางหน้ากระดาษ

4.4 ชื่อสาขาวิชา คณะ และสถาบันการศึกษาต้นสังกัด ให้พิมพ์ที่บรรทัดล่างต่อจากชื่อผู้วิจัย ชิดขอบซ้าย พิมพ์อักษรเป็นตัวบางขนาด 12 ใช้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ให้ใช้หมายเลขกำกับเฉพาะที่ภาษาไทยเท่านั้น

5. เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ในกรณีที่เป็นบทความภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและลงนามรับรองจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อนส่งให้บรรณาธิการ

6. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อนหรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

7. บทความต้องมีสาระสังเขป (บทคัดย่อ) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ A5 หรือระหว่าง 150-200 คำ ในกรณีที่บทความเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น

8. ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามระบบการอ้างอิงเอกสารและหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร อย่างเคร่งครัด

9. บทความที่ส่งมาตีพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 2 ท่าน ถ้าผู้ทรงคุณวุฒิ 1 ใน 2 ท่านไม่เห็นควรให้ตีพิมพ์ ก็จะส่งบทความนั้น ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิท่านที่ 3 พิจารณา ทั้งนี้ บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์

ในมนุษยศาสตร์ ต้องผ่านการพิจารณาเห็นควรให้ตีพิมพ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 ท่าน

10. ผลการพิจารณาให้ตีพิมพ์บทความในมนุษยศาสตร์ ให้ถือมติของกองบรรณาธิการเป็นที่สุด

11. บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ผู้เขียน

12. ผู้เขียน/คณะผู้เขียน (ผู้วิจัย/คณะผู้วิจัย) ต้องเขียนข้อมูลส่วนตัวโดยย่อเป็นภาษาอังกฤษไว้ในส่วนท้ายสุดของบทความต่อจากเอกสารอ้างอิง โดยให้ระบุค่านามาน้ำชื่อ (นาย/นาง/นางสาว) ตำแหน่งทางวิชาการ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์/รองศาสตราจารย์/ศาสตราจารย์) (ถ้ามี) คุณวุฒิปริญญาเอก (ดร.) (ถ้ามี) พร้อมใส่ข้อมูลที่อยู่ให้ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมทั้งรหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร และอีเมลด้วย ในกรณีที่ เป็นนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอก ให้เขียนเฉพาะข้อมูลนักศึกษาเท่านั้น โดยไม่ต้องใส่ข้อมูลของอาจารย์ที่ปรึกษา

ตัวอย่างเช่น

Author

Assistant Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District, Buriram

Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon2512@gmail.com

* ส่วนประกอบของบทความ *

* บทความวิชาการ

ในการเขียนบทความวิชาการ ควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม บทความวิชาการควรมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่อง (Title) ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. บทคัดย่อ (Abstract) สรุปเนื้อหาของบทความให้ได้ใจความชัดเจน ให้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเขียนเป็นภาษาไทยก่อน ความยาวไม่เกิน 1 หน้ากระดาษ หรือระหว่าง 150-200 คำ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ

3. คำสำคัญ (Keyword) ระบุงคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้ บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ

4. บทนำ (Introduction) นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา รวมทั้งระบุถึงขอบเขตเนื้อหาของบทความ

5. เนื้อหา (Body of text) ระบุงเนื้อหาหลักของบทความ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นย่อยๆ และมีการจัดเรียงลำดับหัวข้อตามรายละเอียดของเนื้อหา

6. เอกสารอ้างอิง (References) อ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-text citation)

โดยใช้ระบบนาม-ปี (Author-Year) ตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (6th edition) และเอกสารอ้างอิงทุกรายการที่ปรากฏในบทความต้องมีรายชื่อปรากฏอยู่ในรายการเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ด้วย

* บทความวิจัย

ให้นำเสนอผลการวิจัยที่ค้นพบอย่างเป็นระบบ โดยบทความวิจัยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. **ชื่อเรื่อง (Title)** ใช้คำที่สั้น กระชับ และมีความหมายชัดเจน ให้เขียนเป็นระดับกลุ่มคำไม่ใช่ระดับประโยค และต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยก่อนและตามด้วยชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในบรรทัดต่อมา แต่ให้เขียนชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้นในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ ความยาวระหว่าง 8-15 คำ

2. **บทคัดย่อ (Abstract)** สรุปสาระสำคัญของงานวิจัยซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวแต่ละภาษาไม่เกิน 1 หน้า หรือระหว่าง 150-200 คำ ให้เขียนบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ

3. **คำสำคัญ (Keywords)** ระบุคำสำคัญของเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำสืบค้นในระบบฐานข้อมูลได้บทคัดย่อ ต้องมีทั้งภาษาไทยและ

ภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ ให้เขียนคำสำคัญเป็นภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีที่บทความเขียนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ

4. บทนำ (Introduction) ระบุถึงความสำคัญของปัญหาที่ศึกษา วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและประโยชน์โดยรวมที่จะเกิดขึ้นจากผลวิจัย

5. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective) ระบุวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้ชัดเจนและสะท้อนถึงภาพรวมทั้งหมดของงานวิจัย

6. วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology) ระบุวิธีวิจัยที่ครอบคลุมถึงประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7. ผลการวิจัย (Results) ระบุผลการวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

8. อภิปรายผล (Discussion) นำเสนอผลการวิจัยโดยอ้างอิงถึงทฤษฎีต่างๆ เพื่อสนับสนุนผลการวิจัยที่ค้นพบหรือเห็นแย้งที่สมเหตุสมผล

9. ข้อเสนอแนะ (Recommendations) เสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์และเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยในครั้งต่อไป

10. การอ้างอิง (References) ใช้การอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (6th edition)

* การเขียนเอกสารอ้างอิง *

1. การอ้างอิงเอกสารในเนื้อหา (In-text citation) ให้ใช้ภาษาอังกฤษเท่านั้น สำหรับผู้เขียนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยระบุเฉพาะนามสกุลแล้วตามด้วยปี ค.ศ. ที่เผยแพร่เอกสาร และ/หรือเลขหน้า เช่น Nuemaihom (2014) หรือ (Nuemaihom, 2014: 23)

2. การเรียงลำดับเอกสารอ้างอิงท้ายบทความ (References) ให้เรียงตามลำดับอักษรของผู้เขียน โดยไม่ต้องมีตัวเลขกำกับ ให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก

3. ในกรณีอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทย ให้แปลเอกสารอ้างอิงนั้นเป็นภาษาอังกฤษ และให้วงเล็บคำว่า [in Thai] ไว้ส่วนท้ายของเอกสารอ้างอิงนั้น ให้เขียนตามรูปแบบเดียวกันกับการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาอังกฤษคือให้อ้างนามสกุลก่อนแล้วตามด้วยอักษรย่อของชื่อแรก และให้เขียนรวมไปกับรายการอ้างอิงที่เป็นภาษาอังกฤษเลย

ตัวอย่างเช่น

References

- Nuemaihom, A. (2010). *Speaking English in all situations* (2nd ed.). Bangkok: Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]
- Sato, K. (2003). *Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication*. Japan: Akita Prefectural.
- Yothimas, D. (2015). *A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloeprakhiat district, Buriram province* (Research report). Buriram: Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(สามารถดูหลักเกณฑ์และรูปแบบการอ้างอิงเอกสารเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์

<http://jhusoc.bru.ac.th>)

ให้ใช้ระบบการเขียนเอกสารอ้างอิงนี้ตั้งแต่ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน) 2562 เป็นต้นไป

Manuscript Preparation Guidelines for the Submission of Academic and Research Articles in Journal of Humanities and Social Sciences (JHUSOC)

1. The full article should be submitted in the Word File as an electronic file using Microsoft Office Word 2010 onwards via the website: <http://jhusoc.bru.ac.th> or to the Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Muang District, Buriram Province 31000, Tel: 044-611-221 Ext. 4001, Fax: 044-6128-585.

2. The article must be relevant to Humanities and Social Sciences of the following areas: Language, Linguistics and Literature, Philosophy and Religion, Ethnic, Folklore, Library and Information Science, Music and Performance Arts, Fine and Applied Arts, Tradition and Culture, Tourism, History, Archaeology, Anthropology, Law, Politics, Public Administration, Economics, Sociology, Psychology, Education, Technology and Learning Innovation, and other disciplines relevant to Humanities and Social Sciences.

3. The article must be typed on A5 paper to include figures, tables, references, and author's brief personal data. Moreover, it should be between 15-20 pages in length.

4. Font

4.1 Angsana New with font size 14 is required. The article must be typed in one column and single spacing. The top-bottom margins of 2 cm. and the left-right margins of 1.8 cm. are used.

4.2 Both Thai and English article titles should be in bold face, font size 16 with initial caps of the content words, and be centered.

4.3 The author's name (and the advisor's name) must be written in both Thai and English. It must also be typed in bold using font size 14 and centered on the page. For the Thai article, the author's name is numbered in order.

4.4 Department(s)/program(s), faculty(s) and affiliation(s) must be written in both Thai and English, and set flush on the left using font size 12 below the author's name. For the Thai article, their Thai information is numbered in order.

5. Either Thai or English article can be submitted. In the case of an English article, it must be verified and signed by an English language expert before being sent to the editor.

6. The article submitted for publication in JHUSOC has not already been published elsewhere or is not under consideration by peer reviewers for publication in other journals.

7. The article must contain both Thai and English abstracts with no more than 1 page of A5, or between 150-200 words. Only English abstract is required for the article written in English or other languages.

8. The author must strictly comply with the reference system and the criteria for the publication of academic or research articles set by the journal.

9. The article will be reviewed by at least two peer reviewers in the relevant fields. If one of them does not agree to get it published, the article will be sent to the third peer reviewer for his/her consideration. It is noted that the article published in the journal must be approved by at least two peer reviewers.

10. The editorial board is responsible for the final decision regarding acceptance or rejection of the article published in the journal.

11. The author will be officially informed if his/her article is not accepted. However, the manuscript will not be sent back to him/her.

12. The author/authors (researcher/researchers) must write the personal information in English in the last part of the article below the references, providing a title (Mr. / Mrs. / Miss), an academic position i.e. Assistant Professor / Associate Professor / Professor (if any), and a doctoral degree i.e. Dr. (If any). A full address, including a postal code, a fax number, and an email address, should also be provided. It is noted if the author is a master's or doctoral student, his/her personal information must be presented while his/her advisors' individual information is not required.

For examples:

Author

Assistant Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom

English Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Buriram Rajabhat University 439 Jira Rd., Muang District, Buriram

Province 31000

Fax: 044-6128585 Tel: 081-8204402 E-mail: akkarapon2512@gmail.com

* Components of Academic Articles *

To write an academic article, clear points should be identified and appropriate sequences of the content should be considered. The article should consist of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The article contents are clearly summarized. Both Thai and English abstracts are required. A one-page Thai abstract with 150-200 words is written first, followed by the English one with the same number of words. It is noted that only English abstract is required for the article written in English or other foreign languages.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English keywords are required for the article written in English or other foreign languages.

4. Introduction: The article background is presented. The article scope is also specified.

5. Body of Text: The main contents and sub-topics of the article are identified. Moreover, the topics are sorted by the contents.

6. References: In-text citation is based on the author-year system of the APA (American Psychological Association) style (6th edition). It is noted that all entries in the text should be listed in the references.

*** Components of Research Articles ***

The research results should be presented systematically. The research article should be composed of the following parts:

1. Title: The title should possess the short, concise and meaningful words. It should be written in a word level, not a sentence level. The title with 8-15 words must be written in both Thai and English. Moreover, the Thai title is typed first, followed by the English one on the next line. However, only English title is required for the article written in English or other foreign languages.

2. Abstract: The important research components, including objectives, population, sample group, instruments, statistics for data analysis, and research results. Both Thai and English abstracts must be written. The length of each language is not more than 1 page or between 150-200 words. It is noted that only English abstract is required for the article written in English or other foreign languages.

3. Keyword: The keywords appropriate for retrieving information from the database are identified. Both Thai and English 3-5 keywords are required and must be placed below the abstract. It is noted that only English abstract is required for the article written in English or other foreign languages.

4. Introduction: The significance of research problems are identified. The relevant literature is reviewed. In addition, the overall benefits obtained from the research results are also presented.

5. Objective: The research objectives are clearly identified to reflect the overall picture of the research.

6. Methodology: The research methods, including population, samples, instruments, steps of data collection, and statistics for data analysis, are clearly indicated.

7. Results: The research results obtained from analyzing the data are clearly interpreted according to the research objectives.

8. Discussion: The research results are discussed with theoretical support so as to check whether the current research results are in line with or against the previous studies.

9. Recommendations: Utilization of the research results, and guidelines for the next research should be recommended.

10. References: The references must be based on APA (American Psychological Association) style (6th edition).

* Writing References *

1. Both Thai and foreign authors' names in the in-text citation must be written in English only. Moreover, their last names should be written first, followed by the year of publication, and/or page numbers, for example, Nuemaihom (2014) or (Nuemaihom, 2014: 23).

2. References are listed fully in alphabetical order according to the last name of the author and not numbered. Moreover, the last name is written first, followed by the initial letter of his/her first name.

3. For referring the Thai documents, the documents must be translated into English, and the additional word "in Thai" must be put in the brackets [] i.e. [in Thai]. It is noted that the same format for referring both Thai and English documents is required.

For example:

References

- Nuemaihom, A. (2010). *Speaking English in all situations* (2nd ed.). Bangkok: Digital Media Learning and Production Center. [in Thai]
- Sato, K. (2003). *Improving our students speaking skills: Using selective error correction and group work to reduce anxiety and encourage real communication*. Japan: Akita Prefectural.
- Yothimas, D. (2015). *A study and development of innovation on tourism English communication for tourism personnel at Phnom Rung Sanctuary in Chaloeprakiat district, Buriram province* (Research report). Buriram: Buriram Rajabhat University. [in Thai]

(For further information about the guidelines on writing references, please visit the
website: <http://jhusoc.bru.ac.th>)

This reference style will come into effect from
Vol. 17 No.1 (January-April) 2019 onwards.

แบบฟอร์มการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในมนุษยสังคมสาร (มสส.)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.

เรียน บรรณาธิการมนุษยสังคมสาร

เรื่อง ตีพิมพ์บทความลงในมนุษยสังคมสาร

1. ชื่อผู้ส่งบทความ

(ภาษาไทย).....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

2. ชื่อบทความ

(ภาษาไทย).....

.....

.....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

.....

.....

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เลขที่ 439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

อีเมล: jhusoc@bru.ac.th เว็บไซต์: <http://jhusoc.bru.ac.th>

3. ประเภทของบทความ

☐ บทความวิจัย (Research article)☐ บทความวิชาการ (Academic article)

4. เนื้อหาของบทความเกี่ยวกับ

☐ ด้านมนุษยศาสตร์ ☐ ด้านสังคมศาสตร์

5. วุฒิการศึกษาขั้นสูงสุด

.....

6. ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้า

มี).....

7. สถานภาพผู้ส่งบทความ

7.1 ☐ อาจารย์ ☐ อื่นๆ ระบุ.....

คณะ.....

สถาบัน.....

ชื่อผู้วิจัยรวม (ถ้ามี) กรณีผู้ส่งบทความไม่เป็นนักศึกษา

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย)	ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ)	หน่วยงาน	โทรศัพท์

7.2 ☐ นิสิต/นักศึกษา☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

หลักสูตร.....

สาขา.....

คณะ.....

สถาบัน.....

โปรดระบุชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่ทำงานปัจจุบัน.....

2. ชื่อ-นามสกุล

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

ที่ทำงานปัจจุบัน.....

8. สถานที่ทำงาน

.....

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

เลขที่ 439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

อีเมล: jhusoc@bru.ac.th

เว็บไซต์: <http://jhusoc.bru.ac.th>

9. กองบรรณาธิการสามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ที่

☐ สถานที่ทำงาน ☐ ที่อยู่ดังต่อไปนี้

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

10. กรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อ
บุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ – สกุล

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน.....

โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร.....

อีเมล.....

มีความเกี่ยวข้องเป็น.....

11. สิ่งที่แนบมาด้วย

☐ ไฟล์บทความวิจัย ☐ บทความทางวิชาการ

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

12. องค์ประกอบของบทความ

ข้าพเจ้าได้จัดทำบทความตามคำแนะนำการเตรียมต้นฉบับของ “มนุษยศาสตร์” ครบสมบูรณ์ ดังนี้

☐ บทความวิชาการ	☐ บทความวิจัย
☐ ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
☐ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ บทคัดย่อและภาษาอังกฤษ
☐ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ	☐ คำสำคัญและภาษาอังกฤษ
☐ บทนำ	☐ บทนำ
☐ เนื้อหา	☐ วัตถุประสงค์การวิจัย
☐ เอกสารอ้างอิง	☐ วิธีดำเนินการวิจัย
☐ ประวัติผู้วิจัย	☐ ผลการวิจัย
	☐ อภิปรายผล
	☐ ข้อเสนอแนะ
	☐ เอกสารอ้างอิง
	☐ ประวัติผู้วิจัย

13. ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาได้ตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษในส่วนของ Abstract และบทความความภาษาอังกฤษ และขอรับรองว่าบทความฉบับนี้มีการใช้ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักภาษาและหลักไวยากรณ์ทุกประการ เห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ต่อสาธารณชนได้

ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษา ลงชื่อ.....
(.....)
ตำแหน่ง.....
...../...../.....

14. อาจารย์ที่ปรึกษา ได้ตรวจบทความนี้แล้วขอรับรองว่า องค์ประกอบและเนื้อหาของบทความนี้ มีความสมบูรณ์และถูกต้องตามหลักวิชาการ เห็นควรให้ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้
*(กรณีที่เป็นนิสิตหรือนักศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา ลงชื่อ.....
(.....)
...../...../.....

15. ต้นฉบับที่ส่งพิจารณาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ ยังไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น และยินดีแก้ไขตามที่กองบรรณาธิการเสนอแนะ

ผู้ส่งบทความ ลงชื่อ.....

(.....)

...../...../.....

ผลการพิจารณาบทความจากบรรณาธิการ

- ☐ เห็นควรดำเนินการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินคุณภาพของบทความ
- ☐ ไม่รับพิจารณาบทความ

.....

.....

.....

.....

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม)

บรรณาธิการมนุษยศาสตร์

หมายเหตุ

1. ขอให้ท่านกรอกข้อมูลในแบบฟอร์มขอลงบทความด้วยลายมือที่อ่านออก และชัดเจนแล้วสแกนส่งไปพร้อมไฟล์ PDF และ ไฟล์ Word ของบทความต้นฉบับ โดยส่งไปที่ <http://jhusoc.bru.ac.th> → ติดต่อขอลงบทความ
2. ขอให้จัดเตรียมต้นฉบับบทความของท่านตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความ ของกองบรรณาธิการ “มนุษยสังคมสาร” มิเช่นนั้น บทความของท่านจะไม่ได้รับการ พิจารณาในดำเนินการในขั้นต่อไป
3. บทความของท่านต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษาอังกฤษ จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษ พร้อมลงลายมือชื่อรับรอง
4. ในกรณีที่ป็นนิสิตนักศึกษา บทความของท่านต้องผ่านการรับรองจาก อาจารย์ที่ปรึกษา โดยลงลายมือชื่อรับรอง

Article Submission Form
for Publication in the Journal of Humanities
and Social Sciences (JHUSOC)
Faculty of Humanities and Social Sciences
Buriram Rajabhat University, Thailand

Date:/...../.....

To Editor of Journal of Humanities and Social Sciences

Subject Article Submission Form for Publication in Journal of
Humanities and Social Sciences

1. Author's Name.....

2. Article Title.....

.....

.....

.....

3. Types of Articles ☐ Research Article ☐ Academic Article

Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University

E-mail: jhusoc@bru.ac.th

Website: <http://jhusoc.bru.ac.th>

4. Types of Disciplines ☐ Humanities ☐ Social Sciences

5. The Highest Level of Education.....

6. Academic Position (if any).....

7. Position

7.1 ☐ Lecturer ☐ Other Positions (please specify).....

Faculty.....Institute.....

Co-authors (if any) who are not students.

Name	Organization	Telephone	E-mail

7.2 ☐ Students ☐ M.A. ☐ Ph.D.

Discipline.....

Program.....

Faculty.....

Institute.....

Please specify the thesis advisors' names

1. Name.....

Current Position.....

Address.....

Telephone..... E-mail.....

2. Name.....
Current Position.....
Address.....
Telephone..... E-mail.....

8. Author's Present Workplace

.....
.....

Office Telephone..... Mobile Telephone.....
Fax..... E-mail.....

9. Contact Address ☐ Workplace ☐ Address as below

.....
.....

Home/Office Telephone..... Mobile Telephone.....
Fax..... E-mail.....

10. In case of not being able to contact the author, the editorial board can contact the following person:

Name.....
Telephone..... Mobile Telephone.....
Fax..... E-mail Address.....
Relationships.....

11. Enclosed documents

☐ Research Article ☐ Academic Article
☐ Other (specify)

12. Article Components

I have written an article in line with the guidelines of the journal with the following components:

☐ Academic Article	☐ Research Article
☐ Thai and English Titles	☐ Thai and English Titles
☐ Author's name in Thai and English	☐ Author's name in Thai and English
☐ Thai and English Abstracts	☐ Thai and English Abstracts
☐ Thai and English Keywords	☐ Thai and English Keywords
☐ Introduction	☐ Introduction
☐ Body of Text	☐ Objectives
☐ References	☐ Methodology
☐ Author's Biodata	☐ Results
	☐ Discussion
	☐ Recommendations
	☐ References
	☐ Author's Biodata

13. An expert has examined accuracy of the English use. It is certified that the article is written in the correct English grammar and can be published in this journal.

Expert's signature.....

(.....)

Position.....

Date...../...../.....

14. The thesis advisor(s) has considered this article and approved that its contents and components are complete and accurate according to academic principles, so the article is recommended to be published in this journal. It is noted that the item 14 is for the students only.

Advisor's signature.....

(.....)

Date...../...../.....

15. The manuscript submitted for publication in this journal has not been published before and is not under consideration of other journals. Moreover, the author is pleased to make modifications suggested by the editorial board.

Authors' signature.....

(.....)

Date...../...../.....

The results of article acceptance considered by the journal editor are as follows:

☐ It should be forwarded to peer reviewers to evaluate its quality.

☐ It is rejected (Please give reasons for not being able to get the article published in this journal.).....
.....
.....

(Assistant Professor Dr. Akkarapon Nuemaihom)

Editor

Journal of Humanities and Social Sciences

NB:

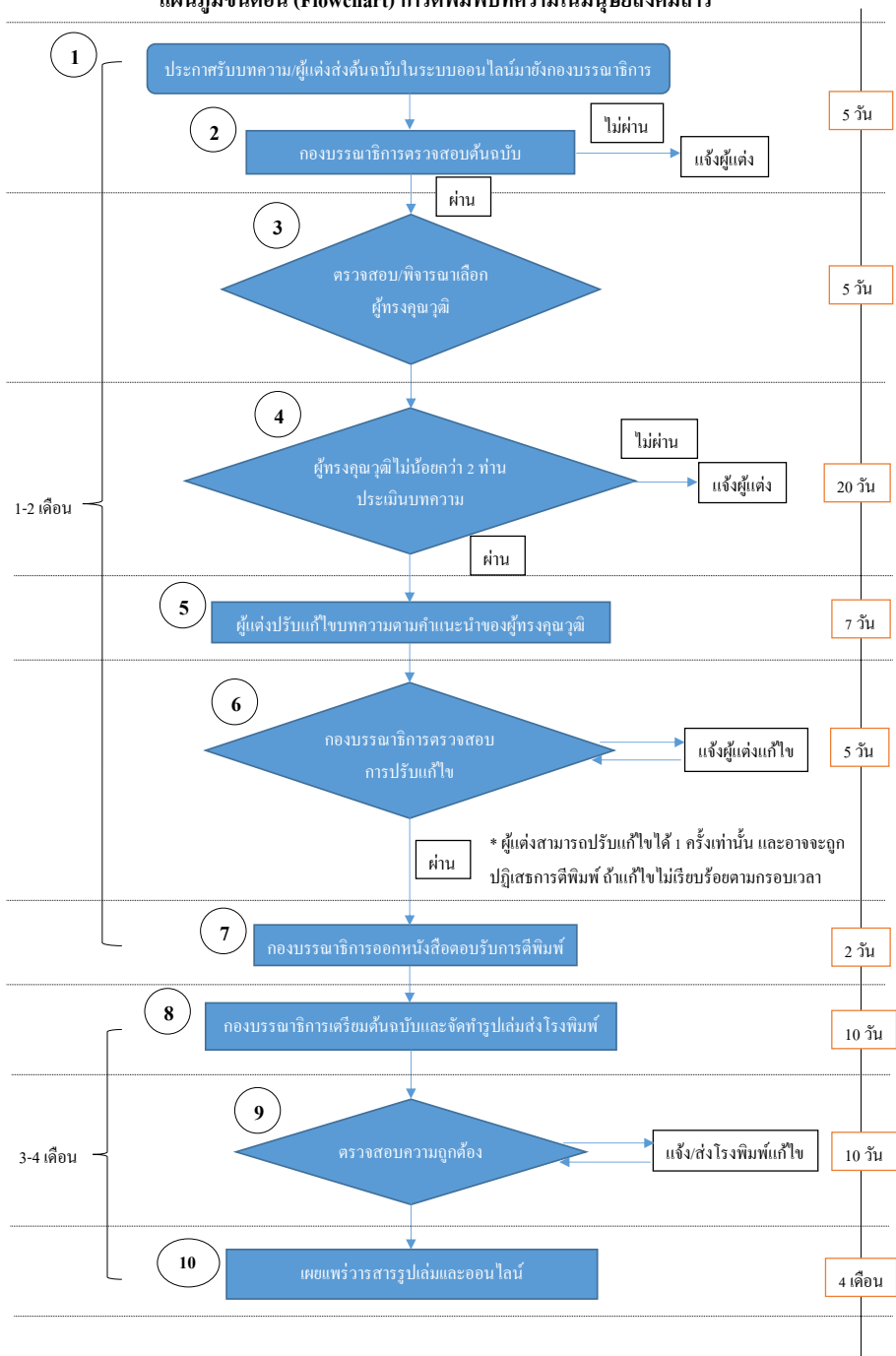
1. You must fill out the Article Submission Form with readable handwriting, scan the form and submit it together with both PDF and Word files of the original full article to <http://jhusoc.bru.ac.th> → **Request for Article Submission.**

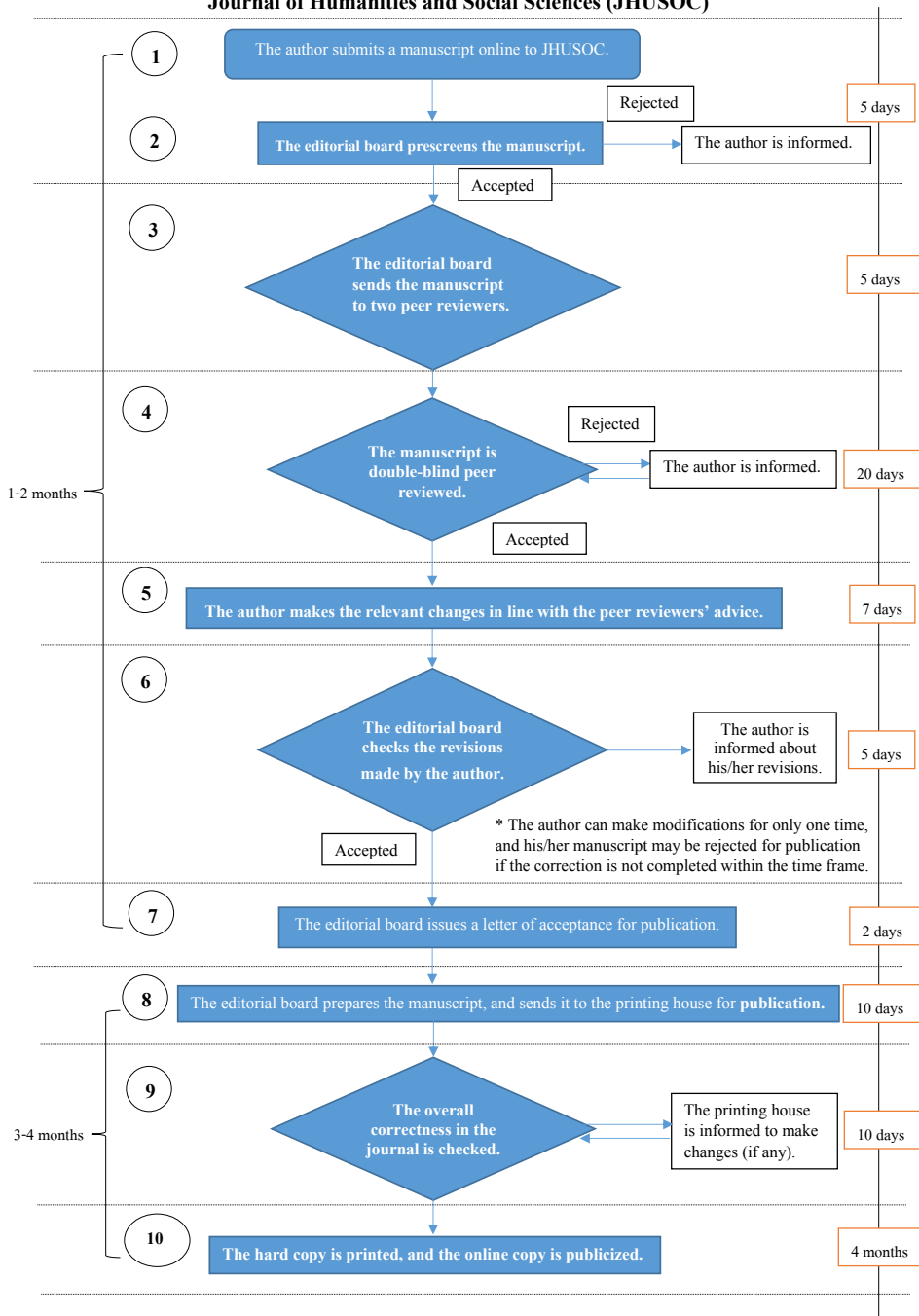
2. You must prepare your original manuscript in accordance with the journal guidelines and criteria, otherwise your article will not be considered to get published in the journal.

3. Your article must be written in the correct English and is certified by the English expert with his/her signature on it.

4. For a student, the article must be certified by an advisor with his/her signature on it.

แผนภูมิขั้นตอน (Flowchart) การตีพิมพ์บทความในมนุษย์สังคมสาร

Article Publishing Workflow**Journal of Humanities and Social Sciences (JHUSOC)**

หมายเลขสมาชิก.....

ใบสมัครสมาชิก

มนุษยสังคมสาร (มสส.)

Faculty of Humanities and Social Sciences (JHUSOC)

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....

ที่อยู่.....

.....

โทรศัพท์..... โทรสาร.....

อีเมล.....

☐ สมัครสมาชิก.....ปี (1 ปี 3 ฉบับ 400 บาท) เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

☐ ต่ออายุสมาชิก.....ปี (1 ปี 3 ฉบับ 400 บาท) เริ่มตั้งแต่ฉบับที่.....

พร้อมกันนี้ได้ส่งค่าสมาชิก จำนวน.....บาท

(ตัวอักษร.....)

โดยโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สาขา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ชื่อบัญชี “มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (วารสารวิชาการ
รวมสาร)” บัญชีออมทรัพย์ เลขที่ 427-1-25989-1

ลงชื่อ.....ผู้สมัคร

(.....)

วันที่.....

หลังจากโอนเงินแล้ว กรุณาส่งหลักฐานการโอนเงิน (pay-in-slip) ไปที่
โทรสาร 0-4461-2858 หรือ อีเมล: jhusoc@bru.ac.th

ออกใบเสร็จในนาม

ชื่อ.....

ที่อยู่.....

.....

ดาวน์โหลดใบสมัครสมาชิกได้ที่ <http://jhusoc.bru.ac.th>

